

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

УДК: 378:37.011.3-051:78:37.091.33:004.9(045)

ВАН ЦЗИСЮАНЬ

**МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

01 – Освіта/Педагогіка

014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 王姿璇

_____ Ван Цзисюань

Науковий керівник – Толстова Наталя Михайлівна
кандидат педагогічних наук, старший викладач

Одеса – 2023

АНОТАЦІЯ

Ван Цзисюань. Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2023.

Зміст анотації

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, які уможливають впровадження в освітньо-виховний процес цікавих для учнів сучасної генерації способів музичного пізнання й завдань, спрямованих на посилення всебічного розвивально-виховного впливу мистецтва на становлення особистості.

Значущість просвіти, зокрема – і в галузі музичного мистецтва, для всебічного й гармонійного розвитку особистості, формування її духовної культури й збагачення творчих властивостей, підкреслено в працях мислителів, філософів і науковців всіх епох і цивілізацій – від стародавніх, середньовічних часів, до сьогодення. Тому важливим для вирішення просвітницьких завдань, які постають перед майбутніми вчителями музичного мистецтва, є забезпечення зв'язку полікультурної й музичної освіти, збагачення художнього мислення, творчої уяви, асоціативних уявлень за рахунок освіченості в суміжних видах мистецтва: літературному, зображальному, архітектурному, театральному, хореографічному тощо.

У дослідженнях науковців зазначається, що реалізація цих завдань потребує удосконалення в особистості музичного сприйняття, залучення до активних форм музикування й елементарної творчості, а також взаємозв'язку цих процесів із засвоєнням суміжних видів мистецтва: літературного, зображального, архітектурного, театрального, хореографічного, завдяки чому в неї виховуються стійкі духовні і художньо-естетичні потреби, удосконалюються здатність до розуміння музики, музичний смак, і вибірковість щодо мистецьких прераференцій.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що стрімкий науково-технічний прогрес суттєво збагатив пізнавальні й комунікативні можливості людства завдяки впровадженню в життя неосяжних можливостей мережі Інтернет і стрімкому вдосконаленню інформаційно-комунікаційних технологій. Натомість зміни, які відбувалися внаслідок цього в соціокультурному середовищі, набули, поряд з позитивними, і негативних тенденцій, зокрема – можливості вільного доступу до музичної інформації різної художньої й морально-естетичної якості. В умовах агресивного нав'язуванням медіа-засобами й шанувальниками «модних течій» у молодіжних субкультурах музичних вражень, почасти шкідливих не тільки для музичного розвитку, а й для психічного стану й здоров'я її споживачів, у значній частині школярів формується негативна настанова на сприйняття «надто складної класичної музики» й нездатність до вибірковості музично-смакових прераференцій. Цей факт знайшов підтвердження в наукових дослідженнях і спостереженнях практиків, які засвідчують, що в переважній частині школярів ставлення до музичного мистецтва й здатність до сприйняття художньої цінності музичної творчості залишаються на незадовільному рівні. Тому безумовним є висновок щодо необхідності суттєво удосконалювати мистецьку, полікультурну освіту школярів, виховувати в них «смаковий імунітет», підґрунтям чого має стати залучення школярів до адекватного сприйняття високохудожніх мистецьких, зокрема – і музичних, феноменів.

Авторська позиція полягає а тому, що успішність вирішення цього завдання в умовах інформаційного суспільства пов'язується із методологічним і науково-

методичним забезпеченням впровадження комплексу інформаційно-комунікативних технологій у музично-виховний процес, спрямований на створення у школярів уяви про багатомірність, духовну й художню цінність мистецького простору й заохочення їх до музично-пізнавальної й оцінно-смакової діяльності у всьому розмаїтті його жанрово-стильових і художньо-образних проявів, що потребує відповідного удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності.

Оволодіння здобувачів здатністю до просвітництва в галузі музичного мистецтва має сприяти досягненню мети музичного виховання – становленню учнів як освічених музичних аматорів, здатних переживати естетико-гедоністичну насолоду від сприйняття й переживання художньо-змістових і різноманітних за характером музичних вражень, й тим самим набувати особистісно-духовного досвіду долучення до культурно-цивілізаційних надбань людства і свого народу.

Отже, просвітницьку діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва ми розуміємо як активний, цілеспрямований і сталий процес стимуляції у школярів ціннісно-зацікавленого ставлення до мистецтва, що формується під час і у зв'язку із удосконаленням в них здатності до особистісно пережитого й усвідомленого сприйняття художньо-образного змісту музичних творів.

Підготовленість до просвітницької діяльності визначаємо як цілісну властивість фахівця, яка забезпечена його мистецькою ерудованістю, здатністю до глибокого проникнення в художньо-образний сенс творів на засадах сформованих музично-аналітичних та інтерпретаційно-творчих умінь, володіння культурою педагогічно-мистецького мовлення й натхненно-спонукальної взаємодії із учнями, що спрямовується на їх «зараження» художніми переживаннями й стимуляцію особистого ставлення до мистецьких феноменів.

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних засобів передбачає формування в них фахової компетентності, готовності до наукового, методичного та практичного напрямів діяльності й реалізації широкого кола функціонально-

педагогічних завдань у їх спрямуванні на забезпечення ефективного розвитку художнього мислення, спеціальних музичних здібностей, естетичних емоцій і почуттів, загально-інтелектуальних й особистісних властивостей школярів на засадах застосування інноваційно-прогресивних здобутків сучасної музично-педагогічної науки й практики.

Підготовленість майбутніх учителів музики до навчальної діяльності з використанням інформаційно-комунікативних технологій визначається як уміння компетентно й ефективно реалізовувати їх у педагогічних та виховних ситуаціях, спрямованих на виховання школярів як шанувальників художньо-ціннісного музичного мистецтва.

Вирішення цих завдань потребує від учителя всебічної підготовленості до виконання властивих його діяльності функцій: виховних, розвивальних, освітніх, формувальних, виконавсько-ілюстративних, комунікативно-педагогічних, інноваційно-творчих, реалізація яких сприяє створенню під час просвітницько-практичної діяльності інтерактивного художньо-творчого середовища, цілеспрямованого формування в школярів здатності до диференційованого й цілісного сприйняття музичних творів, удосконалення стилю їхнього художньо-міжособистісного спілкування.

Узагальнення означеного дозволило визначити структуру підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності, представлену мотиваційно-особистісним, мистецько-компетентісним, інноваційно-методичним, комунікативно-діяльнісним компонентами та розробити експериментальну методику її формування на засадах застосування інформаційно-комунікативних технологій.

Методологічне обґрунтування провідних положень дослідження забезпечене зверненням до парадигмальних ідей діяльнісного, компетентісного, особистісно-персоналізованого, герменевтичного, технологічного, інноваційного наукових підходів та обґрунтованими в роботі принципами їх реалізації, якими визначено:

- принцип спонукання до пошуково-активної діяльності у процесі опанування здобувачів новими технологіями та винаходу власних методів їх впровадження у майбутній просвітницькій діяльності;

- актуалізацію міжпредметних зав'язків між дисциплінами навчального плану в їх спрямуванні на освоєння нових методів і технологій просвітництва;

- гармонізацію пріоритетної уваги вчителя до особистісних проявів учнів і потреби забезпечення іміджево-творчої самореалізації;

- організацію просвітницької діяльності на засадах фасилітативного стилю спілкування й оволодіння майстерністю художньо-педагогічної риторики;

- взаємообумовленість мистецької, музичної та інноваційно-технологічної підготовки майбутнього фахівця;

- впровадження інформаційно-комунікативних технологій у освітній процес інноваційно-методичними засобами.

Представлено педагогічні умови вирішення завдань дослідження, до яких віднесено:

- стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;

- організацію інноваційно-освітнього середовища підготовки майбутніх фахівців до просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;

- забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

Перевірка ефективності розробленої методики передбачала діагностування висхідного рівня сформованості досліджуваного конструкту, яке здійснювалося за спонукально-мобілізаційним, аналітико-герменевтичним, технологічно-художнім і творчо-продуктивним критеріями з відповідними показниками.

Кількісний аналіз даних, отриманих у першому, констатувальному зрізі, дозволив з'ясувати, що більшість майбутніх учителів музичного мистецтва знаходилася на низькому, початково-індиферентному та середньому, репродуктивно-апробаційному рівнях підготовленості до просвітницької діяльності. Виявлені недоліки в їхній підготовці було враховано у процесі формувального експерименту, який відбувався за мотиваційно-настановним, комунікативно-формувальним й досвідно-результативним етапами і обґрунтованими в теоретичній частині дослідження організаційними формами й методами впровадження інформаційно-комунікативних технологій у музично-освітній процес.

На *мотиваційно-настановному* етапі формувального експерименту головна увага приділялася стимулюванню в студентів свідомо-умотивованого ставлення до означеної проблеми засобами переконання у процесі диспутів і дискусій, критичного аналізу відеоматеріалів – відео-уроків, майстеркласів, залучення до інтерактивних форм творчої співпраці (Teambuilding, «мозковий штурм»), дистанційні засоби освітньо-ділової комунікації й обміну музичною та науково-популярною літературою, колективне розроблення електронного «музично-просвітницького» портфоліо).

На *другому, комунікативно-формувальному етапі* впроваджувалися тренінги на вдосконалення здатності здобувачів до емоційно-вольової саморегуляції, самоаналізу і самооцінки, оволодіння неформально-педагогічним, художньо-міжособистісним стилем спілкування у просвітницько-комунікативних ситуаціях. Учасників формувального експерименту також навчали використовувати можливості програми ChatGPT (штучного інтелекту), платформи Moodle, елементів E-learning з широким використанням комп'ютерних, мультимедійних технологій, техніки семпл-інжинірингу та ін.

Третій, досвідно-творчий етап спрямовувався на реалізацію творчих потенцій здобувачів у процесі застосування сучасних цифрових, дистанційних, музично-спеціалізованих технологій, технології «сторітелінг» (storytelling)

розроблення проблемних і диференційовано-творчих завдань музично-пізнавального й педагогічно-інтерпретаційного спрямування, демонстрацію підготовлених відео-презентацій, «захист» проєктів культурно-просвітницького спрямування у рольових і ділових іграх.

За результатами другого діагностичного зрізу було засвідчено, що вищого, творчо-просвітницького рівня в ЕГ досягло на 22,5% респондентів більше, чим у першому зрізі, а в КГ їх кількість зросла тільки на 7,8 %. На пошуково-самостійному рівні в ЕГ було виявлено зростання кількості здобувачів на 20,0%, у КГ – на 0,3%. Відповідним чином, на найнижчому, початково-індиферентному рівні в ЕГ їх кількість зменшилася на 34,7%, а в КГ – тільки на 15,5%.

Доведення статистичної вартісності розбіжності за всіма критеріями наприкінці формувального експерименту, здійснене за допомогою багатофункціонального критерію φ^* Фішера, підтвердило, що розроблена методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій є ефективною.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва, діяльність, просвітницька діяльність, компетентність, фахова компетентність, полікультурна освіта, інформаційно-комунікаційні технології дистанційне навчання, цифрові, медіа-, комп'ютерні технології, здатність до розуміння музики, освітнє середовище закладу вищої освіти, вища професійно-педагогічна освіта, науковий, методичний та практичний напрями діяльності, педагогічні умови, навички міжособистісного спілкування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Ван Ц., Ден Д. (2020). Удосконалення підготовки майбутніх учителів до використання виховного потенціалу музичного мистецтва у становленні особистості сучасних школярів. *Актуальні питання мистецької педагогіки: зб. наук. праць*. Хмельницький: ФОП Стихар А.М., Вип. 12. с. 34 – 41.

https://docs.google.com/document/d/16stWGzeS_Xotn6tcI4XJ65R2-e0ids8x/edit?rtpof=true&sd=true

2. Ван Ц., Ден Д. (2023). Методологічні засади і педагогічні умови осучаснення змісту підготовки майбутніх учителів до музично-просвітницької діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 3. (127). Суми. 17-27. https://pedscience.sspu.edu.ua/?page_id=5046

3. Шелевер О.В., Ван Ц. (2023). Цінність інтеграційних знань у контексті навчання 21 століття. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького гуманітарного педагогічного університету імені Іван Франка*. Випуск № 66 том 3, Дрогобич. 268-271. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-3-39>

Опубліковані праці апробаційного характеру

4. Ван Ц. (2020). Електронне портфоліо музиканта-просвітника. Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22 травня 2020 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 56–60.

5. Тун Л., Ван Ц, День Д. (2021). Проблема виховання школярів України і Китаю як музичних аматорів. *XXX Международная научно-практическая конференция «Interaction of society and science: problems and prospects. Лондон, Англія*. Рр. 362-366. URL: <https://isg-konf.com>. DOI: 10.46299/ISG.2021.I.XXIX

6. Хуан Ю., Ван Ц. (2023). Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до культурної трансмісії засобами пісенного фольклору.

Science and technology: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. Pp. 127–133.

URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-and-technology-problems-prospects-and-innovations-1-3-09-2023-osaka-yaponiya-arhiv/>.

7. Ван Ц., Ден Д. (2023). Педагогічні умови й методи підготовки вчителів музичного мистецтва до формування в сучасній шкільній молоді позитивної настанови на сприйняття творів класичного мистецтва, The 2nd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research” (October 26-28, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 343-348.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/TOPICAL-ASPECTS-OF-MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-26-28.10.23.pdf>

ABSTRACT

Vang Zixuan. Methods of training future music teachers for educational activity using information and communication technologies. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for Doctor of Philosophy degree in specialty 014 Secondary Education (Musical Art). State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, 2023.

The contents of the abstract

The dissertation examines the problem of training future music teachers for educational activities with the use of information and communication technologies, which make it possible to introduce into the educational and educational process methods of musical cognition that are interesting for students of the modern generation and tasks aimed at strengthening the all-round developmental and educational influence of art on the formation of a personality.

In the studies of scientists, it is noted that the implementation of these tasks requires the involvement of the individual in active forms of musical activity – primarily perception, as well as in music making and elementary creativity, in the process of which stable spiritual, artistic and aesthetic needs, musical taste, the ability to understand music and selectivity in their artistic preferences are brought up. In their works, it is proved that full-fledged musical perception is based on a complex of natural properties of sensory-emotional, emotional-intuitive and reflexive-intellectual components of artistic experience and interdependence of the general artistic and special musical development of the personality. Therefore, it is the connection of the music-educational process with the acquisition of multicultural education by school students conditioned by getting education in related arts: literary, visual, architectural, theatrical, choreographic, etc., which is important for solving this task.

The relevance of the research is determined by the fact that the rapid scientific and technical progress has significantly enriched the cognitive and communicative capabilities of mankind thanks to the introduction into life of the immeasurable possibilities of the Internet and the rapid improvement of information and communication technologies. Instead, the changes that occurred as a result of this in the socio-cultural environment acquired, along with positive, negative trends, in particular, the possibility of free access to musical information of various artistic and moral-aesthetic quality. In the conditions of the aggressive imposition by the media and fans of “fashion trends” in youth subcultures of musical impressions, which are partly harmful not only for musical development, but also for the mental state and health of its consumers, a significant proportion of school students are growing up with a negative attitude towards perception of “too complicated classical music” and the inability to select musical and taste preferences. This fact has been confirmed by scientific studies and observations of practitioners, who testify that in the majority of school students, the attitude towards musical art and the ability to perceive the artistic value of musical creativity remain at an unsatisfactory level. Therefore, the conclusion regarding the need to significantly improve the artistic, multicultural education of school students, to bring

up the “taste immunity” is unconditional, the basis of which should be the involvement of school students in an adequate perception of high-art artistic, in particular, musical phenomena.

The the educational activity of future music teachers as an active, purposeful and permanent process of stimulating school students’ valuable and interested attitude to art, which is formed during and in connection with the improvement of their ability to personally experienced and conscious perception of artistic and figurative content of musical works.

By the educational activity of future music teachers, we understand the active, purposeful and constant process of stimulating the valuable and interested attitude of schoolchildren to art, which is formed during and in connection with the improvement of their ability to personally experience and consciously perceive the artistic and figurative content of musical works. We define preparedness for educational activities as a holistic property of a specialist, which is ensured by his artistic erudition, the ability to penetrate deeply into the artistic and figurative content of works on the basis of formed musical-analytical and interpretative-creative skills, master, the culture of pedagogical and artistic speech and inspirational and motivational interaction with students, which is aimed at "infecting" them with artistic and intellectual experiences and stimulating a personal attitude to the artistic phenomenon.

The training of future music teachers for educational activity involves the formation of professional competence in them, the acquisition of readiness for scientific, methodical and practical areas of activity and the implementation of a wide range of functional and pedagogical tasks in their direction to ensure the effective development of artistic thinking, special musical abilities, aesthetic emotions and feelings, school students’ general intellectual and personal qualities, important for their multicultural and artistic education.

The readiness of future music teachers for educational activities using information and communication technologies is defined as the ability to competently implement them in pedagogical and educational situations aimed at educating schoolchildren as fans of

artistic and valuable musical art. Solving these tasks requires the teacher to be comprehensively prepared to perform the functions inherent in their activity: upbringing, developmental, formative, educational, performing illustrative, communicative and pedagogical ones, the implementation of which contributes to the creation during educational and practical activity of an interactive artistic and creative environment, purposeful forming school students' ability to differentiated and holistic perception of musical works, improving the ability to artistic and interpersonal communication.

The generalization of the above made it possible to determine the structure of the preparedness of future music teachers for educational activities, represented by motivational-personal, artistic and competence-based, innovative and methodical, communicative and activity-based components, and to develop an experimental methodology for its formation based on the application of information and communication technologies.

The substantiation of the leading provisions of the study is provided by reference to the paradigmatic ideas of activity approach, competence-based, personality-based and personalized, hermeneutic, technological, innovative scientific approaches and the characterized principles of their implementation, which are defined as:

- the principle of encouraging search and active activity in the process of acquiring new technologies and inventing own methods of their implementation in future educational activities;
- actualization of interdisciplinary ties between the disciplines of the curriculum in their direction to mastering new methods and technologies of education;
- harmonization of the teacher's priority attention to the personal characteristics and need to ensure image and creative self-realization;
- organization of educational activity based on a facilitative style of communication and mastering the art of artistic and pedagogical rhetoric;
- interdependence of artistic, musical and innovative technological training of the future specialist;

- introduction of information and communication technologies into the educational process by innovative and methodical means.

Pedagogical conditions for solving research tasks are substantiated, which include:

- stimulation of a conscious and responsible attitude of future music teachers towards mastering educational activity using modern information and communication technologies;
- provision of an innovative and educational environment for the training of future specialists for educational activities using modern information and communication technologies;
- ensuring coordination between the content of professional-musical and methodological-practical training for the use of information and communication technologies in educational activity.

Checking the effectiveness of the developed methodology involved diagnosing the ascending level of formation of the studied construct, which was carried out according to the motivational-mobilization, analytical-hermeneutic, technological-artistic criteria with the corresponding indicators.

Quantitative analysis of the data obtained during the first, summative check, made it possible to find out that the majority of future music teachers were at low, initial-indifferent and intermediate, reproductive-approbation levels of readiness for educational activity. Identified shortcomings in their training were taken into account in the process of the formative experiment, which took place according to the motivational and instructional, communicative-formative and experiential-resultative stages based on the organizational forms, methods and IT technologies substantiated in the theoretical part of the study.

At the motivational and instructional stage of the formative experiment, the main attention was paid to stimulating students' consciously motivated attitude to the given problem by means of persuasion in the process of debates and discussions, critical analysis of video materials – video lessons, master classes, involvement in interactive forms of creative cooperation (teambuilding, “brainstorming”, distant means of

educational and business communication and exchange of musical and popular scientific literature, collective development of an electronic “musical and educational” portfolio).

At the second stage, trainings were implemented to improve the ability of the students for emotional and volitional self-regulation, self-analysis and self-evaluation, mastery of an informal pedagogical, artistic interpersonal style of communication in educational and communicative situations. The participants of the formative experiment were also taught to use the capabilities of the ChatGPT program (artificial intelligence), Moodle systems, Google Classroom, E-learning with extensive use of computer, multimedia technologies, sample engineering techniques, etc.

The third experiential and creative stage was aimed at the realization of students' creative potential in the process of using modern digital, remote, music-related specialized technologies, the technology of “storytelling” (storytelling), the development of problematic and differentiated creative tasks of a musical-cognitive and pedagogical-interpretive direction, the demonstration of prepared video presentations, “defense” of cultural and educational projects in role-playing and business games.

According to the results of the second diagnostic check, it was confirmed that 22.5% more respondents reached a higher, creative and educational level in experimental group than during the first check, and in control group their number increased by only 7.8%. At the search and independent level, an increase in the number of students in experimental group was by 20.0%, in control group – by 0.3%. Accordingly, at the lowest, initial indifferent level, their number decreased by 34.7% in experimental group, and only by 15.5% in control group.

Proving the statistical value of the discrepancy according to all criteria at the end of the formative experiment, carried out with the help of φ^* Fisher's multifunctional criterion, confirmed that the developed methods of training future music teachers for educational activity with the use of information and communication technologies is effective.

Key words: future music teachers, activity, educational activity, competence, professional competence, multicultural education, information and communication

technologies, distance learning, digital, media, computer technologies, the ability to understand music, the educational environment of a higher education institution, higher professional and pedagogical education, scientific, methodical and practical areas of activity, pedagogical conditions, interpersonal communication skills.

LIST OF THE APPLICANT'S PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC OF THE THESIS

**Articles in scientific professional journals included in the list,
approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine:**

1. Vang Zixuan, Deng Diven (2020). Improving the training of future teachers to use the educational potential of musical art in forming the personality of modern school students. *Current issues of art pedagogy: collection of science works*. Khmelnytskyi: FOP Stykhar A.M., Vol. 12. Pp. 34–41. https://docs.google.com/document/d/16stWGzeS_Xotn6tcI4XJ65R2-e0ids8x/edit?rtpof=true&sd=true
2. Vang Zixuan, Deng Diven (2023). Methodological principles and pedagogical conditions for the modernization of the content of training future teachers for musical and educational activity. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, No. 3. (127). Sumy. Pp. 17–27. https://pedscience.sspu.edu.ua/?page_id=5046
3. Шелевер О.Б., Vang Zixuan (2023). The value of integrative knowledge in the context of 21st century learning. *Current issues of humanitarian sciences. Interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych Humanitarian Pedagogical University*. Issue No. 66, Volume 3, Drohobych. Pp. 268–271. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-3-39>

Published probation works

4. Vang Zixuan (2020). Electronic portfolio of a musician educator. *Professional competence of the teacher of the New Ukrainian School: formation, development and improvement: Materials of the International Scientific and Practical Internet Conference*, May 22, 2020. Ternopil: TNPU named after V. Hnatyuk. Pp. 56–60.

5. Tong Linge, Wang Jixuan, Deng Dyven (2021) The problem of educating Ukrainian and Chinese school students as music amateurs. XXX International scientific and practical conference “Interaction of society and science: problems and prospects” (London, England), (pp. 362–366).

6. Huang Yuxi, Wang Zixuan (2023). Pedagogical conditions for training future music teachers for cultural transmission by means of song folklore. *Science and technology: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Osaka, Japan, pp. 127–133. URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-and-technology-problems-prospects-and-innovations-1-3-09-2023-osaka-yaponiya-arhiv/>.

7. Vang Zixuan, Deng Diven (2023). Pedagogical conditions and methods of training music teachers for the formation of positive instruction in the perception of works of classical art in modern school youth. *Materials of the 2nd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research”* (October 26–28, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. Pp. 343-348.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/Topical-aspects-of-modern-scientific-research-26-28.10.23.pdf>

ЗМІСТ

ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ I. ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1. Ретроспективний аналіз становлення феномену просвітництва в світовому просторі та специфіки його прояву в музично-освітній системі.....	28
1.2. Сутність підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій та її структурні компоненти	50
Висновки до розділу 1	75
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
2.1. Наукові засади підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітництва із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій	77
2.2. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій	103
Висновки до розділу 2	122
РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
3.1. Методика діагностики рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до музичного просвітництва	125

3.2. Сутність і зміст дослідної роботи з підготовки майбутніх учителів музики до музичного просвітництва із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.....	151
Висновки до розділу 3	189
ВИСНОВКИ	190
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	196
ДОДАТКИ	229

ВСТУП

Актуальність дослідження. XXI століття – це епоха, яка ознаменувалася революційними змінами у галузі інформаційно-комунікативні технологій, звернення яких до Інтернету, гаджетів, комп'ютеру, штучного інтелекту стало невід'ємною частиною життєвого простору нового покоління, для якого Інтернет мобільні телефони, комп'ютер, штучний інтелект стали елементами життєвого простору. Їх впровадження у повсякденне життя й пізнавальну діяльність сучасних школярів ставить вимоги щодо якісної перебудови освітнього середовища, змісту навчання й організаційно-методичного інструментарію, оволодіння навичками комунікації в соціальних мережах, відбору корисної інформації, вміння працювати з електронними джерелами, опановувати радіально-цифрові програми тощо.

Важливість впровадження в життя новітніх технологічних і науково-педагогічних здобутків у освітню систему визначається в українських і китайських Державних документах (Закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту»; «Стратегія розвитку освіти в Китаї в XXI ст.», «Реформи розвитку базової середньої освіти КНР» та ін.).

Використання нових можливостей пізнавально-освітнього й виховного впливу є важливим і для мистецької освіти: їх впровадження має сприяти вирішенню складних завдань сучасної музичної педагогіки, одним з яких є заохочення учнів до художньо-цінного мистецтва, переживання й усвідомлення й тим самим – сприяння їхньому духовному, інтелектуальному й соціокультурному розвитку.

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності – один із найважливіших напрямків реалізації особистісно-виховних і розвивальних потенцій художніх, зокрема – й музичного, видів діяльності.

Ретроспективному аналізу становлення ідей просвітництва приділили увагу Є. Козеняшев, В. Сіверс, С. Уланова, В. Черкасов, Michael De Sario; особливості її прояву на українських теренах розглянуто в працях Л. Горепко-Баранівської,

А. Греченко та І. Чорного, А. Данилюка, О. Шреєр-Ткаченко, В. Черкасова, О. Щолокової; питанням морально-етичної, мистецької, полікультурної, ментальної значущості просвітницької діяльності приділили увагу І. Барвінок, О. Задоля, І. Зязюн, Л. Масол, О. Олексюк, О. Отич, О. Реброва, Г. Падалка; психолого-педагогічні проблеми формування музичного сприйняття й художньо-образного мислення – Т. Жигінас, А. Костюк, О. Котляревська, Н. Кьон, В. Москаленко, О. Михайличенко, О. Ростовський, О. Рудницька і Т. Свистельникова; значущість просвітництва як соціального феномену досліджували І. Барвінок, О. Берестенко, Б. Брилін, В. Дряпіка, Я. Лисенко, Лян Ду, Г. Товкун, О. Туришева, Тун, Лінге, О. Рибальченко, С. Уланова, Цуй Шилін, Г. Шостак, А. Яковлев; комунікативні аспекти музичного просвітництва розглядали С. Барило, Г. Байбікова, Т. Зінська, Є. Проворова, Є. Козеняшев, І. П'ятницька-Позднякова; зв'язок інтелектуального розвитку й індивідуально-когнітивного стилю діяльності та освітою особистості досліджували D. Goleman, J.P. Guilford, R.J. Riding, S. Wigley.

Впровадженню ІКТ в освітній процес значну увагу приділили Ю. Дворник, О. Овчарук, Ю. Поповський, А. Яновський; їх застосуванню в музично-освітній практиці – Н. Ашихміна, О. Барицька, І. Барановська, З. Дубовий, Р. Гуцал, Т. Койчева, Л. Кожевнікова, Н. Мозгальова та ін., проектуванню комп'ютерно-навчальних програм суттєву увагу приділяють зарубіжні науковці, найбільш цікавими для музичної освіти є музично-комп'ютерні завдання на удосконалення навичок слухового аналізу (R.D. Ashley), розробленню ігрових форм навчання (E. Bern).

Натомість питання впровадження ІКТ з метою підвищення якості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності в шкільному середовищі на цей час не стали об'єктом спеціального дослідження.

Тим самим склалися суперечності між:

– потужними теоретико-методичними здобутками в галузі методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музичного просвітництва та

недостатньою увагою до оновлення її змісту й форм з урахуванням особливостей музичного сприйняття й пізнавальної діяльності школярів нової генерації;

- різноманіттям представлених у науково-методичних працях інформаційно-комунікативних технологій, які застосовуються в системі вищої музично-педагогічної освіти та відсутністю цілісної методики їх впровадження в процес підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності;
- між всебічно розробленою методикою прищеплення школярам здатності до змістового сприйняття музичних феноменів та недостатньою увагою педагогічної спільноти до підвищення ефективності цього процесу завдяки застосуванню інформаційно-комунікативних технологій.

Актуальність зазначеної проблеми та визначені суперечності зумовили вибір теми дослідження: *Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.*

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (реєстраційний номер 0114U007160).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол №11 від 27.06.2019 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-просвітницької діяльності

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

1. Схарактеризувати ретроспективу становлення просвітницької діяльності в світовому просторі та специфіку її прояву в системі музичної освіти.
2. Визначити сутність і структуру підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.
3. Обґрунтувати методологію та методичне забезпечення підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти до музично-просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.
4. Розробити методику діагностики виявлення рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності.
5. Експериментально перевірити ефективність методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.

Об’єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до фахової діяльності.

Предмет дослідження – методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці в галузі історії й філософії мистецтва (Платон, Аристотель, Ф.-М. Вольтер, І. Кант, Конфуцій, Ж.-Ж. Руссо, Т. Адорно, Ф. Хатчесон та ін.), в яких осмислюється роль культури й мистецтва в цивілізаційному процесі, дослідження в галузі музично-пізнавальної діяльності, серед яких – праці Т. Адорно, Г. Гадамера, С. Дальхауза, Т. Койчевої, І. Котляревського, С. Шипа та ін.; студювання, присвячені ролі просвітництва у формуванні художньо-національної самосвідомості й здатності особистості до культурної трансмісії (В. Андрущенко, І. Зязюн, І. Ляшенко, Мен-Цзи, О. Реброва, Сюнь Цзи, О. Олексюк, В. Черкасов), сутності естетичних категорій прекрасного й потворного, унікального й банального, специфіки художнього мислення й смаку (О. Лілов, О. Котляревська, В. Сухомлинський),

музикознавчі й музично-психологічні здобутки в галузі музичного сприйняття, закономірностей організації й функціонування музичного мистецтва (Н. Кьон, О. Рудницька, С. Шип, О. Щолокова), дослідження, в яких представлені інноваційні методи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням комплексу інформаційно-комунікативних технологій (R. D. Ashley, Н. Ашихміна, І. Барановська, В. Мельниченко, R. Wood & P. J. Clements та ін.).

Методи дослідження:

теоретичні – аналіз і систематизація – для узагальнення наукових знань у галузі філософії й історії мистецтва зокрема – концептуальних положень зарубіжних і вітчизняних учених щодо ролі мистецтва та його пізнання для особистісного, художнього, національно-культурного й духовного становлення нових генерацій; для визначення понятійного апарату дослідження та обґрунтування його вихідних положень; теоретичне моделювання – для обґрунтування педагогічних умов й розроблення моделі методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інноваційних технологій;

– *прогнозування* – для обґрунтування діагностичної й експериментальної методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітництва школярів нової генерації із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій;

– *емпіричні* – педагогічне спостереження, анкетування, тестування, узагальнення оцінок незалежних експертів; творчі завдання – для вияву ступеня ефективності пропонованої методики на засадах впровадження тренінгів, вікторин, рольових і змагальних ігор, гри-драматизації, творчих завдань, інтерактивного спілкування з використанням хмарних технологій;

– *статистичні методи* – для обробки отриманих у процесі формувального експерименту результатів щодо підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що

вперше розглянуто методику підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності через призму специфіки сприйняття й пізнавальної діяльності школярів нової генерації; для її обґрунтування обрано настановні положення комплексу наукових підходів: діяльнісного, компетентнісного, герменевтичного, особистісно-персоналізованого, технологічного та інноваційного; обґрунтовано методичні принципи їх впровадження у освітній процес: принцип спонукання до пошуково-активної діяльності у процесі опанування здобувачами нових технологій та винаходу власних методів їх впровадження в майбутній просвітницькій діяльності, актуалізацію міжпредметних зв'язків між дисциплінами навчального плану в їх спрямуванні на освоєння нових методів і технологій просвітництва, гармонізацію пріоритетної уваги вчителя до особистісних потреб учнів із забезпеченням їхньої іміджево-творчої самореалізації, організацію просвітницької діяльності на засадах фасилітативного стилю спілкування й оволодіння майстерністю художньо-педагогічної риторики, взаємообумовленості мистецької, музичної та інноваційно-технологічної підготовки майбутнього фахівця, впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у освітній процес інноваційно-методичними засобами; у визначенні структури підготовленості майбутніх учителів музики до просвітницької діяльності в єдності мотиваційно-особистісного, мистецько-компетентнісного, інноваційно-методичного, комунікативно-діяльнісного складників; у обґрунтованих педагогічних умовах вирішення завдань дослідження: стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій; організації інноваційно-освітнього середовища підготовки майбутніх фахівців до просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій; забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

Уточнено специфіку просвітницької діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва, що здійснюється з врахуванням особливостей музично-пізнавальної діяльності школярів сучасної генерації.

Подальшого розвитку набула методика підготовки майбутніх учителів до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ на уроках музичного мистецтва і в позакласній роботі.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості застосування розробленої діагностичної методики визначення рівнів підготовленості майбутніх фахівців до просвітницької діяльності та методики впровадження інформаційно-комунікативних технологій у музично-освітній процес під час підготовки здобувачів до фахово-просвітницької діяльності в її різноманітних проявах. Пропонований та систематизований методичний інструментарій застосування інформаційно-комунікативних технологій може впроваджуватися у курсі дисциплін з методики музичного виховання, в педагогічній практиці здобувачів, в системі підвищення кваліфікації майбутніх учителів музичного мистецтва та їхній самоосвіті.

Матеріали дослідження **впроваджено в освітній процес** Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (акт про впровадження від 14.08.2023, № 1404/24/1).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, результати та висновки дослідження було оприлюднено на конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (2020, 2021, 2022 рр., м. Одеса); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» (23-24 квітня 2020 р., м. Суми); «Професійна компетентність учителя нової української школи: формування, розвиток та удосконалення» (22 травня 2020, м. Тернопіль); «Interaction of society and science: problems and prospects» (15 – 18 June, 2021, London, England); «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (8 – 20 березня 2021, м. Переяслав-Хмельницький); «Освіта для XXI століття: виклики,

проблеми, перспективи (16 – 17 листопада 2021, м. Суми); «Мистецька освіта: Традиції, сучасність, перспективи» (12 травня 2023, Кривий Ріг); «Science and technology: problems, prospects and innovations» (1 – 3.09.2023, Осака, Японія); на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (24-25 листопада, 2022, Вінниця); на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (2020-2023 р.р.).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено у 7 публікаціях, з яких 3 статті надруковано в наукових фахових виданнях України у співавторстві та 4 – апробаційного характеру (2 з яких у співавторстві), видані українською мовою.

Особистий внесок здобувача у працях, написаних у співавторстві, полягає в аналізі методичних прийомів, які сприяють реалізації виховного потенціалу музичного мистецтва в музично-освітньому процесі (1, 2020); обґрунтуванні педагогічних умов осучаснення змісту підготовки майбутніх учителів до музично-просвітницької діяльності (2, 2023); характеристиці специфіки формування інтеграційних знань в умовах підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва (3, 2023); визначенні сутності поняття «музичний аматор» (4, 2021); вияву ролі пісенного фольклору в підготовці здобувачів до культурної трансмісії (5, 2023); обґрунтуванні методів підготовки вчителів музичного мистецтва до формування в сучасній шкільній молоді позитивної настанови на сприйняття творів класичного мистецтва (7, 2023).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із загальної анотації, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (292 найменування, із них 33 – іноземними мовами) та 7 додатків на сторінках. Робота містить 13 таблиць, 8 рисунків, що обіймають 6 сторінок основного тексту. Загальний обсяг роботи – 242 сторінки, з яких основного тексту – 170 сторінок.

РОЗДІЛ І

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Ретроспективний аналіз становлення феномену просвітництва в світовому просторі та специфіка його прояву в музично-освітній системі

Кожна епоха ставить нові вимоги до освіти, оскільки породжує нові досягнення, нові винаходи, нові знання, нові засоби спілкування, що потребують нового розуміння та осмислення. ХХІ століття характеризується швидкими темпами розвитку суспільства, що пов'язані з переходом від індустріально-мануфактурного виробництва до панування науково-інформаційних технологій, високим рівнем технічного прогресу, процесами глобалізації, інтеграції, демократизації, гуманізації, інформатизації, диверсифікації. Сучасний світ все частіше ставить перед людиною питання, для розв'язання яких необхідно сприймати все більший об'єм інформації, швидко аналізувати та осмислювати його, приймати виважені рішення.

Одним із таких питань є освіта та її видовий аспект – просвітництво, під яким розуміється цілеспрямований процес формування естетичних ідеалів, прищеплення любові до мистецтва й культурних феноменів і транслявання досвіду й знань новим поколінням, тобто забезпечення мистецько-культурної трансмісії. Як зазначає О. Задоя, залучення до професійної просвітницької діяльності передбачає формування особистості майбутніх просвітителів як активних суб'єктів суспільства, всебічно підготовлених до професійної діяльності й вирішення проблем мистецького, національно-орієнтованого виховання молоді, закріплення в свідомості особистості почуття культурно-національної гідності,

самоусвідомлення ролі духовних цінностей у досягненні гармонії життя й підвищенні творчої активності (Задоля, 2010, с. 173).

Зрозуміло, що, розглядаючи питання підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, ми маємо на увазі насамперед музично-просвітницьку специфіку його прояву. Натомість, з нашого погляду, варто акцентувати увагу на тому, що музично-просвітницький процес є часткою загального просвітництва, а його якість нерозривно пов'язана із здатністю особистості сприймати духовне багатство культури у всіх видах її прояву, в різних формах мистецької діяльності, тим самим збагачуючи сприйняття художнього сенсу за рахунок художніх асоціацій, активізації творчого уявлення, знаннями щодо багатства цивілізаційно-мистецьких здобутків.

Отже, музичне просвітництво сьогодення має стати дієвим інструментом передачі здобувачам світла знань, культурного досвіду, кращих музичних надбань. Динамізм життя, розвиток та функціонування музичного мистецтва спонукають до підвищення вимог щодо професійних рис та особистісних якостей майбутнього вчителя музики, в першу чергу – як до носія та транслятора музичної культури.

Тому цілком слушною вважаємо думку Л. Масол, як зазначає, що «Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини, які детермінують її світоглядні орієнтації, визначають художні інтереси та потреби, естетичні смаки й ідеали. В цьому унікальна соціальна цінність і самого мистецтва, і технологій виховання мистецтвом» (Л. Масол, 2015).

З цього погляду виконання професійних обов'язків потребує від майбутнього вчителя музичного мистецтва не лише наявності й прагнення до постійного поглиблення системних знань з музичного мистецтва, методики музичного виховання, дисциплін інших мистецьких галузей (культурології, музикознавства, історії музичної освіти тощо) і набуття музично-виконавських та комунікативних умінь, а й високого рівня володіння сучасними інструментами ефективного засвоєння й передачі знань, таких, як: інформаційно-комунікаційні

технології (далі – ІКТ), засоби мультимедіа та різноманітні комп'ютерні програми. Адже майбутній учитель – це не тільки педагог-музикант, а й фахівець, який налагоджує зв'язок традицій з інноваціями, допомагає учням розглядати динамічні зміни в мистецьких явищах, учить дивитись на минулі творчі досягнення по-сучасному й транслювати їх у майбутнє (Albrecht, Wiora, 1961).

У нинішніх соціокультурних умовах, що склалися в Україні та Китаї, набуває ваги визнання значущості просвітницького потенціалу професії вчителя музики. Численні дослідження в галузі педагогіки й музикознавства висвітлюють різні аспекти підготовки майбутніх учителів музики: філософські, естетичні, культурологічні, мистецтвознавчі засади мистецької й музичної освіти (Л. Аристова, 2018; І. Зязюн, 2003; 2008; Т. Княжева, 2022; В. Пазенок, 2005; О. Реброва, 2011; О. Рудницька, 2001), особливості професійної підготовки здобувачів до художньої освіти школярів на культурологічних засадах (Ю. Баранецька, 2015; О. Котляревська, 2006; Л. Масол, 2015; Г. Падалка, 2009; О. Ростовський, 1989; О. Щолокова, 2011); теоретико-методологічні й методичні засади підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-просвітницької діяльності (І. Барановська, 2021; О. Берестенко, 2008; О. Кузнецова, 2020; О. Мельник, 2011; Н. Овчаренко, 2017; Л. Кожевнікова, 2003; О. Ростовський, 2000; О. Орищук, 2019; Я. Лисенко, 2016; Чень Лян, 2021); вивчення витоків просвітництва як напряму професійної діяльності педагога-музиканта (О. Кузнецова, 2020; О. Михайличенко, 2011; Н. Муранова, О. Волярська, Л. Літвінчук (2020), Лі Аньань, 2017, 2018; Тан Цземін, 2015; Фурсенко, 2013; В. Черкасов, 2014 та ін.).

Розглянемо витoki та основні засади ідеї просвітництва в музичній сфері, що кореняться, за висловом О. Орищука, в «усвідомленні благотворного впливу музики на душу людини та її значущої виховної сили» (Орищук, 2019, с. 178). Феномен «просвітництво» в значенні освічувати, нести світло, набувати досвід, відноситься до кола проблем, які прийнято називати вічними, оскільки кожна ера несе новації та зміни.

Історичні пам'ятки, що дійшли до наших часів: клинописні таблички бібліотеки Ашурбаніпала, Кодекс Хаммурапі (цивілізація Межиріччя), відомості про виховання в сімейних школах Стародавнього Єгипту (III тисячоліття до н.е.), давньоіндійські Веди, Упанішад, ідеї китайського філософа Конфуція та його послідовників, іспанські хроніки, що містять знання та описують цивілізацію Майя, пам'ятки культури стародавньої Греції, Риму, Сходу, втілюють освітянські ідеї, роздуми про роль та значення освіти, значущість та силу музики у вихованні людини (Лі Анъань, 2018).

Досліджуючи феномен просвітництва в просторі культури, варто згадати ідеї та творіння античних філософів Протагора, Сократа, Платона, Аристотеля, Сенеки та ін., філософські й музичні трактати Плутарха, Арістида, Аріктосена, Квінтіліана, Птоломея, що вбачають у музиці, поезії, співах пошуки світової гармонії, а отже тісно пов'язані з потребою в освіті. Згадаємо, що ідея гармонійно розвиненої «мусичної» людини втілювалася в афінських школах. Трактат «Про піфагорійське життя» філософа Ямвліха (IV століття до н.е.), твори математика Теона зі Смирни, історика Страбона та інших розглядають піфагорійське вчення про музику, музичний катарсис, значення музики для розвитку людини, здорової душі і тіла.

У дослідженнях, присвячених аналізу ролі музики в античній системі світобудови, наводяться фрагменти вчення Піфагора та його послідовників. Символом гармонії буття, гармонії Космосу ці філософи вважали музику, якій надавали космічне значення. Космос – це гармонійне звучання різних сфер, простір, в якому кожне тіло несе свій тон, а всі разом вони утворюють його цілісну гармонію. Музика розглядалася піфагорійцями як поєднання протилежностей, пошук шляху до згоди. Ця унікальна властивість музики трактувалася як здатність заспокоювати та очищати, лікувати душі людей, позбавляти від негативних емоцій, агресії, досягти катарсису, тобто – очиститись і духовно піднятися через музику (Горбуліч, 2010).

Просвітницькі ідеї простежуються у філософських поглядах Геракліта, Платона, Аристотеля. Так, Геракліт убачав у музиці найтонше втілення ідеї про гармонію світу, отже, саме в розумінні та осягненні цієї гармонії, на його думку, закладені її просвітницькі функції. У філософських діалогах Платона («Держава», «Закони», «Федона» та ін.) розглядаються різні аспекти впливу музики («мусичного мистецтва») на життєдіяльність людини. Музика в поглядах філософа – шлях до естетичного та етичного ідеалу, ключ до навчання, а філософія – найвища музика (Віхи в історії античної естетики, 1988).

Аналізуючи погляди Аристотеля на сутність мистецтва, дослідники вказують на таку його властивість, як наслідування (мімезис) світу речей та буття. Відповідно філософії Аристотеля, людина за своєю природою, схильна до наслідувальних дій. Ці дії мають пізнавальний характер, тому несуть перші знання. Твори мистецтва приносять людині задоволення, отже носять естетичний характер. Окрім цього, катарсичні та виховні властивості музичного мистецтва містять у собі не тільки моральні, естетичні, терапевтичні, а й інтелектуально-просвітницькі потенції. Отже, стародавні мислителі усвідомлюють силу та властивості музики, нерозривно пов'язують їх з естетичним, моральним вихованням, науковим пізнанням, соціальними відношеннями та світоглядними позиціями.

Просвітницькі ідеї можна розгледіти і в світоглядних поглядах давніх мислителів Сходу. Відомості про існування китайського музичного мистецтва сягають у глибину тисячоліть. Музика від давнини була невіддільна від філософії. Науковець Жао Джін, досліджуючи становлення музичної педагогіки Китаю, аналізує внесок видатних мислителів давнини Ши Куаня (Shi Kuang, середина VI ст. до н.е., музиканта та автор трактату «Про музику»), Конфуція (Kǒngzǐ, 孔夫, 551 - 479 pp. до н.е.), Сюньцзі (Xunzi, 313–238 pp. до н.е. – філософа, першого інтерпретатора конфуціанського вчення та автора трактату «Записки про музику» («Юе цзи», 孫子); Сима Цянь (Sima Qiang, 145-86 pp. до н.е.) – творця першої

історичної хроніки Китаю, та автора праці «Історичні записки» (Шицзи, 史記), де піднімаються питання музичної естетики та подається тлумачення текстів вчення Конфуція про музику) (Жао Джін, 2019, с. 224).

Узагальнюючи аналіз «учених теорій» мислителів та високоосвічених музикантів Піднебесної, Жао Джін робить висновок, що в давні часи музика становила важливий елемент світоглядно-філософської системи виховання. Вона органічно була пов'язана з ритуалом та невіддільна від краси, етики, культури. Виховання ідеальної особистості – це не тільки виховання раціональності та цілеспрямованості, а й здорові прекрасні почуття, їх узгодженість та гармонія, котрі втілюють елементи здорової моральності та естетичної поведінки, шляхетності душі.

Підтвердженням цієї думки є повчальні вислови Конфуція, які залишаються актуальними і сьогодні: «Якщо хочете знати, чи є королівство (країна) добре керованим, який рівень його моралі – гарний чи поганий, вам про це розкаже якість його музики», «Щоб процвітати в майбутньому, спочатку необхідно стати поетом, потім ввічливою людиною, а якщо ви хочете досягти певного успіху, потрібно стати музикантом» (Конфуцій, 2000; Тан Цземін, 2015).

Ставлення до музики, як невід'ємної складової культури китайської держави пояснює популярність різних форм музичного просвітництва, зокрема побутування народних музикантів, що об'єднувались у перші музичні колективи. Дослідник Сунь Цзинань вказує на діяльність народного колективу Ліюань («Грушовий сад»), який виник у Китаї в роки підйому культури, правління династії Тан і налічував велику кількість музикантів з сіл та міст. Вже в цей період, тобто – у VII–X ст., як зазначає Фань Чженьсюань, відбувається процес становлення музичної освіти Китаю, з'являються акторські трупи, відкриваються перші заклади музичної освіти, створюється перший посібник з музичного мистецтва (трактат Дуань Аньцзі «Нотатки про музику»), в якому висвітлюються основи та навчання дітей музики й викладаються практичні поради (Сунь Цзинань, 2004; Фань Чженьсюань, 2017).

Ідеї художньої освіти та виховання музикою містяться також і в ранньохристиянських літургійних пам'ятках, у яких давні автори висловлюють переконання в тому, що музика, поезія, спів псалмів та християнських гімнів окрилюють, очищують душу, формують добрі почуття. Як писав Іоанн Златоуст, Божественний спів є інструментом для піднесення душі й розуміння суті людського існування. Серед мислителів того часу поширюється думка про значення музики як символу духовного просвітлення, виховання почуттів краси та добра, що допомагають подолати зло та невігластво.

Отже, музика посідає гідне місце в культурі всіх стародавніх цивілізацій, у філософії світових релігій – буддизмі, християнстві, індуїзмі.

З особливою силою виражена ідея просвітництва в гуманістичних напрямках епохи Відродження. Орієнтуючись на спадщину та здобутки мислителів Античності, філософські та просвітницькі ідеали цієї епохи набувають світського, антиклерикального характеру й складають принципово нову картину світу, характеризуючи прагнення відобразити різноманіття світу, звільнення від впливу релігії, що визначає нові принципи способу буття, поведінки, наукової й художньої творчості, формування іншого менталітету.

Розвиток музичної освіти в епоху Просвітництва ґрунтується на ідеях свободи та демократії, гуманізму та раціоналізму, «прагненні знайти через діяльність людського розуму природні принципи людського життя» (Черкасов, 2014). Рушійною силою історичного розвитку та прогресу філософи вважали розум, націлений на пізнання світу, досягнення науки та техніки, розповсюдження інноваційних ідей, знань, поліпшення морального стану суспільства шляхом подолання неосвіченості, поширення освіти, самоосвіти та виховання людей. Освітні ідеї епохи пропагують силу людського розуму та знань, віру в «природне світло розуму», здібності, досягнення власного інтелекту, широке використання людського розуму для реалізації соціального прогресу та подолання зла (І. Кант), відстоюють значення особистих творчих зусиль, знань та досвіду кожної людини (Дж. Локк, Л. Дідро), наголошують, що причини всіх нещасть у нецтві

(К. Гельвецій), визначають джерелом пізнавальної, розумової діяльності безпосередньо-почуттєве сприйняття, осмислення дій, почуттів, роздумів та їх переживання (Вольтер, Л. Фейєрбах).

У історії музичного мистецтва та його ролі в культурному розвитку суспільства епоха Просвітництва – важлива віха, пов'язана з революційними перетвореннями в сфері духовного життя, зокрема – і зі зміною соціального статусу мистецтва. Наукове знання та «високе мистецтво», які раніше були надбанням вузького кола вчених і аристократичної «публіки», тобто належали високим за соціальним статусом прошаркам суспільства, стали поширюватись на всі верстви населення. Зокрема, широко визнання здобули педагогічні ідеї «вільного виховання» Ж.-Ж. Руссо, що ґрунтуються на визнанні природного права особистості на свободу, повазі до її інтересів і запитів, вірі в силу педагогічного впливу, і тим самим набувають виразно-просвітницького характеру. Так, у своєму знаменитому романі «Еміль, або про виховання», філософ-просвітник розкриває значення музичного виховання для всіх без винятку дітей, обґрунтовує важливість розвитку в них музичного слуху й голосу й вивчення музичної грамоти, а також розробляє «демократичну» цифрову нотацію музичного тексту, яка здобула широкого розповсюдження в різних країнах Європи.

Поштовхом для популяризації музичного мистецтва та виникнення нових форм музичного просвітництва стало також відкриття освітніх закладів, театрів, товариств, чому сприяли поява нових музичних інструментів, удосконалення систем запису й друкування нотного тексту, а також устремління композиторів розширити виразальні засоби музики, посилити зрозумілість її сенсу слухачами завдяки посиленню зв'язку інструментальних і вокальних жанрів, виникненню гомофонно-гармонічного мислення, яке прийшло на зміну панівному в Середньовіччі поліфонічному стилю музичного мовлення (В. Греченко, І. Чорний, 2009, с. 200). Результатом цих процесів стало виникнення нових музичних жанрів – опери, ораторії, кантати, музичних форм – сонати, симфонії, концерту,

синтетичність яких дозволяла найбільш повному відображенню багатомірної картини світу та розкриттю повноти складних внутрішніх переживань людини.

Інноваційні тенденції епохи Просвітництва породили два надзвичайно важливих напрями в мистецтві й художній культурі Європи: бароко і класицизм. Вершиною епохи Просвітництва безперечно є творчість геніальних композиторів І.С. Баха, Г. Генделя, В. Моцарта, Й. Гайдна, Л. Бетховена, К. Глюка та ін. Кожен з них справив грандіозний вплив на розвиток усієї світової музичної культури та освіти. Музична спадщина митців доби Просвітництва відзначається глибиною та силою почуттів, безперервним і цілеспрямованим рухом уперед, дивовижною майстерністю відображати різнобічні людські характери, пристрасті, контрасти життя, прагнення свободи, вірності, героїку боротьби тощо.

За словами музикознавця Міхаеля де Сапіо, «зріла музика композиторів віденської класики відображає найкращі ідеали Просвітництва в тому, що вона втілює раціональну ясність, порядок і звертається до слухача без зайвої незрозумілості (Michael De Sapio, 2023). Посилення просвітницької спрямованості творчості композиторів і виконавців музикознавці вбачають у збагаченні музично-інтонаційної й виконавсько-виражальної палітри, створенні масштабних симфоній, оперних, інструментально-концертних жанрів, які передбачали виконання у великих залах і розраховувалися на сприйняття значною кількістю слухачів, склад яких не обмежувався аристократичними салонами і переставав бути мистецтвом «для обраних» (Кьон, 2021).

Діяльність музикантів-просвітників була спрямована на духовне, моральне, естетичне виховання й популяризацію принципово нових підходів до розуміння філософських, етичних, естетичних поглядів та закономірностей розвитку музичного мистецтва. Мислителі епохи Просвітництва вважали, що музика має бути доступною для всіх, відображати те, що є «розумним», і виражати глибокі почуття, які поділяє все людство. Демократизація музики мала далекосяжні наслідки, одним з яких є те, що ми сьогодні можемо насолоджуватися чудовою музикою в таких широко розповсюджених формах.

Дослідники Н. Муранова, О. Волярська, Л. Літвінчук вказують, що в добу Просвітництва «здійснюється «рефлексія над формами трансляції та організації освітнього процесу, розробляються його вихідні ідеї та регулятивні принципи, базові методи та методики навчання», що сприяло, на їхню думку, розвитку музичної освіти (Муранова, Волярська, Літвінчук, 2020, с. 113).

Просвітницькі ідеї поширювались на теренах України в XVII – XVIII ст. Цей плідний період в історії української музики пов'язаний із розвитком музичного фольклору, зокрема жанрів музичного епосу – дум та історичних пісень. Народні співаки, поети та музиканти, відомі ще з дописемної епохи, відігравали надзвичайно велику просвітницьку й трансмісійну роль, зберігаючи й транслюючи у привабливо-художній формі уявлення щодо світогляду, світоставлення й художніх, мистецьких традицій предків, а також виконуючи функцію просвіти народу за рахунок розповсюдження знань про його минуле й сьогодення.

Музично-культурний феномен України – побутування мандрівних незрячих музикантів-співців – лірників та кобзарів, які несли в народ мудрість та історію українського народу. В своїх думах, билинах, історичних, ліричних, сатиричних, побутових піснях музиканти відображали життєві події, оспівували подвиги народних героїв, закликали до активності, згуртованості та національно-визвольної боротьби. Народні музиканти залишили цінний досвід спілкування та освіти через музику, оскільки, мандруючи селами та містами країни, виступали на ярмарках, храмових святах, грали на народних гуляннях, розповідали, імпровізували, співали під власний супровід, змушуючи слухачів замислюватись, роздумувати, а інколи посміхатись (О. Шреєр-Ткаченко, 1980, с. 42; 47).

Результатом поширення європейських ідей освіти на теренах України, як зазначає С. Матвієнко, стало виникнення при монастирях навчальних закладів західного типу – братських шкіл, а згодом і цілої мережі освітніх закладів: монастирських, парафіяльних, дяківських, приходських тощо. У них здійснювалась підготовка грамотних учителів співу, регентів, композиторів, що сприяло поширенню музичної просвіти серед населення (Матвієнко, 2017, с. 55).

Яскравим музично-просвітницьким осередком, «колискою культурного життя» України, по праву вважається Києво-Могилянська академія, її очільники, вчені Л. Баранович, Й. Галятович, В. Ясинський, Й. Кроковський, викладачі С. Цесарський та випускники – відомі українські композитори й діячі культури: М. Березовський, Д. Бортнянський, С. Полоцький, Д. Ростовський, А. Ведель. У стінах академії студенти вивчали нотну грамоту, співали у хорі, здобували навички партесного співу, гри на музичних інструментах, ансамблевого музикування, брали участь у щоденних Богослужіннях, урочистих та виховних заходах. Випускники академії надалі працювали в дитячих освітніх закладах та прищеплювали дітям любов до музики, підвищували якість музичних знань, закладали основи системи масового музичного виховання, спрямованої на виховання патріота своєї держави (Черкасов, 2014, с. 263).

Гідним представником українського просвітницького руху являється вихованець Києво-Могилянської академії, філософ-музикант Г. Сковорода, який щиро пропагував ідею самопізнання, як принцип існування людини в цьому світі. Щоб пізнати сутність буття, найперше, людина повинна «пізнати себе», зрозуміти, що для неї є «сродним», спорідненим для її душі. Виховання має враховувати природу дитини, її нахили, прагнення, бути практично орієнтованим та ґрунтуватись на національних традиціях. Свої просвітницькі ідеї філософ-гуманіст утілював у педагогічній практиці. Він збагатив музично-педагогічну творчість новою тематикою, новими мотивами та образами, близькими й зрозумілими народу (Горепко-Баранівська, 2003, с.122).

Аналізуючи просвітницький науковий спадок українських педагогів, варто згадати творчий доробок М. Дилецького, який натхненно займався музичним вихованням дітей, залучав їх до колективного музикування й співу на основі вивчення нотної грамоти. Його вагомим музично-просвітницьким внеском стали науково-методичні праці «Грамматика мусицька» (буквар-граматика з основ композиторської майстерності для широких мас) та «Спосіб для заправи дітей», який, за словами В. Черкаського, можна вважати першим науковим дослідженням,

в якому обґрунтовано методику роботи з дитячим вокально-хоровим колективом, викладено поради щодо розвитку та збереження дитячих голосів (Черкаський, 2014).

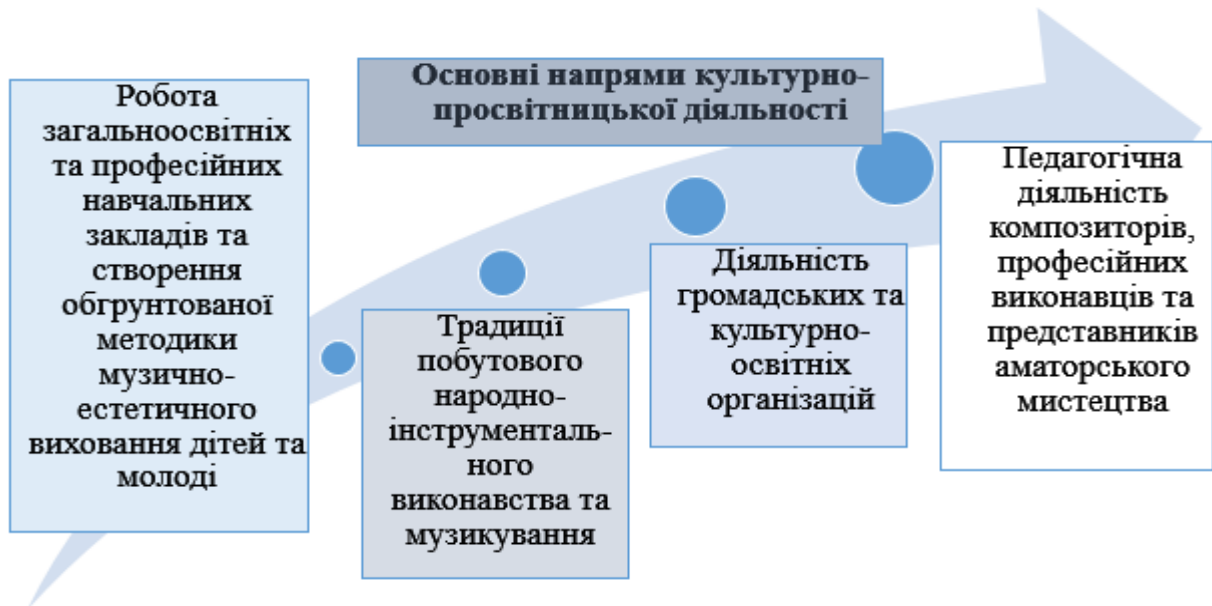
Дослідники визначають, що в цей історичний період закладається нове поняття «просвітництво», змістом якого є його розуміння як «прогресивної суспільної діяльності, метою якої є розповсюдження передових ідей, знань, а також розвиток освіти» (Чень Кай, 2019, с. 30). На думку В. Черкасова, «музично-просвітницька діяльність на теренах України пов'язана із підвищенням інтересу до музичної освіти та залученням до музичної творчості широких верств населення» (Черкасов, 2014, с.262), а також з відкриттям і поширенням братських і церковнопарафіяльних шкіл, спеціалізованих музично-освітніх закладів, театрів, із діяльністю музичних товариств тощо.

Розвитку музичного просвітництва в Україні XIX століття сприяло і відкриття освітніх закладів для дітей (приходські, духовні, співацькі школи при монастирях та церквах різних міст та сіл України, спеціальні музичні школи, музичні цехи, тощо), де поряд з вивченням граматики та письма, діти займались хоровим і ансамблевим співом, вивчали нотну грамоту й навчались грі на музичних інструментах. Це сприяло збереженню й примноженню традицій гуртового (пізніше – хорового) співу, налагодженню підготовки музикантів скрипалів, бандуристів, цимбалістів, дударів тощо.

Зазначимо, що розвиток музичного просвітництва в Україні XIX – початку XX століття яскраво проявився в творчості композиторів С. Гулака-Артемівського, П. Ніщинського, а також у відкритті й активній діяльності національного театру. Вивчаючи питання витоків музичного просвітництва в Україні, Лі Аньянь відмічає також важливу просвітницьку роль діяльності українських музично-театральних труп, зокрема творчості акторів М. Старицького, М. Кропивницького, І. Карпенко-Карого, М. Садовського, П. Саксаганського, М. Заньковецької та ін., завдяки діяльності яких пропагувались

національні традиції, збагачувалося культурне життя суспільства, поширювався інтерес до національного музичного мистецтва (Лі Аньань, 2018, с.18).

Основні напрями та форми культурно-просвітницької діяльності в Україні кінця XIX століття ґрунтувались на національних засадах української культури та зразках народної творчості, вони представлені на рисунку (рис.1.1).

Рис.1.1. Основні напрями культурно-просвітницької діяльності в Україні кінця XIX століття (за О. Михайличенком)

Нової сили музичне просвітництво набуває на початку XX століття завдяки творчості композитора-педагога М. Лисенка, яка відзначається справжнім демократичним спрямуванням та глибокою народністю. Відкриття в 1904 р. Музично-драматичної школи М. Лисенка поклало початок розвитку національної системи підготовки професійних музикантів, виховання свідомого, культурного музиканта.

Педагогічна діяльність сучасників та учнів М. Лисенка, а саме: П. Сокальського, Я. Степового, К. Стеценко, В. Верховинця, С. Воробкевича, Д. Січинського, М. Леонтовича, С. Людкевича та ін., була спрямована на створення широкої мережі музично-освітніх організацій задля збереження й пропаганди української культури й музичних традицій. Характеризуючи їх діяльність, О. Михайличенко вказує на особливий внесок у справу музичного

просвітництва видатних музикантів – М. Леонтовича, В. Верховинця, К. Стеценка, які досліджували джерела народної творчості, пропагували народне мистецтво в талановитих обробках українських пісень, закладали методичне підґрунтя української музичної освіти, розробляючи методико-педагогічні принципи ефективного навчання музики, зокрема – хорового співу, а з цим – і естетичного, етичного, музично-художнього виховання дітей (О. Михайличенко, 2005).

Українські діячі музичного мистецтва окреслили вектори музично-просвітницької підготовки вчителів музики, які залишилися актуальними і для сьогодення. Їх сутність полягає в тому, що музичне виховання має починатися із залучення дітей до фольклорного музикування, завдяки чому в них природним чином формується національна свідомість, почуття причетності до мистецтва свого народу, виховується любов до рідного краю, патріотизм, закладається підґрунтя духовного становлення.

Дослідники відзначають, досить плідним для розвитку музичного просвітництва стало і ХХ століття: в цей період відкриваються дитячі музичні школи, виникають нові форми масового музичного виховання, а саме: музичне радіомовлення, філармонічні концерти, агітбригади для виступів з лекціями-концертами, курси, різні види етнографічно-пошукової роботи тощо. Серед педагогів-музикантів склалася стійка думка щодо виховної сили музики та її вагомості як засобу мистецько-просвітницької роботи серед дітей та молоді. (Спіліоті, 2012, с. 8).

У зв'язку з цим, як підкреслює В. Черкасов, гостро постає питання про підготовку «нового вчителя», здатного усвідомлено ставитись до інтонаційної природи музичного мистецтва, бути обізнаним як в історії, так і в теорії музики, поєднувати виконавську, диригентську, організаційну, а інколи – і етнографічну діяльність (В. Черкасов, 2013).

У науковому дискурсі утверджується думка про різноплановість діяльності вчителя музики, звертається увага на органічну єдність процесу виконання музичних творів та вербального спілкування зі слухачською аудиторією (Мельник,

2009). Дослідниця О. Мельник акцентує, що для здійснення музично-просвітницької діяльності важливими для майбутнього вчителя музики залишаються вміння володіти живим словом, лекторська майстерність, вміння підготувати цікаву, змістовну, емоційно-насичену бесіду, що здатна зацікавити непрофесійного слухача (там само).

Не можна переоцінити роль видатного науковця, викладача і просвітника Б. Яворського. Будучи ректором Київської народної консерваторії (1917 – 1921 р.р.) він прагнув удосконалити систему підготовки національних педагогічних кадрів, налаштованих на широку музично-просвітницьку діяльність, запровадив предмет «слухання музики», «хоровий спів» та «диригування хором» для музикантів всіх спеціальностей, у тому числі – для освіти майбутніх учителів музики, плідно займався лекторською діяльністю, обґрунтовував важливість здійснення музичного виховання дітей на засадах комплексного підходу. Сутність його педагогічно-просвітницького кредо – «Не вчити, а навчати мислити» – через творення музики, виконання та сприйняття.

Як зазначає Л. Пшемінська, «ідея розвитку музичного мислення» стала аксіомою педагогіки Яворського» (Л. Пшемінська, 2021). Велике значення педагог надавав вибору високохудожнього репертуару для слухання, закликав враховувати потреби дітей у жвавих моторних реакціях, не забував про вивчення музичної грамоти, урізноманітнення видів музичної діяльності дітей на заняттях задля розвитку їх емоційно-мисленнєвої сфери.

Важливу роль у становленні української просвітницько-педагогічної системи в ХХ столітті відіграли визнанні у світовому мистецькому просторі оригінальні концепції масового музичного виховання дітей Е. Жак-Далькроза (система музичного виховання «Eurythmics» – зв'язок ритму і рухової культури); К. Орфа (система музичного виховання «Орф-Шульверк» – практика елементарного музикування й імпровізації); З. Кодая (концепція вокально-хорового навчання на основі народної музики та релятивної системи сольмізації); Б. Тричкова (система музичного навчання на основі усвідомлення принципу

ладового інтонування та ефективного формування навичок співу по нотах за «Стовбицею»); Ш. Судзукі (система масового музичного виховання на основі методу «виховання талантів»); П'єра ван Хауве (система музичного виховання на основі методу «гра з музикою»); Н. Кьон, В. Кьон, В. Письмиченко (система навчання музики з 4-х років у дидактично-ігрових та імпровізаційних формах різноманітної музичної діяльності), представлені у посібнику «Музично-естетичне виховання» (1979) та ін.

Для України друга половина ХХ століття була надзвичайно важливим етапом вдосконалення методів підготовки майбутніх учителів музики. В цей період відбуваються зміни в структурі загальноосвітньої школи (перехід від обов'язкового восьмирічного навчання до загальної середньої освіти), затверджуються нові навчальні плани, програми, пишуться підручники з музики, в педагогічних інститутах відкриваються музично-педагогічні факультети, розпочинається випуск науково-методичних журналів «Музика в школі (1972 р.), «Мистецтво та освіта» (1996), проводяться численні семінари з питань музичного навчання (Аристова, 2018).

На переконання Л. Сбітневої, «низький рівень масової культури» вказував, що в країні настала нагальна потреба змінити застарілі методики музичного виховання та вирішувати питання зацікавлення й захоплення школярів музикою (Сбітнева, 2016). Результатом наукових розвідок провідних педагогів-музикантів стала розробка концепції масового музично-естетичного виховання школярів, впровадження нової програми з музики, що ґрунтувалась на наукових принципах цілісності, тематизму, опори на три найбільш розповсюджені музичні жанри (пісня, танець, марш), зв'язку музики з життям, активного музичного мислення, активного емоційного сприйняття музики (Аристова, 2018; Матвієнко, 2017; Ростовський, 1989). У шкільній практиці затвердились комплексні уроки музики, де важливе місце відводилося різним формам спілкування з музикою (слуханню, співу, грі на музичних інструментах, цілеспрямованому формуванню в учнів

навичок музичного сприйняття, розширенню їхнього музичного тезаурусу та збагаченню естетичного смаку (Хлебнікова, 2012).

З врахуванням накопиченого досвіду вчені-педагоги розробляють нові програми та підручники з «Музики»; видаються нотні хрестоматії для музичного забезпечення програм, фонохрестоматії із записами музичних творів, організовується демонстрація відео уроків, впроваджують нові методики навчання співу, слухання музики, гри на музичних інструментах.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. українськими педагогами формуються концептуальні основи змісту мистецької освіти, розробляються нові підходи, принципи та методики навчання музики, підготовки майбутніх учителів музики, удосконалення педагогічної майстерності викладачів засобами педагогіки мистецтва, що відповідають досягненням фізіології, психології, педагогіки, мистецтвознавства, техніки та інших наук.

Аналізуючи науково-педагогічний доробок українських науковців-практиків, зазначимо, що вчені акцентують увагу на просвітницьких ідеях, закладених у змісті музично-педагогічної освіти. Це, зокрема, виховання культури слухання та вміння відгукуватися на музику і сприймати її художньо-образний зміст, формування світогляду, можливість творчого саморозвитку та самореалізації, духовного зростання, збагачення ціннісної, естетичної, емоційної, духовної сфери як учнів, так і самого вчителя.

Зокрема, О. Щолокова зазначає, що просвітництво «необхідно розглядати як форму духовного спілкування, що пронизує всю художньо-естетичну діяльність вчителя музики, оскільки в умовах інфляції загальнолюдських цінностей (духовних, культурних, моральних) актуалізувалась її розвивальна функція» (Щолокова, 2011, с.15-16).

Усвідомлюючи глибоку сутність просвітницької роботи як художньо-педагогічної діяльності й підготовки майбутнього вчителя музики, вчена зазначає, що важливо передбачати формування «різнобічних професійних якостей,

ключовими елементами яких стає широка культурологічна освіченість, творче мислення та власні світоглядні установки» (О. Щолокова, 2011, с.16).

На важливість урахуванням триєдності ролі майбутніх учителів у музично-просвітницькій діяльності, які виступають як виконавці, методисти й організатори, вказує О. Мельник, акцентуючи, що підготовка майбутніх учителів на музично-педагогічних факультетах має готувати їх до творчого осмислення просвітницької ролі своєї діяльності, синкретичності педагогічних дій та їх застосування у широкому колі форм і способів діяльності (Мельник, 2013, с.103).

Отже, початок ХХІ століття для України – це період модернізації, реформування та стандартизації системи освіти, в якому активізуються інноваційні підходи до програмування знань, визначення їх базового рівня, подолання звичних педагогічних стереотипів та впровадження нових творчих ідей. Інновації в освіті – це природна та необхідна умова її розвитку відповідно до потреб суспільства. Результатом плідної роботи вчених та педагогів є розробка низки державних нормативних документів. Вперше в Україні групою вчених на чолі з Л. Масол була обґрунтована Концепція загальної мистецької освіти й розроблена Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах.

Завдячуючи плідній праці вчених та педагогів, започатковано широкий науковий дискурс з проблеми підготовки майбутніх учителів музики до музично-просвітницької діяльності, глибоке методологічне осмислення ролі просвітництва не лише в історичному контексті, а й у перебудові та реформуванні системи освіти, в єдності просвітницьких завдань закладів освіти всіх щаблів.

Варто зазначити, що прийняті нормативні документи зовсім не обмежують музично-просвітницьку діяльність учителя, а, навпаки, вимагають від учителя музики значно вищого рівня професійної компетентності, що пов'язано з наданням йому більшої самостійності в педагогічній практиці, зокрема – у виборі освітніх і розробці авторських програм, варіюванні методів і форм роботи, тим самим забезпечуючи поступовий перехід української школи від монополізму програмно-

методичного забезпечення освітнього процесу до багатоваріантності програм, підручників, посібників, авторських методик.

У даному контексті доцільно уточнити сутність музичного просвітництва. Аналіз наукового доробку педагогів показує, що в сучасному науковому дискурсі музичне просвітництво розглядається як: різновид культури творчої та виховної діяльності (Я. Лисенко, 2016); система спеціальних заходів щодо організації дозвілля, яка має на меті формування високої духовної культури і моральних якостей молоді (Мішко, 2018); діяльність, що сприяє розвитку музичних інтересів, потреб і смаків підростаючих поколінь і в цілому формує музичну культуру суспільства (Л. Масол, 2001; О. Олексюк, 2006; Орищук, 2019; Чень Кай, 2019); соціальний феномен та різновид інформаційно-репродуктивної діяльності (О. Мельник, 2011; Т. Фурсенко, 2017); засіб художнього спілкування з учнівською молоддю (Л. Кожевнікова, О. Мельник, 2015; М. Мінько, 2010; В. Павлічук, Н. Павлюк, 2019; А. Яковлев, 2001); творчий процес накопичення й передавання знань про музичне мистецтво, атрибут духовної культури (Л. Кожевнікова, 2003; О. Кузнецова, 2020), діяльність, спрямована на виховання учнів як освічених аматорів, любителів музики (Лі Аньань, 2018; Тун Лінгге, Цуй Шилін, 2020).

Значущість музичного просвітництва визначається низкою важливих функцій, зокрема: естетичної (спрямована на формування естетичних смаків та потреб); світоглядної (розширення знань про світ та себе в ньому, формування системи світоглядних поглядів, уявлень, переконань, ставлень); аксіологічної (становлення ціннісних засад та критеріїв оцінки до соціокультурних явищ); пізнавальної (стимулювання творчого мислення, розширення музичного тезаурусу та художньо-асоціативного досвіду); праксеологічної (оволодіння основними формами та методами мистецької діяльності, що склалися історично); креативної (проявляється в творчо-пошуковій спрямованості, виході за межі наявного досвіду).

Спираючись на положення Модельного закону про просвітницьку діяльність (2002), додаємо, що просвітницька діяльність визначається як цілеспрямований процес інформування та впливу на особистість, наділена освітньою, інформативною, роз'яснювальною функціями, які разом консолідуються в функцію духовно-світоглядну (ст.7).

Вивчаючи зміст та сутність музично-просвітницької діяльності, Л. Кожевнікова виявляє її специфічні ознаки, що проявляються на функціональному рівні, а саме: комунікативному, когнітивному, креативному, рекреаційному та духовному (Кожевнікова, 2003, с.165).

О. Мельник до функціональних ознак даної діяльності додає евристично-пізнавальну, гедоністичну, ціннісно-орієнтаційну, перетворюючу. Отже, поліфункціональна природа музично-просвітницької діяльності вказує на необхідність поліхудожньої підготовки майбутнього вчителя музики, як процесу «музикоцентричного пізнання різних видів мистецтв» (Ся Гаоян, 2019, с. 4).

Ми погоджуємося із думкою Г. Падалки (2006) і О. Щолокової (2011), що сутність музичного просвітництва криється в необхідності поєднання учителювання й просвітництва, яке потребує високої якості загальної музичної освіти, музичної грамотності, усвідомлення потреби в поглибленні набутих знань та їх розповсюдженні.

Звернення до вирішення цих завдань у Китаї дозволяє визначити, що музичному просвітництву, зрозумілому як залучення до музичного мистецтва широких верств населення, приділялась увага ще за часів Конфуція. Адже залучення до музичного мистецтва розглядалося як надзвичайно важливий атрибут громадянського виховання, підґрунтя гармонічного розвитку особистості й держави та досягнення гармонічної суголосності із Природою і Всесвітом.

Суттєві зміни та якісні новоутворення в галузі музично-педагогічної просвіти відбулися в Китаї у ХХ ст. Велика китайська революція, як вказують китайські дослідники Фань Чженьсюань (2017), Чень Лян (2021), Чень Кай (2019) та ін., була поштовхом для політичних змін, утвердження чіткої ідеологічної

позиції, зокрема, й у питаннях музичної просвіти. Впродовж цього століття музика стала «невід'ємною частиною гуманітарної освіти в Китаї, зайнявши провідну позицію як засіб виховання учнів у шкільній, позакласній та позашкільній музичній діяльності» (Сунь Цзинань, 2004, с. 609).

Значна увага на початку цього процесу приділялася навчання учнів виконанню народних пісень, тому не випадково шкільні музичні заняття отримали назву «шкільний спів». Натомість поступово, як визначає Фань Чженьсюань, посилилася цільова орієнтація системи шкільної освіти на масове музичне виховання молоді й увага до питань підготовки кваліфікованих кадрів для проведення музично-просвітницької роботи (Фань Чженьсюань, 2017).

Актуальною для Китаю того часу, як підкреслює Ван Юйхе, стала і всебічна підготовка майбутніх учителів музики: її зміст значно розширився за рахунок засвоєння студентами основ теорії музики, гармонії, композиції, удосконалення навичок співу, гри на фортепіано, скрипці, на традиційних народних інструментах – піпе, ерху та ін. (Ван Юйхе, 2002).

Серед просвітницьких практик цього спрямування помітним є домінування групових та масових форм просвітницької діяльності, зростання популярності масштабних культурних заходів, зокрема, стрімкого збільшення кількості хорових колективів, проведення конкурсів, фестивалів, що надає хоровому мистецтву значення масового соціокультурного явища. Завдяки цьому, як зазначають китайські науковці, суттєво зростає кількість учнів, залучених до музичного мистецтва, завдяки чому збагачується їх музична ерудиція, розвивається естетична культура, відбувається удосконалення їхньої музичної культури (Ма Сюй, 2006, Мю Пейянь, 1999).

Вивчаючи основні тенденції розвитку музичної освіти Китаю ХХ ст., Фань Чженьсюань та Мю Пейянь вказують на деякі спільні риси з організації музично-просвітницької роботи в Україні та Китаї. Зокрема, відзначається, що робота зі школярами у просвітницькому напрямку здійснюється як на шкільних уроках, так і в позакласній музичній діяльності, задля чого школярів заохочують до участі в

гуртках інструментальної ансамблевої музики, навчання гри на національних музичних інструментах (Фань Чженьсюань, 2017, с.129).

Спільним є й те, що сьогодні досить активно розробляються нові програми й підручники, в яких суттєва увага приділяється саме розвитку сприйняття творів музичного мистецтва, взаємозв'язку різних видів мистецтва; видаються нотні хрестоматії для забезпечення цієї діяльності, популяризуються фонохрестоматії з записами музичних творів, доступні дитячому сприйняттю. Також під час занять застосовуються інформаційно-комунікативні технології: мультимедійна дошка з Інтернетом, звернення до музичних сайтів для відео-демонстрації виконання музичних творів, соціальні мережі, в яких викладачі обмінюються досвідом, для чого записують відео-уроки й розміщують їх у доступних їм платформах, беруть участь у педагогічних блогах з метою збагачення знань в галузі методики організації музично-просвітницької діяльності.

Отже, питання музичного просвітництва по-різному вирішувалися в різних соціокультурних умовах і набули особливої актуальності в наші дні, тому підготовка фахівців до просвітницької діяльності потребує надання належної уваги її осучасненню й підвищенню ефективності.

Просвітницьку діяльність майбутніх фахівців розглядаємо як свідому діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва, спрямовану на виховання учнів як його освічених шанувальників, здатних усвідомлено-ціннісно сприймати, переживати й розуміти музику різних епох, етносів, стилів, напрямків – від музичної класики до сучасної масової культури. Сутність просвітницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва має спрямовуватися на цілеспрямовану активізацію в учнів емоційного відгуку на сприйняті музичні твори та усвідомлення взаємозв'язку і обумовленості їх настрою, характеру з особливостями музично-інтонаційних та виконавсько-виразних засобів утілення їх художньо-образного змісту.

Підготовка здобувачів до музичного просвітництва має відбуватися як планомірно організований процес опанування системою знань, умінь і навичок у вимірах поглядів на культурну, мистецьку й музичну освіту майбутнього. Оволодіння здобувачів здатністю до просвітництва в галузі музичного мистецтва має сприяти досягненню мети музичного виховання – становленню учнів як освічених музичних amatorів, здатних переживати естетико-гедоністичну насолоду від сприйняття й переживання художньо-змістових і різноманітних за характером музичних вражень, й тим самим набувати особистісно-духовного досвіду долучення до культурно-цивілізаційних надбань людства і свого народу.

1.2. Сутність підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій та її структурні компоненти

Проведений історико-педагогічний аналіз витоків музичного просвітництва як напряму професійної діяльності вчителя, дозволив визначити її зміст та окреслити основні завдання, а саме:

- формування ціннісного ставлення школярів до світової й національної культури й музичного мистецтва в його кращих художніх і духовних проявах;
- підвищення рівня духовності та культури школярів засобами музики.
- розвиток художнього мислення, творчо-мистецького уявлення; естетичного смаку, художньо-емоційного інтелекту;
- формування слухового досвіду й мистецьких знань щодо музичного мистецтва різних епох, етносів, стилів, напрямків;
- здатність до цілісного й аналітично-інтерпретаційного осмислення музичного твору як мистецького феномену, особливостей застосованих в ньому музично-мовленнєвих і виконавсько-виразних засобів музичного мистецтва;

– оволодіння здатністю до критичного осмислення різноманітних музичних явищ та вибіркового формування своїх мистецьких преференцій і музичного досвіду.

Розв'язання окреслених завдань потребує високого рівня професійної підготовки майбутніх учителів музики, їх вмінь здійснювати музично просвітницьку роботу, розвивати теорію та методика музичної освіти на основі інноваційних технологій.

21-е століття Міжнародна організація ЮНЕСКО проголосила «Століттям освіти», оскільки освіта визнана передумовою (запорукою) створення наукового, економічного, соціокультурного, духовного потенціалу суспільства. Змінився соціокультурний статус освіти: сьогодні освіта – це не підготовка до життя, а невід'ємна його частина. Це положення знаходить підтвердження в низці нормативних освітніх документів України (Закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту») та Китаю («Стратегія розвитку освіти в Китаї в ХХІ ст.», «Реформи розвитку базової середньої освіти КНР»), що регламентують зорієнтованість та творчу спрямованість освіти молодого покоління на засвоєння кращих культурних цінностей та надбань, мистецьких здобутків, використання інноваційних ресурсів задля самореалізації, соціальної мобільності та розвитку суспільства.

В українському педагогічному словнику С. Гончаренко знаходимо таке трактування: «Освіта – духовне обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування обличчя людини» (Гончаренко С. 1997, с. 241). Автор підкреслює, що «головним є не обсяг наявних знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями» (там само).

Система вищої освіти сьогодні стала найціннішим ресурсом та чинником фундаментальної, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, у тому числі – учителів музичного мистецтва нової формації, які мають, за словами

М.Євтух, І. Волощук, О. Семенов, бути «людиною культури», «педагогами-творцями», місія яких полягає у визначенні й підтримці «самоцінності кожної дитини» (Євтух, Волощук, 2008, с.72). У цьому контексті слушною вважаємо думку дослідників про те, що заклади вищої освіти мають сприяти прискореному розвитку в країні інноваційної діяльності, забезпечувати пріоритети розвитку наукових шкіл і механізмів успішної взаємодії їх діяльності з потребами суспільства й потребами його громадян, забезпечити гнучку, відповідно до запитів практики, підготовку фахівців.

Студіювання та аналіз наукової літератури з проблеми дослідження показали, що поняття «підготовка» – загальна наукова дефініція, яка має кілька трактувань. Так, у науковому дискурсі співіснують різні точки зору щодо дотичних понять «підготовка», «підготовленість»; «готовність»: ряд учених (М. Васильєва (2003), Л. Ярощук (2009) ототожнюють поняття «підготовка» (як сукупність уже отриманих знань) з «готовністю до професійної діяльності», оскільки вважають «готовність» – «озброєністю знаннями, вміннями, навичками, наявністю компетенцій для успішного виконання програми дій, (доводять, що підготовка охоплює системну, цілісну, диференційовану, поетапну організацію процесу формування готовності майбутнього вчителя до виконання професійної діяльності; інші, зокрема – Т. Пилипюк, визнають «професійну підготовленість» до діяльності результатом навчання, інтегративною властивістю, оскільки визначають її показником, характеристикою, що дозволяє оцінити індивідуальний стан готовності та можливостей суб'єкта до виконання певної діяльності чи сукупності завдань (Пилипюк, 2013, с. 50).

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Бусела (Бусел, 2005, с. 952), а також у Словнику української мови за редакцією І. Білодіда (Білодід, с. 417) поняття «підготовка» визначається в двох значеннях: як «дія за значенням «підготовляти», тобто певний процес, пов'язаний із завчасним забезпеченням, здійсненням певного ролу діяльності, оволодінням комплексу необхідного запасу знань, навичок, досвіду, набутого у процесі

навчання й практичної діяльності. В інших довідкових джерелах «підготовка» трактується як «формування та збагачення настанов, знань та вмінь, котрі необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань», а також як «сукупність знань, умінь та навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з обраної професії» (Ярмаченко, 2001, с. 514).

Утім, у Законі України «Про вищу освіту» професійна підготовка трактується як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальності. Сьогодні в наукових колах склалася стійка думка, що процес професійної підготовки охоплює різноманітні напрямки, тому має розгалуження на види, форми та рівні підготовки, що забезпечуються різними підходами та принципами, орієнтуються на суспільні потреби, гуманістичні цінності світової культури та національні традиції (Лі Анань, 2018, Тун Лінге, Цуй Шилін, 2020). Отже, вчені вказують на єдність процесу підготовки майбутніх учителів з цілями, завданнями та специфікою майбутньої педагогічної діяльності.

У контексті нашого дослідження «підготовка майбутніх учителів» потрактовується як діяльність, що має професійно-педагогічну, музично-просвітницьку спрямованість та особистісно-цільове призначення. Це організований, цілісний процес, в якому «формується та вдосконалюються професійні знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні здобувачеві для його успішної майбутньої педагогічної діяльності» (Пилипюк Т., 2013, с. 51).

Аналіз наукового доробку сучасних українських та китайських вчених вказує на багатоаспектність та актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів музики. Вчені-практики підкреслюють значущість окремих напрямів підготовки майбутніх учителів, дотичних виконанню ними просвітницької діяльності, зокрема – формування професійно-педагогічної культури й духовного становлення; характеру діяльності в умовах полікультурного соціуму; творчого використання музичних традицій та досвіду; професійної самореалізації; підвищення якості виконавсько-просвітницької підготовки тощо.

Підкреслюється також, що оновлення змісту підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва набуває вагомого значення відповідно до «переосмислення суспільного призначення діяльності вчителя музики» як фахівця, який здатен «творчо впроваджувати соціально-значущі новації, мобільно реагувати на культурні вимоги часу» (Чень Кай, 2017, с. 135).

О. Щолокова зауважує, що з цього погляду підготовка вчителя музичного мистецтва повинна «передбачати формування різнобічних професійних якостей, ключовими елементами яких стає широка культурологічна освіченість, творче мислення і власні світоглядні установки» (Щолокова, 2011, с.15). Учена наголошує на важливості розвитку творчої індивідуальності, моральної свідомості задля спільного духовного зростання майбутніх учителів та учнів.

Слушною вважаємо думку професора В. Черкасова, який вагомого значення у підготовці майбутніх учителів музики надає усвідомленню здобувачами «основних векторів філософії музичної освіти, культурно-історичних передумов, педагогічних концепцій, закономірностей, тенденцій» розвитку музичної освіти (Черкасов, 2014).

Корисною для нашого дослідження вважаємо думку професора О. Ростовського, який підкреслював необхідність розвитку в майбутніх учителів музики методологічної культури, що включає в себе «рефлексивне осмислення різноманітних явищ музично-педагогічної дійсності», усвідомлене творче ставлення (з позицій значущості для професійної діяльності) до набутих знань і умінь. За словами педагога, «методичні знахідки повинні впливати з духовної сутності особистості викладача, його власного бачення художньо-освітніх проблем, сприйняття конкретного музичного твору» (Ростовський, 2011, с.10).

Н. Мозгальова також вказує на важливість інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яка має враховувати тісний взаємозв'язок концертно-виконавської та педагогічної діяльності вчителя. Вчена акцентує на тому, що «виконавське мистецтво є універсальним засобом передачі та об'єктивації мистецьких знань», тому має в повній мірі відображати специфіку

та різноманіття видів виконавської діяльності вчителя музики, охоплюючи художньо-особистісну інтерпретацію музичних творів, сольне та ансамблеве музикування, акомпанування, підбір на слух, транспонування тощо (Мозгальова, 2011, с. 6).

Домінуючою позицією в підготовці майбутніх учителів музики до концертно-просвітницької діяльності Т. Жигінас вважає орієнтацію навчального процесу на набуття необхідних знань і вмінь на розвиток і реалізацію концертно-освітніх умінь студентів (Жигінас, 2014, с. 56). Педагог зазначає, що досягнути ефективності в даному напрямку підготовки можливо, якщо «з одного боку, студент систематично здобував знання, розширював власний світогляд, удосконалювався в галузі мистецтва і методики його викладання», а з іншого – з метою його підготовки було забезпечено належні умови навчання (самореалізації), завдяки чому майбутні учителі музики мали змогу практично застосовувати набуте, не тільки «споживати», а й «віддавати» (там само, с.55).

Не можна не погодитись із думкою Л. Кузьмінської, яка надає перевагу в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва формуванню ціннісного ставлення як до художніх цінностей та інтегральних якостей мистецьких творів, так і до педагогічної діяльності. Дослідниця розробила інтегрований музично-ціннісний комплекс, в основу якого покладені суспільно-музичні цінності, такі як: опанування світових музичних культур і національних музично-цінних досягнень, які презентують рівень музичної культури країни у світовому музично-виконавському просторі; корпоративні музичні цінності – музично-виконавські досягнення, які слугують орієнтиром музичної діяльності колективу і сприяють прагненню здобути високий музичний статус та престиж; індивідуальні музичні цінності, які кожна людина бачить у музичному виконавстві як особистісні та вважає їх доступними для себе» (Кузьмінська, 2003, с.14).

У цьому контексті надзвичайно актуальною стає орієнтація на ментальні цінності, що на переконання професора О. Ребрової, «виникають у процесі об'єктивної взаємодії ментального простору соціуму з індивідуальною

ментальністю особистості» (Реброва, 2009, с. 57-58). На думку вченої, включення феномену ментальності дозволяє по-новому розглянути когнітивну та виконавсько-творчу складові підготовки майбутніх учителів музики. Серед найбільш значущих ментальних цінностей, на які спирається мистецька й музично-педагогічна освіта. О. Реброва виділяє етно-національну художню спадщину й традиції; національну й регіональну художню спадщину і традиції; духовний потенціал особистості та особливості функціонування мистецтва в молодіжному субкультурному середовищі (Реброва, 2009, с. 57–58).

Процес підготовки майбутніх учителів музики Т. Рейзенкінд правомірно розглядає як підготовку «фахівця полікультурного профілю», який орієнтований не лише на «набуття професійних якостей у рамках досягнення монохудожнього простору музики як виду мистецтва й культури, але і на концептуальне досягнення сутності інтеграції мистецтв, яка є одним із механізмів вирішення проблеми цілісного художнього становлення вчителя з урахуванням взаємодії різних видів художньої діяльності, їх взаємодоповнення» (Рейзенкінд, 2006, с.19). Уміння майбутніх учителів музики розв'язувати освітні завдання вчена вбачає у засвоєнні основ взаємодії різних видів мистецтв, їх інтегративних властивостей, оволодінні новими педагогічними технологіями, прийомами рефлексивного аналізу, концепціями художнього пізнання та художньої комунікації.

Вивчаючи особливості підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін в контексті завдань Нової української школи І. Барановська та Н. Мозгальова відзначають її поліхудожнє спрямування та художньо-комунікативний контент (Барановська, Мозгальова, 2021). Зокрема, педагоги вказують на готовність «до роботи з технологіями віртуального спілкування, адже сучасні школярі – це діти цифрового покоління, чий погляд та способи життя кардинально відрізняються від старших поколінь». Як зазначено в державних документах, життя для нинішнього покоління – це постійне творення, гармонія між пізнанням нового, самовдосконаленням, грою та розвагою. Дослідники звертають увагу на необхідність засвоєння майбутніми вчителями інноваційних

методів ведення ефективної художньої комунікації, що зумовлюють підвищення рівня індивідуальної майстерності володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, вивчення зовнішніх та внутрішніх складових спілкування, позамовних чинників, що безпосередньо впливають на перебіг художньо-комунікативних процесів та їх прагматику зокрема.

Аналізуючи практику роботи факультетів мистецтв педагогічних університетів, М. Ткаченко розглядає підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва «як процес і результат оволодіння здобувачами цілісною системою професійно-педагогічних та спеціальних знань, умінь, елементів педагогічної, виконавської техніки», акцентує увагу, що домінантою в підготовці «виступає фахова спрямованість та пріоритет спеціальних знань та умінь». Дослідниця вказує на особливості діяльності вчителя музичного мистецтва, а саме: вирішення педагогічних завдань засобами музики, на її художньо-творчу спрямованість, що реалізується в уміннях інтерпретувати та виконувати музичні твори, у володінні вокально-хоровою та диригентською культурою, педагогічною компетентністю (Ткаченко, 2019).

Наразі можна стверджувати про те, що підготовка майбутніх учителів музики в педагогічних університетах здійснюється з урахуванням багатоаспектності, цілісності, своєрідної синкретичності музично-педагогічної діяльності вчителя музики в закладах освіти та охоплює теоретичну, методичну та практичну складові.

Враховуючи результати наших наукових пошуків щодо сутності музично-просвітницької діяльності (п.1.1.), здійснений аналіз сутності існуючих педагогічних концепцій підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, будемо розглядати підготовку майбутніх учителів музики до музично-просвітницької діяльності як складову їх професійної підготовки, як цілісний процес і результат оволодіння, в міру своїх здібностей та прагнень, здобувачами системою загально педагогічних та музичних (спеціальних) знань, умінь, навичок, елементів педагогічної й виконавської техніки (*hard skills*), формування в них

гнучких універсальних навичок (soft skills), ціннісних установок та орієнтацій, особистих якостей, необхідних для здійснення музично-просвітницької діяльності серед сучасних школярів. Цей творчий процес, що ґрунтується на закономірностях, зумовлених потребами соціально-економічного й культурного розвитку суспільства, стратегічними завданнями реновації та модернізації педагогічної освіти в Україні та Китаї, спрямований на особисто-професійне становлення здобувачів, здатних впроваджувати в освітній процес інноваційні технології, здатних здійснювати музично просвітницьку діяльність серед школярів засобами інноваційних технологій (Вітвицька, 2006).

Отже, підготовленість до просвітницької діяльності визначаємо як цілісну властивість фахівця, яка забезпечена його мистецькою ерудованістю, здатністю до глибокого проникнення в художньо-образний сенс творів на засадах сформованих музично-аналітичних та інтерпретаційно-творчих умінь, володіння культурою педагогічно-мистецького мовлення й здатності до натхненно-спонукальної взаємодії із учнями, спрямованої на їх «зараження» художніми переживаннями й активізацію особистого ставлення до мистецьких феноменів.

Розглянемо компоненти підготовки майбутніх учителів музики, сформованість яких має забезпечити їх спроможність здійснювати музично-просвітницьку роботу серед школярів засобами інноваційних технологій.

У визначені *першого компоненту* підготовки ми виходили з того, що рушійними, спонукальними силами для здійснення педагогічної діяльності виступають мотиви. Відповідно, в словнику знаходимо, що «мотив – підстава, привід для будь-якої дії, вчинку; її причина» (Словник української мови. <http://sum.in.ua/s/motyv>).

Проблема вивчення мотиваційної сфери людини, природи мотивів та їх класифікації знайшла відображення в психолого-педагогічних дослідженнях широкого кола вчених (А. Маслоу, 1987; К. Хорні, К. Роджерс, 1977; І. Бех, 2012; В. Моляко та ін.). У роботах науковців йдеться про характерні риси мотивів, що визначаються сукупністю актуальних внутрішніх та зовнішніх факторів,

особистісними потребами людини, стимулюють її до діяльності та дозволяють пояснити: чому людина це робить?, що спонукає її зробити такий вибір?

Учені розглядають поняття «мотив» з різних сторін: як потребу, ціль, предмет задоволення потреби), спонуку, намір, стан, стійку диспозицію особистості, задоволеність тощо. Так, С. Канюк, досліджуючи психологію мотивації, підкреслює, що мотив – це реальне спонукання, яке змушує людину діяти за певних умов в певній життєвій ситуації (Канюк, 2002, с. 240). Мотиви разом із стимулами та цілями стають основою мотивації (як позитивної, так і негативної). Відповідно, в довідковій літературі поняття «мотивація» трактується як «сукупність різних спонукань: мотивів, потреб, інтересів, прагнень, цілей, потягів, мотиваційних установок або диспозицій тощо, що визначають поведінку»; спонукання до дії; динамічний психофізіологічний процес, що керує поведінкою людини, визначає її організованість, активність і стійкість; здатність ефективно задовольняти свої потреби.

Вихідною основою мотивації О. Чубарук вважає самосвідомість людини. Дослідниця виділяє на основі аналізу загальної системи потреб три рівні їх реалізації:

- перший – неусвідомлене задоволення потреб, що відбувається на основі спонтанної активності;
- другий – виокремлення одної (кількох) найактуальніших проблем, задоволення яких визначає спрямованість поведінки та діяльності людини, підпорядкованість їм інтересів та прагнень людини,
- третій – усвідомлене задоволення потреб, здатність регулювати характер та засоби їх задоволення.

Отже, як визначає авторка, усвідомлення потреби можна вважати актом мотивотворення, наповнення мотиву певним змістом (Чубарук, 2019).

Я. Сікора стверджує, що мотивація вчителя зумовлена його особистими й професійними потребами, інтересами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами; вона виявляється «як у професійній життєдіяльності, так і в окремих педагогічних

ситуаціях, визначає його сприйняття зовнішніх подій і логіку поведінки». В структурі мотивації дослідниця виділяє чотири складові: задоволення від самої діяльності; значущість для особистості безпосереднього результату діяльності; мотивована сила винагороди за діяльність; вимушений тиск на особистість. (Сікора, 2007, с. 113-114).

Важливим для нашого дослідження є розуміння того, що будь-яка діяльність може здійснюватися з різних мотивів, навіть дії і вчинків, що зовні однакові, але можуть відбуватися завдяки різним мотивам (Гончаренко, 1997). Діючи як суб'єктивний фактор, мотив під впливом зовнішніх факторів (спонук) здатен перетворитися у внутрішній стимул діяльності.

Для музичної педагогіки важливого значення набувають дослідження психологів, де мотивація розглядається і як «спонукальна сила, і як регулятивний засіб з контролюючими та оцінними функціями (Жигінас, 2014, с.62). Поділяємо міркування Лі Аньань (2018) і Чен Кай (2017), дослідження яких ґрунтуються на ідеї цілісності «мотиваційного ядра», що забезпечує усвідомлене розуміння студентами важливості формування мотивів у їх взаємодії під час навчання в педагогічному вузі.

Наприклад, Лі Аньань виділяє дві групи мотивів музиканта просвітника (Лі Аньань, 2019, с. 68), а саме: мотиви, особистісно-громадянської спрямованості, до яких віднесено:

- мотиви, пов'язані зі змістом та сутністю діяльності;
- мотиви, що базуються на глибокому інтересі майбутнього фахівця до музичного мистецтва й діяльності педагогічно-виховного спрямування;
- мотиви, побудовані на засадах усвідомлення значущості проблеми залучення школярів до повноцінного пізнання й переживання художньо досконалих творів музичного мистецтва в усьому багатстві стилів, жанрів і форм;

- мотиви, побудовані на засадах усвідомлення того, що прищеплення захоплення музикою високої художньої якості є одним із ефективних способів профілактики негативних захоплень шкільної молоді.

До мотивів другого роду науковець відносить мотиви особистісного, освітньо-пізнавального, творчо-продуктивного характеру, а саме:

- мотиви самореалізації, самоактуалізації, самоповаги;
- мотиви соціально-іміджевого характеру;
- збагачення досвіду власного музичного сприйняття і здатності до їх натхненної і переконливої презентації школярам.

Поділяючи міркування про важливість розвитку мотиваційної сфери, Т. Жигінас виокремлює цілісний комплекс мотивів, які необхідно розвивати в майбутніх учителів музики у процесі навчання в педагогічному вузі задля «узгодження перспектив музично-фахового і соціального розвитку студентів, подолання протиріччя між прагматичним і духовним спрямуванням їх професійного становлення» (Жигінас, 2014, с. 63). Це мотиви «усвідомлення соціальної значущості концертно-освітньої діяльності серед дітей та юнацтва в період розбудови національної культури; соціальної затребуваності знань, умінь і навичок, сформованих в процесі підготовки до концертно-освітньої діяльності; досягнення життєвого успіху на основі професійної компетентності»; музично-мистецького самовдосконалення» (Жигінас, 2014, с. 62, 63).

Отже, будучи складною за своєю структурою та змістом, підготовка майбутніх учителів музики до музично-просвітницької діяльності має полімотиваційний характер, тобто визначається сукупністю мотивів, що різняться своєю силою, особистою та соціальною значущістю. Враховуючи, що основою мотивів діяльності є різноманітні особисті потреби людини, а інтерес (цікавість) – це емоційний вияв пізнавальних потреб, які спонукають її до дій, вважаємо формування мотиваційної сфери майбутніх учителів музики джерелом цілеспрямованого особистісного розвитку, активності, ініціативності (здійснення дій не за наказом), позитивного ставлення здобувачів до навчання й проходження

педагогічної практики, здобуття професійних навичок, умінь, а в цілому – і набуття фахової компетентності.

Вагомого значення в контексті досліджуваної проблеми набуває особистісна складова професійної компетентності майбутнього вчителя-просвітника, сформованість особистісних мотивів, які орієнтують здобувачів на усвідомлення ціннісних аспектів музично-просвітницької діяльності, розуміння значущості та багатогранності діяльності вчителя музики, усвідомлене ставлення до неї як до престижної діяльності, що під силу лише широко ерудованим фахівцям з високим рівнем розвитку музично-виконавської, педагогічної, духовної культури, спрямованих на постійне вдосконалення своїх професійних навичок, рис, якостей, розвиток здібностей та творчу самореалізацію.

Підсумовуючи вищезазначене, першим компонентом підготовки майбутніх учителів музики до музично-просвітницької діяльності визначаємо *мотиваційно-особистісний складник*. Даний компонент пов'язаний із досягненням успішності в навчанні: його сформованість свідчить про інтерес до музично-просвітницьких проблем, вмотивованість на їх розв'язання під час виконання освітніх завдань, наявність установки на розвиток музично-просвітницької компетентності та позитивне ставлення до необхідності виховання учнів як освічених шанувальників музичного мистецтва шляхом їхнього ознайомлення з найкращими зразками світової музичної культури, на формування в них критично-вибіркового ставлення до сучасних музичних явищ і умотивованість на збереження та популяризацію народних музичних і класичних традицій.

У визначенні другого компонента підготовки здобувачів до здійснення музично-просвітницької діяльності засобами інноваційних технологій виходимо з того, що здатність зацікавлювати учнів скарбами музичного мистецтва в сучасних умовах перенасиченого художньо-інформаційного простору потребує від учителя музики широкої мистецької ерудиції, поглиблення мистецько-фахових знань, здатності до свідомого вибору та оцінювання мистецької інформації й здатності до педагогічної проєкції мистецьких знань та вмінь.

У цьому контексті набуває значення мистецько-компетентнісна складова підготовки майбутнього вчителя музики. Доцільним вважаємо розглянути зміст поняття «мистецька компетентність». Аналіз наукового доробку вчених, вивчення нормативних освітніх документів показує, сучасна школа розглядається як «школа компетентностей XXI століття». Йдеться про «компетентність» як «динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей та інших особистих якостей, сукупність яких визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Закон України «Про вищу освіту» ст. 1, 2014).

Дослідники М. Михаськова, Н. Муранова, І. Полубоярина та ін., професійну компетентність учителя музики розглядають як складне, інтегративне утворення, в якому розкривається сукупність музично-педагогічних знань, умінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до музичного мистецтва у відповідності до суспільних вимог та цінностей, мотивації та особистісних якостей учителя, що обумовлюють його готовність і здатність до активної творчої музично-освітньої діяльності (Михаськова, 2007; Мурована, 2008; Полубоярина, 2008).

Склалася стійка думка, що професійна компетентність учителя музичного мистецтва – це «специфічний педагогічний феномен, що визначається особливостями музично-педагогічної діяльності, своєрідністю її завдань, перевагою художньо творчих форм практичної роботи та специфічними методами навчання мистецтву (Гаврілова, 2017, с. 72–73). Мистецьку компетентність дослідники вважають складовою професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, так як вона, на думку Л. Гаврілової та В. Орехової, виявляє «готовність випускника до вивчення, аналізу та інтерпретації мистецьких творів, здатність до використання систематизованих історичних і теоретичних знань для вирішення професійних завдань на основі цілісного, фундаментального, філософського розуміння ролі й значення мистецтва в розвитку суспільства і кожної окремої особистості» (Гаврілова, Орехова, 2017, с. 235). М. Ткаченко розуміє цю комплексну характеристику особистості, як поєднання професійних,

комунікативних, особистісних якостей, що сприяють досягненню якісних результатів у фаховій діяльності (Ткаченко, 2019).

Зазначимо, що водночас підготовка майбутнього вчителя музики до музичного просвітництва – це не просто поширення музичного знання чи обізнаність у мистецтві й музиці. Насамперед, це розуміння значущості мистецтва в формуванні духовного стрижня людини, вихованні морально-здорового суспільства.

На переконання О. Олексюк, мистецька компетентність розкриває «духовний потенціал особистості, її здатність до емоційно-ціннісного світопереживання, готовність створювати творчий стиль життєдіяльності на основі досвіду використання мистецьких компетенцій». Вчена виокремлює низку предметних компетенцій у структурі мистецької компетентності майбутнього вчителя музики та розглядає цю дефініцію як органічну єдність знань з різних мистецьких дисциплін (історії, теорії, методики викладання музичного мистецтва), художньо-творчих умінь у галузі музичного виконавства та досвіду практичної художньо-освітньої діяльності». Зокрема, дослідниця акцентує увагу на таких спеціальних можливостях майбутнього вчителя музики, як вміння «вільно оперувати мистецькими знаннями; проводити художні паралелі між стильовими напрямками й жанрами музики та інших видів мистецтв; відтворювати об'єктивний зміст твору і виражати суб'єктивне ставлення до музики; педагогічно доцільно добирати репертуар; мобільно застосовувати наявні знання в контексті конкретного музичного твору; дотримуватись стильових засад виконавства; артистично втілювати інтерпретаційний задум у реальному звучанні; визначати навчально-виховний потенціал музичних творів (Олексюк, 2020, с. 112–116).

Узагальнюючи науково-педагогічний досвід своїх попередників, Л. Масол вивчає мистецьку компетентність як «здатність до розуміння і творчого самовираження у сфері різних видів мистецтва та їх практичного застосування» (Масол, 2006, с. 58–64). Вчена акцентує увагу на важливості налагодження спілкування з художніми цінностями, що закладені в творах мистецтва, оскільки

під час перебігу цього процесу відбувається духовне зростання особистості, а «особисті мистецькі знання, власний досвід, ціннісні художні орієнтації за певних умов трансформуються в художньо-естетичні компетентності», котрі відображають інтегровані результати навчання в галузі мистецтва та сформовані особистісні якості (там само, с. 58–64).

Цієї думки дотримується і Г. Падалка, яка доводить, що мистецька компетентність учителя музики передбачає, насамперед, здатність усвідомлювати музику як явище суспільного життя, засвоювати її основні закономірностей, стилі й жанри, оволодівати засобами втілення художніх образів у виконавстві й застосувати їх у художньо-виховній роботі зі школярами (Падалка, 2008, с. 38).

Китайський дослідник Ши Цзюнь-бо, сутність мистецької компетентності майбутнього вчителя музики розглядає з позицій системного, діяльнісного, синергетичного, особистісного, полісуб'єктного, культурологічного, аксіологічного, етнопедагогічного підходів, оскільки, на його думку, вони акумулюють володіння необхідними і достатніми знаннями в галузі музичного мистецтва в єдності із вміннями їх практичного відтворення у виконавській діяльності та досвідом впровадження в педагогічну практику (Ши Цзюнь-бо, 2007, с. 8). Науковець інтерпретує феномен «мистецька компетентність «як системну, інтегровану якість, що передбачає здатність особистості до усвідомлення музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, до оволодіння засобами втілення художніх образів у виконавстві, до застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами» (Ши Цзюнь-бо, 2007, с. 9). Отже, на переконання Ши Цзюнь-бо, мистецька компетентність це особистісна якість та результат усвідомлення специфіки мистецької складової власної педагогічної діяльності. Вона демонструє здатність до інтеграції знань з теорії та методики викладання мистецтва, творчого самовираження та самореалізації під час практичного опанування, відтворення, популяризації творів музичного мистецтва серед учнівської молоді.

Орієнтуючись на підготовку вчителів музичного мистецтва нової формації другим компонентом визначаємо *мистецько-компетентісний*. Він забезпечує синергійне варіативне поєднання комплексу загальних та спеціальних знань та вмінь, широкої мистецької ерудованості задля розширення музично-просвітницького поля та реалізації творчих зусиль учителя музики в утвердженні своєї унікальної місії просвітника у світі мистецтва.

Обґрунтування наступного інноваційно-методичного компоненту в структурі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музичного просвітництва пов'язуємо з необхідністю володіння здобувачами сучасними інноваційними музично-педагогічними та інформаційно-комунікативними знаряддями й технологіями, готовністю вправно застосовувати їх в освітній роботі зі школярами. Враховуючи виклики сьогодення цей напрямок підготовки стає, на нашу думку, надзвичайно важливим.

Питання розробки та використання інноваційних технологій та методів навчання в галузі мистецької, зокрема музичної, освіти досліджені в роботах Л. Аристової (2018), Н. Ашихміної (2021), О. Бордюка (2021), У. Демір (2015), К. Завалко (2014), Т. Койчевої (2022), Н. Мозгальової (2023), Є. Ребрової (2012) та ін.

Педагоги-практики вказують, що рушійною силою та головним знаряддям розвитку музичної освіти сьогодення стає інноваційний рух на вдосконалення методів та форм організації музичного навчання та виховання, у тому числі й організації музично-просвітницької діяльності. Поділяємо думку І. Барановської, Д. Барановського, Ю. Якименко, які підкреслюють, що «ера інформаційних технологій потребує вчителів-новаторів, знатних не тільки вміло користуватись накопиченим музично-педагогічним досвідом, але й спроможних активно збагачувати його новими прийомами, засобами, способами музичного навчання та виховання» (Барановська І. та ін., 2022). Йдеться про розробку та впровадження в освітній процес нових музично-педагогічних технологій, котрі сьогодні неможливі без застосування новітніх досягнень сучасного інформаційно-технологічного

суспільства. Сьогодні інформаційно-комунікативні технології (медіа технології, комп'ютерні технології, Інтернет технології, тощо) визнані «потужним багатофункціональним засобом навчання», ефективним інструментом для набуття й узагальнення знань, умінь, навичок, а їх інтеграція в методики музичного навчання та виховання забезпечують гнучку підтримку всіх векторів освітнього процесу (Ашихміна, 2021).

Одразу зазначимо, що ми поділяємо думку О. Пехоти, зокрема, його розуміння терміну «педагогічна інновація» як «цілісної теоретичної, технологічної, методичної концепції оновлення педагогічної діяльності» (Пехота та ін., 2002, с. 34).

Педагогічні інновації окреслюють нові стратегії в музичній освіті й дозволяють обрати та визначити алгоритм дій педагога в певній, зокрема, музично просвітницькій діяльності, сприяючи раціональному оновленню змісту та методичного інструментарію задля досягнення запланованих результатів навчання з врахуванням інноваційних здобутків музичної педагогіки. Серед них, зокрема, і зростання ролі інноваційних інформаційно-комунікативних технологій у музичній освіті. У процесі підготовки в педагогічних вузах майбутні учителі музики мають досягнути їх багатовекторність та засвоїти особливості застосування в музично-педагогічній, зокрема – музично просвітницькій діяльності. Вивчення можливостей інформаційно-комунікативних технологій показує, що вони інтегрують в собі інформаційні, телекомунікаційні, медіа трансляційні технології, всі види аудіо та відео обробки, зберігання, передачі, мережеві функції управління та моніторингу (Листопад, 2011; Філіпенко, 2012, с. 23-24).

Отже, звернення до інформаційно-комунікативних технологій дозволяє використовувати інформаційні та комунікаційні системи для збору, зберігання, передачі, обробки, захисту та відтворення навчальної інформації за допомогою комп'ютерів та гаджетів (Бордюк, 2019, с.17).

Важливими для музичної освіти є їх специфічні властивості, які дозволяють поєднати різноманітні медіа для донесення здобувачам навчальної інформації із

одночасним застосуванням як усних, так і технічних способів їх передачі (Барановська, Мозгальова, Барановський, Бордюк, 2021).

Аналіз показує, що ефективні засоби інноваційних ІК-технологій, котрі можна застосовувати в музично-педагогічній діяльності, умовно поділяють на програмно-візуальні, апаратно-візуальні, програмно-аудіальні, апаратно-аудіальні, хмарні, нотнографічні, дистанційно-комунікативні та інші (Рис.1.2 на стр.70).

Велика кількість та різноманітність засобів ІКТ визначає широкий спектр їх застосування, окреслює можливості для оновлення традиційних форм музичного навчання, зумовлює модернізацію освітньо-професійних програм та освітніх робочих програм фахових дисциплін, надає підґрунтя для впровадження авторських методик музичного навчання та виховання.

Так, Т. Зінська вказує на ефективність застосування в музичній освіті музичної інформатики, що потребує використання комп'ютерного інструментарію для отримання знань, умінь, навичок під час вивчення дисциплін музично-теоретичного циклу, розв'язання завдань, пов'язаних з виконавською та композиторською діяльністю. Педагог звертає увагу на широкі можливості ІКТ, водночас підкреслюючи, що форма подання матеріалу із їх застосуванням зумовлюється завданнями, цілями, змістом музичних дисциплін, видом діяльності, формою заняття та роллю викладача (Зінська, 2014, с. 457).

Вказуючи на роль ІКТ в музиці науковці зазначають що процес підготовки майбутніх учителів музики високого рівня, здатного володіти сучасними педагогічними технологіями, передбачає володіння ІКТ, зокрема технологією створення фонограми музичного твору, технологією використання музичних програм редакторів, технологією створення мультимедійної презентації для використання в музичній освіті (Овчаренко, Шрамко, 2018, с. 283).

Лі Аньань у розмаїтті інноваційних технологій у галузі музичної просвіти виділяє два її різновиди: «перший – вироблення нових технік і методів педагогічного впливу, побудованих на засадах інноваційних парадигм, підходів та

ідей; другий – застосування сучасних інформаційно-комунікативних та музично-технічних засобів комп'ютерних програм, цифрових технологій, мережі Інтернет» (Лі Анъанъ, 2019, с. 50).

Відтак, як підкреслюють Н. Павлюк і В. Павлічук, в арсеналі майбутнього вчителя музики мають бути професійно орієнтовані (готові до застосування), допоміжні (для розширення функціональних можливостей учителя та учня) та додаткові (для адаптації окремих функціональних можливостей студентів) електронні освітні ресурси (Павлюк, Павлічук, 2019, с. 98 – 100).

Науковці рекомендують майбутнім учителям опановувати різні види електронних освітніх ресурсів: «музичні редактори, електронні та комп'ютерні синтезатори, мобільні програми для сольного та ансамблевого співу, навчання гри на музичних інструментах, генератор мінусових фонограм, вокальні тренажери, програми та модулі, що відповідають за перевірку чистоти інтонування та звуковисотності, зокрема – звукові й нотографічні редактори (Wavelab, Final та ін.), мобільні додатки Vanido, Smule, Yousician, Perfect Pitch, Vocaberry, Garage Band, Voice Training, Xminus, Metronome; програми-аналоги: Melodyne, ProTools, Logic Pro X, Cubase 5 та ін.

Додамо також можливостей інжинірингу й семплювання. У останній період до них додалися широкоживані хмарні технології, засоби дистанційної освіти, а також можливості, пропоновані сучасним штучним інтелектом.

Отже, завдяки сформованості *інноваційно-методичного* компоненту підготовки здобувачі, майбутні вчителі-просвітники, набувають можливості спілкуватися про музичне мистецтво з учнями нової генерації на їхній мові, застосовуючи інноваційні технології й віртуальні способи спілкування та оперуючи знаннями, що відповідають типовим для них способам отримання інформації. На цьому тлі майбутні вчителі вміти знаходити нові методичні засоби та прийоми задля організації творчо-налаштованого навчання й музично-просвітницької роботи, звертаючись до знань в галузі психолого-педагогічних, музикологічних наук, методики музичного виховання, що обумовлює доцільність

застосування ІКТ та набуття грамотності в їх застосуванні з метою вирішення певного педагогічного завдання.

Узагальнюючи, представимо у систематизованому вигляді комплекс ІКТ у таблиці на рис. 1.2.

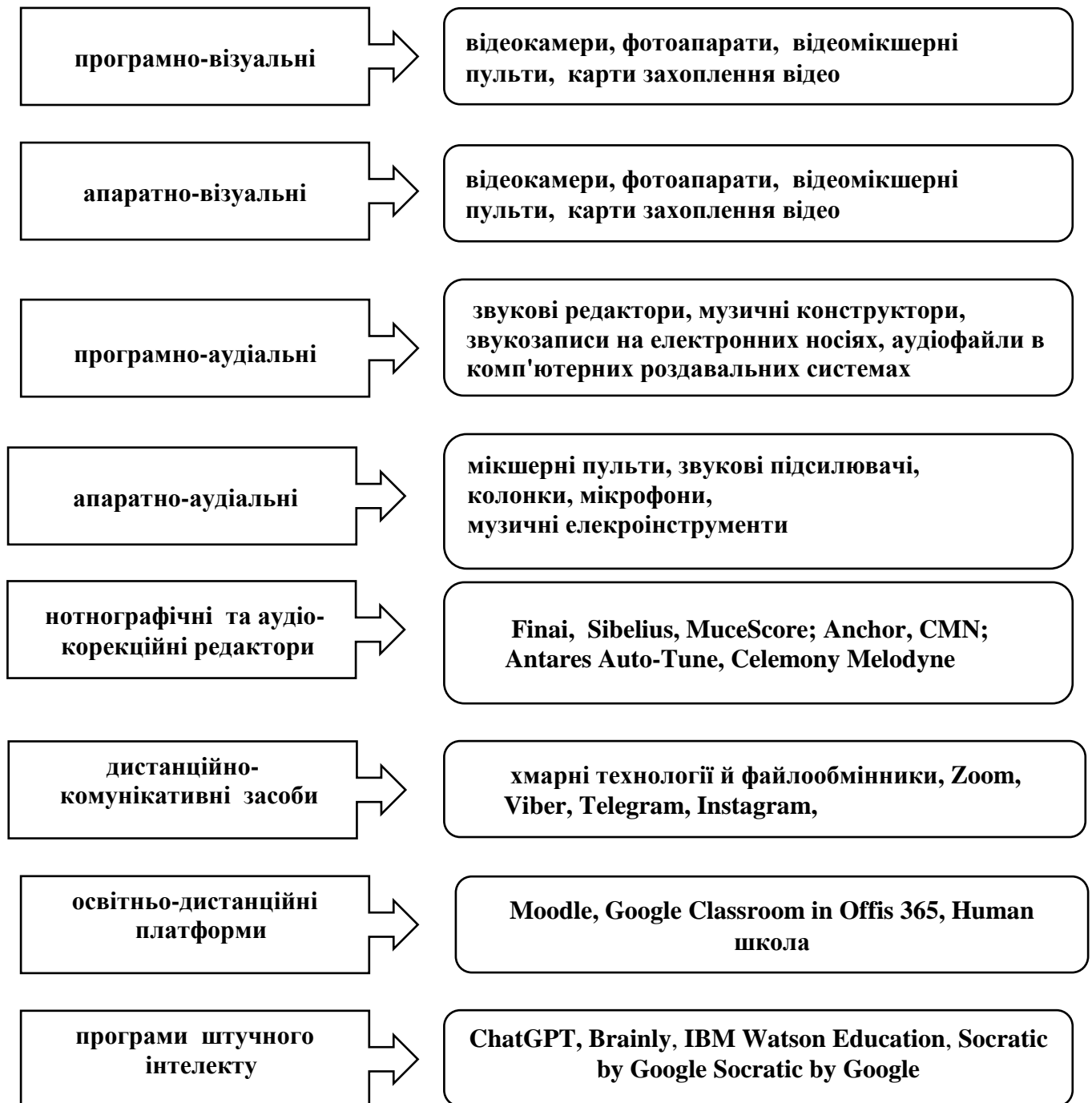

Рис. 1.2. Класифікація засобів інноваційних ІК-технологій

Здатність вміло застосовувати сучасні ІКТ задля музично-просвітницької діяльності надає здобувачам та їхнім майбутнім вихованцям можливості повному сприймати і досліджувати різноманітні музичні явища, жанри й стилі, сприймати, систематизувати й репрезентувати скарби світового музичного мистецтва, збагачувати способи і зміст музичної діяльності – сприйняття, виконання, аранжування, тим самим розширяти свої музичні уподобання й удосконалювати професійну компетентність. Отже, сучасні ІКТ відкривають нові горизонти для свободи самовираження й самореалізації у творчій співпраці вчителя музичного мистецтва із його учнями, що підкреслює важливість виокремлення інноваційно-методичного компонента в структурі підготовленості майбутніх учителів до музичного просвітництва.

Четвертий компонент означеного феномену ми визначили як *комунікативно-діяльнісний*, керуючись тим, що мистецька та просвітницька спрямованість уроків музичного мистецтва й позакласних просвітницьких заходів передбачають насамперед живе спілкування, налагодження творчої взаємодії й художньої комунікації з учнями через мистецтво. Комунікативні засади музичної педагогіки та освіти вказують на необхідність переосмислення ролі комунікативної компетентності майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки.

Феномен «комунікація» отримав широкоаспектне висвітлення в науковій літературі. Сутність комунікації як взаємодії міжособистісного і внутрішнього діалогу представлено в філософських працях К. Роджерса (1977), К. Ясперса (1996), М. Прищака (2010), І. П'ятницька-Позднякової (2012) та ін. Питання комунікації крізь призму міжособистісного спілкування та емоційного контакту між людьми розглянуті в роботах психологів М. Варій (2008), А. Курової (2020), І. Цимбалюк (2004). Гуманістичний потенціал педагогічної комунікації, формування комунікативних якостей та вмінь художньо-педагогічного спілкування, формування комунікативної компетентності майбутніх учителів

музики висвітлено в працях І. Дікун (2020), В. Павлічук і С. Павлюк (2019), Є. Проворової (2018), Пенчен Чай (2012) та ін.

Аналіз наукового доробку вчених засвідчив існування різних підходів до змісту понять «комунікація» та «спілкування». В контексті нашого дослідження дотримуємось думки, що співвідношення цих понять вказує на об'єм інформаційного обміну. Поняття «спілкування» належить до процесів обміну інформацією, встановлення взаємозв'язку та взаємодії між людьми, що здійснюються за допомогою мови. Поняття «комунікація» значно ширше (від лат. *communis* – робити спільним); відповідно до визначень, які зустрічаємо в довідковій літературі, це поняття трактується як: ділитися, наділяти, обмінюватися, радитися, повідомляти, спілкуватися, приєднувати, зв'язувати, з'єднувати, брати участь. Відповідно «комунікація» – це «процес та стан взаємодії людини з внутрішнім і зовнішнім світом, на основі яких «Я» усвідомлює себе, відкриває та актуалізує свою онтологічну, аксіологічну та телеологічну самість через знаходження й визначення себе в «Іншому»» (Пішак, 2023, с. 6).

У музичній педагогіці, відповідно специфіці музичної мови, яка функціонує переважно в системі музично-слухової діяльності, доцільним є поняття «художня комунікація». Художня комунікація в системі «композитор – музичний твір – реципієнт (слухач)» розглядається як почуттєва взаємодія, як «механізм пізнання інформації, що закодована автором в мистецькому творі, що, на думку І. Дікун, дозволяє забезпечити передачу та усвідомлення найважливіших загальнокультурних цінностей, формування духовних основ особистості» (Дікун, 2020, с. 28). Зазначимо, що художня комунікація має творчий характер, оскільки вона можлива лише під час творчої співпраці суб'єктів музичної діяльності та передбачає пошук та обмін думками, ідеями, оцінками, застосування традиційних та нетрадиційних підходів до організації діалогічної взаємодії, досягнення емоційного відгуку на музику.

Отже, комунікативна дія вчителя музики має тримірний вияв, оскільки вона відбувається у процесі віртуального, духовного спілкування з творами музичного

мистецтва, під час взаємодії між суб'єктами освітньо-музичної діяльності засобами вербальної мови, а також у процесі музикування, яке ми розглядаємо як своєрідний і специфічний засіб мистецької комунікації-спілкування.

У сучасному, перенасиченому інформацією, просторі роль комунікативних умінь майбутнього вчителя музики постійно підвищується, оскільки для організації та здійснення будь-якої музичної діяльності, в тому числі й музично-просвітницької (лекторської та музично-виконавської), важливим є володіння засобами вербальної та невербальної комунікації. Адже саме від «живого», переконливого слова вчителя залежить чи вдасться досягти взаєморозуміння, чи викличе музичний твір інтерес та емоційний відгук, емпатії почуття в школяра, чи відбудеться акт свідомого, естетично й гедоністично-обумовленого сприйняття музичного твору, збудження його творчої уяви й художнього почуття й мислення, бажання до подальшого музичного пізнання й переживання.

У цьому контексті залишаються актуальними поради В. Сухомлинського, який вважав: «треба створити таке спілкування вихователя й вихованця, щоб кожне слово, звернене до юного серця й розуму, пробуджувало внутрішні духовні сили, викликало внутрішню роботу розуму й серця, спрямовану на самопізнання й самовдосконалення» (Сухомлинський, 1988, с. 303).

Налагодження художньо-педагогічної комунікації під час музично-просвітницької діяльності потребує від вчителя музики розвиненої мовленнєвої культури й художньо-комунікативних вмінь, а саме: здатності гармонійно поєднувати педагогічні та музичні інтереси, володіти способами щирого й переконливого виразу свого ставлення до певного музичного явища.

Варто також враховувати, що вчителю музики належить роль організатора музично-пізнавальної активності учнів у процесі організації різних музичних заходів та їх заохочення до позакласних видів діяльності (відвідування концертів, музичних спектаклів, участь у виконавсько-творчих гуртках тощо).

Результативність цього процесу залежить від сформованості цілого комплексу знань, вмінь та особистісних якостей майбутнього фахівця, зокрема –

від глибини його музичної ерудиції та повноти й міцності музичних знань щодо історико-культурних музичних стилів, творчих напрямків, жанрів, форм, персоналії, володіння музично-аналітичними та інтерпретаційно-герменевтичними вміннями, розвиненими музичними здібностями і виконавсько-презентаційними навичками, які мають сполучатися із художньо-педагогічним мовленнєвим тезаурусом, здатністю до акторської майстерності та володіння засобами невербального спілкування (мімікою, мікро-жестами, кінесикою, пантомімікою тощо); знаннями із загальної та вікової психології, теорії та методики музичного навчання та виховання щодо роботи зі слухацькою аудиторією; вмінь композиційної та стилістичної організації матеріалу для музичних бесід, цілісності побудови уроку, організації позакласної музичної діяльності, тощо.

Відзначимо також важливість удосконалення особистісно-психологічних та художньо-педагогічних властивостей, зокрема – володіння діалогічним стилем спілкування й постановки проблемних запитань, прояв пошани й уваги до кожного учня, здатність до креативності й емоційно-вольової саморегуляції у складних педагогічних ситуаціях, вміння концентрувати увагу на вирішенні завдань у процесі здійснення музично-просвітницької діяльності.

Нова культурологічна парадигма освіти суттєво відрізняється від парадигми просвітницької, що панувала у 20-му столітті. Принциповою відмінністю нової парадигми є те, що проблеми формування ціннісного ставлення учнів до мистецтва розглядається нею як морально-естетична цінність. Саме тому ціннісні відносини, наповнюють будь-який педагогічний вплив і взаємодію педагога з дитиною, наповнюючи і збагачуючи їхню спільну діяльність. При цьому зміст такої взаємодії перетвориться в ціннісне, якщо за об'єктом взаємодії ми бачимо й розуміємо цінність і ставлення до цінності. В. Самохвалов, наприклад, відзначає, що «цінності естетичного сприйняття світу, поряд із цінностями його пізнання, визначення змісту буття в ньому людини, моральними цінностями, усе більше стають і усвідомлюються потужним фактором, що визначає спосіб і характер

взаємодії людини із світом, а також напрям її людської діяльності» (Самохвалов, с. 133).

Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну частину спрямованості кожної особистості й становить основу її стосунків із навколишнім світом, з іншими людьми, а також формує світогляд і ядро мотивації життєвої активності. Таким чином, ціннісному ставленню як особистісному утворенню властиві такі риси, як зв'язок із світом цінностей, з духовно-моральним розвитком і формуванням світогляду, формування якого має забезпечуватися, зокрема, і завдяки сформованості *комунікативно-діяльнісного компонента* досліджуваного феномену.

Підсумовуючи, визначимо підготовленість майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ як здатність до їх компетентного впровадження у педагогічно-виховних ситуаціях, спрямованих на виховання школярів як шанувальників художньо-цінного музичного мистецтва.

Структурними компонентами підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ визначено мотиваційно-особистісний, мистецько-компетентнісний, інноваційно-методичний та комунікативно-діяльнісний складники.

Висновки до першого розділу

Значущість музичної освіти для всебічного й гармонійного розвитку особистості, формування в неї духовної культури й збагачення творчих властивостей підкреслено в працях мислителів, філософів і науковців всіх епох і цивілізацій – від стародавніх, середньовічних – до сьогодення. У дослідженнях науковців зазначається, що реалізація цих завдань потребує залучення особистості до активних форм музичної діяльності – насамперед сприйняття, а також – до музикування й елементарної творчості, у процесі яких виховуються стійкі духовні

і художньо-естетичні потреби, музичний смак, здатність до розуміння музики і вибірковості у своїх мистецьких преференціях.

Стрімкий науково-технічний прогрес суттєво збагатив пізнавальні й комунікативні можливості людства завдяки впровадженню в життя неосяжних можливостей мережі Інтернет і стрімкому вдосконаленню інформаційно-комунікаційних технологій. Натомість зміни, які відбувалися внаслідок цього в соціокультурному середовищі, набули, поряд з позитивними, і негативних тенденцій, зокрема – можливості молоді з несформованими переконаннями й музичними смаками вільного доступу до музичної інформації різної художньої й морально-естетичної якості. В умовах агресивного нав'язуванням медіа-засобами й шанувальниками «модних течій» у молодіжних субкультурах музичних вражень, почасти шкідливих не тільки для музичного розвитку, а й для психічного стану й здоров'я її споживачів, у значної частки школярів формується негативна настанова на сприйняття «надто складної класичної музики» й нездатність до вибірковості музично-смакових преференцій. Тому безумовним є висновок щодо необхідності суттєво удосконалювати мистецьку, полікультурну освіту школярів, виховувати в них «смаковий імунітет», підґрунтям чого має стати залучення школярів до адекватного сприйняття високохудожніх мистецьких, зокрема – і музичних, феноменів, що потребує підвищення ефективності їх залучення до сприйняття художньо цінного музичного мистецтва, а з цим – і удосконалення змісту й осучаснення форм просвітницької діяльності фахівців.

Просвітницька діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва розуміється як активний, цілеспрямований і сталий процес стимуляції у школярів ціннісно-зацікавленого ставлення до мистецтва, що формується під час і у зв'язку із удосконаленням в них здатності до особистісно пережитого й усвідомленого сприйняття художньо-образного змісту музичних творів.

Майбутні вчителі музичного мистецтва мають розуміти мету своєї просвітницької діяльності, яка є суголосною з метою музичного виховання, спрямованого на становлення учнів як освічених музичних аматорів, здатних

переживати естетико-гедоністичну насолоду від сприйняття й переживання художньо-змістових і різноманітних за характером музичних вражень, й тим самим набувати особистісно-духовного досвіду долучення до культурно-цивілізаційних надбань людства і свого народу.

Підготовленість до просвітницької діяльності визначено як цілісну властивість фахівця, забезпечену його мистецькою ерудованістю, здатністю до глибокого проникнення в художньо-образний сенс творів на засадах сформованих музично-аналітичних та інтерпретаційно-творчих умінь, володіння культурою педагогічно-мистецького мовлення й натхненно-спонукальної взаємодії із учнями, спрямованої на їх «зараження» художніми переживаннями й стимуляцію особистого ставлення до мистецьких феноменів.

Розглянуто сутність і специфіку підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ, під якою розуміється їх здатність до методично-обґрунтованого й компетентного впровадження широкого комплексу інформаційно-комунікативних технологій у педагогічно-виховні ситуації, пов'язані із вихованням школярів як шанувальників художньо-цінного музичного мистецтва.

Узагальнення праць науковців, які розглядали питання підготовки майбутніх учителів музики до музичного просвітництва, а також завдань, які мають вирішуватися задля здійснення музичного просвітництва школярів нової генерації із застосуванням ІК-технологій, дозволило визначити структурні компоненти досліджуваного феномену в єдності мотиваційно-особистісного, мистецько-компетентнісного, інноваційно-методичного та комунікативно-діяльнісного складників. Їх взаємоузгоджене формування має забезпечити успішність майбутніх фахівців у справі залучення учнів до музичної й духовної скарбниці людства і тим самим сприяти їхньому особистісному становленню.

РОЗДІЛ II

МЕТОДОЛОГІЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Наукові засади підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітництва із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій

З метою забезпечення наукового обґрунтування змісту й способів вирішення завдань даного дослідження, ми звернулися до провідних ідей таких наукових підходів, як *діяльнісний, компетентнісний, особистісно-персоналізований, комунікативний, герменевтичний та інноваційний*. Тим самим ми намагалися досягти чіткого цілепокладання у вирішенні завдань дослідження на засадах методологічно і теоретично обґрунтованої концепції, яка забезпечує орієнтири для конструктивної ідеї будови освітнього процесу. Адже, як акцентують науковці, надзвичайно важливо, щоб методика будувалася на міцному підґрунті, яке стає запорукою її ефективності у вирішенні завдань дослідження (Олексюк, 2008).

Обрані підходи, на наш погляд, органічно доповнюють один одного, завдяки чому стають міцним підґрунтям вирішення завдань, спрямованих на всебічну підготовку майбутніх учителів музики до музичного просвітництва із застосуванням сучасних ІК-технологій, озброєння належною ерудицією, здатністю до самоорганізації у своїй багатофункціональній діяльності й набуття досвіду заохочення учнів до сприйняття музичного мистецтва, а також оволодіння необхідними особистісними властивостями, які уможливають досягнення взаєморозуміння із школярами й здійснення на них музично-виховного впливу на засадах майстерного, натхненно-переконливого розкриття перед ними естетичної й художньої привабливості та духовної змістовності музичних творів.

Важливість звернення до ідей діяльнісного підходу обумовлена тим, що залучення особистості до практичної діяльної є передумовою і причиною формування її свідомості, навичок вмінь і особистісних властивостей. При чому як зазначають науковці, діяльність на відміну від простої реакції – являє собою процес активного ставлення людини до певних феноменів, тому саме діяльність відіграє провідну роль у появі нових мотивів й позначається на мірі успішності вирішення певних завдань.

Зв'язок активності й успішності відзначають такі науковці, як В. Нуркова, (2015), А.Пасіченко (2013) та ін. По-перше, про активність говорять в тому випадку, коли дія здійснюється ініціативно, тобто причиною дії є сам суб'єкт, а не змушують його обставини. По-друге, чим більш активний суб'єкт, тим більш творчими, а не пристосувальними стають його дії. Тому цілком закономірним є висновок, що роль активної діяльності полягає в тому, що особистість виходить за межі звичних дій і тим самим удосконалює власні можливості і певним чином – середовище.

Як зазначає Н. Попович, у підготовці майбутніх учителів-музикантів звернення до настанов діяльнісного підходу закладає підґрунтя активізації варіативних дій студента, формування в нього свідомого ставлення до визначення мети й завдань професійної освіти, набуття здатності до планування й самоорганізації своєї діяльності, саморегуляції, самоконтролю, аналізу й оцінювання досягнутих результатів. Натомість, формування в здобувачів зазначених вмінь і властивостей, як акцентує науковець, вимагає спеціальних педагогічних зусиль, спрямованих на запровадження нових методик, прийомів, їх оптимальне поєднання, створення принципово нових систем навчання, виховання й музично-творчого розвитку як студентів, так і їхніх майбутніх вихованців (Попович, 2021).

Одним з вагомих чинників, які впливають на здатність успішно вирішувати ці завдання, і вважається формування діялісно-практичного компонента досвіду майбутнього вчителя музики, яка стає заставою його професійно-творчої

активності й успішності, і тим самим забезпечує нестандартний підхід і творче розв'язання професійних завдань в різних сферах діяльній активності, зокрема – і в галузі музично-освітньої, фахово-професійної, пізнавально-мистецької, музично-педагогічної тощо.

Варто також звернути увагу на феномен «надситуативної» активності під яким науковці розуміють ситуацію, при котрій особистість не тільки враховує вимоги ситуації, а сама ставить перед собою додаткові завдання, продиктовані бажанням діяти по-новому, оригінально, вдаючись при цьому до «безкорисливого ризику» (Петровський, 2020).

Саме такий вид активності й дозволяє особистості застосувати інноваційно-ризиковані стратегії, які обумовлені можливим отримання неприємного результату, загрозою викликати насмішки, критику або осуд. Тому готовність до інноваційної діяльності, за нашим уявленням, стає підґрунтям психологічного (а з цим – і конкретно-діяльнійсного) оволодіння інноваційними технологіями та їх впровадження в музично-просвітницький процес.

Отже, це дозволяє висунути *принцип спонукання до пошуково-активної діяльності у процесі опанування здобувачів новими технологіями та винаходу власних методів їх впровадження у майбутній просвітницькій діяльності.*

Реалізація цього принципу вдається важливою і в процесі набуття майбутніми фахівцями просвітницької компетентності, особливо, якщо при цьому враховуються провідні положення компетентнійсного підходу.

Компетентнійсний підхід у сучасній педагогіці набув провідного значення в силу своєї спрямованості на те, щоб сукупність освітніх здобутків майбутнього фахівця досягала практичної значущості в його професійній діяльності. Значну увагу цим питання приділили М. Михаськова (2018), Н. Толстова (2015) та ін. Аналізуючи сутність компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, науковці визначають її як феномен, що має складне особистісне утворення, сформоване в результаті інтеграції особистісної, когнітивної, рефлексивної, творчої й комунікативної компетентності, яке в своїй цілісності й сукупності

забезпечує здатність кваліфіковано й ефективно здійснювати фахово-практичну діяльність на засадах засвоєного комплексу знань, умінь і навичок (Чжан Няньхуа, 2017).

У обґрунтуванні значущості звернення до парадигм компетентнісного підходу науковці наголошують, що такий підхід сприяє вирішенню нарізних питань у сфері підготовки педагогічних кадрів, які стосуються, зокрема, розроблення більш ефективних та дієвих стратегій педагогічно-фахового становлення особистості вчителя, його здатності до вирішення нарізних, зокрема – музично-просвітницьких завдань, надання особистісного вектору в підготовці студентів, спроможності корелювати зміст освітнього процесу з урахуванням специфіки структури фахової компетентності й надання цілісності феномену, який формується в межах завдань дослідження (Н. Кьон, Цуй Шилін, 2021).

Цінність застосування його настанов науковці пояснюють також тим, що їх застосування спрямовує увагу на перенесення акценту з процесу навчання на його результат, на важливість формування в суб'єктів учіння бажання і здатності самостійно засвоювати й інтегрувати знання, відповідні меті освіти, оволодівати навичками самоорганізації пізнавальної діяльності, досягати узагальнення засвоєних способів практичної діяльності й відповідати на виклики сучасної мінливої дійсності завдяки готовності до саморозвитку, самореалізації й фахового самовдосконалення.

У своїх статтях ми також визначали, що впровадження компетентнісного підходу в процесі підготовки компетентного випускника музично-педагогічного закладу має корелювати із соціальним замовленням і потребами шкільної освіти, зокрема – сприяти його здатності ефективному розвитку музичних здібностей і обдарувань школярів, виховувати в них шанобливе ставлення до національних культурних цінностей, стимулювати до активної музично-пізнавальної діяльності з урахуванням актуальних музичних інтересів кожного учня, при чому – на засадах володіння непрямими способами педагогічного впливу в процесі педагогічного спілкування.

Важливо також враховувати особливість багатофункціональної фахової діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва, що відбивається і на характері діяльності, яка стосується функції музичного просвітництва. Адже, як було зазначено вище, якісне представлення музичного твору школярам потребує від учителя володіння і мистецтвом риторики, художньо-спрямованої промови, і глибокої ерудованості в музикологічному сенсі, здатності проникати в сутність художньої ідеї, задуму автора, усвідомлювати її та вміти висловити в доступній, емоційно-переконливій, захоплюючій увагу школярів формі, спираючись на знання специфіки психолого-педагогічного впливу на особистість сучасних школярів, які суттєво вирізняються за ознаками самосвідомості, способів музично-пізнавальної діяльності, від учнів попередніх генерацій тощо

Провідного значення у цьому процесі набуває формування інтегрованих знань і умінь їх застосувати в різноманітних ситуативних обставинах. З цього приводу нам імпонує точка зору О. Щолокової, яка акцентувала, що врахування настановних положень компетентнісного підходу забезпечує підґрунтя для інтеграції всього спектру спеціальних знань і умінь, оволодіння якими є необхідним для успішної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва, що підкреслює доцільність його застосування в контексті підготовки фахівців до різних аспектів діяльності в галузі музично-мистецької освіти (Щолокова, 2011, с. 16).

Досягнення такої інтеграції потребує особливої уваги і забезпечується завдяки належній координації змісту фахових дисциплін і формуванню в самих здобувачів здатності до утворення асоціативних зв'язків між різними враженнями, їх самостійного аналізу, узагальнення й інтеграції, завдяки чому уможливорюється їх застосування в різноманітних педагогічних ситуаціях.

Як слушно зазначив Демір Уткан Байкал, ефективність формування фахової компетентності, побудованої в результаті інтеграційних процесів, забезпечується міждисциплінарною координацією, яка передбачає узгодження програмних вимог дисциплін навчального плану шляхом «...визначення спільних навчально-

виховних цілей, орієнтованих на формування фахово-ключових компетентностей» (Демір, 2015, с. 160). Дієвою стратегією міждисциплінарної координації автор визначає урахування особливостей музично-освітнього процесу в усіх різновидах його форм та індивідуальних особливостей здобувачів з урахуванням індивідуальності кожного студента, своєрідності їх досвіду, задатків, інтересів, темпераменту, рівня загальної та музичної освіченості тощо (там само, с. 160).

У дослідженнях Н. Кьон, А. Линенко, Г. Николаї (2020), Цуй Шилін (2022), а також у нашій статті акцентується, що підґрунтям цих процесів стають зв'язки між дисциплінами психолого-педагогічного, методичного, музикологічного і виконавського циклів, а також розширення меж мистецької ерудованості завдяки сприйняттю творів різних видів мистецтва і збагаченню художньо-асоціативних уявлень, доповнених повсякденними особистісними й естетико-гедоністичними враженнями.

Маємо також враховувати, що впровадження інноваційних технологій у даній специфічній сфері також потребує осмислення змісті й сутності завдань, які мають вирішувати майбутні фахівці у процесі їх застосування, а також вироблення відповідних методичних засобів формування специфічних навичок і умінь.

Міждисциплінарні зв'язки у вищій освіті є яскравим вираженням інтегрованих процесів. Ці зв'язки відіграють важливу роль у практичній та науково-теоретичній підготовці студентів. Узагальнення тем дозволяють майбутньому фахівцю застосовувати знання і вміння в конкретних ситуаціях, при розгляді конкретних питань у навчальній та позанавчальній діяльності, а також у майбутньому житті суспільства.

Отже, важливим принципом підготовки компетентних фахівців в галузі музичного просвітництва, яке здійснюється із широким застосуванням сучасних ІКТ, *визначимо актуалізацію міжпредметних зв'язків між дисциплінами навчального плану в їх спрямуванні на освоєння нових методів і технологій музичного просвітництва.*

Забезпечення дієвих змістовних зв'язків між фаховими дисциплінами має

сприяти формуванню в здобувачів здатності до самостійної інтеграції знань з різних галузей музично-педагогічної освіти, узагальнення музично-теоретичних і мистецько-аналітичних понять і тим самим – поглибленню сприйняття музичних творів і вдосконаленню навичок їх педагогічно-вербальної інтерпретації, а також осягненню можливостей впровадження сучасних технологій у вирішенні музично-просвітницьких завдань і тим самим реалізації їх творчого потенціалу в самостійно-пошуковій та інтерпретаційно-герменевтичній діяльності. З цього приводу такі науковці, як У. Демір (2015), М. Каліга (Caliga, 2018), Н. Толстова (2015) та ін., акцентують, що в процесі формування музично-педагогічної компетентності надзвичайно важливо досягати планомірного й поступового опанування майбутніми фахівцями навичок самостійної навчальної діяльності, а з цим – і зростання їх здатності до самостійного мислення й розкриття свого творчого потенціалу.

Адже сьогодні не викликає сумніву, що не обсяг знань, а їх мобільність і гнучкість роблять здобувача придатним до кваліфікованої й творчо-педагогічної діяльності. Цю думку неодноразово висловлювали відомі мислителі, філософи й науковців впродовж всього періоду розвитку цивілізаційних процесів: саме на виховання мислячої людини, здатної до самостійних висновків, спрямовувались «сократичні бесіди, роздуми Аристотеля в його праці «Поетика», положення, висунуті І. Кантом у філософських лекціях про те, що більш корисним є не оволодіння готовими джерелами, а «методом самостійного міркування й власних висновків».

Важливою засадою впровадження компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до педагогічно-просвітницької діяльності є приділення уваги вдосконаленню їхньої підготовки як у діяльнісному, так і в особистісному аспектах. Це передбачає побудову змісту освіти і застосування ІК-технологій в процесі їх підготовки таким чином, щоб у здобувачів відбувалося поступове й цілеспрямоване формування здатності до самостійної й творчої професійної діяльності, здатність враховувати особливості

сприйняття їхніх учнів.

Відтак, процес підготовки до музичного просвітництва має передбачати поєднання мистецької, психолого-педагогічної, інноваційно-технологічної освіти та особистісної готовності здобувачів до впровадження своїх освітніх здобутків під час формування в школярів здатності до повноцінно-художнього, активного сприйняття художньо-цінних музичних творів.

Значущість даного питання зумовлює інтерес до особистісного підходу, який орієнтує на формування компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і єдності освітньо-компетентнісного й педагогічно-особистісного аспектів підготовки. Звернемо увагу на те, що наукові передумови виникнення особистісного підходу викристалізувалися в межах гуманістичного підходу, нарізним каменем якого є визнання неповторності й унікальності кожної людини, її здатності до пізнавальної й творчої активності, самоактуалізації, саморозвитку й самовдосконалення (Albrecht, Wiora, 1961; Bern, 2002; Maslow, 1987, Rogers, 1977 та ін.). Отже, джерельними витоками особистісного підходу є гуманістичне розуміння сенсу освіти, визнанням пріоритету особистості учня як вищої цінності суспільства та його озброєння в галузі саморозвитку й самовдосконалення.

Вирішення цього завдання, на думку відомого психолога К. Роджерса, має стати основним принципом і критерієм ефективності діяльності навчальних закладів (Rogers, 1977). Так, К. Роджерс акцентував, що особистісний індивідуальний розвиток людини забезпечується завдяки ретрансляції інформації й накопиченню певних умінь, а формування у процесі навчання цілісної особистості, яка здатна осмислювати інформацію, усвідомлювати її цінність і творчо інтегрувати, вибудовуючи нове знання та розкриваючи важливі сенси: саме такий підхід, на його твердженням, і сприяє формуванню справжнього професіонала.

Суттєву увагу дослідженню сутності особистісного підходу приділили відомі українські психологи й педагоги: Г. Балл (2003), І. Бех (2015), І. Зязюн (2003), Л. Масол (2001), О. Лобова (2015), О. Отич (2007), Г. Падалка (2008),

Хуан Чанхао (2018) та ін.

У філософських і психолого-педагогічних працях особистість визначають як динамічну, і в той же час – відносно стабільну, цілісну систему, яка утворюється завдяки єдності і взаємообумовленості інтелектуальних, соціокультурних, морально-вольових, емоційно-комунікативних якостей особистості.

Найважливішими ознаками особистісно зорієнтованого навчання науковці вважають забезпечення емоційного благополуччя суб'єктів освіти й набуття ними здатності до оптимістичного й позитивного світоставлення (Савченко, 2008), уважного ставлення до учня й визнання за ним права на самовизначення і самореалізацію в навчально-пізнавальній діяльності, здатність застосовувати багатоваріантні методики і технології з метою врахування психологічних, інтелектуальних, художньо-емоційних властивостей і особливостей школярів, вміння диференціювати рівні складності подачі матеріалу й завдання, застосувати компенсаторні методики (Чжу Цянь, 2017), оволодіння якими потребує постійного фахового самовдосконалення, а також внутрішньої потреби забезпечити успішний музичний розвиток кожного школяра, тобто належної умотивованості (Тун Лін'ге, Цуй Шилін, 2020).

Отже, особистісний підхід у всіх різновидах його впровадження розглядає учасників освітнього процесу як суб'єктів соціокультурного й творчого прояву в їх неповторній індивідуальності, інтелектуальній й художньо-мистецькій неповторності.

Такий підхід потребує відповідного уточнення мети й ціннісних орієнтацій навчального процесу, застосування відповідного стилю спілкування й взаємодії викладача з учнем як із рівноправним (і головним, за нашим уявленням), учасником освітнього процесу, налаштування адекватних цим завданням змісту, методів і технологій, спрямованих на стимуляцію власної активності здобувачів, їх пошуково-дослідницької діяльності й всебічне розкриття неповторної індивідуальності й творчих сил, що стає запорукою успішності в майбутній фаховій діяльності.

Враховуючи багатоспрямованість особистісного підходу, дослідники нерідко пропонують його поєднання з іншими підходами, уточнюючи тим самим напрям зусиль, які докладаються у процесі його застосування як настановного. Так, у їхніх працях застосовуються поняття «індивідуально-особистісний підхід» (О. Савченко), «особистісно-діяльнісний підхід» (І. Зимня), «особистісно-соціально-діяльнісний підхід» (О. Барабанщиков і М. Феденко), «системний особистісно-діяльнісний підхід» (Л. Деркач), особистісно-персоналізований підхід (Юй Хенюань, 2022) тощо. На важливості застосування індивідуально-особистісного підходу наголошують Р. Мотшніг-Пітрік та А.М. Сантоса (Motschnig-Pitrik & Santos, 2006), який, на думку науковців, забезпечує особливі можливості для розкриття творчого потенціалу особистості в освітньому процесі.

Його реалізація обумовлюється створенням особливої атмосфери, яка характеризується трьома важливими характеристиками: *конгруентністю*, яка розуміється як здатність визначати й усвідомлювати властивих особистості характерних рис, особливості зовнішніх обставин тощо; відкритістю, щирістю мотивів, позиції і реакцій учасників міжсуб'єктної взаємодії, взаємна адекватність прийняття один одного, а саме – прояву поваги й взаємного позитивного ставлення; емпатійним розумінням, тобто глибоким усвідомленням почуттів і цінностей іншого (Motschnig-Pitrik & Santos, 2006, p. 7).

Цьому питанню суттєву увагу приділяють і українські науковці Так, С. Гончаренко (1997) акцентує, що наявність у особистості сукупності професійно-значущих психічних рис і властивостей є передумовою для вибору педагогічної професії й успішного оволодіння педагогічною діяльністю. Серед особистісних рис, важливих для здійснення музично-просвітницької діяльності, важливою педагогічною якістю науковець визначає емпатію, визначаючи її як «мистецтво бути іншим».

Отже, сфера музично-педагогічної, зокрема – педагогічно-просвітницької діяльності ставить високі вимоги до особистості та її професійно-компетентного становлення. Це стосується розвитку самосвідомості, формування системи

життєвих і художньо-смакових ціннісних орієнтацій, активної культуротворчої позиції, емоційно-вольових і творчо-артистичних властивостей, стилю спілкування, пізнавальної й інтелектуальної діяльності, здатності до прогнозування й моделювання свого майбутнього, сформованих уявлень щодо ідеалу фахівця і норм його поведінки, сукупність яких суттєво впливає на процеси й результати освітнього процесу. Тому стає ясно, що особистісно зорієнтоване навчання має забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості студента як суб'єкта пізнавальної та фахової діяльності.

Врахування парадигмальних ідей особистісного підходу, як підкреслював Хуан Юйсі, передбачає ефективну організацію навчально-виховного процесу в його спрямуванні на формування особистості як носія культури, здатної здійснювати культурно-педагогічну трансмісію (Хуан Юйсі, 2022).

Ми вважаємо це необхідним вектором удосконалення підготовки майбутнього вчителя до музично-просвітницької діяльності і підкреслюємо важливість його настанов у процесі формування в здобувачів здатності досягати переконливості у представленні музичних творів і вміння захоплювати увагу слухачів, розкриваючи їх художню й особистісно-духовну цінність, викликати почуття емоційно насичених переживань і художньо-гедоністичної насолоди. Досягненню цієї мети сприяє, на наш погляд, застосування особистісно-персоналізованого підходу, тобто звернення до ідеї його засновника, Петровського. Науковець стверджував, що для сучасного фахівця мають значення не тільки особистісні властивості, які дозволяють усвідомлення себе як особистості, яка володіє певними здібностями, освітніми здобутками, досвідом діяльності, творчими ідеями, що поєднуються з внутрішньою потребою донести до своїх учнів власне розуміння й ставлення до творів музичного мистецтва.

З цього погляду варто звернути увагу на ґрунтовні дослідження в галузі методології педагогіки видатних науковців – Г. Бижкова і В. Краєвські (Бижков, Краєвські, 2002), які писали, що, вирішуючи питання взаємодії вчителя та учня в процесі навчання, невірно буде їх розуміти як рівноцінні в силу їх

різноспрямованих відносин. Адже, на переконання науковців, учень впливає на вчителя тільки якістю учіння, його успіхами або неуспіхами в навчанні, на засадах чого «викладач вибудовує свою систему впливів». Також не слід забувати, як акцентують автори, що учень «не може виступати як суб'єкт у всьому різноманітті педагогічних відносин» тому, що йому не властива функція педагогічного керівництва і завдання цілеспрямованого формування особистості вчителя.

Утім, важливо, на що звертають увагу науковці, за умов ефективного педагогічного керівництва, учень має не відчувати, що ним хтось керує: «Формуючи пізнавальну та іншу самостійність школяра, професійний педагог робить нитки керівництва непомітними, невідчутними» (Бижков, Краевски, 2002, с. 33.)

Отже, освітній процес, побудований з врахуванням особистісно-персоналізованого підходу, має забезпечувати не тільки формування навичок і вмінь високого, творчого рівня, а й сприяти формуванню особистості професіонала, який буде умотивовано й відповідально виконувати свої функціональні обов'язки на засадах свідомо-зацікавленого ставлення до отримання високих результатів своєї діяльності й транслювання власних освітньо-творчих здобутків, роздумів і винаходів у процесі педагогічного спілкування.

Вирішення цих завдань у процесі викладання музики потребує від майбутніх фахівців володіння організацією активного діалогу із своїми учнями, досягнення з ними порозуміння, побудованого на встановленні суб'єкт-суб'єктні взаємин і довіри до критичних висловлювань і оцінок різних мистецьких явищ. Важливо, щоб вплив на ставлення учня до творів музичного мистецтва відбувся не за рахунок витіснення власних індивідуальних вражень і думок педагогічно-суспільним досвідом, а непрямим способом, шляхом їх постійного взаємодоповнення, тобто поєднання актуалізації накопичених учнем суб'єктних вражень і оцінок музичних творів та формування в них

здатності до аналітичного осягнення, удосконалення художнього смаку, збагачення мистецько-пізнавального поля й саморозвитку свого музичного сприйняття.

Розглянуті положення дозволили визначити принципом впровадження особистісно-персоналізованого підходу *гармонізації пріоритетної уваги вчителя до особистісних проявів учнів із забезпеченням власної іміджево-творчої реалізації*.

Крім того, важливим є і висновок щодо розгляду підготовки майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності під кутом соціального запиту на надання їй фасилітативного характеру, оволодіння різноманітними формами навчання й організації музично-просвітницьких заходів, цікавих школярам, умілого використання непрямих засобів формування в учнів мотивації до музичного пізнання й здатності позитивно-змістовно сприймати високохудожній репертуар. Успішність виконання цього завдання неодмінно спирається на прояв поваги до школярів, володіння демократичним стилем поведінки, діалогічними формами спілкування. Відтак, надання музично-просвітницьким заходам фасилітативного й діалогічно-педагогічного стилю поведінки й спілкування вихаємо як важливий принцип впровадження ідей комунікативного підходу.

Поглиблена увага до означених питань з необхідністю потребує звернення до положень *комунікативного підходу*. В мистецькій галузі його роль є очевидною: адже комунікативна функція – одна з найбільш вагомих серед властивого музичному мистецтву комплексу функцій.

Аналіз особливостей педагогічної комунікації та особистісних якостей учителя, необхідних для її успішного виконання присвячені праці багатьох науковців, зокрема – О. Мельник (2015), І. Никифорова (2007), Прищак (2010), І. П'ятницька-Позднякова (2012), К. Ясперс (1996) та ін. У роботах цих учених відзначається бінарний характер комунікативної діяльності вчителя: з одного боку, спілкування є загально-організаційним засобом будівництва освітнього процесу, з другого – самостійним напрямом педагогічної діяльності, оволодіння

яким потребує розвинених здібностей, володіння вербально-інформаційними й мовленнєва-виразовими засобами транслявання інформації, впровадження інтерактивних форми спілкування, спрямованих на активізацію уваги й зацікавлення змістом роботи, здатності сприймати з педагогічної позиції не тільки сенс повідомлення учня, а і його ставлення до змісту спілкування, вміння керувати процесами спілкування, здійснюючи неявно для учня певний вплив на його психологічні стани й переконання, мобільно коригування дій; педагогічний вплив тощо.

В узагальненій формі від професійними комунікативними якостями педагога розуміється «сукупність індивідуальних особливостей особистості фахівця, які впливають на ефективність професійної діяльності, відповідають за встановлення продуктивної взаємодії суб'єктів освітнього простору (Цао Хункай, 2015, с. 8). Отже, комунікативність визначається як інтегративна підсистема професійних якостей педагога, характер яких впливає на якість реалізації інших професійних функцій – освітніх, виховних, розвивальних, завдяки чому реалізуються всі підсистеми професійних якостей педагога», оскільки саме комунікативна діяльність у вигляді професійна- педагогічного спілкування є основним засобом реалізації професійної діяльності педагога (там само).

Ще більш багатовекторним є педагогічне спілкування педагога музиканта. З цього приводу наведемо позицію В. Павлічук і Н. Павлюк, які, з огляду на своєрідність музично-педагогічної діяльності, комунікацію трактують як специфічний вид діяльності зорієнтований на створення в музично-педагогічному процесі «відповідних комунікативних зав'язків і відносин, які гармонійно відповідають алгоритму функціонування музичного мистецтва, художньо-творчим способам комунікації з ним» (Павлічук, Павлюк, 2015, с.59).

Отже, як бачимо, що науковці виокремлюють три аспекти прояву комунікативних властивостей. Перший з них стосується стилю спілкування, який відіграє важливу роль з погляду психологічної, педагогічно-обумовленої комунікації учасників освітнього процесу, на якому розгортаються «виховні

події». Другий аспект стосується опосередкованої духовно-творчої комунікації в процесі опанування творів музичного мистецтва, третій вид педагогічного спілкування реалізується безпосередньо в процесі різних форм музично-освітньої діяльності.

Зрозуміло, що досягнення такого типу спілкування потребує вправності вчителя у застосуванні діалогічно-творчого стилю спілкування, який ми вважаємо атрибутивною властивістю комунікативного підходу.

Другий ракурс у сфері музичної освіти визначається як вектор музично-комунікативного спрямування, який розкривається у процесі осмисленого сприйняття, інтерпретація й аналітично обґрунтованої оцінки музичного твору. Специфіка художнього спілкування у в такого роду музичній діяльності передбачає розвинену здатність розуміти семантику музичної мови, емоційно переживати її художньо-образний змісту твору, тобто віртуально спілкуватися через музичне сприйняття з його автором в процесі музично-освітньої діяльності, одноразово творчо реалізуючись у процесі мистецького самовираження.

Культура мовлення, майстерність педагогічної риторики важливі у декількох сенсах. По-перше, спілкування є засобом психолого-педагогічного впливу на стан учнів, їх здатність входити в певний емоційний стан і тим самим підготовлювати їх до втілення сенсу музичних творів.

По-друге, оскільки специфіка комунікативної спрямованості педагога-музиканта полягає в синтезі педагогіки і музичного мистецтва, то можна сказати, що особистісний фактор, який впливає на творчу діяльність педагога-музиканта спілкування його з учнями чи студентами, формує потребу в музично-педагогічному спілкуванні обох учасників комунікації й одночасно спілкування кожного з учасників з музичним твором.

Третій ракурс комунікації стосується цілеспрямованого музично-педагогічного спілкування, в процесі якого власне і відбувається сумісний вияв художнього сенсу твору, який сприяє його усвідомленню завдяки тактовній і професійній педагогічній допомозі учням проникати у сенс художньої ідеї,

інформації, вкладеною в нього митцем музичного феномену та її інтерпретації виконавцем.

Отже, комунікативна діяльність педагога-просвітника в цілому полягає в синтезі педагогічних і художньо-спрямованих засобів мовленнєвого спілкування, в центрі уваги якого знаходиться інформаційно-змістовий сенс «музичного повідомлення». Це висуває до вчителя музики як просвітника відповідні вимоги і свідчить про важливість реалізації методичного принципу, сутність якого полягає в *організації просвітницької діяльності на засадах фасилітативного стилю спілкування та оволодіння майбутніми фахівцями майстерністю художньо спрямованої педагогічної риторики.*

Пояснимо значущість останнього твердження, звернувшись до праці засновника цього поняття Алана Монро «Принципи і види мовлення» (Alan H. Monroe, 1935). У своїх працях науковець розглядав риторику як спосіб спілкування, яке має на меті переконати свого співбесідника. Відповідно його уявленням, якість промови визначається двома факторами: якістю «подачі» тексту й наявності у доповідача авторитету оратора.

Перший фактор стосується змісту структури і будови промови, логіки розгортання викладених в ньому думок, якість інтонаційного викладу. Другий аспект, тобто – авторитет доповідача, автор вважав не менш важливим, виходячи з того, що саме завдяки досягненню цієї якості вдається досягти уваги, свідомого ставлення до процесу. При цьому на це враження впливає наявність техніки виголошення промови, за рахунок чого оратор демонструє впевненість, переконливість тощо. Відзначається також, що на це враження впливають постава, манера пересування, елементи міміки, жестикуляції, якість мікро рухів, характер зорового контакту та інше. Отже, таким чином доповідач демонструє наявність і досвіду, і особистісні властивості, що здійснює в сукупності бажане враження від його промови і тим самим посилює враження від її змісту, додає переконливості.

Як ми зазначали у своїй статті, набуття цієї здатності принципово важливе для вирішення завдань музичного просвітництва, зокрема – для прищеплення

учням художнього смаку й вибірковості у своїх музичних перевагах. Це потребує від учителя здатності бути переконливим у спілкуванні з ними як представниками нового покоління, розуміти інтереси й потреби, вміти стимулювати своїми висловлюваннями до переживання художніх емоцій під час сприйняття музичних творів, що ставить високі вимоги щодо здатності відповідати їх очікуванням щодо знань у цікавих для учнів актуальних молодіжних течіях, елементах субкультури, а в цілому – професійної підготовленості до роботи на рівні сучасних вимог.

Ці вимоги стосуються володіння, зокрема, і стилю спілкування, і методикою здійснення музично-просвітницької діяльності, представлення музичних творів, і сфери володіння сучасними інформаційно-комунікативними технологіями, розповсюдженими в музичному середовищі, особливо тими з них, які користуються популярністю в сучасній шкільній молоді.

Важливу роль відграє і глибина розуміння майбутніми фахівцями особливостей музичного феномену, твору, художньої течії, стильового явища, поза чим неможливо досягти обґрунтованої переконливості майстерності представлення художньо-образного змісту твору слухачам, здатності націлювати їхню увагу на кульмінаційні, системоутворювальні елементи, винаходити засоби посилення концентрації уваги школярів на художніх достоїнствах певного явища.

Набуття цих умінь формується в межах опанування аналітичних навичок й майстерністю інтерпретації музичних. Тому цілком закономірним є, з нашого погляду звернення до настановних ідей *герменевтичного підходу*.

Герменевтичний підхід, запроваджений в минулому столітті, сьогодні набув надзвичайного поширення, чому сприяє, зокрема, посилення уваги до формування художнього мислення, творчого уявлення, стильової грамотності музикантів: він ґрунтується на глибоких знаннях і всебічній еродованості в галузі мистецтва, специфіки художніх видів діяльності.

У підготовці майбутнього вчителя музики герменевтичний підхід передбачає пізнання, розуміння і тлумачення творів різних видів мистецтва, насамперед – музичних творів у їхньому історико-стильовому й

загальномистецькому ареалі, що свідчить про важливість набуття загально-мистецької освіченості, яка стає підґрунтям формування художньо-асоціативних уявлень і тим самим – більш глибокого осягнення художнього змісту, ідейного задуму автора твору. Надзвичайно важливою є також і здатність до глибокого й всебічного аналізу останніх. Як зазначає Лі Аньань, повноцінне музичне сприйняття має складну структуру, в якій взаємодіють перцептивний та інтелектуальний, репродуктивний і творчий акти, що і відрізняє розвинене сприйняття від первинної, емоційно-інтуїтивною реакції на звучання музичних явищ» його відмінність від пасивної «присутності» учня під час звучання музики, яка в даному випадку слугує тлом, на якому відбуваються інші психологічні процеси (Лі Аньань, 2018).

Не варто забувати про необхідність налаштування майбутніх фахівців до наслідування важливого принципу герменевтичного кола, відповідно до якого, осягнення художнього сенсу відбувається за певною послідовністю – від первісного узагальненого сприйняття до аналітичного усвідомлення і повернення до цілісного сприйняття й переживання, збагаченого усвідомленням важливих інтонаційних елементів та їх роллю у наданні твору певної виразності. Цей принцип ми також розуміємо як вказівку на те, що процес поглиблення такого пізнання є нескінченним і це має усвідомлювати майбутній фахівець-просвітник.

Отже, володіння ґрунтовними навичками вияву інтонаційних, структурних, композиційних особливостей творів, їх жанрово-стильового, інтонаційно-музичного сенсу, вміння визначити «вузлові» моменти в їх характеристиці, поєднані із культурою педагогічно-художньої промови, яка має набувати емоційно-художньої форми, становить важливий складник досягнення майстерності у здійсненні музично-просвітницької діяльності.

На нашу думку, тільки в цьому разі його промова за певною темою, повторена декілька разів за різних обставин, у різних класах, учнівських групах, буде досягати певної «свіжості», імпровізаційності, а не «вивченості», і сприяти здатності вчителя як доповідача варіювати свої розповіді з урахуванням

особливостей певної аудиторії: складу учасників-слухачів, їх віку, рівня музичної освіченості, готовності до сприйняття інформації музично-просвітницького характеру тощо.

Так, завдання, які постають у процесі підготовки вчителів музичного мистецтва, в силу багатофункціональності й різноплановості їхньої майбутньої діяльності, вимагають особливої уваги до формування широкого комплексу інтеграційних знань, які охоплюють культурологічну, мистецько-естетичну та музикологічну галузі. Ці знання обумовлюють формування інтегрованих знань щодо функцій музичного мистецтва в життєдіяльності людини, усвідомлення здобувачами освіти стилістики музичної творчості різних епох і творчих напрямів, і здатність до усвідомлення художньо-образного змісту музичних творів.

У свою чергу, узагальнені знання цього роду, поєднані з інтегрованими знаннями методологічного й психолого-педагогічного спрямування, стають підґрунтям формування методичної готовності майбутніх учителів до викладання уроків музичного мистецтва, здатності забезпечувати розвиток музичних здібностей здобувачів і формувати в них навички оцінно-вибіркового сприйняття музичних творів та аматорського музикування.

Усвідомлення ролі цих високих вимог до ерудованості як засади досягнення належної якості просвітницької діяльності спонукає до визначення сутності втілення герменевтичного підходу, який передбачає взаємообумовленість загальної мистецької й музичної освіченості майбутнього фахівця як передумови успішного залучення учнів до особистісного й адекватного сприйняття-переживання музичних творів. Утім, враховуючи специфіку його втілення відповідно до завдань дослідження, формулюємо його як принцип взаємообумовленості мистецької, музичної та інноваційно-технологічної підготовки майбутніх фахівців.

Як зазначалося вище, залучення школярів сучасної генерації до сприйняття музичного мистецтва має враховувати особливості їхнього світоставлення, самосвідомості і особливостей пізнавальної, зокрема – і музично-пізнавальної й

комунікативної діяльності, тому цілком природно, що науковці звертають суттєву увагу на те, що діяльність сучасного педагога має будуватися з врахуванням інноваційних надбань науково-технічного й педагогічного прогресу. З цього стає ясною необхідність звернення до застав *інноваційного підходу*, який налаштовує на ефективне й обґрунтоване застосування нових ідей та їх подальше вдосконалення й продукування.

Провідні ідеї теорії інновацій представлено в наукових працях її засновника Й. Штумпетера, а в галузі педагогіки – в дослідженнях Н. Ашихміної (2021), Т. Гриб і Т. Клименченко (2009), М. Демір (2015), І. Дичківської (2004), К. Завалко (2011). та ін., які доводять значущість звернення до інноваційний підходу в освітній галузі як основи її оновлення й осучаснення і тим самим долучення до інноваційних процесів європейського та, ширше, світового освітнього простору (Цуй Шилін, 2023).

Отже, інноваційно-фахову діяльність ми розуміємо як таку, що вибудовується на засадах засвоєних знані і умінь, поєднаних із здатністю фахівця до змін і перетворень на засадах оволодіння принципами і механізмами інноваційного вдосконалення змісту своєї підготовки в художньо-творчій, науково-методичній, та інноваційно-практичній формах діяльності. Як зазначає Лю Цзя, опанування інноваційним видами діяльності потребує від фахівця здатності до осмислення і застосування прогресивних новацій та науково обґрунтованої розробки, апробації і впровадження власних нових способів підвищення ефективності навчально-освітнього процесу» (Лю Цзя, 2015, с. 95) і саме якісна фахова підготовленість, «поєднана з потребою в постійному вдосконаленні і самовдосконаленні, оволодіння механізмами здійснення останньої стає запорукою вільного й різноманітного експериментування, складає основу пошуку й створення інноваційних підходів, методів, прийомів» (Там само, с. 95).

У нашій статті (Ван Цзісюань, 2021) зазначено, що «успішне оволодіння цими знаннями й навичками сприятиме підвищенню професійного іміджу

здобувачів під час проведення педагогічної практики та в їхніх майбутній фаховій діяльності вчителя музичного мистецтва». Тому вчитель, звертаючись до використання сталих, напрацьованих в педагогіці форм, має їх переосмислювати, варіювати, і бути готовим до розроблення власних приймів й методів, проявляти ініціативність, винахідливість і готовність до постійної самоосвіти, спираючись на власну ерудованість і психологічну готовність до впровадження інновацій.

Цілком закономірним у впровадженні інноваційних ідей з метою формування у здобувачів здатності до володіння сучасними технологіями та їх використання у музично-просвітницькому процесі, зокрема – звернення до новітніх педагогічних методів, які пройшли належну апробацію і здобули визнання у освітньому середовищі.

Серед сучасних інформаційно-комунікативних технологій можна виокремити різновиди, які пов'язані зі способами комунікації та пізнавально-перетворювальної діяльності. З метою їх систематизації та узагальнення представимо їх провідні різновиди за цими двома відносно самостійними напрямками.

Так, до сучасних інноваційно-технічних засобів комунікативного характеру відносимо:

– засоби обміну інформацією, які забезпечуються можливостями Інтернету, Інтернет-сервісом для налагодженні контактів за допомогою електронної пошти, гаджетів, зокрема – мобільних телефонів і смартфонів з додатками для текстової, відео- та голосової комунікації; соціальні мережі із платформами для створення профілів, спілкування та організації чатів, груп і спільностей;

– засоби віддаленої роботи і навчання: відео-конференція та віртуальні класи; інструменти спільної роботи, зокрема - хмарні технології, платформи для дистанційних зустрічей та навчання в режимі онлайн; додатки для спільного створення та редагування документів в реальному часі;

- соціальні мережі і стримінгові платформи, такі, як YouTube, Spotify, і SoundCloud, які не тільки дають доступ до широкого кола музичних творів, а й дозволяють приєднуватися до спільнот, музичні інтереси яких співпадають;
- способи, які полегшують обмін інформацією завдяки таким технологіям, як Wi-Fi, Bluetooth, 4G, 5G;
- сайти з базою даних Онлайн-магазини, які можуть бути корисні для отримання пізнавальних за допомогою Інтернету.

До інформаційних технологій відносимо:

- засоби інформаційного пошуку та аналізу, зокрема – пошукові системи, як-от Google; аналітичні інструменти для обробки та аналізу даних, зокрема – Excel та ін.; можливості створення, редагування та публікації веб-контенту, зокрема сайтів, педагогічних блогів;
- засоби збереження, передачі й обробки інформації, до яких відносять комп'ютери та сервери сховища в хмарі, зовнішні накопичувачі: флеш-пам'ять, зовнішні жорсткі диски тощо;
- засоби обробки інформації: операційні системи (програмне забезпечення, що керує роботою комп'ютерів і інших пристроїв), офісні програми, які включають текстові редактори, програми для презентацій; графічні редактори і дизайн-програми для обробки та створення графічного контенту, музичні редактори тощо;
- бази даних: програми для зберігання, організації та доступу до даних.

Однак не менш важливо для музичної педагогіки обґрунтувати ефективні способи їх використання в освітньому процесі, зокрема – і в процесі підготовки майбутніх фахівців до музичного просвітництва в шкільних та позашкільних умовах діяльності.

З цього приводу науковці справедливо зазначають, що сьогодні існує значна кількість програм, відео-курсів, звернення до яких дозволяє широко застосовувати сучасні засоби інформування й діагностування рівнів фахової підготовленості майбутніх учителів, знанієвої компоненти освіти, однак в значній мірі вони

розробляється для дисциплін гуманітарного й природничого циклів і в меншій мірі охоплюють питання мистецької освіти. Крім того, більшість з них спрямовується на збагачення фактологічних знань школярів і не зачіпає найважливіші для музичної освіти питання – активізацію їхньої музично-пізнавальної активності й виховання власного художньо-оцінного ставлення учнів до того чи іншого музичного твору або явища.

Зрозуміло, що їх застосування в специфічному, музично-просвітньому напрямку потребує від фахівця вміння працювати з певним колом програм і засобів опрацювання музичної інформації, а також передбачає вироблення ефективних методів їх застосування з бажаним контентом і розроблення цікавих для учнів інтерактивних завдань, видів самостійної й творчої роботи, що виконуються як у індивідуальній формі, так і в малих групах тощо. Отже, це спонукає до визначення методичного принципу *впровадження інформаційно-комунікативних технологій у освітній процес інноваційно-методичними засобами*.

Таким чином, дієвість інноваційного підходу має забезпечувати результативність творчої діяльності, спрямованої на підвищення ефективності функціонування різноманітних процесів. Згадані можливості інноваційного підходу зумовили його широке застосування задля підготовки майбутніх педагогів до творчої діяльності, спрямованої на вирішення професійних завдань.

З цього приводу нам імponує думка О. Дубасенюк щодо того, що в даному процесі роль орієнтиру виконує визнана світовою педагогічною спільнотою модель «інноваційної людини» як особистості, «рівень соціокультурного розвитку якої забезпечує її можливості «творчо і результативно працювати, бути конкурентоспроможною в умовах сьогодення» (Дубасенюк, 2009, с. 23). Тому ми приєднуємося до висновків науковиці щодо того, що в практиці освітнього процесу важливою є сформуваність «інноваційної позиції» педагога, яка передбачає спрямованість на постійний прояв творчої активності, особистісну готовність до модернізації власної діяльності й тим самим перетворює вчителя-

виконавця на професіонала-дослідника, здатного мобілізувати освітні здобутки і власний творчий потенціал, готовність до самоорганізації, рефлексії й самокорекції задля підвищення ефективності своєї фахової діяльності.

Крім того, врахуємо важливість забезпечення ефективності в інноваційній діяльності майбутніх фахівців. Це питання розглянуте в праці Цуй Шилін, яка відзначає, що інноваційно-творча діяльність має набувати певної алгоритмованості й зорганізовуватися за певними етапами інноваційного циклу, представленого таким чином: «здійснення теоретичних досліджень у їх різновидах – фундаментальних, пошукових, прикладних; трансформація здобутих результатів у складові проєкту, що містять визначення мети, завдань, принципів, стратегій, безпосередньо моделі освітнього процесу; «реалізації проєкту у відповідній галузі діяльності, до яких віднесено проведення експериментального випробування, упровадження інноваційного процесу до відповідної галузі (Цуй Шилін, 2023). При цьому, як акцентує І. Петрова, на кожному з наведених етапів відтворюється відповідний вид інноваційної діяльності, неодмінними властивостями якої має стати наукова новизна, виробнича придатність, соціоекономічна результативність (Петрова, 2011).

Таким чином, звернення до праць науковців дає уяву про те, що головними ознаками технологічності визнаються певна гарантованість отриманих результатів та ясність щодо шляхів її удосконалення за рахунок постійного моніторингу, самооцінки й корекції існуючих похибок і недоліків. З цього погляду доцільною є технологізація процесу оволодіння інноваційними засобами підготовки до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ в різних контекстних ситуаціях, що передбачає поетапну автоматизацію інтелектуальних навичок і способів діяльності, послідовне зростання вмінь – від репродуктивно-наслідувальних до пошукових і продуктивно-творчих способів застосування ІКТ, здатності гнучко застосовувати напрацьовані методи й технології та здійснювати самомоніторинг і самовдосконалення своєї просвітницької діяльності на засадах посилення ролі рефлексивно-оцінної та корекційної діяльності. Тим самим активізація

рефлексивно-корекційної діяльності майбутніх учителів-просвітяків сприятиме зростанню їхньої самовимогливості й готовності до постійного фахового самовдосконалення.

Узагальнюючи, зазначимо, що провідними методологічними засадами організації підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-просвітянської діяльності на засадах застосування сучасних ІКТ обрано діяльнісний, компетентнісний, особистісно-персоналізований, комунікативний, герменевтичний, технологічний та інноваційний наукові підходи.

Впровадження настанови ідей означених наукових підходів сприятиме реалізація таких методичних принципів, як:

- принцип спонукання до пошуково-активної діяльності у процесі опанування здобувачів новими технологіями та винаходу власних методів їх впровадження у майбутній просвітянській діяльності;
- актуалізація міжпредметних зав'язків між дисциплінами навчального плану в їх спрямуванні на освоєння нових методів і технологій просвітянства;
- гармонізація пріоритетної уваги вчителя до особистісних провів учнів і потреб учнів із забезпеченням іміджево-творчої самореалізації;
  - взаємообумовленість мистецької, музичної та інноваційно-технологічної підготовки майбутнього фахівця;
- організація просвітянської діяльності на засадах фасилітативного стилю спілкування й оволодіння майстерністю художньо спрямованої педагогічної риторики;
- впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у освітній процес інноваційно-методичними засобами.

Реалізація означених вище підходів і принципів становить підґрунтя для визначення особливостей методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітянської діяльності.

2.2. Педагогічні умови і методи підготовки майбутніх учителів музики до просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій

У обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутніх учителів музики до музичного просвітництва із застосуванням сучасних ІК-технологій ми виходили з того, що успішність вирішення завдань педагогічного дослідження залежить від різних чинників, аналізу яких присвячено праці з методології педагогіки, зокрема – Г. Бижков та В. Краевски (2002), З. Курлянд, Т. Осипова, Р. Гурін, Р. Хмелюк (2011), Г. О. Олексюк (2018), О. Отич (2007), О. Ребрової (2011), О. Рудницької (2002), Г. Ніколаї (2020) та ін. Серед найважливіших чинників науковці виокремили створення належних педагогічних умов, наявність яких суттєво впливає на ефективність досягнення мети дослідження.

Аналізуючи дослідження, в яких вивчаються питання впровадження сучасних КТ для вирішення різних педагогічних завдань, відзначимо висновок фахівців корпорації Microsoft і Міжнародної спілки з питань освітніх технологій (ISTE), відповідно якому успішність впровадження ІКТ в освітню систему потребує широкого комплексу умов, головними з яких є набуття педагогами достатнього досвіду їх використання, забезпечення особистісно-орієнтованого спрямування методів навчання; доступу суб'єктів освітнього процесу до програмного забезпечення й телекомунікаційних мереж, політики підтримки інноваційно-освітнього середовища (Інформаційні технології в навчанні, 2006, с. 23).

Є. Хриков також звертає увагу на те, що вирішення певних педагогічно-практичних завдань потребує наявності значної кількості педагогічних умов, при чому, як акцентує науковець, більшість із яких добре обґрунтована і відома науковцям та педагогам. Висновок, якого дійшов науковець, сформульований ним таким чином: «для обґрунтування педагогічних умов, які відбивають особливості сучасної освітньої ситуації, необхідно у дисертаційному дослідженні, необхідно

довести, чому існуючих в практиці обставин недостатньо для вирішення наявної педагогічної проблеми. З цього погляду важливо враховувати, що перевіріці «будуть підлягати саме ті нові педагогічні умови, які пропонує автор дослідження» (Хриков, 2011, с. 11).

Зазначимо також, що визначенню педагогічних умов приділяється суттєве значення в більшості праць, присвячених дослідженню ефективності певних педагогічних систем, методів і технологій, спрямованих на удосконалення організації й практичного будування освітнього процесу. Це пояснює численну кількість визначення сутності педагогічних умов в результаті чого його тлумачення має безліч варіантів. Так, у довідковій літературі під педагогічними умовами розуміється сукупність положень, що лежать в основі чого-небудь, як необхідна обставина, що робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь, або сприяє чомусь (Новий тлумачний словник української мови, 2020).

Отже, характеризуючи сутність педагогічних умов, науковці акцентують, що до них не належать фактори, які існують об'єктивно, незалежно від обставин діяльності: педагогічні умови мають створюються педагогами, тому їх сутність доцільно визначати саме через поняття обставин. Саме таким чином поняття «педагогічна умова» потрактовується в дидактиці з метою характеристики цілісного педагогічного процесу, окремих його сторін і складових частин. Тому в працях дослідницького характеру відзначається, що вирішення інноваційно-нестандартних завдань має забезпечуватися спеціально організованими обставинами, які дозволять додати до типових засобів організації освітньої діяльності нових можливостей впливу на формування очікуваних результатів.

Як свідчить аналіз значної кількості праць, в яких розглядають певні педагогічні умови, ними можуть визначатися особистісні властивості суб'єкта учіння, сукупність організаційних форм, методів і прийомів, які передбачається застосувати з метою досягнення мети дослідження, а також як конкретні методи і технології, застосування яких дозволяє суттєво вплинути на удосконалення

освітнього процесу, що, як правило, обумовлює їх вирішальне значення для успішного впровадження розробленої методики.

Узагальнюючи дані досліджень, які присвячено визначенню сутності поняття «педагогічні умови», ми будемо розуміти під ними спеціально створені педагогічні обставини, завдяки яким уможлиблюється ефективне досягнення певної педагогічної мети у процесі вирішення відповідного комплексу завдань.

Розглянувши широкий комплекс визначень, акцентуємо, забезпечення педагогічних умов має спрямовуватися на надання освітньому процесу системності й цілісності завдяки оптимізації застосованих в ньому методів і організаційних форм. Отже, під педагогічними умовами будемо розуміємо сукупність різнопланових соціально-педагогічних і дидактичних обставин, необхідних і достатніх для системного й ефективного функціонування освітнього процесу.

Розглядають науковці і питання типових вимог до висування педагогічних умов. Так, у згадуваному вище дослідженні Є. Хрикова, увага звертається на визначення їх провідних характеристик, необхідних для досягнення успіху в наукових дослідженнях, а саме:

- практичну спрямованість на організацію педагогічної діяльності;
- спрямованість на підвищення ефективності педагогічної діяльності;
- обґрунтованість на засадах поєднання емпіричних та теоретичних процедур наукового дослідження;
- відповідність вимогам наукової новизни;
- імовірнісний характер забезпечення результату педагогічної діяльності;
- локальний характер застосування (Хриков, 2011, с. 12).

Серед важливих педагогічних умов успішного впровадження ІКТ у освітній процес фахівці також визначають «доцільне поєднання традиційних й інноваційних дидактичних засобів і методичних прийомів навчання, традиційних та інформаційних технологій навчання» й розроблення методів, які дозволяють

поєднувати індивідуальні, групові й колективні форми організації навчального процесу» (Лю Цзя, 2015, с.14).

З врахуванням цих міркувань, ми визначили комплекс педагогічних умов, які, за нашим уявленням, дозволять успішно вирішити проблему підготовки майбутніх учителів музики до оволодіння музично-просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій на сучасному етапі суспільного соціокультурного розвитку й становлення музично-освітньої системи, а саме:

- стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- забезпечення інноваційно-педагогічного середовища, оптимального для підготовки майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

У формулюванні першої педагогічної умови, а саме: стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, ми виходили з того, що характер ставлення майбутніх фахівців до оволодіння навичками здійснення музично-просвітницької діяльності суттєво впливає розуміння ними глибини проблеми, пов'язаної із роллю мистецтва у становлення особистості, зорієнтованості в ситуації, яка склалася в сучасному суспільстві й усвідомлення значущості музично-просвітницької діяльності для забезпечення *культуро-трансмисійних процесів*.

Головними особливостями музичного й мистецького-освітнього сьогодення, які впливають на свідомість фахівців як суб'єктів, культурної трансмісії вважаємо:

– вплив глобалізаційних тенденцій, зокрема – тяжіння до мультикультуралізму і «вестернізації» музичного простору, що негативно впливає на збереження й подальше транслявання художньо-цінного мистецтва та усвідомлення значущості культурної трансмісії для цивілізаційних і національно-культурних процесів;

– зростання ролі стрімкої технічної, інформаційно-комунікативної революції, яка породжує певні складнощі в процесі педагогічного спілкування й потребує врахування того, що володіння сучасних учнів способами самостійного й майже незалежного від дорослих доступом до інформаційного світового простору породжує в них почуття самодостатності й психологічної самостійності; крім того, усвідомлення того, що їх обізнаність у цифрових технологіях, поряд із неготовністю частки педагогічних кадрів зрілого віку вільно користатися інноваційними способами пізнання й комунікації, породжує певну недовіру до їхньої професійної компетентності.

Важливим є також акцентування уваги на тому, що сучасне покоління учнів неоднорідне: частка з них, що належить до генерацій Z (Зет) та Альфа, має певні відмінності у типових для них способах віртуального спілкування, нерідко підпадає під негативний вплив мас-медіа, моди, бажання бути за всяку ціну на гребні «сучасності» й популярності, завдяки відео-селі, почасти – анонімності й вседозволеності, стремління до епатажу тощо. Відзначимо також певні відмінності їхніх психологічних властивостей, зокрема – зниження ролі безпосередньо-емоційних контактів та емпатійної чутливості, посилення бажання до автономності й незалежності, Тому, не випадково у сучасній педагогічній науці все більше уваги приділяється вдосконаленню емоційного інтелекту, тобто здатності усвідомлювати особливості свого емоційного стану й управляти власними емоціями, їх впливом на мотивацією поведінку, а також проявляти увагу і вміння помічати психологічні властивості й актуальні емоційні потреби інших, співпереживати їм і розвивати їхні сильні сторони (Коростіль, Колосова, 2016).

Розвиваючи свій емоційний інтелект, ми стаємо уважніші до себе, своїх почуттів, бажань і потреб, водночас, це дозволяє нам краще розуміти інших людей, відчувати їхні потреби, мотиви, поведінку, тобто такі властивості, які сприятиме саме здатність проникати в емоційно-насичений характер музичних творів (Траверсе, 2016; Юйань Шаоцян, 2022).

У той же час, нове покоління має певні переваги у своєму розвитку, їм властиві відносно більша самостійність у своїх судженнях, певне позбавлення інфантилізму.

Отже, заглиблення в цю проблематику має спиратися на:

- обізнаність майбутніх фахівців у галузі соціологічних досліджень;
- усвідомлення сутності проблеми культурної трансмісії й тих проблем, які постають на сучасному етапі у її втіленні;
- сформовані уявлення щодо актуальності просвітництва в галузі музичного мистецтва для сьогодення і для розвитку національної й світової культури в майбутньому;
- усвідомлення особливостей стану свідомості учнів й особливостей їхньої мистецької, музично-пізнавальної діяльності учнів нового покоління й сутності проблем, які мають вирішувати вчителі в процесі сприйняття музичних творів різних стилів.

Метою такої усвідомленості майбутніх фахівців у проблематиці має стати:

- посилення в них почуття професійної відповідальності й поглиблення громадянської свідомості;
- уважне ставлення до особистісних властивостей школярів;
- оволодіння тими методами й способами педагогічного впливу, які будуть, з одного боку, відповісти їхнім інтересам і можливостям, а з іншого – дозволять здійснювати непрямыми способами корекцію слухацького досвіду, здатність сприймати позитивні особливості свого музичного середовища, вміння вибірково ставитися до своїх преференцій і оцінки музичних творів, різнорідних за художньою якістю і смаком;

– готовність до постійного фахового самовдосконалення й набуття здатності відповідати на актуальні виклики часу.

Заглиблення в проблематику, пов'язану із здійсненням музичного просвітництва, усвідомлення її визначної ролі у збагаченні культури сприйняття музичного мистецтва школярами та національно-суспільної значущості цього питання має сприяти, за нашим уявленням, стимулюванню в здобувачів здатності сумлінно оволодівати майстерністю музично-просвітницької діяльності й досягати ефективного впливу на своїх учнів, усвідомлено й відповідально ставитися до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

З цього погляду важливим є, з нашого погляду:

- впровадження інтерактивних форм діалогу й полілогу, які спонукають до заглиблення у існуючу проблематику шляхом організації інформаційно-дискусійних заходів (М. Касьяненко, 1993; О. Котляревська, 1996; О. Кузнецова, 2020; О.Мельник, 2015, зокрема – із застосуванням хмарних технологій, групових чатів у соціальних мережах, освітніх платформ (О. Листопад, Н. Філіпенко, 2012);
- розроблення ігрових методів збагачення музично-пізнавального тезаурусу, більшість яких має стати у пригоді майбутнім учителям в їхній музично-просвітницькій діяльності (І. Дьяченко, 2015; Н. Кьон і Ліцюань, 2018; А. Панфілова, 2008);
- застосування методів творчого спрямування, зокрема – розроблення власних проєктів як в індивідуальних завданнях, так і в складі малих груп (М. Ніколаєнко, 2018; Цуй Шилін, 2022);
- підготовка і здійснення презентацій, присвячених актуальним для музично-просвітницької діяльності питанням, які мають стосуватися знань з історії музичного мистецтва, зміни стилевих напрямків, музичних форм, характеристики окремих музичних творів, персоналій; їх реалізація має сприяти як власній освіченості майбутніх учителів, так і удосконаленню в

них уміння презентувати результат свого аналізу й інтерпретації музичних творів і набувати досвіду педагогічної риторики (Л. Котова, В. Погорелова, 2010; В. Москаленко, 2008; О. Онишук, 2019; І. Полубоярина, 2013; Л. Степанова, 2015).

- залучення до тренінгів, спрямованих на удосконалення демократичного стилю педагогічного спілкування, а також особистісних, іміджево-лідерських властивостей здобувачів (О. Пішак, 2023; М. Пришак, 2010; Юйань Шаоцян, 2022).

В обґрунтуванні ефективності другої педагогічної умови, сформульованої вище як організація інноваційно-освітнього середовища підготовки майбутніх фахівців до просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, маємо виявити, які саме компоненти педагогічного середовища відіграють найбільш важливу роль у підготовці майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності. Насамперед, уточнимо сутність поняття «педагогічне середовище».

Поняття «середовище» запроваджене філософом І. Теном (1828–1893), котрий вважав, що для становлення особистості ключову роль відіграє її приналежність до певного природного, соціокультурного, психологічного й духовного середовища та його сукупний вплив. Адже, на думку науковця, будь-які особливості зовнішнього світу чинять певний – позитивний або негативний – вплив на становлення особистості.

Доречним стало уточнення, що ці впливи відбуваються як стихійно, відповідно різним життєвим обставинам, так і в результаті цілеспрямованого й керованого впливу, обумовленого діями членів родини й педагогічної спільноти. Як підкреслюють науковці, саме останній вид впливу має набувати найбільшої ефективності у вихованні дітей шкільного віку: адже від здійснюється спеціально підготовленими вчителями, які отримують відповідні психолого-педагогічні знання і усвідомлюють мету й способи освітньо-виховного, формувального й розвивального впливу на процес становлення особистості своїх учнів.

Багатозначність поняття освітнього середовища спричинила звернення до нього в різних ракурсах. Так, зокрема, І. Бех, Є. Бондаревська та інші вчені приділили увагу дослідженню особистісно орієнтованого освітнього середовища; роль розвивального середовища вивчали Т. Гриб, Т. Клименченко (2009) інноваційне освітнє середовище навчального закладу вищої освіти як об'єкт наукового аналізу досліджував О. Кропивка (2019), «середовищний концепт освітнього простору» розглядають А. Цимбалару (2014), вияв впливу освітнього середовища на удосконалення духовно-творчого потенціалу особистості, формування стилю і способу життя доведено Л. Побережною (2007), аналіз впливу культурно-освітнього середовища вищої школи на формування компетентності фахівця здійснюють О. Смолінська (2015), О. Ярошинська (2015).

Розглядаються в науково-методичних працях і особливості середовища, пов'язаного із впровадженням ІКТ. Це, зокрема дослідження хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів (Овчарук, Малицька, Іванюк та ін., 2019), аналіз особливостей інноваційного освітнього середовища (Каташов, 2001; Клименченко, 2009; Разіна, 2016; Цюняк, 2019); обґрунтування вимог до освітнього середовища в умовах дистанційного навчання (Спій, Яновський, 2019) тощо. Не є виключенням і важливість цього питання в руслі нашого дослідження. Отже, як бачимо, питання середовищного впливу на оволодіння майбутніми фахівцями здатністю до музично-просвітницької діяльності на засадах впровадження сучасних технологій є на часі.

У нашому дослідженні освітнє середовище, в якому відбувається підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, будемо розглядати вслід за О. Ярошинською, як цілісну педагогічно організовану систему, що «забезпечує активну взаємодію суб'єктів освітнього процесу в межах освітнього простору закладу, спрямовану на професійний і особистісний розвиток майбутнього вчителя та формування його готовності до професійної діяльності» (Ярошинська, 2015, с. 68). Науковиця також розглядає сутність поняття «освітнє

середовище у зіставленні з іншими атрибутами освітнього процесу. Так, зіставлення досліджуваного феномену з поняттям «освітній простір» наповнює його такими властивостями, як: матеріально-процесуальна природа, структура і наявність кордонів; розуміння середовища як «оточення» для певного суб'єкта тощо.

Нашу увагу також привернуло визначення сутності досліджуваного феномену А. Цимбалару як педагогічного ресурсу для створення освітнього простору особистості, який вибудовується саме в результаті особливих властивостей освітнього середовища (Цимбалару, 2014). Тому, на думку вченої, саме внаслідок цілеспрямованої організації певного середовища, відбуваються зміни в особистісному розвитку суб'єкта учіння.

Нам також імпонує визначення освітнього середовища О. Смолінською, яка акцентує, що сенс поняття «означає занурення в певний інформаційний потік задля зміни та вдосконалення людської самості», який передбачає обов'язкову людську співучасть (Смолінська, 2015, с. 42–43). Тим самим увага акцентується на якості педагогічної діяльності, яка сприяє (або заважає) вирішенню завдань, пов'язаних із засвоєнням здобувачами інноваційних технологій, зокрема – і в процесі підготовки до музично-просвітницької діяльності. Адже, за спостереженням фахівців, найбільшою перешкодою для використання сучасних інформаційно-комунікативних засобів стає недостатня обізнаність вчителів у цій галузі, їхня незацікавленість у використанні засобів через брак інформації, знань і компетентностей, через особисті та суб'єктивні чинники (Овчарук, Малицька, Іванюк, Гриценчук, Кравчина, Сороко, 2019).

Особливість освітнього середовища визначається як така, що характеризується конкретністю прояву, існування в певному місці і у певний, відмий досліднику, період. З цього погляду цілком ймовірним вдається визначення цієї вимоги як необхідної для забезпечення інноваційно-педагогічного середовища, яке відповідає вимогам оптимально-творчої підготовки майбутніх

фахівців у процесі набуття майстерності музичного просвітництва із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Його особливостями, за нашим уявленням, мають стати, по-перше, забезпечення комфортного психологічного клімату для стимуляції творчої активності і самостійної пошукової діяльності майбутніх вчителів-просвітників. Важливу роль у цьому має відігравати встановлення педагогічно-партнерських стосунків, довірливого стилю взаємин, діалогічного стилю спілкування, забезпечення фасилітативної підтримки, прояв поваги і розуміння особливостей смаку і музичних переваг різних учасників спілкування (Балл, Г. (2003). Л. Василенко (2012). Гриб, Т.О. Клименченко Т.Г. (2009)

Встановлення оптимального психологічного клімату має сприяти також набуттю майбутніми фахівцями здатності до педагогічно-асертивного поведіння, під яким ми розуміємо спроможність впевнено і з гідністю відстоювати власну точку зору, не принижувати при цьому інших, визнаючи за ними право на іншу точку зору (Мельник, 2004, с. 6). У нашому випадку йдеться про усвідомлення чинників і особливостей музично-смакових переваг учнів, готовність враховувати їхні сьогоденні переваги.

По-друге, важливим є змістове і матеріально-методичне забезпечення занять, в процесі яких мають засвоюватися й опрацьовуватися сучасні інноваційні ІКТ. Маємо на увазі включення у навчальний план дисциплін, які формують у здобувачів належні знання із практичне опанування засобами і формами їх застосування як у власному навчальному процесі, так і з врахуванням перспектив їх використання в майбутній музично-просвітницькій діяльності.

Важливим аспектом методичного підґрунтя освітньо-інноваційного процесу є підготовленість професорсько-викладацького складу, який працює із здобувачами, до застосування широкого комплексу інформаційно-комунікативних технологій, адже, як зазначалося вище, здатність адекватно реагувати на стрімкі зміни в цій галузі властива далеко не всім викладачам, які навчалися у відносно далекому минулому.

Узагальнення даних, присвячених дослідженню питань забезпечення інноваційно-педагогічного середовища, дозволило визначити комплекс методів і технологій, які доцільно застосувати з цією метою. В їх аналізі ми також враховували специфіку музично-просвітницької діяльності, здійснення якої потребує їх адаптації до завдань нашого дослідження. Так, з метою удосконалення комунікативно-психологічних властивостей здобувачів, зокрема – їхніх асертивності, доцільним вважаємо застосування тренінгів, спрямованих на вміння використовувати зоровий контакт, виразність міміки, які сприятимуть створенню емоційно-зацікавленого характеру спілкування із учнем як співрозмовником. Ще один комплекс тренінгів – рухової-пластичного й іміджево-зорієнтованого характеру має спрямовуватися на удосконалення постави майбутнього викладача, культури і виразності міні-жестикуляції, здатність відчувати дистанцію і почуття власного «особистого простору» та «особистого простору» інших. Не менш значущу роль мають відгравати і вправи на удосконалення педагогічної риторики здобувачів, здатності до емоційно-виразного мовлення в процесі спілкування й обміну враженнями від сприйнятого музичного твору. З цього приводу варто звернути увагу на дослідження, в яких акцентується на можливостях «емоційного зараження» як засобу стимуляції до сприйняття художньо-образного змісту мистецького/музичного твору (Ашихміна, 2019; Щербак, Пухно, 2020).

Утім, набуття загальнопрофесійної підготовки і знань у галузі сучасних інформаційно-комунікативних засобів, застосування яких сприятиме ефективності музичного просвітництва, є важливою, але недостатньою ланкою підготовки майбутніх фахівців. Не менш важливо на цьому шляху сформувати в них здатність екстраполювати набуті знання й навички в площину практичної діяльності, усвідомлення чого спонукало нас до висування третьої педагогічної умови – забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

Вирішення цього завдання потребує глибокої ерудованості й здатності поєднувати фахово-теоретичну й методико-практичну підготовку здобувачів до впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у процесі налагодження музично-просвітницької діяльності. Її важливість обумовлена тим, що головною метою підготовки майбутніх фахівців є здатність впливати на своїх учнів, спонукаючи їх до розширення своїх музичних вражень за рахунок збагачення досвіду сприйняття творів класичного мистецтва. Вирішення цього завдання потребує вміння здобувачів спілкуватися із школярами, застосувати різноманітні засоби переконання, організовувати цікаві для учнів форми музично-пізнавальної діяльності із застосуванням різноманітних інформаційно-комунікативних технологій, зокрема – комплексу знань, умінь і навичок роботи з комп'ютерними, мультимедійними, аудіально-цифровими, засобами дистанційного навчання, використання можливостей освітніх платформ тощо.

Однак, яке справедливо зазначає Ю. Дворник, оптимальне використання можливостей ІКТ, які відкривають принципово нові можливості в галузі музичної освіти, «...породжує багато питань щодо дидактики і методики викладання предметів художнього циклу», головними з яких науковець визначає мету й завдання, які можна вирішувати за їх допомогою, функції навчання і обсяг навчальної інформації, які доцільно планувати, щоб досягти поставлених цілей, як розподілити навчальний матеріал курсу між інноваційно-технічними і традиційними засобами навчання тощо (Дворник, 2018, с.93).

Отже, не викладає сумніву, що звернення до можливостей ІКТ набуватиме користі тільки в тому випадку, якщо буде відповідати специфіці комплексу завдань з музичного просвітництва, зокрема – розвитку музичних здібностей, музично-аналітичних навичок, музичного мислення здобувачів, необхідних для повноцінного, диференційованого і цілісного сприйняття музичних творів, усвідомлення їхніх особливості на засадах застосування широкого кола музичних вражень, їх порівняння, збагачення асоціативно-художнього поля, вміння синтезувати й інтегрувати художні образи завдяки сприйняттю творів різних видів

мистецтва, виконувати завдання на самостійну інтерпретацію творів та здатність її переконливо, в художній формі представити у виконаній презентації і вербальних поясненнях для учнів тощо.

Не менш важливо, щоб майбутні фахівці спиралися у цьому процесі на здобутки сучасної психолого-педагогічної науки, зокрема – до застосування проблемно-пошукового методу, що потребує вміння ставити проблемні запитання й створювати проблемні ситуації, володіти механізмами впровадження інтерактивних технологій, зокрема – організовувати колективні обговорення, диспути, «мозковий штурм», звертатися до методів, які відіграють спонукально-стимульну роль у заохоченні школярів до музично-пізнавальної діяльності, зокрема – методи емоційного впливу, створення ситуацій успішності, використання ефекту здивування, тренінги, спрямовані на удосконалення здатності до емпатії, розвиток емоційного інтелекту, творчої активності (О. Лобова, 2015; Пен Юй, 2018; О. Ростовський, 2011 та ін.)

Варто звернути увагу на праці дослідників, які пропонують власну систематизацію ІКТ-технологій, які рекомендується застосувати в процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності. Так, Ю. Дворник розподіляє їх у три групи, розглядаючи:

- методи, спрямовані на накопичення і засвоєння знань з комп'ютерних технологій, а також на створення атмосфери зацікавленості, зокрема – інформаційно-повідомні, пояснювально-ілюстративні, стимулювально-аудіювальні;

- методи, які спрямовуються на формування навичок самостійної роботи, такі, як частково-пошуковий, моделювання, творчого наслідування, стильового наслідування, пошуку самостійних творчих рішень, аналізу й узагальнення;

- методи, які сприяють творчій самореалізації майбутніх фахівців, до яких відносить метод художньо-педагогічного спілкування, активізації попереднього досвіду, евристичний, методи рефлексії, самоаналізу, самоконтролю й самооцінки, метод творче проектування, та ін. (Дворник, 2021, с. 128 – 129).

Аналізуючи можливості мультимедійних технологій, науковці пропонують такі методи, які ними представлені як модифіковані загальнодидактичні. Так, А.Бондаренко (2011) пропонує застосування засобів мультимедіа процесі формування пізнавальної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва задля цілеспрямованого розширення музичної ерудованості, впровадження методу поетапного розкриття змісту музичного твору за допомогою графічних символів, у основі якого лежить модифікована методика Т. Рейзенкінд, метод «спрямованого пошуку» за Г. Падалкою та ін.

Розроблені в сучасній науці методи інноваційно-технологічного навчання значною часткою з успіхом застосовуються і в музично-освітній практиці Це, зокрема, дистанційне, e-learning навчання та здійснення контролю й самоконтролю, організація відео- й комп'ютерних конференцій, трансляція навчальних матеріалів за методикою кейс-технології, застосування мережевої технології тощо.

Крім того, звернемо увагу на те, що у підготовці майбутніх фахівців до просвітницької діяльності на засадах оволодіння практичними способами впровадження ІКТ, особливо ефективним, з нашого погляду, є розроблення рольових і ділових ігор, в яких моделюються уявні або реальні ситуації, апробується інтерактивні методи із застосуванням різноманітних технічних засобів.

Як визначають науковці, в сучасному світі ігри набирають все більшої популярності, адже, як стверджує психологічна наука, гра служить ефективним засобом соціалізації та адаптації до обставин життя, запобігання стресу завдяки тому, що їй властиві такі функції, як розважальна, сприятлива для створення доброго настрою, комунікативності, соціалізованості, за умов, що вона носить колективну або діалогічну форму та набуває значення для відчуття особистістю прояву своїх здібностей, творчої самореалізації. Розглядаючи цінність ігрової діяльності, науковці пов'язують з її з тим, що люди із задоволенням беруть участь в ігровому процесі, тому що в грі активізується прояв емоції, творчої уяви, виникає

азарт, драйв, розкривають потенційні природні властивості характеру. Тому захоплення ігровою творчістю позитивно впливає на стиль життєдіяльності людини: стимулює до активності, дає певну насолоду від досягнення нових результатів, вияву своїх нових можливостей. Що стосується й ігор, що організовуються у формі віртуального спілкування.

Значущість типових властивостей гри для розкриття потенціалу людини переоцінити неможливо. Недарма І. Хейзинг у своїй знаменитій книзі «*Homo ludens*» («людина граюча») пише: «... Ми граємо, і ми знаємо, що ми граємо, отже, ми більш ніж просто розумні істоти, бо гра є заняття нерозумне» і підкреслює, що гра – це реальний і вічний, властивий і дітям, і дорослим, культуро-ціннісний різновид дозвілля, самовдосконалення й збагачення соціального досвіду» (2009).

Узагальнюючи науковий доробок науковців, які приділили цій проблемі увагу, підкреслимо, що для сучасних учнів звернення до багатьох форм діяльності, пов'язаних із використанням гаджетів, нерідко набуває захоплюючої ігрової форми, яка впливає на їхні життєві орієнтації й преференції у заповненні вільного часу. Тому не випадково серед учнів (і не тільки) надзвичайної популярності набули різноманітні комп'ютерні ігри, які відіграють як позитивну, так і негативну роль у їхньому психічному, емоційному й когнітивному розвитку.

Так, серед них є чимало корисності ігор творчого характеру, які сприяють активізації уяви, фантазії, поєднанню пізнавального процесу з проявом позитивних емоцій, участь в яких сприяє розвитку мислення, фантазії, комбінаторно-творчих здібностей. Однак значної популярності у школярів набули й ігри суто розважального характеру, які вимагають швидкої реакції, максимальної концентрації: надмірне захоплення таким іграми, як визначають психологи й педагоги, нерідко стає чинником негативних явищ, зокрема – нездорового режиму життя, перевтоми, нервового перенапруження, а подекуди – і виникнення ігроманії, залежності. Зазначають науковці і те, що все більш зростаюча залежність людини, особливо – молоді, від інформаційно-медійних

технологій створює можливість маніпуляції з їхньою свідомістю, негативним впливом на психіку користувачів. Саме таких висновків дійшли в результаті широкомасштабних досліджень цього питання науковці США, Японії й різних країн Європи, в яких акцентується, що, «з одного боку, користувачі ігрових комп'ютерних систем стають більш залежними від зовнішніх подразників, з іншого – у них «притуплюється» реакція на реальну дійсність» (Маслов, 2016, с. 93–94).

Це ще раз, на наш погляд, підтверджує, важливість створення цікавих музично-ігрових та пізнавальних завдань із використанням можливостей Інтернету і комп'ютеру, які виконують функції заміщення шкідливих для їхнього розвитку ігор і стануть ефективним шляхом організації розвивальної й пізнавальної діяльності. Завдяки цьому, як сподіваються науковці, формування змістовно-корисними формами використання сучасних ІКТ буде запобігати прояву негативних наслідків їх розповсюдження у повсякденному житті школярів.

Зауважимо, що на цей час в Інтернеті, зокрема – на платформі «YouTube» викладено достатньо багато цікавих для дітей молодших класів відео-кліпів, у яких в ігровій формі подано певні знання, музичні поняття, елементи нотної грамоти тощо. Крім того, є і численні приклади музично-виконавської діяльності дітей шкільного віку, перегляд яких, доповнений ігровими завданнями, може стати ефективним способом стимуляції учнів до набуття досвіду сприйняття музичних творів. Утім, використання цих можливостей потребує від самого вчителя вибіркового ставлення до різноманіття інформації цього типу, а також вміння зацікавити своїх вихованців до їх неодноразового перегляду за допомогою постановки конкретизуючо-аналітичних запитань, вигадкування творчих завдань тощо.

У процесі опанування ігор майбутні фахівці збагачують свої можливості впровадження цікавих для учнів форм і методів, пов'язаних із презентацією музичних творів і розкриттям їх художньо-образного сенсу, «зараження» емоціями та активізації рефлексивної свідомості, налаштування сумісних форм

музично-пізнавальної й творчої взаємодії, а також вирішення проблемних завдань в малих творчих групах.

Натомість, музично-дидактичні ігри принесуть користь для вирішення завдань, пов'язаних із музичним просвітництвом учнів, у тому випадку, якщо гра буде наповнюватися змістовно-цінним, музично-пізнавальним сенсом. Це потребує від вчителя, який звертається до ігрових форм організації музично-пізнавальної діяльності, не тільки винахідливості, а й музичної ерудованості й глибоких знань у мистецькій та психолого-педагогічній галузях.

Характеризуючи корисні для вирішення завдань дослідження ігрові види діяльності, виокремимо групові ігри-змагання, ігри-розгадування, (шаради, вікторини, кросворди), ігри на колективну (або індивідуальну) імпровізацію, вигадкування історій (storytelling).

Серед поширених дидактичних ігор розрізняють також так звані ігрові «оболонки», в яких гра використовується цікавий фон для виконання важливого завдання. Це, наприклад, роль члена журі у музичному кастингу, виконання функцій якого спонукає студента/учня уважно прослухати пропоновані музичні приклади, виробляти своє ставлення з метою їх оцінювання, аргументувати його тощо.

Цікавим для школярів є і завдання на створення мультфільмів, які можуть озвучуватися самими авторами з використанням музичних фрагментів, адже на сьогодні існує достатньо відео-порад, якими програмами має користатися юний мультиплікатор, в чому полягає техніка їх створення. Дотичним таким формам творчості є і техніка storytelling, сутність якої полягає у створенні власної історії, яка має ставати основою створення анімаційного мультфільму (з обов'язковим музичним супроводом, обраних або рекомендованих вчителем фрагментів музичних творів).

Значущість застосування дидактично-ігрових форм у процесі вирішення музично-просвітницьких завдань обумовлене двома чинниками. Перший з них – це те, що тим самим учитель звертається до звичних для сучасних школярів

ігрових форм діяльності із застосуванням різних програм і платформ. Другий чинник – обумовлений багатогранністю ігрової діяльності із застосуванням ІКТ, що створює умови для розвивального, виховного, освітньо-соціального впливу ігор, у яких вирішуються конкретні завдання, уможлиблює засвоєння нових знань, умінь, досвіду цілеспрямованої музично-пізнавальної діяльності.

Друга група завдань, які здобувачам, а в майбутньому – і їхнім вихованцям будуть надзвичайно корисні – це творчі проекти, які можуть виконуватися як у колективній, так і в індивідуальних формах. До них відносимо створення і демонстрацію відео-презентацій, гру-конструювання ритмових фраз, пошуково-інформаційні завдання змагального характеру, наприклад – знайти джазові обробки народної пісні, визначити відмінності у виконанні твору професійним співаком і виконавцем-школярем, виконання музично-творчих завдань на аранжування мелодій, варіювання фактури і т. ін., за допомогою програм – нотних редакторів, розроблення змісту музичних вікторин тощо.

Зауважимо, що сама музична вікторина певним чином набуває ігрової форми (змагального типу) і одноразово може слугувати способом перевірки музичної спостережливості, розвиненості музичного слуху й пам'яті майбутніх учителів музики, систематизації їхніх знань в галузі історії музичного мистецтва, стилістики музичних творів, інтонаційно-мовленнєвих закономірностей тощо.

Отже, узагальнюючи вищевикладене, визначимо необхідність реалізації третьої педагогічної умови – забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

Її вирішення потребує координованості змісту інформаційно-комунікативної, фахово-музичної й методико-практичної підготовки здобувачів, як чинників, що сприятимуть ефективному впровадженню сучасних інформаційно-комунікативних технологій в процес підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності.

Обґрунтування наукових підходів, принципів, педагогічних умов, а також сутності і структури досліджуваного феномену дозволили представити модель методики підготовки в Рис. 2.1.

Висновки до другого розділу

Оволодіння здобувачів здатністю до просвітництва в галузі музичного мистецтва має сприяти досягненню мети музичного виховання – становленню учнів як освічених музичних аматорів, здатних переживати естетико-гедоністичну насолоду від сприйняття й переживання художньо-змістових і різноманітних за характером музичних вражень і тим самим набувати особистісно-духовного досвіду долучення до культурно-цивілізаційних надбань людства і свого народу.

Успішність вирішення цих завдань в умовах інформаційного суспільства пов'язується із методологічним і науково-методичним забезпеченням впровадження комплексу ІК-технологій у музично-освітній процес, як чинника, що сприяє створенню у школярів уяви про багатомірність, духовну й художню цінність мистецького простору та їх заохочення до музично-пізнавальної діяльності. Формування в школярів зацікавленого ставлення до сприйняття розмаїття жанрово-стильових і художньо-образних проявів музичного мистецтва потребує удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виконання властивих його діяльності функцій: виховних, розвивальних, освітніх, формувальних, виконавсько-ілюстративних, комунікативно-педагогічних. Оволодіння майстерністю їх реалізації обумовлює здатність фахівців створювати інтерактивне художньо-творче середовище, цілеспрямовано формувати в школярів здатність шанобливо й особистісно-зацікавлено ставитися до різних стилів і видів музичної творчості, диференційовано й цілісного сприймати музичні твори у динаміці їх розвитку, долучатися до художньо-міжособистісного спілкування і тим самим підвищувати рівень своєї музичної освіченості.

Рис. 2. 1. Модель методики підготовки майбутніх учителів музики до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій

У розділі обґрунтовано доцільність звернення до настановних положень комплексу наукових підходів: діяльнісного, компетентнісного, особистісно-персоналізованого, герменевтичного, технологічного та інноваційного; представлено методичні принципи їх впровадження у освітній процес: спонукання до пошуково-активної діяльності у процесі опанування здобувачів новими технологіями та винаходу власних методів їх впровадження у майбутній просвітницькій діяльності; актуалізацію міжпредметних зв'язків між дисциплінами навчального плану в їх спрямуванні на освоєння нових методів і технологій просвітництва; гармонізацію пріоритетної уваги вчителя до особистісних провів учнів і потреб учнів із забезпеченням іміджево-творчої самореалізації; організацію просвітницької діяльності на засадах фасилітативного стилю спілкування й оволодіння майстерністю художньо-педагогічної риторики; взаємообумовленості мистецької, музичної й інноваційно-технологічної підготовки майбутнього фахівця; впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у освітній процес інноваційно-методичними засобами;

Обґрунтовано педагогічні умови, забезпечення яких має сприяти успішному вирішенню завдань дослідження, а саме: стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння музично-просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій; забезпечення інноваційно-педагогічного середовища, комфортного для підготовки майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій; забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

Представлено в узагальненому виді доцільні методи й технології, впровадження яких має сприяти вирішенню завдань дослідження.

РОЗДІЛ III

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО МУЗИЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Методика діагностики рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до музичного просвітництва

Перевірка висунутих у теоретичній частині дослідження щодо підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-просвітницької діяльності здійснювалась в умовах освітнього процесу на факультеті музичної та хореографічної освіти д/з Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського впродовж 2019-2022 н.р. У експериментальній роботі взяло участь 60 студентів 4-го курсу, майбутніх вчителів музики, 30 з яких увійшли до експериментальної групи (ЕГ) і взяли участь у формувальному експерименті, а 30 увійшли до контрольної групи (КГ).

Початку експериментальної роботи передував пропедевтичний етап, присвячений організації формувально-освітнього процесу, з метою чого організовувалися засідання викладачів-експериментаторів задля обговорення мети, завдань, змісту й методів підготовки студентів до здійснення музичного просвітництва на уроках музичного мистецтва і у позакласних формах діяльності, зокрема – особливості застосування як відомих, так і авторських інноваційних технологій.

Крім того, було розроблено та апробовано методику діагностики стану підготовленості студентів до музичного просвітництва учнів. У основу її розроблення було покладено представлену в попередніх розділах роботи компонентну структуру підготовленості майбутніх фахівців до музично-просвітницької роботи на засадах застосування ІКТ, відповідно до складників якої було обґрунтовано критерії й показники оцінювання міри їх сформованості,

наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Структурні компоненти, критерії та показники оцінювання рівня підготовленості студентів до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційно-особистісний	Спонукально-мобілізаційний	<ul style="list-style-type: none"> ➤ міра усвідомлення значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва; ➤ ступінь усвідомлення особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності в шкільному середовищі; ➤ міра усвідомлення важливості оволодіння сучасними ІКТ з метою підвищення ефективності музично-просвітницької діяльності
Мистецько-компетентнісний	Аналітико-герменевтичний	<ul style="list-style-type: none"> ➤ міра володіння музикознавчими й аналітичними знаннями й вміннями; ➤ міра володіння риторико-педагогічними вміннями характеризувати самостійно інтерпретований музичний твір; ➤ міра чутливості до особливостей інтерпретацій твору різними виконавцями
Інноваційно-методичний	Технологічно-художній	<ul style="list-style-type: none"> ➤ міра володіння різноманітним сучасними ІКТ-технологіям; ➤ міра винахідливості в ініціюванні власних ідей організації музично-просвітницької роботи із застосуванням сучасних ІКТ; ➤ усвідомлення мети застосування ІКТ як засобу посилення художнього враження від сприйняття музичного твору
Комунікативно-діяльнісний	Творчо-продуктивний	<ul style="list-style-type: none"> ➤ володіння методами неформально-педагогічного спілкування в процесі просвітницької діяльності; ➤ володіння методами застосування ІКТ у процесі просвітницької діяльності на уроках музичного мистецтва; ➤ володіння навичками організації музичного просвітництва із застосуванням ІКТ в позакласній роботі

Як бачимо, для оцінювання рівнів сформованості у здобувачів підготовленості до музичного просвітництва із застосуванням сучасних ІКТ за мотиваційно-особистісним компонентом було обрано *спонукально-мобілізаційний критерій*, показники якого дозволяли отримати уяву щодо міри усвідомлення значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва із застосуванням сучасних ІКТ, ступеня усвідомлення здобувачами особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності школярів, а також міру їх готовності до самовдосконалення своєї підготовки до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних ІКТ. Сукупність отриманих даних мала дати уяву щодо психологічної готовності студентів до усвідомлено-відповідального оволодіння майстерністю музичного просвітництва.

Методами діагностування за даним критерієм слугували педагогічне спостереження, опитування у формі бесіди-інтерв'ю та анкетування. Під час педагогічного опитування з'ясовувалася міра усвідомлення актуальності й складності кола питань, пов'язаних із вирішенням завдань музичного просвітництва, наявність/відсутність зацікавленості здобувачів у обговоренні існуючих проблем під час бесіди-інтерв'ю, тобто діалогу, здійснюваного за певним переліком питань у вільній формі, активність їхньої позиції щодо самовдосконалення своєї підготовки до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних ІКТ й важливості опанування відповідними знаннями й навичками.

За першим показником детальна інформація отримувалася й оцінювалася за допомогою тестування, повний перелік запитань якого подано в Додатку А.

Наведемо приклад запитань анкети:

1. У чому полягає сутність культурної трансмісії?

- а) запам'ятовування інформації про композиторів;
- б) набуття творчих вмінь;
- в) ретрансляція і засвоєння через музичне мистецтво ґрунтовних елементів

суспільної культури і мистецтва.

2. Яку роль відіграє вчитель музичного мистецтва з погляду вирішення питань культурної трансмісії?

- а) вирішально-виховну;
- б) сприяє збагаченню музичної ерудованості;
- в) впливає на розширення кругозору.

3. Поняття музичної культури стосується:

- а) діяльності композиторів і виконавства;
- б) почуття та емоції людей, музична свідомість;
- в) система взаємодії музичної творчості, музичного життя, музичної освіти, музикознавства, нотодрукування.

Аналіз результатів тестування в давав уявлення щодо знань респондентів з проблематики, пов'язаної з питаннями культурної трансмісії, ролі вчителя в підготовці нових генерацій до її реалізації, характеру їх ставлення до вирішення існуючих проблем у мистецькому вихованні сучасних школярів, наявність власних пропозицій щодо чинників незадовільного стану музичної освіченості переважної частки учнів й обмеженості більшості з них інтересом до сприйняття творів розважальних жанрів, при чому – таких, які далеко не завжди відрізняються художнім смаком. За кожен вірну відповідь респонденти могли отримати 1 пункт. Отже, якщо кількість пунктів дорівнювала 7-8, від отримував 4 бали, 5-6 пунктів – 3 бали; 3-4 пункти давали можливість оцінити його відповіді у 2 бали, менша кількість вірних відповідей дорівнювала 1 балу.

Оцінювання відповідей респондентів за другим показником, який мав засвідчити ступень усвідомлення здобувачами особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності школярів., відбувалося на засадах бесіди-інтерв'ю, в процесі якого із респондентами обговорювалися такі питання, як роль діячів мистецтва, вчителів і викладачів закладів вищої освіти у вдосконаленні мистецької просвіти в суспільстві, значущість професіоналізму і якості підготовленості кадрів, які беруть участь у

роботі цього напрямку, готовність прийняття на себе частку відповідальності за стан музичної просвіти сучасних школярів тощо.

Крім того, здійснювалося анкетування на виявлення ставлення студентів до музичного просвітництва (Додаток Б).

Ось приклади запитань даної анкети:

1. Вас цікавлять питання музично-просвітницької роботи з учнями різного віку? Так; скоріше так, чим ні; скоріше ні, чим так, ні (потрібне підкреслити).
2. Чи вважаєте Ви реальним налагодження успішної музично-просвітницької роботи із школярами різного віку? Так; скоріше так, чим ні; скоріше ні, чим так; ні (потрібне підкреслити).
3. У залученні школярів до сприйняття музики різних жанрів і стилів використання сучасних гаджетів: а) відволікає від вирішення цього завдання; б) збагачує можливості педагогічного впливу на цей процес; в) не має відношення до вирішення цього завдання (потрібне підкреслити).

За результатами цих випробувань вищим балом (4) студенти оцінювалися, якщо їх відповіді свідчили про усвідомлення особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності школярів, а також відгодівельне ставлення до проблем, пов'язаних із культурною трансмісією, розуміння важливості проблеми удосконалення в сучасних школярів ставлення до художньо-ціннісних музичних творів, значущість складності досягнення у цій справі компетентності й високого професіоналізму.

Якщо здобувач в цілому демонстрував свідоме ставлення до необхідності підвищення якості музичного просвітництва у роботі зі школярами та удосконалення в них музичної ерудованості й ставлення до сприйняття художньо-ціннісних музичних творів, але не усвідомлювали гостру необхідність задля вирішення цих питань поглибленні своїх знань і вмінь і вагався щодо важливості застосування у цих процесах ІК-технологій, їх оцінка складала 3 бали.

Респонденти, які не в повній мірі усвідомлювали важливість зазначених питань і не надавали великого значення своїй власній підготовці до музичного

просвітництва та впровадження ІК-технологій у освітній процес, отримували 2 бали.

У 1 бал оцінювалися студенти, які проявляли певну байдужість до питань музичного просвітництва, стану музичної вихованості сучасних учнів та набуттю належних знань і вмінь, потрібних у майбутній музично-просвітницькій діяльності. зокрема – і оволодінню потенційними можливостями ІК-технологій.

Для оцінювання міри готовності до самовдосконалення підготовки до музичного просвітництва із застосуванням сучасних ІКТ було здійснено анкетування. Наведемо приклади запитань анкети (повний перелік запитань якого подано в Додатку В).

1. Важливість ролі сучасних ІКТ у забезпеченні культурної трансмісії: а) я усвідомлюю в повній мірі; б) в принципі мені зрозуміла; в) більш-менш зрозуміла; г) мені незнайома.
2. Я володію навичками використання мультимедійних засобів, які доцільно застосовувати в процесі музично-просвітницької роботи а) у повній мірі; б) у цілому так; в) скоріше так, чим ні; г) скоріше ні, чим так.
3. Уміле застосування сучасних ІКТ у процесі музично-просвітницької діяльності має охоплювати (перелікуйте відомі Вам їх різновиди).
4. Інтернет як джерело інформації: а) має великі потенції як спосіб залучення до сприйняття музики різних стилів; б) відволікає учнів від сприйняття музики різних стилів; в) не має суттєвого значення для залучення учнів до сприйняття музики різних стилів.

Як бачимо, частка із них носила «відкритий характер», і тим самим демонструвала наявність/відсутність свідомої позиції студентів щодо поглиблення своїх знань в цьому напрямку й зацікавленості у сприйнятті художньо-ціннісних музичних творів, а також розуміли важливу роль у цьому процесі застосування сучасних ІКТ.

У цілому в анкеті містилося 8 запитань, за відповідь на кожне з них можна було отримати від 4 до 1 попередніх бали. Відповідь за пунктом а) давала

можливість отримати 4 бали, за б) – 3 тощо. Отже, якщо респондент за всіма відповідями отримував від 28 до 32 балів, від отримував результативний бал 4. Якщо попередніх балів було від 23 до 27 – такі студенти отримували 3 бали. Сума від 17 до 22 попередніх балів оцінювалася у 3 бали; якщо студент отримував менше, чим 17 позитивно оцінених відповіді, результати його анкетування оцінювалися у 1 бал.

У таблиці 3.2. представлено кількісні дані, отримані під час діагностування за першим критерієм.

Таблиця 3.2.

Результати констатувального зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за спонукально-мобілізаційним критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	міра усвідомлення значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва		ступінь усвідомлення особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності в шкільному середовищі		міра усвідомлення важливості оволодіння сучасними ІКТ з метою підвищення ефективності музично-просвітницької діяльності		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	2	6,7	1	3,3	2	6,7	5,6
3	8	26,7	6	20,0	7	23,3	23,3
2	10	33,3	9	30,0	10	33,3	32,2
1	10	33,3	14	46,7	11	36,7	38,9
Контрольна група							
4	2	6,7	1	3,3	1	3,3	4,4
3	10	33,3	9	30,0	8	26,7	30,0
2	8	26,7	8	26,7	12	40,0	31,1
1	10	33,3	12	40,0	9	30,0	34,5

Як бачимо з таблиці, більшість майбутніх учителів музики була оцінена за середнім арифметичним досить низькими оцінками: 38,9% в ЕГ та 34,5% у КГ отримали по 1 балу, ще 32,3% в ЕГ та 31,1% в КГ – по 2 бали. Менша частка з них отримала в середньому 3 бали (23,3% в ЕГ і 30,0% в КГ).

Найменша кількість здобувачів була оцінена високими балами, а саме – 5,6; в ЕГ і 4,4% в КГ. При цьому за різними показниками ці дані розподілилися таким чином: дещо вищими були оцінки, які респонденти отримали за першим показником, що давав уяву щодо міри усвідомлення ними значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва. Так, в ЕГ за цим показником 4 бали отримало 6,7%, а КГ – 3,3%, натомість відносно менша їх кількість у порівнянні з іншими показниками була оцінена 1 балом (33,3% в ЕГ і 30,0% у КГ)

Привертає увагу те, що за другим показником: ступінь усвідомлення особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності школярів, результати були найгіршими: 1 бал отримало 46,7% респондентів з ЕГ та 40,0% з КГ. Ще 30,0% в ЕГ і 26,7% у КГ було оцінено у 2 бали, тобто загалом їх процентне співвідношення у кожній групі перевищувало 70% із загальної кількості респондентів.

Це свідчить про необхідність приділити серйозну увагу на формування в майбутніх фахівців їхнього ставлення до своєї ролі як суб'єктів культурної трансмісії, які здійснюють її, зокрема, і через виховання в своїх вихованців належного ставлення до мистецтва.

Також недостатньо сформованими були в респондентів уявлення щодо важливості оволодіння сучасними ІКТ з метою підвищення ефективності музично-просвітницької діяльності. У повній мірі свідоме ставлення до цього питання було притаманне тільки 6,7% респондентам з обох груп, які отримали відповідно вищу оцінку – 4 бали. Ще 23,3% з ЕГ і 33,3% студентів з КГ було оцінено у 3 бали, а решта – в сукупності 70,0% у ЕГ і 60,0% у КГ отримали по 2 і 1 балу, що в цілому

свідчить про те, що студенти мало замислюються над цим аспектом своєї професійної корисності, тому потребуються спеціальні зусилля для того, щоб у процесі здобуття фахової освіти вони досягали більш високого рівня розвитку професійної, зокрема – просвітницько-педагогічної самосвідомості.

Задля оцінювання рівнів сформованості у здобувачів мистецько-компетентнісного компоненту підготовленості до музичного просвітництва із застосуванням сучасних ІКТ було обрано *аналітико-герменевтичний критерій*, показниками якого було обрано міру володіння мистецькими, музикознавчими і аналітико-герменевтичними знаннями й вміннями, поза якими неможливо усвідомлювати сутність і особливості втіленого автором художньо-образного змісту твору. Адже саме на засадах цих знань вчитель отримує можливість звертати увагу учнів на ключові елементи у втіленні художнього образу і тим самим сприяти удосконаленню в них здатності до музичного спостереження й поглибленого, емоційно-усвідомленого реагування на застосовані в творах інтонаційно-музичні елементи й виконавсько-виразні засоби, а також міра чутливості до особливостей інтерпретацій твору різними виконавцями та міра володіння риторико-педагогічними вміннями характеризувати музичний твір.

З метою оцінювання першого показника респондентам пропонувалося виконати два блоки тестових завдань: на самооцінку музичної ерудованості та на вияв фактологічних знань в галузі фольклорного мистецтва (див. Додатки Г і Г/1), приклади яких наводимо нижче:

1. Мої знання щодо головних стилів у музичному мистецтві: а) достатньо глибокі; б) у цілому достатні; в) недостатньо повні; г) скоріше поверхові.
2. Важливість забезпечення культурної трансмісії: а) я усвідомлюю в повній мірі; б) в принципі мені зрозуміла; в) більш-менш зрозуміла; г) мені незнайома.
3. Я володію навичками аналізу музичних творів різних стилів: а) у повній мірі; б) у цілому так; в) скоріше так, чим ні; г) скоріше ні, чим так.

4. Мої знання щодо різноманіття національних стилів у музичному фольклорі
- а) достатньо глибокі;
  - б) у цілому достатні;
  - в) недостатньо повні;
  - г) скоріше поверхові.

Наводимо також приклад другого блоку тестових завдань.

1. Засновником української національної дитячої опери вважають:
  - а) М. Лисенка;
  - б) К. Стеценка;
  - в) А. Кос-Анатольського.
2. У вокальній творчості Ренесансу переважають ансамблеві форми музикування тому, що:
  - а) на світські форми виконавства впливали розвинені традиції літургійного багатоголосного співу;
  - б) у зазначену епоху головним засобом виразності були гармонічні співзвуччя;
  - в) діапазон співаків був обмежений однією октавою.
3. У історії вокального мистецтва значу роль відіграли:
  - а) відкриття приватних оперних театрів;
  - б) виникнення оперного жанру;
  - в) традиції виконавства кастратів тощо.

Другим показником оцінювання за даним критерієм було обрано міру володіння риторико-педагогічним вмінням характеризувати самотійно інтерпретований музичний твір. З цією метою, студенти отримали завдання на аналіз і характеристику виконання твору, в якому вони мали визначити належність до певного історико-культурного періоду і надати загальну характеристику його характеру й художньо-образному змісту та музично-мовленнєвим і виконавсько-виразним засобам, які застосував композитор. Адже для того, щоб учні зрозуміли сенс інформації, яку їм хоче донести вчитель та відгукнулися на неї емоційно й інтелектуально, фахівець має, по-перше, володіти навичками самотійного осмислення й інтерпретування музичних творів, а також володіти лекторсько-риторичними навичками й вміннями, що дозволить йому

враховувати особливості аудиторії, добирати відповідні аргументи й висловлювати їх у емоційно-натхненній, переконливій і грамотній формі.

Зазначимо, що в типовому освітньому процесі питанням самостійного змістово-образного осмислення творів приділяється неостанньою уваги: зазвичай студент покладається на пропонований йому викладачем варіант інтерпретації навчального репертуару і намагається його відтворити в процесі розучування твору. Натомість дослідження останніх років переконливо довели, що тільки за умов постійного стимулювання здобувачів до роздумів і осмислення художньо-образного змісту й ідеї твору відбувається удосконалення його художнього мислення, а з цим – і здатність формувати власне ставлення до твору й доносити його до своїх учнів – слухачів.

Методами отримання даних за цим показником виступили творче завдання на здійснення аналізу й інтерпретацій незнайомого здобувачеві твору, а також усне завдання – оприлюднити перед експериментатором свою промову, яку він мав би зробити перед прослухуванням цього твору школярами певного віку.

Час, відведений для виконання цього завдання не був суворо обмежений, крім того, здобувачам дозволялося користуватися підручниками, інформаційними сайтами інтернету, прослухувати означений твір у різних виконавських варіантах тощо. Таким чином, ситуація наближалася до реальної і потребувала від респондентів вміння знаходити інформацію, самостійно з нею працювати і головне, відповідно до завдання даного показника, вміння працювати з інформацією й скласти коротке, але ємне вступне слово.

З цією метою було обрано 1-й період з шедевр В.А. Моцарта «Маленька нічна серенада», якому властиві яскрава різнобарвність, наявність тонких контрастів у мелодійному, ритмовому русі, динамічні, темброві зіставлення, що вносить у характер твору надзвичайно багатогранної виразності, сконцентрованої в обраному для аналізу невеличкому фрагменті твору.

Зроблений респондентами аналіз твору експерти оцінювали за 4-бальною шкалою. Так, якщо студент проявляв вміння яскраво схарактеризувати образний

зміст твору й спиратися при цьому на дані диференційованого аналізу, застосовуючи їх для обґрунтованого поглиблення цілісного враження, був здатен виокремлювати найбільш значущі змістово-сміслові елементи його структури і виконавської виразності, вміло використовував інформацію, здобуту з інтернету й коментував її, відповідно своїм уявленням, то за цим показником він отримував вищий бал – 4.

Респонденти, які давали недостатньо повну характеристику цьому твору, але доцільно користувалися здобутою із джерел інформацію, орієнтуючись в той же час на свої власні враження й почуття, і в цілому вірно відзначали найбільш важливі його інтонаційно-виконавські властивості, отримували 3 бали.

Здобувачі, які не змогли надати власну адекватну оцінку твору і намагалися не критично, на репродуктивному рівні використовувати дані, отримані з літературних джерел, не поєднуючи їх із своїми уявленнями, проявляли недостатню музично-теоретичну обізнаність у процесі аналізу твору, погано орієнтувалися в його інтонаційних особливостях, не звертали увагу на суттєві деталі, важливі для вираження художнього образу, отримували оцінку в 2 бали. Ті студенти, які не були здатні самостійно аналізувати твір і намагалися формально й безсистемно викласти дані, отримані з різних джерел, оцінювалися в 1 бал.

Оцінювання якості володіння риторико-педагогічними вміннями, за допомогою яких здобувачі характеризували самостійно інтерпретований музичний твір, перевірялося в процесі аналізу передачі студентами своїх вражень від його сприйняття й доповнювалося даними спостережень за характером висловлювань респондентів під час бесіди з експериментатором. У бесіді мова йшла про підготовку невеликої промови щодо цього твору для школярів, яка мала підготувати їх до його сприйняття. Врахування всього комплексу мовленнєвої діяльності респондентів давало уяву про міру їх володіння професійною лексиною і здатність художньо-змістово й лаконічно характеризувати твір як мистецький феномен, а також враховувати віковий і музично-освітній ценз уявних учнів.

Експерти оцінювали відповіді респондентів за такими ознаками, як глибина і точність характеристик, досягнута завдяки розвиненій лексиці й культурі промови, її виразність і переконливість, міра натхнення під час характеристики цього музичного шедевр. Студенти, які в повній мірі відповідали цим вимогам, отримували 4 бали. Якщо промова була недостатньо впевненою й натхненною, але в цілому адекватною, респондент отримував 3 бали. Недостатнє володіння лексикою й культурою мови при наданні в цілому адекватних але неповних характеристик, оцінювалося у 2 бали, а мовленнєва обмеженість, недостатня грамотність висловів, зокрема – і під час виконання попередніх завдань, оцінювалася низьким балом – 1.

Підсудок отриманих оцінок дозволяв визначити загальний результат за даним показником за 4-бальною шкалою.

У обґрунтуванні третього показника ми спиралися на уявлення щодо того, що різні виконавці по-своєму інтерпретують твори і виконують їх на різному художньому рівні. Усвідомлення якості їх виконання є важливим фактором у вірному виборі варіанту демонстрації твору школярам. Отже, цей показник був сформульований як міра чутливості до особливостей інтерпретацій твору різними виконавцями. Отримання результатів діагностування за цим показником відбувалося методом узагальнення оцінок трьох незалежних експертів, які в бесіді із досліджуваними знайомилися з їхньою точкою зору щодо виконання вже відомого їм твору – «Маленької нічної серенади» у трьох різних варіантах. У характеристиках, які респонденти надавали цим виконавським інтерпретаціям, враховувалися такі ознаки як: наявність власного ставлення до різних варіантів виконання твору, міра адекватності у визначенні деталей, які відрізняли це виконання, а також міра переконливості у процесі висловлення своєї власної думки.

Якщо студент тонко відчував різницю у виконанні твору і висловлював своє власне судження щодо того, в чому проявляються і яким саме чином відбуваються ці зміни, а також умів показати у диригентських рухах або наспівуванні, що він

має на увазі, від отримував високий бал – 4. Респонденти, які помічали різницю тільки в найбільш відчутних моментах, наприклад – у темпі, загальному характері, але не помічали відмінностей в деталях, отримували 3 бали. Здобувачі, які відзначали тільки різницю у виконанні, пов’язану із зміною складу виконавців, отримували 2 бали. Одним балом оцінювалися респонденти, які відзначали, що всі варіанти виконання твору їм подобаються і суттєво різниці вони не відчують.

Узагальнення даних за цими випробуваннями узагальнювалося в результативну оцінку – від 1 до 4 балів. Наведемо у таблиці 3.3. прикінцеві результати діагностування за даним критерієм.

Таблиця 3.3.

Результати констатувального зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за аналітико-герменевтичним критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	міра володіння музикознавчими й аналітичними знаннями й уміннями		міра володіння риторико-педагогічними вміннями характеризувати самостійно інтерпретований музичний твір		міра чутливості до особливостей інтерпретацій твору різними виконавцями		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	1	3,3	0	0,0	0	0,0	1,1
3	7	23,3	7	23,3	8	26,7	24,5
2	8	26,7	12	40,0	10	33,3	33,3
1	14	46,7	11	36,7	12	40,0	41,1
Контрольна група							
4	1	3,3	1	3,3	1	3,3	3,3
3	8	26,7	8	26,7	9	30,0	27,9
2	10	33,3	10	33,3	11	36,7	34,4
1	11	36,7	11	36,7	9	30,0	34,4

Як бачимо, і за цим компонентом підготовленості майбутніх фахівців до музичного просвітництва результати були в цілому незадовільними. Так, тільки 3,3% в обох групах отримали за першим показником 4 бали. Ще 23,3% в ЕГ та 26,7% в КГ було оцінено у 3 бали. Решта, яка склала 73,4% та 70,0%, в кожній із груп, отримала по 2 і 1 балу, що свідчить про їхню нездатність застосувати знання з музично-теоретичних дисциплін з метою самостійного аналізу творів і потребує серйозної уваги до подолання цього недоліку.

Ще більш низькими були результати, отримані за другим і третім показниками. Так, за другим показником в ЕГ ні один респондент не отримав 4 бали, а в КГ таку оцінку здобув тільки один студент, який, як виявилося, в минулому отримав музично-теоретичну освіту і навчався в університеті в даний момент тому, що в нього «відкрився голос» і тому він вирішив розвинути ці здібності. За цим показником у цілому загальна картина була такою: 1 бал отримало 36,7% здобувачів у обох групах, ще 40,0%; в ЕГ і 33,3% з КГ було оцінено у 2 бали, і тільки 23,3% в ЕГ і 26,7% в КГ отримали по 3 бали.

За третім показником результати в КГ були близькими за значенням: в ЕГ: 1 бал отримало 40,0% , 2 бали – 33,3%, у той час, як у КГ у 1 бал було оцінено 30,0% і ще 36,7% – у 2 бали.

Відповідно цьому, низькими були і результати за середньоарифметичними даними. Так, в ЕГ на високому рівні опинився тільки 1,1% респондентів, 24,5% досягли достатнього рівня, 33,3% знаходилися за цим критерієм на середньому, задовільному рівні, а ще 41,1% – на найнижчому. В КГ ці дані були незначно вищими, зокрема – високого рівня досягли 3,3% респондентів, достатнього рівня – 27,9%, 34,4% – середнього, а найнижчу оцінку отримало менше респондентів, чим в ЕГ, а саме – 34,4%.

Критерієм оцінювання рівня сформованості в студентів наступного, інноваційно-методичного компоненту досліджуваного феномену був обраний *технологічно-художній критерій*. Тим самим ми акцентували увагу на тому, що

методична підготовка із застосування ІКТ має стосуватися не просто засвоєння новітніх засобів і навичок організації роботи з удосконалення музичного сприйняття школярами музичного мистецтва, а й спрямовуватися на посилення в них художнього враження від сприйнятих музичних творів.

Отже, першим показником для оцінювання даного критерію було обрано міру володіння досліджуваних різноманітним ІК-технологіями. Другий показник стосувався прояву респондентами міри їх винахідливості в ініціюванні власних ідей, які стосувалися організації музично-просвітницької роботи на засадах впровадження в освітній процес сучасних ІКТ. Третій показник мав дати уяву щодо ступеня усвідомлення здобувачами мети застосування ІКТ як засобу посилення художнього враження від сприйняття музичного твору.

Для оцінювання даних за першим показником застосувалось опитування респондентів щодо відомих їм засобів інформаційно-комунікативного характеру та вмінь, яких на цей час вони набули у освітньому процесі. Опитування доповнювалося практичними завданнями, в яких респонденти мали довести своє вміння застосувати інноваційні технології, які вони визначали як добре відомі. Зіставлення цих даних дозволяло об'єктивно оцінити міру їх підготовленості за даним показником за 4-бальною шкалою.

Крім того, студентам пропонувалося вигадати власне завдання для уявних учнів із застосуваннями саме тих технологій, якими вони володіли. Якщо респондент охоче і швидко включався у виконання цього завдання й пропонував дійсно цікавий прийом, гру, завдання, він отримував вищий бал – 4. Якщо, попри бажання й активність, студенту вдавалося визначити завдання, як не відрізнялося достатньою оригінальністю, він отримував 3 бали. Студенти, які вагалися, чи зможуть вони виконати таке складне, на їх думку, завдання і потребували для його вирішення допомоги експериментатора, але кінець кінцем теж досягали певного успіху, отримували 2 бали. Якщо студенту не вдавалося досягти позитивних результатів у виконанні цього завдання, його оцінка дорівнювала 1 балу.

Дані за третім показником, який засвідчував міру усвідомлення респондентами мети застосування ІКТ як засобу посилення художнього враження від сприйняття музичного твору, отримувалися методом тестування. Завдання тесту спрямовувалися на вияв розуміння студентів того, яким саме чином застосування різноманіття ІКТ має сприяти вирішенню завдання прищеплення школярам здатності до художньо-змістового сприйняття музичних творів різних стилів. Завдання тесту наведено у ДОДАТКУ Д. Серед його запитань були такі:

1. У презентації, присвяченій творчості композитора, головна увага має приділятися:

- а) біографічним даним композитора;
- б) переліку всіх творів, написаних композитором;
- в) характеристиці й звучанню найбільш важливих творів, написаних композитором.

2. Учитель має володіти засобами виконання фрагментів твору з метою:

- а) збереження під час уроку часу, відведеного на слухання музики;
- б) акцентування уваги учнів на найбільш яскравих фрагментах твору;
- ю) зацікавлення учнів твором на першому етапі його вивчення.

3. Володіння нотно-графічними редакторами учителю потрібне для того, щоб:

- а) не купувати ноти, а самому їх набирати;
- б) щоб навчитись аранжувати мелодію;
- в) щоб мати змогу збагатити свою методичну озброєність.

Якщо студент відповідав вірно на 90-100% запитань, він отримував 4 бали. Вірні відповіді на 70-90% завдань дозволяли йому отримувати 3 бали. Якщо кількість вірних відповідей дорівнювала від 45 до 69%, він отримував 2 бали. Якщо кількість позитивно оцінених відповідей була меншою, його оцінка дорівнювала 1 балу.

Узагальнення даних за всіма критеріями дозволи встановити загальний рівень підготовленості респондентів до музичного просвітництва за художньо-технологічним критерієм. Ці дані наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Результати констатувального зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за технологічно-художнім критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	міра володіння різноманітним сучасним ІКТ-технологіям		міра винахідливості в ініціюванні власних ідей організації музично-просвітницької роботи із застосуванням сучасних ІКТ		усвідомлення мети застосування ІКТ як засобу посилення музично-художнього враження від сприйняття музичного твору		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	1	3,3	0	0,0	0	0,0	1,1
3	8	26,7	7	23,3	9	30,0	26,7
2	8	26,7	11	36,7	10	33,3	32,2
1	13	43,3	12	40,0	11	36,7	40,0
Контрольна група							
4	0	0,0	1	3,3	1	3,3	2,2
3	12	40,0	8	26,7	9	30,0	32,2
2	7	23,3	10	33,3	11	36,7	31,1
1	11	36,7	11	36,7	9	30,0	34,5

З них ми бачимо, що і за цим критерієм результати були невисокими: тільки 1,1% за загальним рівнем у ЕГ досяг високого рівня, 26,7% з них опинилися на достатньому рівні, а 32,2% і 40,0% відповідно знаходилися на задовільному й незадовільному рівнях сформованості даного компоненту.

У КГ ці дані були дещо вищими: за загальним рівнем у цій групі високого рівня досягло 2,2% респондентів, 32,2% виявилось на достатньому рівні, на задовільному й незадовільному рівнях знаходилося відповідно 31,1% і 34,5% здобувачів.

Збір даних за четвертим, творчо-продуктивним критерієм, який характеризував якість підготовленості здобувачів за комунікативно-діяльнісним компонентом, відбувався за показниками: володіння методами неформально-педагогічного спілкування в процесі музичного просвітництва; вміння застосовувати ІКТ у процесі просвітницької діяльності на уроках музичного мистецтва; володіння навичками організації музичного просвітництва із застосуванням ІКТ у позакласній роботі.

З метою отримання даних за першим показником організовувалася ділова гра, в ході якої респонденти розбивались на малі групи. Її сутність полягала в тому, що кожен із учасників мав по чергово уявляти себе вчителем і організувати музично-пізнавальну гру (пропонувалося провести гру-змагання на краще знання якогось матеріалу – на вибір «учителя», наприклад, музичних інструментів, народних пісень, творів певного композитора, жанру тощо).

Головні ознаки, на які мали звертати увагу незалежні експерти, були: вміння спілкуватися виключно у позитивному ключі, звертатися до інших (уявних учнів) з повагою, спонукати їх у процесі гри до активності, чітко ставити завдання, не дратуватися, якщо «учень» перепитував декілька разів певні речі тощо.

З врахуванням означеного кожен респондент оцінювався за 4-бальною системою. 4 бали здобувач отримував, якщо всі ознаки проявлялися чітко і впевнено, 3 бали – якщо більшість ознак відповідали цим вимогам, 2 бали якщо відповідна якість досягалась тільки у незначній частці ознак, 1 бал – якщо переважна більшість позитивних ознак не проявлялась.

Задля перевірки міри підготовленості респондентів за другим показником, який стосувався вміння здійснювати музичне просвітництво на уроках музичного мистецтва із застосуванням ІКТ, респондентам пропонувалося скласти план

фрагменту заняття, на якому «учитель» мав презентувати школярам музичний твір (за власним вибором). Експертами оцінювалися за 4-бальною шкалою: орієнтованість у виборі твору на програмні вимоги з музичного мистецтва; знання етапності поглиблення сприйняття музичного матеріалу школярами й типових методів, прийомів і засобів їх реалізації; наявність і доцільність запланованих ІКТ для використання на цьому занятті.

Оцінювання міри підготовленості майбутніх учителів до здійснення просвітництва в позакласній роботі здійснювалося за допомогою виконання творчого завдання: розроблення плану циклу музично-просвітницьких лекцій для школярів певного віку з визначенням тематики, провідного завдання і переліку творів для конкретного заходу, передбачуване використання головних методів і технологій із можливим застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних засобів.

Виконана робота оцінювалася експертами за 4-бальною шкалою за такими ознаками: відповідність вибору репертуару особливостям музичного сприйняття школярів (відповідно визначеному самими респондентами вікового періоду); якість побудованого ними лекційного циклу з погляду логічності пропонованих тем і дібраного репертуару, наявність/відсутність запланованих актуальних психолого-педагогічних методів і форм, побудованих, зокрема, і на засадах використання сучасних ІКТ.

Отримані за всіма показниками дані представлені в таблиці 3.5.

З наведених даних видно, що за першим показником, який стосувався стилю спілкування майбутніх вчителів, більшість студентів (46,7% в ЕГ та 43,3% у КГ) знаходилася на низькому рівні й були оцінені в 1 бал. 2 бали отримало в цих групах відповідно 26,7% і 30,0% здобувачів і менше третини (23,3% у ЕГ і 26,7% у КГ) показали достатні результати, причому в ЕГ тільки один студент отримав вищий бал, а в КГ таких студентів взагалі не було виявлено.

Якість вмінь у застосовуванні ІКТ у процесі просвітницької діяльності на уроках музичного мистецтва була трохи вищою: у 1 бал було оцінено тільки по

36,7% здобувачів у обох групах. Натомість найбільш низькі результати були продемонстровані респондентами за третім показником, який характеризував їхню здатність до позакласної музично-просвітницької діяльності: 43,3% випробовуваних з ЕГ й 50% з КГ і не змогли виконати діагностичні завдання і менше чверті респондентів показали достатні й високі результати: 20,0% в ЕГ та 23,3% з КГ.

Узагальнені дані за цим показником були такими: високого рівня в ЕГ досягло 2,2% респондентів, у КГ –1,1%; 22,3% і 23,4% з них досягли достатніх результатів, на задовільному й незадовільному рівнях знаходилося відповідно в ЕГ 33,3% і 42,25% здобувачів у ЕГ та 32,3% і 43,3% у КГ.

Таблиця 3.5.

Результати констатувального зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за творчо-продуктивним критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	володіння методами неформально-творчого педагогічного спілкування		володіння методами застосування ІКТ у процесі просвітницької діяльності на уроках музичного мистецтва		володіння навичками організації музичного просвітництва із застосуванням ІКТ у позакласній роботі		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	1	3,3	1	3,3	0	0,0	2,2
3	7	23,3	7	23,3	6	20,0	22,2
2	8	26,7	11	36,7	11	36,7	33,3
1	14	46,7	11	36,7	13	43,3	42,2
Контрольна група							
4	0	0,0	0	0,0	1	3,3	1,1
3	8	26,7	7	23,3	6	20,0	23,4
2	9	30,0	12	40,0	8	26,7	32,2
1	13	43,3	11	36,7	15	50,0	43,3

Узагальнення даних за всіма критеріями дозволило розподілити респондентів у чотири групи, визначені як творчо-просвітницький, пошуково-самостійний, репродуктивно-апробаційний і початково-індиферентний, кожна з яких характеризувалась певними особливостями.

Так, 2,5% студентів, які належали до найвищого, *творчо-просвітницького* рівня, проявляли свідоме ставлення до питань, пов'язаних із станом музичних інтересів сучасних учнів, визнавали міру своєї відповідальності за музичний розвиток школярів, у повній мірі усвідомлювали необхідність володіти широким комплексом ІКТ, застосування яких відкриває нові можливості для підвищення ефективності музично-просвітницької діяльності. Студенти цієї групи впевнено володіли навичками диференційованого й цілісного аналізу творів, проявляли здатність вирізняти особливості інтерпретацій твору різними виконавцями, володіли культурою мовлення й були задані переконливо й емоційно-виразно викладали думки щодо власного трактування їх художньо-образного сенсу. В практичних завданнях ці респонденти демонстрували вправність у застосуванні різноманітних ІК-технологій, проявляли винахідливість щодо їх застосування в різних формах музично-просвітницької діяльності, спрямовуючи її на розкриття художньої цінності музичних феноменів, розробляли адекватні плану уроків і проводили їх в ігровій формі, дотримуючись належного стилю. педагогічно-мовленнєвої діяльності, розробляли всебічно й логічно продуманий план підготовки музично-просвітницького заходу. У КГ таких студентів також було виявлено мінімальну кількість – 2,8%.

Респонденти, яких було віднесено до *пошуково-самостійного рівня* (24,2% в ЕГ і 28,3% в КГ), були здатні не тільки демонструвати наявні знання і вміння, а й намагалися викласти власні судження щодо окремих питань, натомість ці пропозиції були не завжди належним чином обґрунтовані з погляду їх практичної значущості й перспективності за оцінкою експериментаторів. Студенти цієї групи в цілому усвідомлювали важливість питань, пов'язаних із станом музичних

інтересів сучасних учнів, визнавали міру своєї відповідальності за їх музичний розвиток, а також розуміли необхідність володіння інформаційно-комунікативними засобами в процесі музично-просвітницької діяльності. Навичками диференційованого й цілісного аналізу творів ці студенти володіли не в повній мірі, але їм вдавалося більш-менш адекватно характеризувати художньо-образні й мовленнєві особливості музичного феномену і вирізняти головні відмінності його інтерпретацій різними виконавцями; мова цих респондентів була, грамотна, але не завжди емоційно-виразна й переконлива; у практичних завданнях вони демонстрували вміння працювати з найбільш розповсюдженими в освітній практиці ІК-технологіями, робили спроби пропонувати власні прийоми їх застосування, але вони не завжди були достатньо обґрунтованими й доцільними. В розроблених студентами цієї групи планах уроків і проведених ними фрагментах занять у рольових іграх мались певні недоліки, які стосувалися логічності їх будови, дібраного музичного матеріалу; не завжди ці здобувачі дотримувалися довірливого й діалогічного стилю спілкування; відзначилися недоліки і в розроблених ними планах щодо підготовки музично-просвітницького заходу.

На *репродуктивно-апробаційному* рівні знаходилися 32,8% респондентів з ЕГ і 32,2% у КГ. Респонденти цієї групи у виконанні завдань орієнтувалися на існуючі зразки, практично копіюючи їх, і тільки зрідка робили спроби ввести в них незначні зміни. Відповідно окремих компонентів, було помітно, що ці респонденти недостатньо усвідомлювали важливість проблем, які існують в галузі музичних інтересів сучасних школярів, дещо здивовано й обережно ставилися до питань, які стосувалися їхньої відповідальності за якість музичного розвитку школярів, визнавали необхідність впевненого володіння інформаційно-комунікативними засобами, натомість їхні вміння були досить обмеженими. Також недосконалыми були в них навички диференційованого й цілісного аналізу творів, а їх інтерпретація була досить поверховою; у порівняльній характеристиці ці студенти відзначали тільки 1-2 відмінних ознаки, які були, як правило,

другорядними. Розроблені плани уроків були недостатньо логічними і всебічними, у проведенні фрагментів занять в процесі рольових ігор тон звернення до її учасників був дещо «штучним» і не передбачав спонукання до діалогу, в розроблених планах щодо проведення музично-просвітницького заходу передбачались далеко не всі потрібні аспекти.

На *початково-індиферентному рівні* опинилися студенти, які проявляли байдужість до більшості питань, пов'язаних із вирішенням проблем залучення школярів до музичного мистецтва. Вони не володіли навичками аналізу й інтерпретації творів, не були здатні помітити різницю в їх виконанні різними музикантами, не проявляли зацікавленість щодо оволодіння навичками ІКТ і взагалі до проблеми вдосконалення своїх фахових знань, зокрема і в галузі організації музичного просвітництва як під час уроку, так і в процесі позакласної роботи. Їх кількість в ЕГ і КГ була найбільш значною (40,5% і 36,7% відповідно).

Узагальнення даних, отриманих за всіма критеріями, дозволило встановити загальний рівень підготовленості майбутніх учителів загальний рівень підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності, результати якого представлено в Таблиці 3.6.

Таблиця 3.6.

Рівні підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності (констатувальний діагностичний зріз)

Рівні / Критерії	Критерії (у %)				$\bar{x}$
	1	2	3	4	
Експериментальна група					
Творчо-просвітницький	5,6	1,1	1,1	2,2	2,5
Пошуково-самостійний	23,3	24,5	26,7	22,3	24,2
Репродуктивно-апробаційний	32,2	33,3	32,2	33,3	32,8
Початково-індиферентний	38,9	41,1	40,0	42,2	40,5
Контрольна група					
Творчо-	4,4	3,3	2,2	1,1	2,8

просвітницький					
Пошуково-самостійний	30,0	27,9	32,2	23,4	28,3
Репродуктивно-апробаційний	31,1	34,4	31,1	32,2	32,2
Початково-індиферентний	34,5	34,4	34,5	43,3	36,7

Їх аналіз засвідчив, що в цілому рівень підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності був незадовільним. Так, в ЕГ за першим критерієм, який стосувався особистої умотивованості здобувачів, відмінні оцінки отримали з них тільки 5,6%. За всіма іншими критеріями кількість таких респондентів варіювалася від 1,1 % до 3,3%. Отже, в результаті узагальнення цих даних, було визначило, що на високому, творчо-просвітницькому рівні сформованості досліджуваного феномену опинилося тільки 2,5% здобувачів.

Близькими за значеннями щодо високого рівня підготовленості майбутніх фахівців до музичного просвітництва були і дані, отримані в КГ: кількість студентів цієї групи коливалася від 4,4% (за першим критерієм) до 1,1% (за останнім критерієм), а творчо-просвітницького рівня досягла незначно більша кількість – 2,8%.

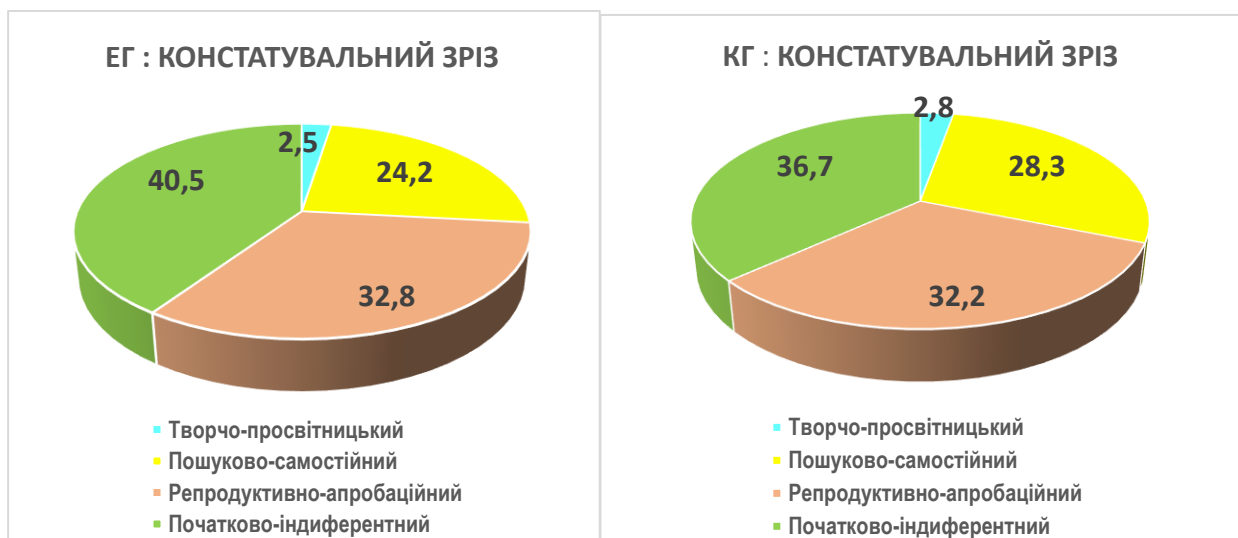
Недостатня кількість респондентів досягла і пошуково-самостійного рівня: в ЕГ кількість таких студентів досягла 24,2% , а в КГ – 28,3%. Цікаво, що найбільша кількість здобувачів досягла достатніх результатів за третім, технологічно-художнім критерієм, що свідчить про відносну підготовленість майбутніх фахівців до застосування сучасних ІКТ у навчальному процесі, а також про їхню певну обізнаність в галузі проведення просвітницької роботи на уроках музичного мистецтва. Так, в ЕГ їх кількість склала 26,7%, а в КГ – 32,2%, тобто найбільшу кількість у порівнянні з іншими критеріями. Натомість на репродуктивно-апробаційному рівні їх кількість перевищувала попередні дані в середньому на 10% і склала в ЕГ від 32,2% до 33,3%, а в середньому – 32,8%. У КГ ці дані буди незначно нижчими і загалом дорівнювали 32,2%. Найбільш помітною

різниця в результатах двох груп була за найнижчими балами тобто за кількістю респондентів, які опинилися на початково-індиферентному рівні. Так, в ЕГ їх було 40,5%, при чому їх кількість за всіма критеріями, крім мотиваційно-особистісного, перевищувала 40%. Натомість, у КГ за трьома першими критеріями їх було 34,4% – 34,5%, і тільки за останнім, фахово-результативним, їх кількість перевищувала попередні дані й склала 43,3%.

Зазначене дозволяє зробити висновок про необхідність приділяти підвищену увагу саме підготовці майбутніх учителів до впровадження своїх знань і умінь в практику роботи зі школярами.

Представимо ці дані наочно, у вигляді об'ємної секторної діаграми (Рис.3.1).

Узагальнюючи ці дані, зазначимо, що діагностування відбулося за чотирма критеріями і відповідними показниками оцінювання рівнів підготовленості студентів до музичного просвітництва, які дозволили характеризувати стан її сформованості за кожним із структурних компонентів та якість як цілісного феномену.

Рис. 3.1. Секторна діаграма з даними процентного розподілу рівнів підготовленості респондентів ЕГ і КГ до просвітницької діяльності на констатувальному етапі експерименту

За результатами констатувальної діагностики стало ясно, що удосконалення досліджуваного феномену потребує цілеспрямованої й всебічної педагогічної уваги й застосування ефективних способів подолання виявлених недоліків у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності, зокрема – збагачення в них знань і вмінь різноманітного, просвітницько-спрямованого використання ІКТ, здатності до неформального педагогічного спілкування й готовності здійснювати фасилітативну підтримку своїх вихованців, реалізувати свої творчі потенції у винаході власних методичних, зокрема – ігрових прийомів застосування комп'ютерних, цифрових, хмарних, медіа-технологій задля надання нового імпульсу у створення художньо-творчої атмосфери у процесі виховання в школярів зацікавленого ставлення до сприйняття творів музичного мистецтва різних жанрів і стилів, музично-пізнавальної активності й здатності до емоційно-змістового переживання художньо-образного змісту музичних творів.

На удосконалення змісту підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій була спрямована формуально-досвідна частина дослідження, перебіг якої представлено в наступному розділі дисертації.

3.2. Сутність і зміст дослідної роботи з підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій

У розробленні змісту формуального експерименту ми виходили з того, що цей процес має носити поетапний характер, що сприятиме послідовному вирішенню завдань дослідження, відповідно до обґрунтованих у попередніх розділах роботи педагогічних умов підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ. Таким етапами було визначено: мотиваційно-настановний, комунікативно-формульний і досвідно-творчий етапи.

На першому, *мотиваційно-настановному етапі*, головним завданням було підвищення рівня умотивованості здобувачів до опанування змістом експериментального навчання й поглиблення в них відповідального ставлення до вирішення проблем, типових для сучасного суспільства і шкільної системи музичного виховання, тобто створення обставин, відповідно до першої педагогічної умови, а саме – стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Тим самим мало забезпечуватися формування мотиваційно-особистісного компоненту досліджуваного феномену. Вирішенню цього завдання мало сприяти, по-перше, заглиблення здобувачів у проблематику культурологічного й соціокультурного характеру й розширення меж їхньої ерудованості в цьому напрямку, по-друге – збагачення уявлень щодо функцій і ролі мистецтва в життєдіяльності суспільства й особистості, а також важливість удосконалення здатності сприймати художньо-цінні феномени для формування світоставлення, самосвідомості й культури й духовності школярів нового покоління.

З метою вдосконалення у здобувачів обізнаності в питаннях музичного виховання і сприйняття музичних творів, робота розпочалася із пропозиції щодо колективного зібрання висловів відомих мислителів і науковців, які приділяли увагу зазначеним вище проблемам. Ця пошуково-інформаційна діяльність мала сприяти, за нашим уявленням, активізації самостійності мислення здобувачів та зміцненню в них переконання щодо важливості досліджуваної проблеми. Оскільки це було завдання, для виконання якого студенти об'єднувалися у невеликі групи з 4-5 чоловік, його виконання одноразово стало засобом удосконалення здатності роботи в команді, налаштованої на досягнення спільної мети. Врахування настанов технології «Teambuilding» сприяло утворенню в групі позитивного творчого клімату, атмосфера ділової комунікації, в якій відбувалося обговорення й осмислення винайдених цитат.

Процес пошуку в Інтернеті потрібної інформації сприяв активізації пізнавальної діяльності кожного учасника формувального експерименту й збагаченню в них знань у цій галузі. Під час круглого столу студенти наводили найбільш вдалі, на їх думку, тези, обговорення яких принесло відчутну користь. Так, наведення вислову Платона, який називав музичним не того, хто опанував грою на якомусь інструменті, але того, хто досяг узгодженості, гармонійності зовнішнього і внутрішнього, думок, слів і справ, викликало дискусію, в результаті якої здобувачі дійшли висновку, що важливо не просто формально брати участь у музичній діяльності, а вкладати свої емоції, переживання й зіставляти їх із зовнішніми проявами етично-моральних якостей, що передбачає наявність емпатії, співпереживання. Висновок, якого дійшли студенти – саме посилення здатності слухача відгукуватися на емоційний зміст музичних творів має стати одним із важливих завдань музичного просвітництва (на відміну від накопичення фактів і дат з історії музичного мистецтва й життя композиторів)

Викликала зацікавленість студентів і така цитата Хазара Іннайата Хана: «Набути духовності означає усвідомити, що весь Всесвіт – це одна симфонія, у ній кожен індивід є «нотою», та її щастя у цьому, щоб стати досконало налаштованим на гармонію Всесвіту».

Відзначимо також внесок китайського студента, який підготував на цю тему власну доповідь. У ній студент зазначив, що, на його думку, музичне просвітництво відбувалося досить активно впродовж багатьох віків, про що свідчать спогади і праці, в яких відображене мистецьке життя в Китаї. Як додали інші студенти, така роль музичного мистецтва визначалася наданням йому панівної ролі ще 25 століть тому Конфуцій. в системі Конфуція послідовників-конфуціанців. У якості прикладу висловлення такого роду було наведено цитату: «Якщо хочете дізнатися, як країна керується і якою є її моральність, прислухайтеся до її музики». У його філософії взаємодія музики та ритуалу («чи»), було способом приведення в гармонійний стан всього світобудови. Студент також підкреслив, що саме звернення до морально-філософського вчення Конфуція та його

ствердження щодо вирішальної ролі музичного мистецтва у вихованні громадянина стало однією з основ державної політики Стародавнього Китаю.

Чільне місце у наведених цитатах посіли і висловлювання українських науковців і педагогів. Так зокрема, були наведені думки відомого філософа й «вихователя людських душ» – Григорія Сковороди, видатного музикознавця й педагога Миколи Дилецького, Філарета Колеси та ін., а також засновників українського класичного музичного мистецтва М. Лисенка, М. Леонтовича, які підкреслювали важливість ролі народного й класичного мистецтва у вихованні національної самосвідомості народу, необхідність підтримки традицій виконання й сприймання шедеврів народної творчості та систематичної просвіти широких верств населення.

Корисним було і звернення до праць науковців, які розглядали ці питання в минулому столітті або за наших часів. Це були, праці В. Антонюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Черкаського та ін., з яких ставало ясно, що в музичній педагогіці є багато проблем, які стосуються залучення нових поколінь до музичного мистецтва високої художньої досконалості.

Цікавими було висловлені студентами думки щодо негативного й позитивного впливу глобалізаційних процесів на музичне середовище у світовому просторі і в окремих країнах, на роль фольклорного мистецтва і ставлення до нього населення, зокрема – на дошкільну й шкільну освітньо-виховну систему в Україні, Китаї, а також у інших народів.

Доцільним було в цьому руслі й звернення до досвіду видатного українського педагога й науковця В. Сухомлинського, який як приклад навела І.К. Як їй стало відомо із мемуарів одного із учнів цієї школи, Сухомлинський збирав своїх учнів і практично «нав'язував» їм слухання найкращих музичних творів, що з часом дало прекрасні результати і пробудило в кожного із присутніх учнів на все життя тягіння до її сприйняття і відчуття її глибинних емоційних станів і художньої краси.

Також було проаналізовано низку дотичних досліджень праць, присвячених можливостям впливу музичних феноменів різних стилів і якості як у позитивному ключі, тобто з ефектом оздоровлення, так і властивостям певних стилів і жанрів, які негативно впливають на фізіологічний і психологічний стан людини, до яких відносять, зокрема, «важкий рок», надміру гучне звучання, до якого нерідко вдаються рок-музиканти тощо.

Особливо актуальною виявилася ознайомлення студентів із даними соціологічних досліджень і вивчення музично-ціннісних орієнтацій молоді в більш близьких до сьогодення та сучасності періоди. Серед таких праць були дослідження естонського соціолога М. Мейнерта (1974), який свого часу довів, що серед інших розваг саме музика відіграє в молодіжному середовищі особливу популярність.

Про захоплення переважної більшості молоді розважальними жанрами свідчать і соціологічні опитування, які в різні часи проводили такі вчені, як Б. Брилін (2012), В. Дряпіка (1997), Л. Кожевнікова (2003), О. Устименко-Косорич (2002), та ін., у яких засвідчено, що музичні види діяльності – це досить розповсюджений і улюблений вид розваг і заповнення школярами вільного часу.

Наводилися також дані, отримані Галиною Товкун у процесі власного дослідження, з яких виходило, що до 60% сучасної молоді, тобто переважній більшості, до вподоби такі жанри, як рок, реп, панк-рок, поп; сприйняттю творів класичного музичного приділяє суттєву увагу до 21% опитаних, а ще біля 9% не мають чітких музичних прераференцій і взагалі не відчують потреби і систематичному сприйняттю творів музичного мистецтва (Товкун, 2011).

З цього здобувачам ставало ясно, що без продуманого й талановитого втручання старших музичні захоплення нерідко набувають негативного характеру, небажання додати до так званого «плей-листа» улюблених творів нові, незнайомі раніше приклади класичного мистецтва.

Наступне засідання було присвячене уточненню тих властивостей, якими відрізняються самі студенти від школярі сучасного покоління. Так, виявилось, що

самі студенти належать до покоління Y, відоме також під назвою «мільеніали». До нього належать ті, хто народився приблизно всередині 1980 – на початку 2000-х років. І хоча значна частка з них, як визначили дослідження, зростали під відчутним впливом технологій, розповсюджених сьогодні, вони все ж виростили в середовищі, де традиційні засоби масової інформації, такі як телебачення та радіо, відігравали важливу роль.

Серед важливих особливостей було визначено такі:

- поступове розповсюдження цифрових технологій, завдяки чому вони вперше отримали можливість отримувати музичні враження не через платівки і обмежені інформаційні канали мас-медіа, а через цифрові носії, такі як CD та MP3;
- появу можливості ставати першими користувачами стримінгових платформ, що створювало нові перспективи для доступності й сприйняття музики, а звідси – й звички щодо слухання улюблених мелодій в різних умовах;
- набуття популярності нових для того часу музичних жанрів, включаючи поп, рок, хіп-хоп, танцювальну музику та інші;
- можливість використовувати для спілкування соціальні мережі, зокрема – і для спільності, обміну й обговорення музичних новин і треків;
- поступове розповсюдження комп'ютерів і обмежене використання комп'ютерних технологій.

Отже, не дивно, що під час діагностування виявилось, що далеко не всі здобувачі, які зростали у той час, активно долучалися до інновацій технологій і тому деякі із студентів, пори введення спеціальних дисциплін з інформатики, і сьогодні відчувають труднощі в роботі навіть із найпростішими засобами використання комп'ютерних програм, зокрема – навіть із набором тексту у «Word», в роботі із таблицями, практично не знайомі з обчислювальними й іншими можливостями програми «Excel», а їхні презентації, до яких їх долучають викладачі різних дисциплін, відрізняються недосконалістю змісту й дизайну, невмінням здійснювати її педагогічний, зокрема – і просвітницько-спрямований супровід тощо.

З метою посилення переконання щодо необхідності оволодіння всіма технічними навиками, ми обговорили із здобувачами особливості сприйняття й пізнання, характерні як для молоді іншого покоління, так і для учнів нової генерації як мають враховуватися, зокрема, і в процесі просвітницької діяльності. Це обговорення організовувалося за принципом «перевернутого заняття», тобто на засадах самостійного попереднього ознайомлення студентів із певним об'ємом матеріалу, а потім його сумісного обговорення. Узагальнення даних, отриманих учасниками формувального експерименту, дозволило їм встановити наступне:

- учнів, що народилися приблизно після 2010 року, відносять до покоління Alpha. Саме в цей період відбулося стрімке розповсюдження цифрових технологій, використання яких відкриває широкий доступ до інформації різного змісту, зокрема – і до світової музичної практики у всі її різновидах, стилях, жанрах тощо;
- проникнення цих технологій у побутову сферу створило можливості для того, щоб дитина змалечку опановувала елементарні операції з пошуку різноманітної, цікавої для неї інформації, сприймала гаджети як звичайні іграшки і не відчувала проблем у їх опануванні й застосуванні;
- засвоєння засобів самостійного пошуку в Інтернеті різних інформаційних сайтів і звернення до різноманітних стримінгових і цифрових платформ, таких як YouTube, Facebook тощо;
- невміння частки дорослих користатися цими засобами викликає в них здивування й нерідко проявляється у відсутності поваги й визнанні їхнього «керівного» положення

Було також з'ясовано, що ці можливості суттєво вплинули на самосвідомість і міру самостійності дітей, зокрема – і у виборі музичної інформації та різних програм, насичених музичним супроводом, що обумовлює легкість звернення у більш дорослому віці до стримінгових сервісів музичного змісту.

Таким чином, цей факт впливає і на обраного ними музичного контенту і на характер сприйняття музики, і на їхні музичні уподобання.

Крім того, важливо створювати довірливі відносини та проявляти повагу до кожного учня як до унікальної особистості, розуміти їх потреби бути відкритим до думок і уподобань, проявляти готовність до розуміння, навіть якщо вони відрізняються від власних. Ключові аспекти цього вміння включають уміння слухати, запрошувати до діалогу, поважати інші точки зору та мати терпиме ставлення до вираження індивідуальної точки зору.

Серед властивостей цього покоління увагу було акцентовано на ті з них, які можуть вплинути на типові форми музичної діяльності, а також на досягнення порозуміння дорослих (вчителів) які належать до іншого покоління, зі школярами.

І. К. зазначив, що варто враховувати те, що сучасні учні суттєво відрізняються за своїм мисленням, самооцінкою, мірою інтелектуально-пізнавальної самостійності. Відзначали респонденти і те, втручання дорослих у їхні «справи» можуть сприйматися як порушення їхньої внутрішньої межі, тому воно має бути, по-перше, ненав'язливим, непрямими і «обережним», щоб не викликати небажану реакцію, а саме – носити непрямий характер, здійснюватися на засаді прояву поваги до інтересів учня, прояву розуміння його преференцій, що поставало питання конкретизації засобів, якими має користуватися вчитель у процесі спілкування із школярами. Тим самим у респондентів змінювалися уявлення щодо важливості оволодіння фасилітативним стилем спілкування, а також уявлення щодо того, що авторитетний викладач має володіти широким комплексом знань, зокрема – і в сфері музичних інтересів сучасних школярів, а також демонструвати впевнене володіння цікавими для них новими способами застосування ІКТ у своїй практиці.

К.Т. з цього приводу зазначала, що їй доводилося неодноразово спостерігати, що деякі діти ставляться зневажливо до тих дорослих, які не користуються новітніми гаджетами, «бояться» брати їх в руки, «щоб щось не зламати», а також те, що критичне сприйняття вчителя у цьому сенсі негативно впливає й на його імідж, міру поваги й довіри до його настанов.

У результаті було зроблено наступні висновки:

- зростання учнів, що належать до покоління Alpha, тобто – в цифрову епоху дає можливість знайомитися за власними бажанням з різноманіттям музичних творів, стилів і жанрів через Інтернет і стримінг. Цей факт може сприяти розширенню їхніх музичних уподобань за умов ненав'язливого впливу на ці процеси, що важливо, враховуючи їх стремління до незалежності й самостійності свого вибору;
- учителю важливо розумітися на молодіжних музичних течіях і бути обізнаним із різноманіттям музичних стилів, популярних у сучасних учнів, щоб проявляти розуміння і повагу щодо їхніх уподобань і захоплень і володіти здатністю коректно, аргументовано характеризувати їх як з позитивного, так і з негативного (за необхідністю) боку;
- важливим чинником педагогічно-ефективного спілкування з учнями є створення довірливих відносин і бажання зрозуміти своєрідність потреб кожного учня, бути відкритим до їхніх почуттів і думок, мати терпиме ставлення до інших точок зору, навіть якщо вони відрізняються від власних. Ключові аспекти цього вміння включають уміння запрошувати до діалогу й слухати співбесідника.

У результаті, в здобувачів сформувалося стійке переконання, що тільки за цих умов звернення уваги школярів на твори різних стилів, зокрема – і феномени класичного музичного мистецтва та їх заохочення до їх сприйняття й усвідомлення високої художньої й духовної цінності буде успішним.

На основі їх обговорення було запропоновано визначити ідеальний образ музично-розвиненого, грамотного школяра, який вслід за такими науковцями, як Н. Кьон, Лі Аньань, Цуй Шилін, Тун Ліньге було уточнено сутність поняття «освічений музичний аматор», а також його ознаки. Так, на думку І.М., завдання виховання школярів як просвічених музичних аматорів, має стосуватися здатності достатньо адекватно сприймати музичні твори різних стилів, розумітися на якості виконавської інтерпретації різними виконавцями.

Надалі було поставлено запитання: а чи впливає на музичний розвиток школяра, його музичну освіченість, не тільки процес удосконалення сприйняття творів, а і його долучення до інших видів музичної діяльності, зокрема – до виконавства й елементарної творчості?

Коллективне розмірковування дозволило студентам дійти висновку, що оскільки наведені вище способи музичної діяльності суттєво впливають на розвиток їхніх музичних здібностей, зокрема – на здатність до диференціювання звукового процесу, більш ясне усвідомлення різноманіття інтонаційних і виконавсько-виразних засобів, то і оволодіння елементарними формами музикування (насамперед – співу, але, ймовірно, і навиками гри на гітарі, електро-клавирі, ударних тощо), а також початковими формами творчого музикування, наприклад – вмінням «підспівувати» другий голос, як це було типовим для домашнього музикування ще на початку минулого століття, мають сприяти загальній музичній освіченості учнів і зміцненню в них інтересу до музикування і музичного мистецтва в цілому.

Відзначили здобувачі також недостатню ефективність музичного виховання в українських закладах дошкільного виховання та існування проблеми наступності між дошкільною і шкільною ланками навчання музики. Цей факт пояснював, на думку респондентів, наступну проблему: невідповідність якісних характеристик розвитку музичних здібностей і навичок співу в учнів одного класу вимогам, які б дозволяли успішно проводити уроки з музичного мистецтва, відповідно державним стандартам. Так, за нашими даними, більше 35% учнів першого класу, які прийшли до школи після дитячого закладу, не володіють навичками активного сприйняття музичних творів і адекватної реакції на засоби інтонаційної та виконавської виразності, структурні особливості твору, який їм пропонується до прослухування; до 40% школярів не володіють навичками елементарного інтонування і не здатні ритмічно рухатися.

З цього приводу В.О. зазначила, що музичне мистецтво є за своїми властивостями дистанційним, тому нездатність навіть одного учня інтонувати

мелодію може відіграти роль «ложки дьогтю в бочці меду», а присутність декількох учнів, які замість співу «гудуть», приводить до низької якості загального співу і знижує у цілому виховний вплив виконуваних пісень на школярів.

Отже, закономірним став висновок, що просвітницька діяльність вчителя музики має стосуватися не тільки вдосконалення музичного сприйняття учнів, а також і всебічного музичного розвитку, підвищення рівня музичної грамотності, як чинників, що суттєво впливають на удосконалення якості сприймання й емоційного переживання емоційного характеру твору, на здатність помічати особливості розвитку музичного матеріалу й тим самим сприяти формуванню усвідомленого ставлення до його виразово-художніх особливостей.

Наступне завдання зв'язувалося із актуалізацією в здобувачів знань з методики розвитку музичних здібностей, у процесі чого увага здобувачів зверталася на оволодіння інноваційними методами розвитку почуття ладу, ритму, розвитку тембрового, динамічного слуху, засвоєнню ладових, ритмічних еталонних співвідношень та здатності їх розрізняти із застосуванням таких ІКТ, як слухова вікторина, ігри на кшталт «вгадай мелодію» (визначення твору за його вступом або 1-2-ма фразами), малювання або орнаментика, графіка, бажано – кольоровими лініями під час сприйняття творів, добір ілюстрацій до прослуханих творів з пропонованих або самостійно знайдений у Інтернеті репродукціями картин тощо. З цією метою надавалися і певні рекомендації щодо відповідних інформаційних сайтів, посилань на соціальні мережі, наприклад – на чат у Telegram, «Галерея у кармані» (<https://t.me/+nW3z1jIUEJ04MmRi>).

Тим самим створювалися умови для активізації слухової уваги й спостережливості та удосконалювалась здатність відчувати емоційний стрій, характер і реагувати на їх зміни під час сприйняття творів.

Увагу було звернуто також на те, що вчителі мають сприяти розвитку загального культурного рівня учнів через вивчення музичної історії, культурних контекстів та музичних традицій різних країн і епох, *популяризацію музики та музичних заходів завдяки оволодінню навичками організації шкільних та*

позашкільних заходів, зокрема – і вміння розробляти програми культурно-просвітницьких, концертних, фестивальних заходів у школі та залучати учнів до відвідування концертів класичної музики, театральних спектаклів, вистав зображального мистецтва тощо.

З цією метою здобувачів навчали розробляти макети інформаційних афіш, які мали відповідати вимогам лаконічності, естетичного смаку і та інформативності, вмінню їх готувати для розміщення у соціальних мереж тощо.

Закономірним висновком стало те, що викладач має володіти широким арсеналом методів і технологій переконання, культурою мови, здатністю використовувати сучасні інтерактивні методики й технології, володіти культурою педагогічного спілкування. Важливими з цього погляду є і набуття здобувачами мовленнєвої культури, оволодіння майстерністю викладу емоційного, лаконічного та переконливого коментаря до музичних творів, вміння надати промові інтерактивного характеру, відрізнити прості запитання від постанови проблемних завдань, вміння організовувати колективні обговорення музичних вражень тощо.

З метою уточнення уявлень респондентів було організовано «мозковий штурм», у процесі якого було висловлено багато пропозицій, зокрема – розроблено приклад систематизації знань в галузі можливих різновидів просвітницької діяльності, виконаний в результаті колективного розроблення схеми, поданої на Рис. 3.1.

за формою	<ul style="list-style-type: none"> • бесіда, цикл лекцій-концертів, аналогічні заходи із застосуванням медіа-засобів, відео-презентації у соц.мережах з можливістю коментування й диспуту
за різновидами і жанрами	<ul style="list-style-type: none"> • тематичні концерти, концерти за мішаними жанрами, музично-літературні заходи, музичні фестивалі, лекції-концерти, присвячені народній музиці, камерному репертуару, творам певного жанру тощо; • концерти розважальної музики (естрада, рок, джаз, реп...)
за музично-виконавським складом	<ul style="list-style-type: none"> • сольні концерти (інструментальні, вокальні), камерні, симфонічні, хорові концерти, музично-театральні вистави; молодіжно-масові заходи "відкритого" типу
за стильовою спрямованістю	<ul style="list-style-type: none"> • мистецтво певної епохи, стилю (Ренесанс, Бароко...сучасне мистецтво), оглядова лекція-концерт творчості композитора або відомого виконавця
за видом активності аудиторії	<ul style="list-style-type: none"> • лекція-монолог; лекція-полілог з постановкою проблемних запитань; діалогічна промова із постановкою завдань для самостійного осмислення
за цільовою аудиторією	<ul style="list-style-type: none"> • вік, соціальний статус, міра умотивованості, музична освіченість, інтонаційно-стилістична підготовленість до сприяння певного заходу

Рис. 3.1. Різновиди музично-просвітницьких заходів

Отже, природним чином вникала тема володіння вчителя такими методами, які сприятимуть пробудженню інтересу школярів до сприймання творів класичного жанру й мають сприяти вирішенню таких завдань:

– сприяти налаштуванню внутрішнього стану готовності учнів до сприйняття нового музичного матеріалу завдяки створенню комфортно-психологічній, творчій атмосфери, доброзичливого, довірливого стилю спілкування;

– врахування досвіду й доцільного добору музичних творів з врахуванням інтересів певного школяра або групи з поступовим розширенням їх зацікавлення іншими стилями й поступовим збільшенням питомої ваги творів класичного мистецтва;

– володіння знаннями щодо популярних у молодіжному середовищі стилів, напрямів, виконавців;

- володіння художньо-переконливими формами характеристики музичних феноменів;
- здатність використовувати й активізувати знайомі учням аналогії й паралелі з іншими видами мистецтва;
- володіння сучасними технологіями, ігровими формами;
- здатність використовувати сучасні інтерактивні методики й технології, володіти методами організації пізнавальна-ігрових форм, як-от: брейн-ринг, мозковий штурм, музична вікторина;
- володіти знаннями і здатністю до організаційної роботи з метою залучення учнів до позакласних музичних заходів, гурткових занять, участі в шкільних концертах тощо.

Таким чином, у здобувачів формувалося узагальнене уявлення щодо того, що їхня підготовка до музичного просвітництва має охоплювати всі аспекти освітнього процесу: психолого-педагогічні, загальномистецькі, музикологічні, а, крім того, доповнюватися знаннями в галузі музичної психології, присвячені особливостям емоційного й інтелектуального розвитку сучасної шкільної молоді.

Увага приділялась також здатності респондентів систематизувати знання в галузі просвітництва, з метою чого було організовано колективне розроблення схеми-класифікації різновидів музично-просвітницьких заходів з акцентуванням провідних особливостей, важливих для їх організації й визначенням тих вмінь, працювати із доступними програмами, використання можливостей яких суттєво збагачує просвітницькі можливості сучасного фахівця та його здатність впливати на музичний розвиток своїх вихованців.

Забезпеченню цих процесів має сприяти активізація міжпредметних зв'язків, а також здатність самих здобувачів інтегрувати знання, отримані в різних галузях фахової освіти.

Отже, здобувачам ставало ясно, у яких напрямках необхідно покращувати свою власну підготовку, якими властивостями має володіти майбутній фахівець, приступаючи до просвітницької діяльності. Отже, здійснений комплекс заходів

сприяв усвідомленню респондентами важливості поставлених питань і зростанню почуття власної відповідальності за їх вирішення.

Підсумковим результатом цього етапу дослідження, а також фактичним переходом до другого, комунікативно-формульовального етапу, стала пропозиція, яка виникла у здобувачів, щодо створення спеціальної «електронної хрестоматії», в якій буде дібрано фрагменти з творів видатних музикантів, мислителів, науковців і педагогів-практиків. Задля цього було організовано розподіл учасників експерименту за командами – «редакторськими відділами» – відповідно до тих аспектів проблеми, які вдавалися найбільш цікавими або важливими.

Варто зазначити, що при цьому кожна група отримала конкретне завдання з розроблення загального плану структури, добору праць для різних розділів «Хрестоматії», групу, відповідальну за макетування матеріалу за всіма розділами, дизайн оформлення обкладинки й тексту (вибір шрифтів и кеглю, використання техніки оформлення назв розділів тощо), можливе оформлення тексту портретами цитованих авторів або доцільним ілюстративним матеріалом тощо.

Надалі у «редакторському відділі» відбувався розподіл завдань і обов'язків, які стосувалися оформлення змісту збірки з грамотним форматуванням комп'ютерного тексту, тобто удосконалення навичок, яких бракувало переважній частці здобувачів, призначено «коректорів», які мали перевіряти точність цитування, відповідність і вірність наведених даних списку літератури.

Таким чином, створювалась сприятлива умова для опанування технологією організації «Teambildung» – сумісної проєктної роботи та опанування відносно новим для здобувачів способом накопичення й систематизації корисного для їхньої майбутньої діяльності матеріалу. У перспективі ці навички мали використатися в процесі опанування технології «Storytelling».

Як зазначалося вище, значна частка здобувачів мала на початку експерименту невисокий рівень комп'ютерної грамотності. Враховуючи це, ми приділи увагу технології роботи в програмах «Word», «Excel», «PowerPoint»,

основам створення, вимог до структури, змісту й дизайну презентацій. Цікаво, що серед студентів виявилися й такі, які проявляли майже професійну обізнаність з цими програмами в силу наявності додаткової відповідної освіти. Так, О.Ч. спеціально для учасників експерименту розробила презентацію за темою «Як спростити роботу у Microsoft Word» (див. ДОДАТОК Е), а також рекомендації щодо типових помилок, як-от: неприпустимість непотрібних пробілів, форматування тексту за сучасними вимогами, дотримання норм цитування, вміння працювати із таблицями тощо.

Засвоювали респонденти і основи роботи в програмі Excel, можливості якої допомагають у класифікації багатофункціональної інформації, зокрема – роботі із списками, наприклад – учасників різних заходів, ранжування за певними ознаками; для систематизації накопичених літературних джерел, посилань на відеозаписів, можливості із розташовувати за необхідністю за жанрами, іменами композиторів, датами створення або виконання тощо. Корисними для здобувачів стало й ознайомлення з можливостями виконання математичних розрахунків та створення діаграм, які слугують корисним наочним способом демонстрації кількісних даних, зокрема, отриманих у процесі спостереження за музичним розвитком школярів тощо.

Ще одним здобутком колективної роботи студентів став перелік інформаційних джерел – посилань на музичні сайти, педагогічні блоги, на яких обговорювалася аналогічні питання тощо.

Тим самим студенти привчалися до змістового, цілеспрямованого фахово-пізнавального звернення до пошуково-інформаційних можливостей інтернету, завдяки чому вміння систематизувати свої здобутки, звертати професійну увагу на появу нових актуальних завдань, породжених змінами у соціальних завдання суспільства і нових винаходах сучасної науки й практичних технологій, які можуть бути адаптовані до потреб педагогічної практики, зокрема – і з метою просвітництва, а також розроблення власних ідей і готовності до постійного опанування новітніми здобутками музичної педагогіки й технологічного прогресу.

Достатня увага була приділена і питанням збагачення музичного досвіду респондентів, обумовлена властивостями Інтернету й популярних інформаційних програм. Такі завдання стосувалися і знань у галузі розважальних творів. Звернення до знань здобувачів, обізнаних у цій галузі, зокрема – до студентів, які навчалися за спеціальністю «естрадний спів», дозволило визначити найбільш популярні стримінгові платформи, які студенти обирали на свій смак і визначали їх як найбільш зручні. Так, В. обрав платформу «Spotify» і характеризував її як зручну для створення плейлистів, слухання радіо і пісень зі свого каталогу в будь-яких умовах. Петро звернув увагу на те, що платформа Apple Music – це ще один музичний стримінговий сервіс, який надає доступ до великого каталогу музики і дозволяє користувачам слухати її на своїх пристроях.

Відзначалося також, що саме цифровий доступ до музичного контенту дозволяє учням слухати музику на своїх смартфонах та інших пристроях в будь-який час і місці, зокрема – використовуючи соціальні мережі, такі як Instagram і ТікТок, для обміну відео з музикою, що сприяти популяризації певних музичних треків і виконавців. Це уможливорює збагачення слухацького досвіду й на цій основі – ознайомлення учнів також і з класичними жанрами і творами та їх виконавцями.

Найбільш доцільним переважна кількість студентів вважала звернення до можливостей платформи YouTube, яка дозволяє користувачам дивитися різноманітні, зокрема й музичні, відео, завантажувати, а також транслювати їх у реальному часі.

Студенти засвідчили, що можливість перегляду музичних прикладів широко використовується на таких заняттях, як: «Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики» а також у викладанні індивідуальних фахових дисциплін, завдяки чому зміст цих занять збагатився звучанням музичними прикладами високої якості, а завдання стали більш цікавими й «художньо-сфокусованими».

Л.Р. відзначила, що це дозволяє використовувати величезний вибір музичних відео кліпів, що надає можливість слухати твори самих різних жанрів,

стилів, переглядати фрагменти з опер, оперет у виконанні знаних співаків, фрагменти з музичних конкурсів і шоу, порівнювати їх і таким чином удосконалювати здатність до критичного сприйняття та їх адекватного оцінювання. Отже, як відзначали здобувачі, звернення до відео-платформ сприяє розвитку в них критично-оцінного ставлення до виконання творів різними співаками, а на цьому і здатності до вироблення власного варіанту їх інтерпретації тощо.

Цікавою для студентів була також інформація М.К. що він охоче здійснює порівняльний аналіз виконання творів музикантами різного рівня навченості й вокальної обдарованості з метою удосконалення своєї здатності до диференціації слухових вражень, розвитку музичного смаку й вміння оцінювати як позитивні, так і негативні деталі і тим самим налаштовуватися на аналогічну оцінку вокально-освітнього процесу в роботі із своїми майбутніми учнями.

Його ідею підтримала і О.Ч., яка зазначила, що порівняльний аналіз прикладів такого роду допоміг їй усвідомити і власні недоліки, зокрема – завдяки тому, що вона намагалася знайти відповідь на запитання: чим відрізняється її власне виконання від результату, якого досягає співак з приблизно такими ж властивостями голосу.

І.Л. додав, що його приваблюють відео-лекції, майстер класи, оскільки це йому як майбутньому співаку надає можливість суттєво поглибити своє розуміння тонкощів звукобудування, роботи над диханням, способів удосконалення якості художньо-артистичного втілення образу героя тощо.

У процесі навчання здобувачі опановували можливостями платформ Offic-365, Moodle, Classroom та ін., способами використання їх можливостей для реалізації таких завдань, здійснення слухового аналізу, перевірки знань у галузі музичної творчості, тому потрібно оволодівати можливостями різних програм й постійно користуватися довідковими й освітньо-інформаційними сайтами, постійно оновлювати свої знання й можливості.

З цією метою впроваджувалися певні форми освітньої діяльності із застосування системи Moodle, Office – 365, Classroom, зокрема:

- створення і використання тестів на перевірку знань з історії й теорії музики, вікової й музичної психології, педагогіки, з окремих вокально-методичних питань та інших освітніх компонентів музично-педагогічної освіти;
- завдання на тестування слухового розрізнення елементів музичної мови;
- завдання з аналізу музичних творів;
- звітування й самооцінка досягнутих результатів за рахунок завантаження аудіо- та відео файлів своїх виступів, уроків, інших проєктів;
- завантаження навчальних матеріалів – аудіо- та відео уроків, нотного матеріалу, лекції, додаткової літератури тощо;
- створення форумів для обговорення музичних тем, обміну думками й досвідом;
- дистанційне проведення музичних презентацій;
- перегляд майстер-класів;
- розроблення і проведення в ігровій формі вікторин, кросвордів, інших ігрових і змагальних форм;
- завантаження відео та аудіо-записів уроків, виступів, музичних прикладів, які можна переглядати в будь-який зручний час.

Враховуючи те, що частка шкільної молоді проявляє зацікавленість до створенням власної музики чи реміксів за допомогою цифрових інструментів, зокрема – з використанням можливостей створювати темброво-ритмовий супровід до репу, роботи аранжування мелодії. З цією метою у здобувачів актуалізувалися творчі навички, які формувалася у процесі засвоєння музично-теоретичних дисциплін. Серед них навичками були вміння варіювання мелодії, імпровізувати, створювати 2-х – 3-х-голосні обробки пісенних мелодій, акомпанемент, ритмові партитури до творів, імпровізувати й створювати власні аранжування.

Їх удосконаленню сприяло і оволодіння відносно простою програмою «Band-in-a-box», для опанування якої важливими були володіння здобувачів

знаннями з гармонії й різними способами цифрових записів акордів та розвиненим гармонійним слухом. Доцільним стало і опанування нотографічними програмами. Опитування показало, що частка респондентів п досвід роботи у різних програмах. Тому кожен із бажаючих отримав можливість презентувати особливості програми, якою від оволодів. Завдяки цьому здобувачі отримали достатню інформацію з техніки роботи у таких програмах, як Final, Sibelius, MuseScore.

Більш складним стало оволодіння технології семплювання, сутність якої полягає в захопленні аудіофрагменту з вже існуючого запису з метою його подальшого використання у створенні нової музики або створення власної аранжировки. Складність опанування цієї технікою полягала в тому, що для використання можливостей семплювання потрібно мати спеціальне обладнання, яким можна скористатися тільки в умовах роботи в лабораторії університету.

Зазначимо, що частка здобувачів опанувала на вибіркових заняттях із звукорежисури технологію семплювання. Цікаво, що здобувачі охоче ділилися своїми знаннями та вміннями з тим, хто потребував цих знань. Тому для тих респондентів, які не оволодівали цими навичками, були підготовлені оглядові заняття, проведені самими студентами, які вже набули на цей час достатнього досвіду самостійної роботи із відповідними засобами й програмами. Так, А.К. презентував технологію роботи зі звуком в умовах самодіяльної роботи, а запрошений до співпраці магістрант доповнив її, застосуючись на власному досвіді професійної діяльності в цьому напрямку. Ці знання також були корисними для здобувачів з погляду розуміння ролі звукорежисера, орієнтації щодо акустичних особливостей приміщення, в якому проводиться певний музичний захід (див. ДОДАТОК Е/1).

Увагу було приділено і медіа-засобам та технології роботи з найбільш доступними програмами. З цієї метою К.К. створила перелік посилань на відеоуроки в YouTube. й рекомендації до роботи з важливими для музиканта-просвітника медіа-програмами, а яких містилась інформація щодо зручних

редакторів для роботи з відео-контентом, а саме – Windows Movie Maker, Pinnacle Studio, Bolide Movie Creator, і відзначила, що в них не надто багато функціоналу й вони цілком годяться для простої обробки самодільного відео. Можливим було визначено і завантаження мобільних додатків, зокрема – Movavi Clips, VideoShow, а також YouCut, PowerDirector, KineMaster, VivaMaster та інші.

Отже, вже з наведеного переліку стало ясно, що, по-перше, є багато можливостей використання програм і розроблення навчальних завдань з відео-контентом, котрі є важливим для вчителя як для просвітника (і, до речі – як для виконавця); по-друге, що можливо обрати найбільш зручну для себе програму і самостійно навчитись в ній працювати, найголовніше, що навчитись в ній працювати цілком можливо.

Опануванню техніки роботи з програмою Movavi Clips, було присвячено засідання групи, на якому детально було проаналізовано й виконано декілька пробних відео-кліпів, з розрахунком на те, що їх можна буде демонструвати учням певного класу. Серед тем таких міні-фільмів були: «Співаємо про пори року», «Пісні Різдва», «Музика для відпочинку», «Портрети тварин і птахів» тощо. Було розроблено також декілька відео-кліпів з набору фотографій і репродукцій картин з певним настроєм, до яких респонденти добирали музичні ілюстрації.

Як бачимо, значна частка застосованих студентами знань і навичок щодо використання інформаційно-комунікативних засобів постійно націлювалась на те, що їх можливості будуть використовуватися в практиці роботи зі школярами. Таким чином, другий етап роботи закономірно перетікало в третій і винайшло продовження в таких напрямках, як реалізація творчих потенцій здобувачів у рольових і ділових іграх, в яких моделювалися ситуації, наближені до реального застосування на уроках музичного мистецтва та в позакласних формах музичного просвітництва школярів, демонстрації результатів виконаних творчих завдань музично-пізнавального й педагогічно-інтерпретаційного спрямування, зокрема – підготовлених відео-презентацій, «історій», спрямованих на збудження в учнів зацікавленості й допитливості, «захист» проектів культурно-просвітницького

спрямування. Крім того, респонденти проводили вікторини за підготовленими методичними матеріалами, розробляли рекомендації із застосування комплексу цифрових, дистанційних, музично-медійних технологій, можливостей використання програми GPT (штучного інтелекту).

Однією з найбільш цікавих було визначено саме застосування технології «Storytelling», сутність якої в межах завдань дослідження полягала в активізації мистецьких знань і музичного контенту та вміння винаходити цікаві моменти, акцентування на яких може стати дієвим способом зацікавлення учнів мистецькими феноменами. Натомість можливість звернення до цієї технології передбачає також розуміння того, що використовуватися можуть тільки відомі, а не вигадані факти, а крім того – вони мають сприяти розкриттю сутності творчості, а не просто мати розважальний характер. Отже, це потребує достатньої ерудованості як у мистецькій, так і в музичній сфері знань. Цей факт респонденти усвідомлювали на стадії визначення можливих тем для таких історій, з метою чого було заподіяно «мозковий штурм».

Серед значної кількості тем, запропонованих респондентами, було обрано як найбільш відповідні завданню, такі теми, як «Життя і творчість Й.С. Баха», Чому Й. Гайдн написав «Незакінчену симфонію?», «Історія української колискової» (на прикладі колискової «Ой, ходять сон», «Історія Пера Гюнта» тощо.

Опанування технології створення таких історій уможлилювалася також завдяки використанню можливостей програми GPT (генеративних передбачених трансформерів із сімейства моделей нейронних мереж). Відносна новизна застосування можливостей штучного інтелекту в повсякденному житті та освіті, здатність генерувати текст, схожий на створений людиною, а також можливість ведення діалогу у письмово-розмовній манері ще недостатньо глибоко й повно досліджені з погляду застосування в освітній системі. Тому звернення до її «творчості» носило експериментальний характер. Перші спроби постановки в часті завдань привели студенти до висновків, що отримані відповіді виконуюся досить формально і не враховують специфіку завдань, які мають вирішувати

майбутні музиканти-просвітники. Тим не менше, було встановлено, що корисність звернення до чату GPT полягає в тому, що одне і те ж запитання можна задавати різними способами, уточнювати завдання, в результаті чого програма надає різні варіанти відповіді. Їх порівняння стимулювало уявлення студентів і появу власних версій, а також додавало нових знань стосовно предмету діалогу.

Крім того, увагу було звернуто і на важливість вкраплення в демонстрацію розроблених історій музичних фрагментів, що значно посилює їх впливовість саме на здатність сприймати особливість і унікальність кожного музичного феномену й тим самим збагачувати музичну свідомість школярів.

До речі, студенти, які демонстрували можливості аудіо-та відео-технологій, акцентували, що добір фрагментів та їх якісна підготовка до використання від час розповіді таких «історій» значно полегшується завдяки володінню технікою семплювання або відео-монтажу.

Наведемо приклад роботи над першою темою «Творчий портрет І.С.Баха» звернемо увагу на те, як протікав процес позбавлення певних помилок у розкритті цієї теми під час розроблення просвітницько-спрямованої презентації, яка мала набути форму певної «історії».

Розробляючи план розкриття теми, більшість студентів сконцентрувалася на її зборі й представленні інформації саме щодо життєвих обставин Й.С. Баха. Зокрема, частка респондентів внесла пропозицію: докладно представити родину великого композитора – діяльність його родичей-попередників і дітей-музикантів, як чинників, що дадуть уяву про тригери, які спонукали композитора до творчості. Натомість, у процесі обговоренні було акцентовано, що цей факт може бути взятий до уваги тільки у тому випадку якщо, від буде підкреслювати важливість наступництва між поколіннями, культурної трансмісії, а також роль музичного середовища для музичного виховання дітей цієї родини. З цього погляду важливим фактом мало стати те, що всі шість синів Й.С. Баха стали свого часу достатньо відомими музикантами й композиторами. Крім того, ці дані мають бути представлені максимально лаконічно, щоб не відволікати увагу учнів від

головної мети – викликати у школярів почуття величі, глибини й краси музичних творів. Отже, доцільним було визнано застосування можливостей програми SmartArt і розроблення з її допомогою так званого «Родинного дерева», яке дозволить наочно представити ці факти, і в той же час дозволить лектору концентрувати увагу на головних завданнях презентації.

Інша група респондентів, маючи на меті розкриття теми за рахунок якомога більш повного представлення творчості Й.С. Баха, запропонувала угрупувати на декількох слайдах їх широкий перелік за періодами творчості або за типовими для композитора жанрами, тобто наслідувати логіці підручників з історії музики. Доцільність такої ідеї вони пояснювали тим, що це дасть змогу представити учням багатство жанрів, у яких писав композитор і збагатить їх знання щодо різновидів, розповсюджених на той час у музичному середовищі.

В обговоренні цієї пропозиції інші студенти слушно зауважили, що такий перелік скоріше викличе в учнів нудьгу, а не бажання слухати твори Баха, тому краще обмежитися двома – трьома фрагментами з творів різних жанрів, обираючи найбільш доступні школярам і звернути увагу на інтонаційно-виразну мелодику, поліфонічну фактуру, різноманіття образів. Так, К.Р. пропонувала до прослухування такі твори, як, наприклад, відео-запис виконання фуґи Баха у виконанні талановитої 4-річної дівчинки-піаністки, хоровий твір «Ave Maria» Й.С. Бах – Ш. Гуно у виконанні Київського дитячого хору «РАДІСТЬ» під керівництвом Лариси Санцевич, а також привабливу за характером і музичним матеріалом частину сюїти під назвою «Жарт», що, за її уявленням, мало створити у школярів позитивне враження і бажання слухати ці та інші твори Баха.

Отже, колективна підготовка «історії» за цією темою дозволила дійти висновку, що недостатньо знати факти: важливо спиратися на достатній рівень знань у галузі світової історії й культури, мати належну музичну й мистецьку ерудованість, знання в галузі психології й педагогіки, спиратися на власний художньо-музичний досвід та поєднувати їх із можливостями, які надаються сьогодні фахівцю сучасними технологіями.

Велику увагу було приділено також розробленню презентацій, які набули значної популярності в педагогічному середовищі, зокрема – і з метою просвітництва в галузі мистецтва.

Перегляд і обговорення респондентами достатньої кількості презентацій різного типу, дозволило їм дійти висновку, що найбільш цікавою, змістовою й наповненою художніми враженням буде презентація, побудована за принципом взаємодоповнення різних видів мистецтва – музичного, зображального (репродукції, графіка, скульптура, фрагменти кінострічки). Така подача матеріалу обумовлює взаємозв'язок художніх вражень і тим самим сприяє поглибленню в реципієнтів свідомого ставлення до характеру і стильових особливостей музичного твору.

Прикладом такої презентації може слугувати презентація Б.Р., присвячена творчості Ж.-Б. Люллі, в центр якої було покладено його знаменний чудовий твір «Гавот». Саме взаємозв'язок зображальних творів, у яких наочно продемонстровано характерні танцювальні позиції, позицію рук, корпусу, комунікативні пози партнерів, типові для того часу, сприяв створенню атмосфери «галантного віку» та його мистецтва й підкреслював граціозність, легкість, тонку виразність музично-танцювального дійства і самого твору. Доповнювало це враження наведення фрагменту художньо-документального фільму, присвяченого творчості цього композитора. До речі, це дозволило звернути увагу на те, що існує чимало аналогічних кінопроектів, ознайомлення з якими також буде на користь удосконаленню ерудованості самих студентам та можливостям зацікавлення музичним мистецтвом їхніх майбутніх учнів.

У презентації наводилося декілька ілюстрацій, роздивляючись які, здобувачі мали визначити: чи пасують вони часовому періоду, художньому напрямку, до якого належить творчість Люллі? Які костюми, манери, танцювальні пози і рухи була характерні для даної епохи? Які епітети найбільше пасують «духу», характеру, що панували в той час: революційна, бурхлива, мужня, галантна, романтична, мрійлива?

Зразки демонстраційно-візуального матеріалу презентацій наведено в Рис. .2.

Рис. 3.2. Ілюстрації до презентації:

«Творчість Жана-Батіста Люлі. Франція, XVII століття»

Таким чином, студентам ставало ясно, наскільки важливо володіти широким обсягом знань в мистецькій галузі й використовувати їх з метою стимуляція емоційного, гедоністичного відгуку на музичні твори в учнів як слухачів.

Приклади декількох презентацій подано в ДОДАТКУ Ж. Варто додати, що свої презентації респонденти насичували музичними прикладами, а також демонстрували, супроводжуючи спеціально розробленими текстами. Увага при цьому зверталася на їх змістовність, лаконічність і грамотність мови, а також на форму подачі: емоційність, здатність зацікавити слухачів, ставити до них запитання тощо.

Узагальненню й систематизації набутих під час експериментальної роботи знань і навичок слугувало сприяло виконання індивідуального завдання зв створення електронного портфоліо розроблення індивідуального електронного портфоліо. Важливо було переконати студентів, більшість з яких не була готова до самоорганізації такого роду, що у світовій науці й практиці доведено потенціал створення портфоліо і як педагогічної технології, і як підґрунтя фахового

самовдосконалення: розумно організована структура портфоліо дозволяє систематизовано накопичувати й зберігати набутий виконавський досвід, відомості щодо інформаційних джерел, музичних матеріалів, дані власних спостережень, власних методичних розробок, музичні приклади, дібрані за певною тематикою або методичними проблемами, ілюстративний матеріал тощо.

У процесі обговорення структури електронного портфоліо студентами було виділено такі аспекти, як: мистецька-просвітницький, музично-інформаційний, інформаційно-ілюстративний методично-просвітницький, організаційно-прогностичний, особистісно-презентаційний.

Зрозуміло, що кожен студент мав змогу варіювати структуру власного електронного портфоліо і наповнювати його інформацією і посиланнями, відповідно своїй обізнаності, інтересам і завданням. Тим самим процес розроблення власного електронного портфоліо виконував функції самоорганізації, а його постійне оновлення стимулювали в них пізнавально-творчу активність і здатність до фахового самовдосконалення.

У цілому узагальнення отриманого досвіду, за нашим уявленням, мало сприяти підвищенню рівня підготовленості вчителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням ІКТ.

Результати впливу змісту формувального експерименту на рівень підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності на засадах порівняння даних першого, констатувального та другого, прикінцевого діагностичного зрізу.

У таблицях 3.7 – 3.11 містяться та отриманих результатів.

З наведених даних, отриманих у процесі діагностування спонукально-мобілізаційним критерію, що містяться в таблиці 3.7., помітно, що за його першим показником – «міра усвідомлення значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва», в ЕГ високі результати показала більша кількість респондентів (30%), чим у КГ (13,3%).

Таблиця 3.7

Результати прикінцевого зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за спонукально-мобілізаційним критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	міра усвідомлення значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва		ступінь усвідомлення особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності в шкільному середовищі		міра усвідомлення важливості оволодіння сучасними ІКТ з метою підвищення ефективності музично-просвітницької діяльності		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	9	30,0	8	26,7	10	33,3	30,0
3	15	50,0	16	53,3	13	43,3	48,9
2	5	16,7	4	13,3	5	16,7	15,5
1	1	3,3	2	6,7	2	6,7	5,6
Контрольна група							
4	4	13,3	6	20,0	4	13,3	15,6
3	10	33,3	8	26,7	9	30,0	30,0
2	11	36,7	10	33,3	11	36,7	35,5
1	5	16,7	6	20,0	6	20,0	18,9

Значною була і розбіжність кількості респондентів, які отримали три бали: в ЕГ кількість таких студентів склала 50,0%, а в КГ 33,3%. Різниця в даних за найнижчим балом була такою: у ЕГ таких студентів залишилося 3,3%, а в КГ їх кількість зменшилась до 16,7%.

За другим показником результати розподілилися таким чином: 4 бали отримало 26,7% респондентів з ЕГ та 20,0% – з КГ. У 3 бали було оцінено 53,3% здобувачів у ЕГ та 26,7% – у КГ. 13,3% студентів у ЕГ та 33,3% у КГ отримали по

2 бали, а 1 бал було зафіксовано у 6,7% майбутніх учителів музики з ЕГ та у 20,0% – з КГ.

За третім показником було виявлено наступні результати: 33,3% студентів ЕГ та 13,3% студентів КГ отримали найвищі бали; 43,3% студентів ЕГ та 30,0% було оцінено у 3 бали; 16,7% та 36,7% студентів відповідно в ЕГ та КГ отримали по 2 бали і ще 6,7% студентів з ЕГ та 20,0% з КГ не змогли покращити свої результати і знову були оцінені найнижчим балом – 1.

Відповідним чином розподілилися і узагальнені дані за означеним критерієм: на високому рівні опинилося 30,0% респондентів з ЕГ та 15,6% з КГ; на достатньому – 48,9% у ЕГ та 30,0% – у КГ; на задовільному рівні їх кількість склала 15,5% в ЕГ і 35,5% – у КГ, а найнижчими балами – 5,6: в КГ і 18,9% у ЕГ, з чого стає ясно, що респондентам, які брали участь у формульованому експерименті, вдалося покращити свої результати більш суттєво, чим студентам із КГ.

Дані, отримані за другим, аналітико-герменевтичним критерієм, подано в таблиці 3.8. Як бачимо, на прикінцевому етапі діагностики за першим критерієм в ЕГ в цілому досягнуто більш високі результати, чим у респондентів з КГ. Так, за першим показником кількість досліджуваних, які отримали вищий бал, у ЕГ підвищилась на 11,1%, а в КГ% – на 3,8%. Таким чином, було встановлено, що різниця між отриманими досягненнями склала 7,1%. Різниця даних за 3 балами була такою: у ЕГ таких студентів стало 50,0%, а в КГ – тільки 30,0%. Суттєву різницю було виявлено і щодо даних, отриманих студентами в ЕГ і КГ у 1 бал: їх кількість склала відповідно 6,7% та 23,3%.

Аналогічною була також різниця між результатами, які респонденти двох груп продемонстрували за другим показником. У ЕГ кількість студентів, які отримали вищий бал, склала 26,7%, а в КГ – 13,4%.. Значною була і розбіжність кількості респондентів, які отримали три і два бали: в ЕГ кількість таких студентів дорівнювала відповідно 46,7% та 23,3%, а в КГ їх було виявлено по 33,3%. Найнижчий, 1 бал у КГ отримало за цим показником 3,3% здобувачів, а в КГ їх було виявлено 20,0%.

Таблиця 3.8.

Результати прикінцевого зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за аналітико-герменевтичним критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	міра володіння музикознавчими й аналітичними знаннями й уміннями		міра володіння риторико-педагогічними навичками характеристики самостійно інтерпретованого музичного твору		міра чутливості до особливостей інтерпретацій твору різними виконавцями		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	7	23,3	8	26,7	7	23,3	24,4
3	15	50,0	14	46,7	15	50,0	48,9
2	6	20,0	7	23,3	5	16,7	20,0
1	2	6,7	1	3,3	3	10,0	6,7
Контрольна група							
4	3	10,0	4	13,4	2	6,7	10,0
3	9	30,0	10	33,3	8	26,7	30,0
2	11	36,7	10	33,3	13	43,3	37,8
1	7	23,3	6	20,0	7	23,3	22,2

Відчутною була різниця у отриманих даних також за третім показником: позитивними – 3 та 4 – балами в ЕГ було оцінено у сукупності 73,3% студентів, а у КГ кількість таких респондентів склала сумативно тільки 34,4%.

Відповідним чином розподілилася і узагальнені дані. Так, у 4 – бали в ЕГ було оцінено 24,4% досліджуваних, а у КГ кількість таких респондентів склала тільки 10,%. Достатнього рівня в ЕГ досягло 48,9% студентів, у КГ їх кількість дорівнювала 30,0%. Кількість студентів, які залишилися на низькому рівні за цим

критерієм, в ЕГ складала 6,7%; у КГ ці результати дорівнювали 22,2%, тобто – на 15,5% більше.

Дані за критерієм, що відбивав результати діагностики за технологічно-художнім критерієм, наведено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Результати прикінцевого зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за технологічно-художнім критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	міра володіння різноманітними сучасними ІКТ-технологіями		міра винахідливості в ініціюванні власних ідей організації музично-просвітницької роботи із застосуванням сучасних ІКТ		усвідомлення мети застосування ІКТ як засобу посилення музично-художнього враження від сприйняття музичного твору		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	8	26,7	7	23,3	7	23,3	24,4
3	13	43,3	12	40,0	12	40,0	41,1
2	8	26,7	9	30,0	10	33,4	30,1
1	1	3,3	2	6,7	1	3,3	4,4
Контрольна група							
4	3	10,0	2	6,7	3	10,0	8,9
3	8	26,7	9	30,0	8	26,7	27,8
2	13	43,3	12	40,0	13	43,3	42,2
1	6	20,0	7	23,3	6	20,0	21,1

Як бачимо, за першим показником даного критерію у 4 бали було оцінено 26,7% респондентів, а у 1 бал було оцінено 3,3%. У КГ наприкінці експерименту кількість здобувачів, що отримала 4 бали, складала 10,0%, а 1 бал – 20,0%.

За другим показником результати були не менш виразними. Так, високим балом в ЕГ було оцінено 23,3% респондентів, а низькими – 6,7%, у КГ ці дані дорівнювали відповідно 6,7% і 23,3%.

Загальні результати за цим критерієм також виявили суттєву перевагу студентів з ЕГ: найвищі результати за цим критерієм продемонструвало 24,4% студентів з ЕГ; у КГ таких респондентів було виявлено тільки 8,9%. Найнижчими балами в ЕГ на даному етапі було оцінено 4,4% респондентів, а в КГ – 21,1%.

Дані, отримані за четвертим критерієм, подано в Таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Результати прикінцевого зрізу оцінки рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності за творчо-продуктивним критерієм

Бали	Показники						$\bar{x}$ у %
	володіння методами неформально-педагогічного спілкування в процесі просвітницької діяльності		вміння застосовувати ІКТ у процесі просвітницької діяльності на уроках музичного мистецтва		володіння навичками організації музичного просвітництва із застосуванням ІКТ у позакласній роботі		
	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	Абсолютна кількість	%	
Експериментальна група							
4	8	26,7	6	20,0	5	16,6	21,1
3	11	36,7	12	40,0	11	36,7	37,8
2	10	33,3	9	30,0	12	40,0	34,4
1	1	3,3	3	10,0	2	6,7	6,7
Контрольна група							
4	2	6,7	3	10,0	2	6,7	7,8
3	9	30,0	8	26,7	7	23,3	26,7
2	12	40,0	13	43,3	14	46,7	43,3
1	7	23,3	6	20,0	7	23,3	22,2

У процесі їх аналізу було з'ясовано, що найбільш успішно відбулося засвоєння студентами неформально-педагогічного стилю спілкування, який вони моделювали в ігрових формах: так, у ЕГ в 4 бали було оцінено 26,7% респондентів (у КГ їх кількість склала 6,7%), 3 бали в ЕГ отримало 36,6%, а в КГ – 30,0%;

відчутною була і відмінність отриманих балів стосовно найнижчого результату: так, в КГ кількість здобувачів, що були оцінені у 1 бал, склала 3,3%, а в ЕГ на цьому рівні залишилося 23,3% респондентів.

Недостатньо успішними, на наш погляд, були результати, що характеризували міру оволодіння майбутніх фахівців вмінням здійснювати музичне просвітництво у процесі викладання уроків музики та в позакласній роботі. Так, за другим показником в ЕГ у 4 бали було оцінено 20,0%, переважна кількість здобувачів – 40,% отримали 3 бали, 30,0% з них було оцінено у 2 бали і ще 10,0% отримали тільки 1 бал. Тим не менше, ці результати були значно вищими, чим у КГ, де у 4 бали було оцінено 10,0% респондентів, 3 бали отримало 26,7%, 2 бали – переважна кількість – 43,3%; а кількість здобувачів, що були оцінені у 1 бал, склала 20,0%.

За третім показником в ЕГ уви 4 бали було оцінено 16,6% респондентів (у КГ їх кількість склала 6,7%), 3 бали в ЕГ отримало 36,7%, а в КГ – 23,3%; відчутною була і відмінність отриманих балів стосовно найнижчого результату: так, в КГ кількість здобувачів, що були оцінені у 1 бал, склала 6,7%, а в ЕГ на цьому рівні залишилося 23,3% респондентів.

Ці дані відбилися і на більш низькому загальному рівні сформованості даного критерію. Так, у ЕГ на високому рівні було виявлено 21,1% респондентів, на достатньому – 37,8%, на середньому – 4,4%, а на низькому 5,6%. У КГ ці результати склали, відповідно 7,8%, 26,7%, 43,3%, 22,2%, тобто також більш низькі у зіставленні з даними, отриманими за іншими критеріями.

У таблиці 3.11. наводимо узагальнені дані щодо рівнів підготовленості студентів ЕГ та КГ до просвітницької діяльності на завершальній стадії формувального експерименту.

Як бачимо, четверта частка здобувачів з ЕГ досягла найвищого, творчо-просвітницького рівня, ще 44,2% з них досягли пошуково-самостійного рівня, 25,0% було виявлено на репродуктивно-апробаційному рівні і всього 5,8% з них не змогли покращити свої результати.

Таблиця 3.11.

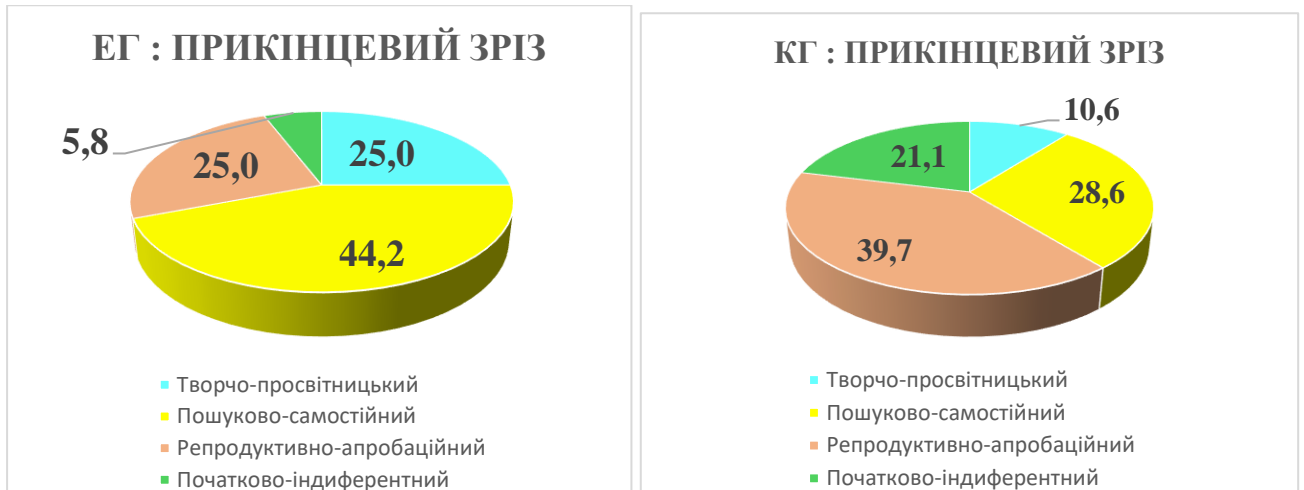
**Рівні підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до
просвітницької діяльності (прикінцевий діагностичний зріз)**

Рівні / Критерії	Критерії (у %)				$\bar{x}$
	1	2	3	4	
Експериментальна група					
Творчо-просвітницький	30,0	24,4	24,4	21,1	25,0
Пошуково-самостійний	48,9	48,9	41,1	37,8	44,2
Репродуктивно-апробаційний	15,6	20,0	30,0	34,4	25,0
Початково-індиферентний	5,6	6,7	4,4	6,7	5,8
Контрольна група					
Творчо-просвітницький	15,6	10,0	8,9	7,8	10,6
Пошуково-самостійний	30,0	30,0	27,8	26,7	28,6
Репродуктивно-апробаційний	35,6	37,8	42,2	43,3	39,7
Початково-індиферентний	18,9	22,2	21,1	22,2	21,1

Респонденти з КГ також пройшли певний шлях у вдосконаленні своєї підготовки до просвітницької діяльності, натомість їх результати були більш скромними. Так, творчо-просвітницького рівня досягло 10,6% здобувачів, 28,6% виявилось на пошуково-самостійному рівні, переважна кількість (39,7%) опинилася на репродуктивно-апробаційному рівні, а кількість здобувачів, які залишилися на початково-індиферентному рівні, дорівнювала 21,1%, що свідчить про суттєву перевагу якості підготовленості до просвітницької діяльності тих майбутніх вчителів, які взяли участь у формульованому експерименті.

Відобразимо ці дані наочно, на Рис. 3.3. і Рис. 3.4.

Рис. 3.3. Секторна діаграма з даними процентного розподілу рівнів підготовленості респондентів EG і КГ до просвітницької діяльності на прикінцевому етапі експерименту

На рис. 3.4. представлено порівняльні дані, отримані під час діагностування респондентів з EG і КГ на констатувальному та прикінцевому етапах експериментальної роботи.

Рис. 3.4. Гістограма з даними констатувального й прикінцевого діагностичних зрізів

Для визначення статистичної значущості різниці між показниками в експериментальній та контрольній групах після завершення формувального експерименту було використано багатфункціональний критерій φ^* Фішера (критерій кутового перетворення Фішера).

Зазначимо, що під час формувальної роботи кожна з двох груп майбутніх учителів музичного мистецтва складалася більше, ніж 5 здобувачів вищої освіти, а загальна кількість здобувачів становила по 30 осіб.

У даному дослідженні застосовано критерій φ^* Фішера для порівняння та оцінки кількісних показників експериментальної та контрольної груп учасників формувального експерименту, з метою перевірки рівності дисперсій обох вибірок. Цей критерій є інструментом для визначення розсіювання.

Для підтвердження статистичної значущості були сформульовані наступні гіпотези:

H_0 : частка майбутніх учителів музичного мистецтва із початково-індиферентним та репродуктивно-апробаційним рівнями підготовленості до просвітницької діяльності в ЕГ наприкінці формувального експерименту значно не відрізняється від показників у КГ;

H_1 : частка майбутніх учителів музичного мистецтва із початково-індиферентним та репродуктивно-апробаційним рівнями підготовленості до просвітницької діяльності в ЕГ наприкінці формувального експерименту значно менша, ніж у КГ.

Результати діагностики підготовленості до просвітницької діяльності здобувачів ЕГ та КГ відповідно до розрахунків за критерієм φ^* Фішера запропоновано в таблицях 3.12, 3. 13.

Під час завершального етапу констатувального етапу формувальної роботи величини кутів φ для різних відсоткових часток були визначені за таблицею.

Таблиця 3.12

Результати діагностики підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва ЕГ і КГ до просвітницької діяльності до проведення формувального експерименту (констатувальний зріз)

Групи	Творчо-просвітницький, пошуково-самостійний рівні підготовленості до просвітницької діяльності		Початково-індиферентний та репродуктивно-апробаційний рівні підготовленості до просвітницької діяльності		Разом Кількість здобувачів
	Кількість здобувачів	Частка	Кількість здобувачів	Частка	
ЕГ	8	26,7	22	73,3	30
КГ	9	30,0	21	70,0	30

Таблиця 3.13

Результати діагностики підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва ЕГ і КГ до просвітницької діяльності після проведення формувального експерименту (прикінцевий зріз)

Групи	Творчо-просвітницький, пошуково-самостійний рівні підготовленості до просвітницької діяльності		Початково-індиферентний та репродуктивно-апробаційний рівні підготовленості до просвітницької діяльності		Разом Кількість здобувачів
	Кількість здобувачів	Частка	Кількість здобувачів	Частка	
ЕГ	21	70,0	9	30,0	30
КГ	12	40,0	18	60,0	30

Ці величини відповідали відсотковим часткам у кожній групі:

$$\varphi_1 = \varphi(73,3\%) = 2,056$$

$$\varphi_2 = \varphi(70,0\%) = 1,982.$$

Емпіричне значення φ^* підраховано за формулою:

$$\varphi_{емп}^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}}, \text{ де } n_1 = 30, n_2 = 30,$$

$$\varphi_{емп}^* = (2,056 - 1,982) \cdot \sqrt{\frac{30 \cdot 30}{30 + 30}} = 0,074 \cdot 3,873 = 0,287.$$

У нашому випадку $\varphi_{емп}^* = 0,287$. Отже, $\varphi_{крит}^* > \varphi_{емп}^*$.

Отже, отриманий результат на початку формувальної роботи не належить до зони значущості.

У заключний період формувального експерименту, після завершального аналізу, величини кутів φ для різних відсоткових часток були визначені відповідно до таблиці для кожної групи.

$$\varphi_1 = \varphi(60,0\%) = 1,772,$$

$$\varphi_2 = \varphi(30,0\%) = 1,159.$$

Після підрахування емпіричного значення φ^* за формулою:

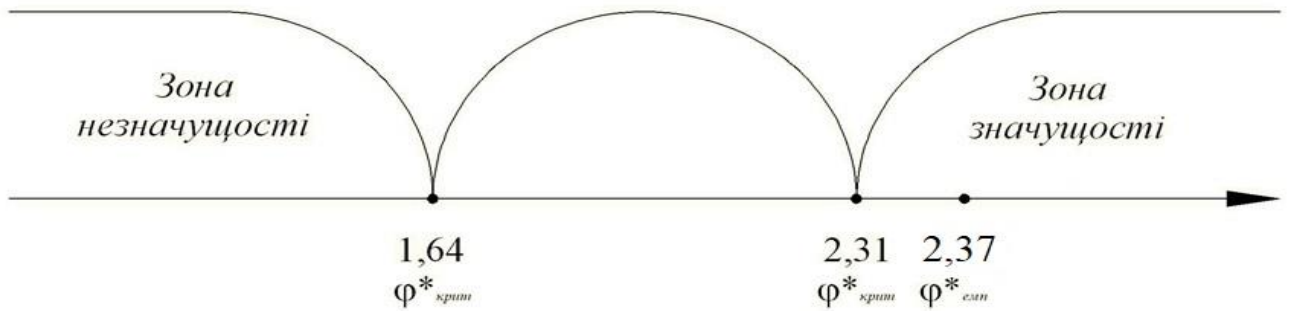
$$\varphi_{емп}^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}}, \text{ де } n_1 = 30, n_2 = 30,$$

$$\varphi_{емп}^* = (1,772 - 1,159) \cdot \sqrt{\frac{30 \cdot 30}{30 + 30}} = 0,613 \cdot 3,873 = 2,37.$$

У нашому випадку $\varphi_{емп}^* = 2,37$. Отже, $\varphi_{емп}^* > \varphi_{крит}^*$.

Отримані результати дали змогу побудувати «вісь вартісності» (рис. 3.5).

Слід відзначити, що значення $\varphi_{емп}^*$ входить до зони значущості. Таким чином, можна стверджувати про наявність статистичної різниці між показниками експериментальної та контрольної групи після завершального етапу формувального експерименту, що підтверджує прийняття гіпотези H_1 : частка майбутніх учителів музичного мистецтва із початково-індиферентним та репродуктивно-апробаційним рівнями підготовленості до просвітницької діяльності в ЕГ наприкінці формувального експерименту значно менша, ніж у КГ.

Рис. 3.5. Вісь значень для величин кутів φ .

Таким чином, дані, отримані на кожному етапі формувального експерименту, свідчать про ефективність розробленої методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності.

Висновки до третього розділу

Перевірка ефективності розробленої методики передбачала діагностування висхідного рівня сформованості досліджуваного конструкту, яке здійснювалося за спонукально-мобілізаційним, аналітико-герменевтичним, технологічно-художнім і творчо-продуктивним критеріями з відповідними показниками.

Кількісний аналіз даних, отриманих у першому, констатувальному зрізі, дозволив з'ясувати, що більшість майбутніх учителів музичного мистецтва знаходилася на низькому, початково-індиферентному та середньому, репродуктивно-апробаційному рівнях підготовленості до просвітницької діяльності.

Виявлені недоліки в їхній підготовці було враховано у процесі формувального експерименту, який відбувався за мотиваційно-настановним, комунікативно-формувальним і досвідно-результативним етапами за обґрунтованими в теоретичній частині дослідження організаційними формами, методами й ІК-технологіями.

Наприкінці експерименту було здійснено прикінцевий діагностичний зріз та виконано порівняльний аналіз даних, отриманих під час констатувальної та

прикінцевої діагностики. Це дозволило встановити, що респонденти з ЕГ показали значно більш високі результати за рівнями підготовленості до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, чим здобувачі і з КГ

Отже, ефективність розробленої методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій було доведено.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності в аспекті посилення особистісно-виховного впливу мистецтва на сучасних школярів завдяки застосуванню в педагогічних ситуаціях сучасних інформаційно-комунікативних технологій. У дослідженні представлено теоретичне обґрунтування авторської методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. Отримані результати засвідчили досягнення мети та виконання завдань дослідження й дозволили сформулювати наступні висновки:

1. Здійснено ретроспективний аналіз становлення просвітництва в світовому просторі та акцентовано на його значущості для цивілізаційно-культурному розвитку людства. Доведено роль музичної просвіти школярів для їхнього особистісного становлення, визначено її значущість у вихованні учнів як освічених музичних аматорів, здатних переживати естетико-гедоністичну насолоду від сприйняття й переживання художньо-змістових і різноманітних за характером музичних вражень, брати участь у доступних їм видах виконавської й творчої діяльності й тим самим набувати особистісно-духовного досвіду долучення до культурно-цивілізаційних надбань людства і свого народу.

Розглянуто різновекторний характер впливу науково-технічного прогресу, який суттєво збагатив пізнавальні й комунікативні можливості людства завдяки впровадженню в життя неосяжних можливостей мережі Інтернет і стрімкому вдосконаленню інформаційно-комунікаційних технологій, але одноразово актуалізував проблему формування досвіду вибіркового й критичного ставлення до отриманої інформації та її цілеспрямованого й осмисленого споживання.

Відзначено, що одним із наслідків стрімких технологічних перетворень у суспільному середовищі стали зміни у світоставленні, самосвідомості, способах і змісті пізнавальної діяльності школярів нової генерації. Акцентовано на

необхідності підвищення ефективності виховання у школярів «смакового імунітету», підґрунтям чого має стати застосування можливостей ІКТ, що відповідають інтересам і можливостям сучасних школярів і сприяють їх зацікавленню сприйняттям високохудожніх мистецьких, зокрема – і музичних, феноменів.

2. Акцентовано на відповідальності викладачів за якість просвітництва як важливого засобу сприяння гармонічному і всебічному розвитку учнів. Визначено сутність просвітницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва, під якою розуміється активний, цілеспрямований і сталий процес стимуляції у школярів ціннісно-зацікавленого ставлення до мистецтва, що формується під час і у зв'язку із удосконаленням в них здатності до особистісно пережитого й усвідомленого сприйняття художньо-образного змісту музичних творів. Представлено дефініцію поняття «підготовленість до просвітницької діяльності», сформульовану як цілісна властивість фахівця, забезпечена його мистецькою ерудованістю, здатністю до глибокого проникнення в художньо-образний сенс творів на засадах сформованих музично-аналітичних та інтерпретаційно-творчих умінь, володіння культурою педагогічно-мистецького мовлення й натхненно-спонукальним стилем взаємодії із учнями, спрямованим на їх «зараження» художніми переживаннями й стимуляцію особистого ставлення до мистецьких феноменів.

Розроблено компонентну структуру підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності, яка охоплює: мотиваційно-особистісний, мистецько-компетентісний, інноваційно-методичний, комунікативно-діяльнісний компоненти.

3. Обґрунтовано методологічні й методичні засади підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти до музично-просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, забезпечені зверненням до парадигмальних ідей діяльнісного, компетентісного, особистісно-персоналізованого, герменевтичного, технологічного, інноваційного наукових

підходів та принципами їх реалізації, якими визначено: спонукання до пошуково-активної діяльності у процесі опанування здобувачів новими технологіями та винаходу власних методів їх впровадження у майбутній просвітницькій діяльності; актуалізацію міжпредметних зав'язків між дисциплінами навчального плану в їх спрямуванні на освоєння нових методів і технологій просвітництва; гармонізацію пріоритетної уваги вчителя до особистісних провів учнів і потреб учнів із забезпеченням іміджево-творчої реалізації; організацію просвітницької діяльності на засадах фасилітативного стилю спілкування й оволодіння майбутніх фахівців майстерністю художньо спрямованої педагогічної риторики; взаємообумовленості мистецької, музичної й інноваційно-технологічної підготовки майбутнього фахівця; впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у освітній процес інноваційно-методичними засобами.

Представлено обґрунтування педагогічних умов підготовки студентів до майбутньої просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, а саме:

- стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до оволодіння просвітницькою діяльністю із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- організацію інноваційно-освітнього середовища підготовки майбутніх фахівців до просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- забезпечення координації між змістом фахово-музичної й методико-практичної підготовки до застосування інформаційно-комунікативних технологій у просвітницькій діяльності.

4. Розроблено діагностичний апарат і методикку виявлення рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності. Визначено критерії й показники оцінювання рівня підготовленості студентів до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій: спонукально-мобілізаційний із показниками – міра усвідомлення

значущості проблеми прищеплення учням художньо-ціннісного ставлення до музичного мистецтва; ступінь усвідомлення особистої відповідальності за міру ефективності майбутньої музично-просвітницької діяльності в шкільному середовищі; міра усвідомлення важливості оволодіння сучасними ІКТ з метою підвищення ефективності музично-просвітницької діяльності; аналітико-герменевтичним з показниками – міра володіння музикознавчими й аналітичними знаннями й уміннями; міра володіння риторико-педагогічними вміннями характеризувати самостійно інтерпретований музичний твір, міра чутливості до особливостей інтерпретацій твору різними виконавцями; технологічно-художній – з відповідними показниками – міра володіння різноманітним сучасними ІКТ-технологій; міра винахідливості в ініціюванні власних ідей організації музично-просвітницької роботи із застосуванням сучасних ІКТ; усвідомлення мети застосування ІКТ як засобу посилення художнього враження від сприйняття музичного твору; а також творчо-продуктивний критерій, показниками якого слугували володіння методами неформально-педагогічного спілкування в процесі просвітницької діяльності; володіння методами застосування ІКТ у процесі просвітницької діяльності на уроках музичного мистецтва; володіння навичками організації музичного просвітництва із застосуванням ІКТ у позакласній роботі.

На засадах розробленої діагностичної методики здійснено констатувальний експеримент, який дозволив з'ясувати, що більшість майбутніх учителів музичного мистецтва потребує суттєвого удосконалення їхньої підготовленості до просвітницької діяльності.

5. На вирішення цього завдання було спрямовано формувальний експеримент, який здійснювався за авторською методикою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій за мотиваційно-настановним, комунікативно-формувальним і досвідно-результативним етапами .

На першому етапі експериментальної роботи головна увага приділялася стимулюванню у студентів свідомо-умотивованого ставлення до означеної

проблеми засобами переконання у процесі диспутів і дискусій, критичного аналізу відеоматеріалів – відео-уроків, майстеркласів, залучення до інтерактивних форм творчої співпраці (Teambuilding, «мозковий штурм»), дистанційні засоби освітньо-ділової комунікації й обміну музичною та науково-популярною літературою, колективне розроблення електронного «музично-просвітницького» портфоліо).

На другому, комунікативно-формульовальному етапі впроваджувалися тренінги на оволодіння неформально-педагогічним, художньо-міжособистісним стилем спілкування у просвітницько-комунікативних ситуаціях. Учасників формульовального експерименту також навчали використовувати можливості програми ChatGPT (штучного інтелекту), систем Moodle, Google Classroom, використовувати можливості E-learning, засвоювати комплекс навичок використання комп'ютерних, мультимедійних технологій, техніки семплінґу, ното-графічних редакторів та ін.

Третій, досвідно-результативний етап спрямовувався на реалізацію творчих потенцій здобувачів у процесі застосування сучасних цифрових, дистанційних, музично-спеціалізованих технологій, технології «сторітелінг» (storytelling), розроблення і демонстрацію підготовлених відео-презентацій просвітницького спрямування, дидактично-ігрових і творчих завдань музично-пізнавального й педагогічно-інтерпретаційного спрямування, «захист» проектів культурно-просвітницького спрямування у рольових і ділових іграх.

За результатними формульовального експерименту здійснено другий діагностичний зріз, який засвідчив, що вищого, творчо-просвітницького рівня в ЕГ досягло на 22,5% респондентів більше, чим у першому зрізі, а в КГ їх кількість зросла тільки на 7,8 %. На пошуково-самостійному рівні в ЕГ було виявлено зростання кількості здобувачів на 20,0%, у КГ – на 0,3%. Відповідним чином, на найнижчому, початково-індиферентному рівні в ЕГ їх кількість зменшилася на 34,7%, а в КГ – тільки на 15,5%.

Доведення статистичної вартісності розбіжності за всіма критеріями наприкінці формульовального експерименту, здійснене за допомогою

багатофункціонального критерію Фішера, підтвердило, що розроблена методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій є ефективною.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів вивчення означеної проблеми. Подальшого дослідження потребують питання поширення музично-просвітницької діяльності на засадах застосування інноваційних технологій на різні вікові категорії школярів, форми залучення засобів масової інформації, громадської думки, аналіз і вияв потенційно-просвітницьких можливостей актуальних технологічних інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Андрущенко В. П. (2008). *Особистісно орієнтовані технології навчання в виховання у вищих навчальних закладах* [колективна монографія]. В. П. Андрущенко, Н. О. Дівінська, Б. І. Корольов, М. М. Левшин, В. І. Луговий та ін. Київ, Педагогічна думка, 256.
- Аристова, Л. (2018). *Методика музичного навчання та виховання: навч-метод. Посібник*. Миколаїв: Іліон, 404.
- Архімович, Л., Каришева М., Шиффер Т., Шреєр-Ткаченко О. (1964). *Нариси з історії української музики, ч. II*. Київ : Мистецтво, 310.
- Ашихміна Н. В. (2019). *Методика формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Наукові записки : I мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики», № 1*. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 96–102.
- Ашихміна, Н.В. (2021). *Упровадження інноваційних технологій у вокальну підготовку майбутніх педагогів у галузі музичної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, № 9 (113)*. Суми, СумДПУ імені А. С. Макаренка, 309–321.
- Ашихміна, Н.В. (2021). *Використання засобів ІКТ для формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Інформаційні технології і засоби навчання. 82 (2), 63–76*.
- Байбікова, Г.В. (2014). *Основи музично-педагогічного спілкування : навчально-методичний посібник*. Білгород : Видавництво БДІК, 246.
- Балл, Г.О., Медінцев, В.О. (2011). *Особистість як індивідуальний модус культури і як інтегративна якість особи. Горизонти освіти. №3, 7–14*.
- Баранецька, Ю.М. (2016) *Виховний потенціал музичного мистецтва як об'єкт науково-педагогічної рефлексії. Актуальні питання мистецької*

педагогіки. Вип. 5, 4–8.

- Барановська, І.Г., Мозгальова Н.Г., Барановський Д.М., Бордюк О.М. (2021). Використання засобів ІКТ у процесі дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки: збірник наукових статей* Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, Випуск СЛ (150). (Серія педагогічні науки). 21–37.
- Барановська, І.Г., Барановський Д.М., Якименко Ю.І. (2022). Дистанційне навчання майбутніх учителів музичного мистецтва : виклики сьогодення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 :Теорія і методика мистецької освіти :зб. наук. праць.* Київ : <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/39233>
- Барицька, О., Гуцал Р., Туровська Н. (2020). Музичне просвітництво студентської молоді в контексті використання мультимедійних (цифрових)технологій *Актуальні питання мистецької педагогіки: зб. наук. праць.* Хмельницький: ФОП Стихар А.М., Вип. 12. 9–17.
- Барвінок, І. В. (1998). Особливості музично-естетичного виховання школярів в умовах культурно-дозвілєвої діяльності. *Питання культури півдня України: Наукові записки МФ КНУКіМ з проблем культурології.* Миколаїв: МП «Можливості Кіммерії»,105–109.
- Барило, С. Організація музично-слухацької діяльності на уроках музичного мистецтва в початковій школі. Отримано з: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
- Берестенко, О. Г. (2008). Формування музично-естетичних смаків студентської молоді як соціально-педагогічна проблема. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 159–184.
- Бех, І.Д. (2009). Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. К.: *Виховання і культура №12 (17,18)*, 5–7.

- Бех, І. Д. (2003). Виховання особистості: у 2 кн. [монографія]. Кн. І: Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 280.
- Близнюкова, М. (2009). Формування фасилітативних навичок як умова підвищення професійної компетентності майбутніх учителів. *Актуальні проблеми психології*. Т.7, вип. 1, 23–26.
- Бодрова, Т.О. (2015). Особливості реалізації системно-інтегративного підходу в методичній підготовці майбутніх учителів музики. Вид-во Полтав. нац. пед. ун-т ім. В.Г Короленка, 19 – 32.
- Бондаренкою, А. В. (2011). Інтерактивні технології в контексті професійної підготовки майбутніх учителів музики засобами мультимедіа. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ПП Жовтий. Випуск 36, 83–87.
- Борисенко, Т. (2006). Підготовка майбутнього вчителя музики до організації спільної навчальної діяльності учнів. Дис.... канд. пед. наук. Кіровоград.
- Бордюк О. М. (2016). Педагогічні умови формування перцептивної культуристудентів інститутів мистецтв засобами ІКТ. *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова] : зб. наук. пр. Київ. Серія, Педагогічні науки Педагогічні науки*, Випуск 129, 16–23.
- Брилін, Б. А. (2012). Дозвіллева діяльність: поняття, реалії, проблеми. Музична педагогіка : актуальні проблеми теорії та практики. *Матеріали звітної наук.-практ. конф. викладачів і студентів ВДПУ імені Михайла Коцюбинського*. Ч. 2. Вінниця, 11–15.
- Ван, Лу. (2018). Компонентна структура феномену художньо-естетичного світосприйняття у фаховій проєкції майбутніх учителів музичного

мистецтва. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання* (2), 68–79. Отримано з http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmov_2018_2_8

- Ван Цзісюань, Ден Дівень (2020). Удосконалення підготовки майбутніх учителів до використання виховного потенціалу музичного мистецтва у становленні особистості сучасних школярів. *Актуальні питання мистецької педагогіки: зб. наук. праць*. Хмельницький: ФОП Стихар А.М., Вип. 12, 34–41.
- Ван Цзісюань, Ден Дівень (2023). Методологічні засади і педагогічні умови осучаснення змісту підготовки майбутніх учителів до музично-просвітницької діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, № 3. (127)*. Суми, 17–27.
- Ван Цзісюань, Ден Дівень (2023). Педагогічні умови й методи підготовки вчителів музичного мистецтва до формування в сучасній шкільній молоді позитивної настанови на сприйняття творів класичного мистецтва, *The 2nd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research”* (October 26-28, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 343–348.
- Ван Цзісюань, Ден Дівень, Тун Лінге (2021) Проблема виховання школярів України і Китаю як музичних аматорів. *XXX Міжнародна науково-практична конференція «Interaction of society and science: problems and prospects. (June 15 – 18, Лондон)*, 362–366.
- Ван Чень (2016). Формування вокально-виконавського артистизму студентів магістратури у музично-педагогічних ВНЗ України. *Наука і освіта. Науково-практичний журнал ПНПУ імені К.Д. Ушинського «Педагогіка» №6 /СХХХХVII*, 65–71.
- Варій, М.Й. (2008). *Психологія особистості : навч. посіб.* Київ : Центр учбової літератури, 592.

- Василенко, Л. М. (2012). Гедоністичні засади вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва: теорія та методика: монографія. Київ. НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Василевська-Скупа, Л. П., Кравцова Н. Є., Швець І. Б. (2023). Міждисциплінарна інтеграція як важливий чинник професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 29, 50–56.
- Васильєва, М. (2003). Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис. д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків : ХДПУ імені Г.С.Сковороди, 432.
- Ващенко, Г. (2000). Виховна роль мистецтва. Твори : в 4-х т. Т. 4 : Праці з педагогіки та психології. Київ, 196–256.
- Вей, Лімін (2011). Методика формування вокальної культури майбутнього вчителя музики. *Наукові записки : збірник наукових статей*. Київ. Вип. LXXXVI (96), 29–35.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (2009). уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 1736.
- Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів : методичні рекомендації (2019). О. В. Овчарук, І. Д. Малицька, І. В. Іванюк, О. О. Гриценчук, О. Є. Кравчина, Н. В. Сороко. Київ : Літера ЛТД. 64.
- Вітвицька, С. С. (2006). Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 384.
- Віхи в історії античної естетики. (1988). Київ: Мистецтво. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kobiv/Vikhy_v_istorii_antychnoi_estetyky_zbirka.pdf
- Гаврілова, Л.Г. (2017). Професійна компетентність майбутніх учителів музики як педагогічний феномен. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика : зб. наук. праць*. № 2 (77), 71–82

- Гаврілова Л., Орехова В. (2017). Структура мистецтвознавчої компетентності майбутніх учителів музики початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, № 5 (69), 230–240.
- Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті : колективна монографія (2013). Олексюк, О., Ткач, М., Лісун, Д. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка.
- Гнатюк, О. (2018). Формування мотивації до навчальної діяльності здобувачів освіти в умовах нової української школи. Отримано з: <https://lib.iitta.gov.ua/718160/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>
- Гончаренко, С.У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь.
- Горбуліч, Г. В. (2010). Потреба особистості в переживанні музичного катарсису: зміст і структура. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура*. № 1, 195–197.
- Горемичкін, А. І. (2014). Основи музичної мови: Підручник-дослідження з методики викладання музично-теоретичних дисциплін в системі музично-педагогічної освіти (для підготовки магістрів). Київ, Либідь.
- Горепко-Баранівська, Л.І. (2003). Музично-просвітницькі аспекти діяльності Григорія Сковороди. *Наукові записки*, Том 22. Частина 1, 121 .
- Греченко, В.А., Чорний, І.В. (2006). Світова та українська культура : довідник для школярів та студентів. Київ : Літера, **481**.
- Гриб, Т.О. Клименченко Т.Г. (2009). Інноваційне освітнє середовище навчального закладу вищої освіти як об'єкт наукового аналізу ЛТД, 416.
- Данилюк, А. І. (2000). Масова культура в контексті демократичних перетворень ХХ століття. Дис.... канд. філос. наук. Київ.
- Дворник, Ю. (2018). Програмно-технічне забезпечення музично-творчої Діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва як умова

- формування фахових умінь. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя Психолого-педагогічні науки*. № 1. 90–94.
- Дворник, Ю. Ф. (2017). Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах інформатизації освітнього простору. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки"*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 130–135.
- Денисовець, І.В., Денисовець Т.М., Квак О.В., Гогоць В.Д. (2022). Методичні аспекти розвитку техніки емоційного настроювання на публічну діяльність вчителя *The XII International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice»*, March 29 – April 01, Paris, France, 567.
- Демір, Б. (2015). Досвід впровадження міждисциплінарної координації у практику підготовки майбутніх учителів музики. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання, №№1–2 (5–6)*, 156–168.
- Демір, М. І. (2015) Педагогічні умови формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. Суми, 2. № 9. 12–18.
- Дичківська, І. М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник*. Київ, Академвидав.
- Дікун, І.А. (2020). Методичні аспекти формування художньо-комунікативних умінь молодших школярів. *Збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки*, Вип. 149, 27 – 35
- Дорошенко, Т. 2011. Емоційна культура як складова професійної культури майбутнього вчителя музики. *Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич, № 7, 62–66.
- Дряпіка, В. І. (1997). Соціально-педагогічні основи формування орієнтацій студентської молоді на цінності музичної культури : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 ; 13.00.05. Київ, 44.

- Дубасенюк, О. (2016). *Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-методичний посібник*. Житомир: Полісся, 256.
- Дубовий, З. С. (2018). *Формування самостійності майбутнього вчителя музики у системі дистанційного навчання : навчально-методичний посібник*. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 120.
- Ду, Лян. (2017). Самореалізація особистості студента у процесі позанавчальної музично-просвітницької діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11*, Вип. 23. Київ, 25–30.
- Дурманенко, О. (2014). Теоретичний аналіз поняття «педагогічні умови» в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок №7 (90)*, 201, 132–135.
- Дьяченко, І. (2015). Роль методу порівняльного аналізу музичних творів у формуванні слухацької культури учнів основної школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 18. Київ, 263-267.
- Євтух, М.Б., Волощук І.С. (2008). Забезпечення якісної вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства. *Педагогіка і психологія №1*, 72.
- Єременко, О. В. (2015). *Методологічні основи становлення мистецько-педагогічної освіти. Час мистецької освіти : збірник наукових праць*. Харків, 74–80.
- Жао, Джін (2019). Праці мислителів Давнього Китаю як свідчення становлення музичної педагогіки, естетики та критики. *Українська музика, № 3–4 (33-34)*, 117–124.
- Жигінас, Т. В. (2016). Аксіологічний підхід у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької роботи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 5(74), 85–96.

- Жигінас, Т.В. (2014), *Методика підготовки майбутніх учителів музики до концертно-освітньої діяльності*. Київ, 178.
- Заболотня, А.Г. (2022). Психологічні аспекти педагогічної діяльності вчителя. The XII International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice», March 29 – April 01, Paris, France, 893.
- Завалко, К. В. (2011). Інноваційні концепції музичного виховання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти* : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти». № 11 (16). Київ, НПУ, 45–49.
- Завалко, К. В. (2014). *Методологія формування готовності вчителя музики до інноваційної діяльності* : монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 266.
- Задоля, О. (2010). Роль і місце просвітницької діяльності у формуванні духовної культури особистості студента – майбутнього вчителя музики. *Проблеми мистецької освіти : збірник науково-методичних статей. Вип. 5*. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 164 – 169.
- Занюк, С. (2001). *Психологія мотивації. Теорія и практика мотивирования. Мотивационный тренінг*. Київ, Эльга-Ника-Центр.
- Заря, Л. О. (2008). Мультимедійне забезпечення уроків музики як умова формування музично-пізнавальних інтересів школярів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова. Сер. 14: Теорія і методика мистецької освіти*. Київ, НПУ, 99–102.
- Зінська Т. (2014). Інформаційно-комунікативні технології у сучасній музичній освіті. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття*. 456 – 460

- Зязюн, І. А. (2003). Освітня парадигма – тип культурно-історичного мислення і творчої дії суб'єктів освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи*: зб. наук. праць. Київ, 15–29.
- Зязюн, І. А. (2008). Інтеграційна функція культурної парадигми. *Професійно-художня освіта України : збірник наукових праць*. Київ-Черкаси, вип. V. 3–13.
- Інформаційні технології в навчанні (2006). Київ : Видавнича група ВНУ, 240.
- Історія світової культури: Навч. посіб. (2010). Керівник авт. колективу. Л.Т.Левчук. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 400.
- Капська, А. Й. (1998). Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості. *Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів: Теорія, практика, програми* : зб. наук. статей. Київ : ІЗМН, 5–12.
- Линенко, А. Ф. (1995). Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія*. № 1, 125–132.
- Канюк, С.С. (2002). Психологія мотивації: Навчальний посібник. Київ : Либідь, 238–248.
- Касьяненко, М. Д. (1993). Педагогіка співробітництва. Навч. посібник. Київ, Вища школа.
- Каташова, О. А. (2010). Виховання духовних цінностей старшокласників в умовах багатопрофільного ліцею. Дис... канд. пед.. наук. Луганськ.
- Козяр, А. В. (2016). Упровадження нових методів навчання як чинник розвитку вищої освіти. Львів.
- Кожевнікова, Л. (2016). Музично-просвітницька діяльність у контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. № 5 (59), 110–120. Суми.

- Кожевнікова, Л. В. (2003). Підготовка майбутніх учителів початкових класів і музики до музично-просвітницької діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 18.
- Козеняшев, Є. (2011). Музичне виховання в стародавньому світі. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Вип. 1., 180–183.
- Козир, А. В. (2016). Інноваційні аспекти технологізації процесу формування професійної майстерності майбутніх учителів музики. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць, Вип.6*.
- Койчева, Т. І., Осипова Т. Ю., Галіцян О. А. (2020). Методичний ресурс формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 1 (130). Одеса, 7–13. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-1-1>
- Койчева, Т. І., Фань Пейсі (2022). Прогностична діяльність у ракурсі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 85. С. 35-39. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.7>
- Конфуцій. Цитати про музику (2000). <https://muzabetka.com.ua/music-quote-5.html>
Конфуцій.
- Коростіль, Л., Колосова, Г. (2016). *Хто такі «ікси» та «ігреки» і як їм порозумітися з «зетами»*. <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-16-m3-15-03-2016-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-porozumtisya-z-zetami>.
- Костюк, О. Г. (1965). Сприймання музики і художня культура слухача. Київ: Наукова думка, 123.
- Котова, Л., Погорелова, В. (2010). Технологія підготовки майбутніх учителів музики до публічних виступів. *Рідна школа*. № 6, 49-53.

- Котляревська, О. І. (1996). Активний потенціал музичного твору: культурологічний аспект інтерпретування. Дис.... канд. мистецтвознавства. Київ.
- Котляревський, І. (1989). До питання про понятійність музичного мислення. *Музичне мислення: Сутність. Категорії. Аспекти. Дослідження: збірка статей*. К., 28–34.
- Кремень, В.Г., Ільїн, В. В. (2005). Філософія мислителі, ідеї, концепції. Київ, Книга.
- Кремешна, Т. (2006). Професійна компетентність як складова педагогічної самоєфективності майбутніх учителів музики. *Вісник Черкаського університету : серія педагогічні науки*. – Вип. 84, 60 - 64.
- Кропивка, О. Г. (2019). Створення мотиваційно-інноваційного освітнього середовища інтенсивного накопичення майбутніми учителями природничих наук знань з формування безпечної поведінки учнів старшої школи. *Імідж сучасного педагога*, (5(188)), 79–83. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5\(188\)-79-83](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5(188)-79-83)
- Кузнецова, О. О. (2020). Теорія та практика методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької роботи зі школярами. Дис ... д-ра пед. наук. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми. ???
- Кузнецова, О.А. Просвітницька діяльність вчителя музичного мистецтва. Отримано з: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9716/Kuznetsova.pdf?sequence=1>
- Курова, А.В. (2020). Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА». Одеса: Фенікс, 79.
- Кузьмінська, Л. (2003). Музично-виконавська діяльність в Україні: *Мистецтво і освіта*. №3, 12–15.

- Культурологія (2009). За заг. ред. Т. Гриценко. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 392.
- Кьон, Н.Г., Чжу, Юньжуй (2018). Методологічні засади підвищення пізнавальної активності майбутніх викладачів вокалу. *Науковий вісник національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки*, № 6. Одеса, 60-65.
- Кьон, Н.Г., Лі Ліцюань (2018). Методика подолання недоліків вокального інтонування у школярів молодшого та підліткового віку. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»* : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, (3), 122–127.
- Лабунець, В., Карташова, Ю. (2013). Інтегроване навчання майбутніх учителів музики: теорія та практика. Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д.Г., 235.
- Ластовецька, З. (2004). Спроба дослідження музичних запитів, інтересів і цінностей в студентському середовищі України. *Вісник Львів. Ун-ту. Серія мист-во*. Вип. 4, 94–101.
- Литвин, А. Педагогічні умови інформатизації навчально-виховного процесу в ПТНЗ. От римано з : <https://lib.iitta.gov.ua/5254/1/St.pdf>.
- Листопад, О., Філіпенко, Н. (2012). Інформаційно-комунікаційні технології навчання музичного мистецтва: досвід Польщі. *Порівняльно-педагогічні студії*, № 2, 22–27.
- Листопад, О. (2011). Інноваційний розвиток освіти й освітні інновації. Понятійно-термінологічний аналіз проблеми, *Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя: методологічні, змістові та методичні аспекти*. Суми, Україна: МакДен, 43–60.
- Лі, Аньань (2018). Музично-просвітницька діяльність вчителя музики і компонентна структура підготовки студентів до її організації в роботі зі старшокласниками. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 199–203.

- Лі, Аньань (2018б) Музичне просвітництво в минулому та сьогодні. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* №2 (76), 13–24.
- Лінь, Хуацінь (2017). Формування фортепіанно-виконавської культури майбутніх учителів музики.13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Дис. ... канд. пед. наук. Суми.
- Линенко, А. Ф. (2018). Герменевтичний підхід у педагогіці і його принципи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського*, 3 (122), Одеса, 55–59.
- Лисенко, Я. О. (2016). Музичне просвітництво як різновид культуротворчої та виховної діяльності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Вип. 4, 93–101.
- Лобова О. В. (2015). Особистість учителя як чинник формування музичної культури молодших школярів. Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : від історії до інновацій : монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої, С.М.Кондратюк. Суми, 305–324.
- Лю Цзя (2017). Методика підготовки майбутнього викладача вокалу до інноваційно-фахової діяльності. Дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ.
- Лян, Ду (2018). Музично-просвітницька діяльність студентів у позанавчальній роботі як умова їх самореалізації. Дис... канд. пед. наук. Київ.
- Ляшенко, О. (2014). Методи інтерпретації музичних творів як засіб мистецького навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки. Сер. : Педагогічні науки*. Київ, № 133(1), 154–160.
- Максименко, С., Соловієнко В. (2000). Загальна психологія: Навч. посібник. Київ,: МАУП, 256.
- Масол, Л. (2001). Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій. *Мистецтво та освіта* №1, 2–5.

- Масол, Л. (2010). Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти: посібник для вчителя. Київ: Педагогічна думка, 232.
- Ма, Сюй (2014). Дидактичні принципи музично-мистецької освіти та педагогічні умови їх реалізації в навчанні іноземних студентів. *Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (збірник наукових праць) №11-12, ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, Одеса, 58-67.*
- Матвієнко, С.І. (2017). Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку :навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 297.
- Мейнерт Н. (1974). Ансамбль "Deer Purple". *Молодь Естонії*. 1974, 5 жовтня, № 196 (5841).
- Мельник О. П. (2009). Формування досвіду музично-просвітницької діяльності майбутніх вчителів музики як педагогічна проблема. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти* : зб. наук. праць. К. : НПУ, Вип. 8 (13). Київ, 108-113.
- Мельник, О.П. (2015). Специфіка музично-просвітницької діяльності вчителя музики загальноосвітньої школи. *Науковий часопис. Серія4: Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 15 (20), 101–107
- Мельник, О.П. (2015). Комунікативний аспект діяльності педагога-музиканта у контексті здійснення музичного просвітництва. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 19. Кив, 34–38.
- Михайличенко, О.В. (2005). Музично-педагогічна діяльність українських композиторів і виконавців другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: історичні нариси. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1».

- Михаськова М. А. (2018). Застосування інтерактивних методів ситуативного моделювання в професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. Вип. 7, 5457.
- Михаськова М.А. (2007). *Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики*. Дис... канд пед. наук. Київ.
- Міщанчук, В.М. (2018). Теоретико-методичні засади музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з використанням сугестивних технологій. монографія *Музична освіта : філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси*. Кривий Ріг : ФОП Чернявський Д.О, 223–248.
- Модельний закон про просвітницьку діяльність (прийнято на двадцятому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД) (Постанова N 20-15 від 7 грудня 2002 року).
- Моляко В. О. (2007). *Творчий потенціал людини як психологічна проблема. Педагогічна і психологічна науки в Україні*. Т. 3. Київ : Педагогічна думка.
- Мозгальова, Н. Г. (2011). *Теоретико-методичні засади інструментально - виконавської підготовки вчителя музики*. Вінниця : «Меркьюрі-Поділля».
- Мозгальова, Н.Г., Барановська, І.Г. (2017). Теоретичне обґрунтування творчої самореалізації студентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, Вип. 22 (27), ч. 2. 31–37.
- Москаленко, В. Г. (2008). Аналіз у ракурсі музичної інтерпретації. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : науковий журнал*. № 1. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського.

- Муранова, Н.П., Волярська О.С., Літвінчук Л.Й. (2020). Ідеї філософії Просвітництва в українському освітньому контексті: монографія. Київ : ТОВ «НВФ «Славутич-Дельфін», 154.
- Мурована, Н.М. (2008). Педагогічне керівництво розвитком професійної компетентності вчителів музики у післядипломній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 20.
- Нестеренко, Л. М. (2016). Соціокультурні чинники формування музичних переваг студентської молоді в сучасній Україні. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, № 139, 75-83.
- Никифорова, І. (2007). Педагогічна культура як складова фахової комунікативної культури майбутнього вчителя. *Рідна школа*. № 3, березень. 52–55.
- Нісімчук, А. С., Падалка, О. С., Шпак, О. Т. (2002). *Сучасні педагогічні технології*. Київ.
- Нова українська школа. (2016.) Концептуальні засади реформування середньої школи. Упоряд. Л.Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т.Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян. Київ. 34
- Назаренко, М. (2017). Теоретичні основи інтеграції знань у системі вокально-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки, Серія: Педагогічні науки*, Вип. 139. Кіровоград: 151–154.
- Ніколаєнко, М.С. (2018). Інтерактивна дошка: теорія і практика. Суми : Ніко. 94.
- Новська, О. Р. (2015). Методика самопроектування фахового розвитку студентів магістратури у процесі музичного навчання в педагогічних університетах. Дис... канд. пед. наук, Київ.
- Овчаренко, Н. А. (2016). Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Дис. ... д-ра пед. наук. Кривий Ріг.

- Овчаренко, Н. А. (2023). Формування художньо-інтерпретаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами семіотично-герменевтичного аналізу вокального твору. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2(126), 185–198.
- Огієнко, О. І. (2015). Методологічні орієнтири порівняльної педагогіки в умовах глобалізації. *Освіта для сучасності : зб. наук. пр. : у 2 т. Т. 2*. Київ, 359–367.
- Олексюк О.М., Тушева В.В. (2020). *Методологія наукових досліджень у галузі мистецтвознавства та музичної педагогіки : навч. посіб.* Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 176.
- Олексюк, О.М. (2017). Цілісність особистості в контексті міждисциплінарної інтеграції у вищій мистецькій освіті. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, Серія 14 (теорія і методика мистецької освіти)*. Вип. 22 (27). Ч. 1, 8–12.
- Олексюк, О. (2018). Стратегічні орієнтири розвитку мистецької освіти в міждисциплінарному дискурсі. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, №3, 4–8.
- Орищук, О. (2019). Методика формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької діяльності у процесі вокального навчання. *Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки*, №1 (64), 177–181.
- Отіч, О. (2007). Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання. Чернівці : Зелена Буковина, 455.
- Павлічук, В. Павлюк, Н. (2019). Процеси спілкування в музичній діяльності: особистісний аспект. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, № 67, Т. 1.
- Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)*. Київ: Освіта України, 274.

- Падалка, Г. М. (2009). Лекція з авторського курсу «Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін» на тему: «Принципи навчання мистецтва». Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ.
- Пазенок, В. (2005). Гуманістичний принцип сучасної філософії освіти. *Філософія освіти*. № 1, 53–73.
- Паламарчук, В. (2006). Інновації в сучасній освіті. *Завуч*, №10, 1–4.
- Панфілова А. П. (2008). Ігрове моделювання в діяльності педагога: навчальний посібник для студентів / під ред. І. А. Колесникової. Видавничий центр «Академія».
- Пенчен, Чай. (2012). Художньо-стильова компетентність учителя музики. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*, 11-12, 289–296.
- Пен, Юй, Кьон Н. Г. (2021). Методологічні засади формування творчих умінь майбутніх викладачів вокалу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка*, № 4 (108). С. 418 – 427.
- Петрова, І. Л. (2011). Інновація. *Енциклопедія Сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Отримано з <https://esu.com.ua/article-12321>
- Петровський, С.С., Лищук, О. А. (2020). Основи програмної інженерії та тестування програмного забезпечення. Лабораторний практикум для студентів. комп'ютерні науки Хмельницький : ХНУ, 75.
- Пехота, О. М. (2000). Особистісно орієнтована освіта і технології. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія*.
- Пехота О.М., Кіктенко, А.З., Любарська, О.М. (2002). Освітні технології: навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К., 255.
- Пилипюк, Т.В. (2013). Сутність поняття «підготовка майбутніх учителів початкової школи» в сучасній педагогіці. Отримано з:

- <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30360/Pylypiuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>).
- Пиголенко, І. В. (2004). Інтернет-залежність, як соціальна проблема інформаційного суспільства. *Соціальна робота і сучасність: теорія і практика: Тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, ІВЦ «Видавництво «Політехніка»», 111–112.
- Піскунова, М.В. (2010). Роль мистецтва у становленні самосвідомості старшокласників. *Проблеми мистецької освіти : збірник науково-методичних статей. Вип. 5*. Відп. ред. О. Я. Ростовський. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 210–220.
- Піча, В. М. (1992). Вільний час: тенденції і проблеми розвитку. Київ, 106.
- Пішак, О. (2023) Специфіка спілкування і комунікації: етико-філософський аналіз. URL: <http://narratif.primordial.org.ua/pishak02.htm>
- Пляченко, Т. (2012) Компетентнісна модель у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя музики. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір. Матеріали Міжнародної наук.-практичної конференції*. 722–729.
- Побережна, Л. Л. (2007). Культурне середовище вищого навчального закладу як простір формування стилю і способу життя. Отримано з: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2007-3-2/20_Poberegna.pdf
- Полубоярина, І. І. (2008). Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в педагогічному коледжі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 21.
- Попович, Н. (2022). Функціональна характеристика діяльнісної та практичної складових професійно-особистісного досвіду фахівця з музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, № 6, 9–13

- Прищак, М. (2010). Комунікація, спілкування, комунікативність: категоріальний аналіз. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. № 2, 5–8.
- Проворова, Є. М. (2016). Формування культури слухання у методичній підготовці *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 121–122.
- Проворова, Є. (2008). Методичні засади формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 19.
- Пшемінська Л.О. (2001). Музично-педагогічні ідеї Болеслава Яворського. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, Вип.195, 196 – 190
- П'ятакова, Г. П. (2003). Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі : навчально-методичний посібник для студентів та магістрантів вищої школи. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 55.
- П'ятницька-Позднякова, І.С. (2012). Художньо-педагогічна комунікація: структурний аналіз. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені О.В. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. Вип. 1.38 (2), 192.
- Радкевич, В. (2004). Педагогічні умови формування технологічної культури у педагогів професійно-художньої школи. *Професійна освіта : педагогіка і психологія : Польсько-український; Українсько-польський щорічник*. Київ ; Ченстохова. Вип. VI, 81–90.
- Реброва, О. Є. (2011). Методологія і методи досліджень педагогіки мистецтва. Навчально-методичний посібник для студентів і магістрантів інститутів мистецтв педагогічних університетів. Одеса, ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 84
- Реброва, О. Є. (2012). Просвітницька сутність художньої інтерпретації: педагогічний контекст. *Виконавча інтерпретація та сучасний*

навчальний процес: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф.
Луганськ, 162–163

- Рейзенкінд, Т.Й. (2006). Дидактичні основи професійної підготовки вчителя музики в педуніверситеті. Кривий Ріг: Видавничий дім, 640.
- Рибальченко, О. Естетичні захоплення та інтереси сучасної молоді. Отримано з: http://www.rusnauka.com/8_NTSB_2015/Psihologia/5_188489.doc.htm
- Ростовський, О. Я. (2000). Методика викладання музики у початковій школі : навч.-методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан.
- Ростовський, О.Я. (2011). Теорія і методика музичної освіти: навчально-методичний посібник. Богдан, 640.
- Ростовський, О. Я. (1997). Педагогіка музичного сприймання. Київ : ІЗМН, 248.
- Рудницька, О. П. (2001). Світоглядна функція мистецтва. *Мистецтво та освіта*, №3, 115.
- Рудницька, О. П. (2002). Музика і культура особистості. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ, ТОВ «Інтерпроф».
- Рудницька, О. П., Свистельнікова, Т. Ю. (1998). Музично-просвітницька діяльність майбутнього вчителя. Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова.
- Савченко, О. (2013). Досвід реформування української освіти : спроба наукової рефлексії. *Освітні реформи : місія, дійсність, рефлексія : колектив. моногр.* Нац. акад. пед. наук України, Вища пед. школа Співки пол. вчителів, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка ; Київ : Едельвейс, 385–396.
- Сбітнєва, Л. М. (2016). Розвиток системи музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні (друга половина ХХ століття). Дис... канд. пед. наук : 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 406.
- Сбруєва, А. А. (2001). Освіта в умовах глобалізації. *Шлях освіти*. № 2, 22–25.
- Ситник, Т. М. (2013.). Музично-виконавська культура співака. *Педагогічний пошук : науково- методичний вісник*. № 1, 29–31.
- Сіверс, В.А. (2011). Історія світової культури. Київ : НАКККІМ, 438.

- Сікора, Я.Б. (2023). Стандартизація ІТ-освіти на сучасному етапі: порівняльний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Вип. 1 (52), 195–201.
- Соколова, О. В. (2004). Методичні основи інтеграції мистецьких знань у підготовці майбутніх учителів музики і художньої культури. Автореф. дис. .... пед. наук, Київ.
- Славич, А. (2016). Методика використання комп'ютерної техніки при викладанні музики. Дрогобич, РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 19.
- Словник іншомовних слів (1985). За ред. О. С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. К: Українська радянська енциклопедія, 966.
- Смолінська, О. Є. (2015). Теоретико-методологічні засади організації культурно-освітнього простору педагогічних університетів України : дис...д-ра пед. наук ; 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Дрогобич, 598.
- Соціально-психологічний словник (2004). О. О. Мельник [авт.-уклад. : В. М. Галицький, О. В. Мельник, В. В. Синявський]. Київ, ЩСЗУ.
- Сопіна, Я. В. (2003). Формування естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 20.
- Спілюті, О.В. (2012). Формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки. Автореферат дис... канд. пед. наук 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Київ, 22.
- Степанова, Л. (2015). Педагогічна промова як складова мовленнєвої компетенції майбутніх учителів мистецьких дисциплін. *Наука і освіта №2/СХХХІ, : Психологія і педагогіка*. Одеса, 107-112.
- Сухомлинський, В.О. (1988). Сто порад учителю. Київ, Радянська школа, 310.

- Ся, Гаоян. (2019). Методика поліхудожньої підготовки майбутніх учителів музики у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін. Дис... канд. пед.н.: 13.00.02, Київ.
- Тан, Цземін (2015). Основні підходи до музичного навчання учнів в Китаї. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти* : зб. наук. праць. Слов'янськ,. Вип. 2, 46–54.
- Ткаченко, М.О. (2019). Специфіка та зміст фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/af9aaa99-5af6-4d5f-ae7-a4b382bbe57e/content>
- Ткачова, Н. (2000). Формування ціннісних настанов особистості як регулятора її поведінки. *Наукові записки кафедри педагогіки ХНУ*. Харків, Константа, 165–174.
- Толстова, Н. М. (2015). Компетентність вчителя музики та готовність студентів до самовдосконалення у класі постановки голосу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти, 18 (23), 123–127.
- Товкун, Г. (2011). Музика, яку любить сучасна українська молодь. Отримано з: <https://ij.ogo.ua/ya-zhurnalist/muzika-yaku-lyubit-suchasna-ukrayinska-molod/>
- Топчій, Л. Г. (2010). Психолого-педагогічне проектування розвитку особистості учнів у роботі з батьками. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Стратегія інноваційного розвитку обдарованості в системі проектування виховного процесу»*. Київ, ІОД.
- Траверсе, Т. *Музика як психологічний чинник впливу на особистість*. Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. <http://newacropolis.org.ua/theses/30a81c08-e43f-4528-a367>

- Трофименко, А. (2020). Фасилітаційна компетентність як невід'ємна складова професійної компетентності сучасного вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. №10(104). 269–279.
- Тун, Лінґе, Цуй Шилін (2020). Виховання школярів як освічених музичних аматорів у загальноосвітній системі України й Китаю. *Актуальні питання мистецької педагогіки: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура*. Хмельницький: ФОП Стихар А.М., Вип. 12. 45–51
- Тун, Лінґе (2021). Теоретико-методичне забезпечення вдосконалення підготовки майбутніх учителів до розвитку музичних здібностей школярів на уроках музичного мистецтва *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 7 (111). Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 265-276.
- Туришева, О.О. (2021). Нові горизонти студентської гурткової діяльності. *Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 2)*, Boston-Vinnitsia: Primedia eLaunch & European Scientific Platform.153–155.
- Тушева, В. В. (2016) Культурологічний підхід як теоретико-методологічна основа стратегії формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, №4 (86), 155–161.
- Уланова, С. І. (2002). Музичне просвітництво ХІХ століття : Австрія і Німеччина: монографія. Київ : ДАКККіМ, 252.
- У, Іфан (2012). Методика підготовки майбутніх учителів музики України і Китаю до роботи в умовах полікультурного середовища. Автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ.
- Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання: Навчальний посібник. (2006). Н. Миропольська, С. Ничкало, В. Рагозіна, Л. Хлебникова, В. Шахрай. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан.

- Устименко-Косорич, О. (2002). Масова музика як атрибут молодіжної культури середини ХХ століття. Дис. ...канд. пед. наук. Київ
- Фан, Бин. (2015). Стилевые аспекты адаптации национальной инструментальной традиции в фортепианной музыке современных китайских композиторов. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 1, 117–122.
- Фань, Чженьсюань (2017). Основні тенденції розвитку музичної освіти Китаю у ХХ ст.; поєднання традицій та інновацій. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, вип. 48, 121–134.
- Філіппова, Л. В., Коробейнікова Т. І., Михалюк А. М. (2023). Розвиток цифрових компетентностей здобувачів вищої освіти в Україні в сучасних реаліях. *Академічні візії*, вип. 17. Отримано з: URL: <https://subject.com.ua/culture/item/693.html>
- Філософський словник (1986). За ред. В. І. Шинкарука. Київ. Головна редакція УРЕ.
- Флегонтова, Н. (2007). Соціальна та педагогічна сутність вільного часу та культурного дозвілля. Навчально-методичний посібник. Київ : Освіта України, 144.
- Фурсенко, Т. Ф. (2013). Музичне дозвілля молоді : підручник для студентів за фахом 7.0202040 «Музичне мистецтво». Ялта: РВВ РВНЗ ГУ.
- Хлебнікова, Л., Дорогань Л., Івахно І., Кондратова Л., Корнілова О., Лобова О. та ін. (2012). Програма Музичне мистецтво для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи. *Мистецтво і освіта*,. Вип 1, 14-19.
- Хриков, Є.М. (2011). Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Шлях освіти*. № 2, 11–15.
- Хуан, Чанхао (2018). Методика вокального навчання майбутніх учителів музики на засадах особистісно-орієнтованого підходу. Дис....канд.пед.н. за спеціальністю 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». НПУ імені М.П. Драгоманова, Київ.

- Хуан, Юйсі, Го Яньжань (2022). Пісенний фольклор в репертуарі китайських студентів як форма міжкультурного діалогу сходу і заходу. *Ініноваційна педагогіка*. Вип. 50. Том 2, 59–63.
- Цуй, Шилін (2023). Досвід формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах міждисциплінарної координації. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, No8 (119), 112–116.
- Цюняк, О.П. (2019). Інноваційне освітнє середовище як чинник професійного ставлення майбутніх магістрів початкової освіти. *Теорія і методика професійної освіти*, Випуск 14. Т. 1., 175–178.
- Чай, Пенчен (2014). Формування художньо-стильової компетентності майбутнього вчителя музики України і Китаю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 21.
- Чень, Кай. (2019). Методика виконавсько-просвітницької підготовки майбутніх учителів музики в університетах України і Китаю. Дис... канд. пед. наук за спец.: 13.00.02. Київ, 30.
- Чень, Лян (2021). Ціннісний потенціал мистецько-просвітницької діяльності майбутніх учителів музики *Естетика та етика педагогічної дії*, вип 23, 70–81 .
- Черкасов, В. (2014). Розвиток музичної освіти у період Просвітництва. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія : Педагогічні науки. Вип. 132, 261–265.
- Черкасов, В. (2014) Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 472.
- Черкасов, В. (2013). Музично-просвітницька діяльність Б. Асаф'єва, В. Шацької, Б. Яворського. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*. Вип.121(2), 121–126.

- Чжан, Їфу. (2016). Методика формування художньо-образного сприйняття у майбутніх учителів музики в процесі інструментально-виконавської підготовки. *Молодь і ринок* : щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, № 5, 164–169.
- Чжан, Няньхуа (2017). Формування художньо-інформаційної компетентності студентів факультетів мистецтв у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Дис... канд. пед.н. за спец. 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. Київ.
- Чжу, Цянь. (2019). Удосконалення навичок емоційно-вольової саморегуляції майбутніх учителів музичного мистецтва. *IV міжнародна науково-практична конференція «Музичне мистецтво XXI століття – історія, теорія, практика»*. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Баку : Посвіт. Вип. 5, 315–323.
- Чубарук О. В. (2019). Мотиваційно-ціннісний компонент управління розвитком професійної компетентності вчителів української мови і літератури в системі післядипломної освіти. Народна освіта. Педагогічна наука. Розділ 2. Отримано з: URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3351
- Цимбалару, А. Д. (2014). Теоретичні та дидактико-методичні засади педагогічного проектування освітнього простору в школі І ступеня : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.09. Київ ; НАПН України, 41.
- Цимбалюк, І. М. (2004). Психологія спілкування : навч. посіб. Київ : Професіонал, 304.
- Шевнюк О. Л. (2003). Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: Монографія. Київ, НПУ ім. М.П.Драгоманова, 232.
- Шевнюк, О. (2006). Мистецькі дисципліни в реформаційних процесах євроінтеграції. *Імідж сучасного педагога*. № 5/6. 24–29.

- Ши, Цзюнь-бо (2007). Методика формування мистецької компетентності майбутніх учителів музики в процесі фортепіанної підготовки. Автореф. Дис.. на здобуття .... Канд.. пед.. наук, 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання, 22.
- Шип, С. (2001). Музична форма : від звуку до стилю. Навчальний посібник. Київ: Заповіт, 368.
- Шреєр-Ткаченко, О. Я. (1980). Історія української музики : уч. пос. Ч. 1. Розвиток української музичної культури від найдавніших часів до середини XIX століття. Київ : Музична Україна, 198.
- Шреєр-Ткаченко О. (1972). Григорій Сковорода – музикант. Київ : Музична Україна, 94.
- Шумілова І.Ф. (2016). Особистісно-діяльнісний підхід до формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (44), Issue: 92
- Щербак, Т. І., Пухно С. В. (2020). Дослідження музичних здібностей піаністів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 1, 71-77.
- Щолокова, О. П. (2011). Компетентнісний підхід у просвітницькій діяльності вчителя музики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 22, 15–19.
- Шостак, Г. В. (1996). Музика масових жанрів як фактор формування музичної культури підлітків: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ : Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 177.
- Юйань, Шаоцян (2022). Методологічні підходи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-фахової діяльності на засадах здоров'язберігаючих технологій. *Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 47, том 4*, Дрогобич, 288 – 294.

- Янь, Ю (2021). Програмна музика як педагогічний ресурс формування художньо-образних репрезентацій майбутніх учителів музичного мистецтва. *Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 2)*, Boston-Vinnitsia: Primedia eLaunch & European Scientific Platform, 170–173.
- Яковлев, А.А. (2001). Вплив типу культури на характер освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : збірник наукових праць / За ред. І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. У двох частинах. Ч.1. Київ, 224–228.
- Яновський, А. (2019). Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, Том 4, No 30, 310–315.
- Ярошинська, О. О. (2015). Теоретичні і методичні засади проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : дис. ...доктора пед. наук ; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Житомир, 544.
- Ярмаченко, Д. (2001). Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченко. Київ : Пед. думка, 514.
- Ярошук Л. (2009). Концептуальні підходи до формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*, вип. 5.Тернопіль, 32–37.
- Ясперс, К. (1996). Комунікація. Першоджерела комунікативної філософії. Київ, 132–148.
- Adorno, Theodor W. (1956). *Fragmen über Musik und Sprache. Gesammelte Schriften.* Frankfurt a.M.

- Albrecht, H., Wiora, W. (1961). Musikwissenschaft. Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Bd. 9. Kassel.
- Allport, Gordon Willard. (1935). *Attitudes*, in *A Handbook of Social Psychology*, ed. C. Murchison, Worcester, MA: Clark University Press, 789-844.
- Ashley, Richard D. (1989). Redesigning the Content and Sequence of Instruction in Music Theory. Northwestern Univ., Evanston, Ill. p. 25
- Bern, Eric (2002). Spiele der Erwachsenen: Psychologie der menschlichen Beziehungen. Deutsch von Wolfram Wagnath. Rowohlt, Reinbek bei Hamburg 1967; Neuauflage: 2002
- Бижков, Георги; Краевски, Володар (2002). Методология и методи на педагогическите изследвания. София : Унив. изд. Св. Климент Охридски: 502.
- Binet, A., Simon, T. (1908). The development of infant intelligence. *The Annals of Psychology*.
- Burton, John (1997). Conflict Resolution: Towards Problem Solving, *Peace and Conflict Studies*: Vol. 4 : No. 2 , Article 2.
- Ван Юйхэ (2002). История музыки в современном Китае. Пекин : Народное музыкальное изд-во, 362.
- Broiako, N.; Oliinyk, O.; Skomorovska, I.; Dorofieieva, V., Pistunova, T., Koehn, N. (2021). Training as a means of successful Professionalization of applicants for higher Education in quarantine. *Laplage em Revista (International)*, vol.7, n. Extra B, May - Aug. 2021, p. 503-510. WoS (Навчання як засіб успішної професіоналізації здобувачів вищої освіти в умовах карантину).
- Caο Hongkai (2016). Ability to Conduct a Chorus as an Element of Professional Competence of a Teacher. Наука і освіта : наук.-практ. журнал. № 4, Одеса, 90-95.
- Сунь, Цзинань (2004). Літопис китайської музичної освіти в період нової історії 1840–2000 рр. Шаньдун, 669

- Dahlhaus, C. Fragmente zur musikalischen Hermeneutik. Beiträge zur musikalischen Hermeneutik. Regensburg, 159-172.
- Fechner, G. (1876). *Vorschule der Aesthetik*, 2 Bände, Leipzig.
- Goleman, D. (2006). *Emotionale Intelligenz*. München.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York, NY: D. Van Nostrand Company.
- Haken, H. (1989). Synergetik – die Lehre vom Zusammenwirken. *Wie die Zukunft Wurzeln schlug*, pp.188-195.
- Habermas, J. (1983). *Moralbewußtsein und kommunikatives Handeln*. Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft. 380s.
- Huizinga, J. (2009). *Homo ludens. Vom Ursprung der Kultur im Spiel*. Reinbek
- Maslow, A. (1987). *Motivation and Personality*. New York: Harper.
- Michael De Sapio (2023). Music and the Enlightenment. URL: <https://theimaginativeconservative.org/2023/08/music-enlightenment-michael-de-sapio.html>].
- Michael De Sapio (2023). The Baroque: The Central Era of Western Culture. <https://theimaginativeconservative.org/2023/10/baroque-central-era-western-culture-michael-de-sapio.html>
- Nikolai, H., Lynenko, A., Koehn, N., & Boichenko, M. (2020). Interdisciplinary Coordination in Historical-Theoretical and Music-Performing Training of Future Musical Art Teachers. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(1), 225-235. Doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i1.2434>.
- Monroe, Alan H. (1999). *Principles and types of speech* Published by Pearson Education, Limited, 543s.
- Riding, R. J., Wigley, S. (1997). The Relationship Between Cognitive Style and Personality in Further Education Students, Personality and Individual Differences, 376–389.
- Rogers, C. R. (1977). *Carl Rogers on Personal Power*. New York: Delacorte Press.
doi:10.1177/0003065108315687

- Schumpeter, J. A. (2014). *Capitalism, socialism and democracy* (2nd ed.). Floyd, Virginia: Impact Books.
- Shils, E. (1971). *Mass And its Culture. Mass Culture Revisited*. N.Y., 61–84.
- Цзинь Чжунмін (1994). *Музична освіта і китайська культура*. Шанхай: *Шанхайська освіта*. 414.
- Koehn, Natalya, Mariana Shapoval, Halyna Shchyhelska, Iryna Tkachenko Iuliia, Osenko Halyna Bilanych. (2020). Research of methods of teaching humanities discontinued in distance students. *Journal of Critical Reviews*. Vol 7, Issue 14, P. 528 -531.
- Лунь Юй (1988). *Конфуцій*. Пекін: Народне видавництво, 224 с. / 孔子. 论语/孔北京 : 人民出版社. 224。
- Мю Пэйянь (1996). *Музыкальное образование в начальных и средних школах*. Шанхай, 112.
- Сунь Цзинань (2004). *Летопись китайского музыкального образования в период новой истории 1840–2000 гг*. Шаньдун, 669.
- Yu, Henqyuan, Koehn, Natalya (2021). Internationalisation for mobility and home (IfMH) as a conceptual basis for reforming music education of Chinese students in ukrainian pedagogical universities. *Ad alta journal of interdisc iiplinary research*. Volume. 11 Issue 2, p. 127–131. DOI (& full text) | .pdf: www.doi.org/10.33543/1102.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета

**на виявлялись знань з проблемами культурної трансмісії й ролі
вчителя у підготовці нових генерацій до її реалізації**

1. У чому полягає сутність культурної трансмісії?

- а) запам'ятовування інформації про композиторів;
- б) набуття творчих вмінь;
- в) ретрансляція і засвоєння через музичне мистецтво ґрунтовних елементів суспільної культури і мистецтва

2. Яку роль відіграє вчитель музичного мистецтва з погляду вирішення питань культурної трансмісії?

- а) вирішально-виховну
- б) сприяє збагаченню музичної ерудованості
- в) впливає на розширення кругозору

3. Поняття музичної культури стосується:

- а) діяльності композиторів і виконавства;
- б) почуття та емоції людей, музична свідомість;
- в) система взаємодії музичної творчості, музичного життя, музичної освіти, музикознавства, нотодрукування

4. Що означає поняття культурна спадщина?

- а) етнічні традиції;
- в) культурні форми;
- г) культурні універсалії

5.Що характеризує історичний розвиток музичної культури?

- а) динамічність розвитку усієї системи від етапу до етапу;
- б) ускладнення жанрової системи музичної творчості;
- в) оновлені «портрети» композиторів та виконавців

6. Що означає сутність стильових змін у розвитку музичної культури?

- а) оновлення ознак художнього стилю епохи;

- б) еволюція музичної мови як звуковиражальної системи мислення;
- в) оновлення манери виконання музичних творів

7. Які фактори впливу на музичні уподобання школярів є найкращими?

- а) строга дисципліна у виконанні музичних завдань;
- б) здатність бути переконливим і діяти непрямыми методами;
- в) постійний контакт з батьками учня

8. Який прошарок національної культури є найстарішим?

- а) культура етнічна;
- б) культура народна;
- в) культура регіональна

ДОДАТОК Б

Анкета на виявлення ставлення студентів до музичного просвітництва

Шановний студенте, визначте, будь ласка, своє ставлення до питань, які містяться в анкеті шляхом підкреслення потрібного.

1. Вас цікавлять питання музично-просвітницької роботи з учнями різного віку?
Так; скоріше так, чим ні; скоріше ні, чим так, ні.
2. Чи вважаєте Ви реальним налагодження успішної музично-просвітницької роботи із школярами різного віку? Так; скоріше так, чим ні; скоріше ні, чим так; ні.
3. У залученні школярів до сприйняття музики різних жанрів і стилів використання сучасних гаджетів: а) відволікає від вирішення цього завдання; б) збагачує можливості педагогічного впливу на цей процес; в) не має відношення до вирішення цього завдання.
4. Інтернет як джерело інформації: а) має великі потенції як спосіб залучення до сприйняття музики різних стилів; б) відволікає учнів від сприйняття музики різних стилів; в) не має суттєвого значення для залучення учнів до сприйняття музики різних стилів.
5. Вам будуть пропонувати організацію музично-просвітницького заходу із учнями різних класів, який варіант Ви оберете: молодші класи; підлітковий вік; старшокласники.
6. Корисність залучення учнів до сприйняття класичного мистецтва пояснюю: а) перспективністю у вирішенні завдання відволікання їх від негативних захоплень і залежностей; б) значущістю музичних вражень для збагачення емоційної сфери учнів; в) значущістю музичних вражень для інтелектуального і духовного розвитку учнів; г) роллю мистецтва у вихованні всебічно розвинутої, моральної особистості;

7. Успішність залучення старшокласників до сприйняття класичного мистецтва вважаю: а) неможливим; б) у більшості випадків – майже марною тратою часу; в) можливим за умов збігу всіх позитивних обставин; г) складною, але перспективною справою;
8. Те, що більшість школярів захоплена виключно музикою розважального характеру, вважаю: а) нормальним явищем; б) недостатньої якості викладання музики в школі; в) наслідком негативного впливу реклами й медіа-простору; г) сполукою причин, пов'язаних з панівними тенденціями в культурній політиці сучасного суспільства, із соціокультурним оточенням школярів, недоліками у музичних заняттях, починаючи від дитячого садку і до шкільної освіти.
9. У роботі із школярами їхній музичний смак доцільно формувати:
- а) на прикладах розважального музичного мистецтва; б) на прикладах шедеврів класичного музичного мистецтва; в) на прикладах шедеврів різних стилів і творчих напрямків.
10. Я сподіваюсь, що у процесі залучення моїх учнів до сприйняття художньо цінного музичного мистецтва: а) мені вдасться досягти позитивних зрушень у вирішенні цього питання; б) мені вдасться досягти позитивних зрушень у вирішенні цього питання; в) я не впевнений, що мені вдасться досягти позитивних зрушень у вирішенні цього питання; мало вірогідно, що мені вдасться досягти позитивних зрушень у вирішенні цього питання.

ДОДАТОК В

Анкета на виявлення міри готовності до самовдосконалення підготовки до музичного просвітництва із застосуванням сучасних ІКТ

1. Важливість ролі сучасних ІКТ у забезпеченні культурної трансмісії: а) я усвідомлюю в повній мірі; б) в принципі мені зрозуміла; в) більш-менш зрозуміла; г) мені незнайома.
2. Я володію навичками використання мультимедійних засобів, які доцільно застосовувати в процесі музично-просвітницької роботи а) у повній мірі; б) у цілому так; в) скоріше так, чим ні; г) скоріше ні, чим так.
3. Уміле застосування сучасних ІКТ у процесі музично-просвітницької діяльності має охоплювати (перелікуйте відомі Вам їх різновиди).
4. Інтернет як джерело інформації: а) має великі потенції як спосіб залучення до сприйняття музики різних стилів; б) відволікає учнів від сприйняття музики різних стилів; в) не має суттєвого значення для залучення учнів до сприйняття музики різних стилів.
5. Володіння навичками використання нотографічних редакторів для підвищення рівня методичної озброєності я вважаю а) необхідним; б) бажаним; в) можливим; г) неважливим.
6. Я володію навичками використання можливостей штучного інтелекту: а) у повній мірі; б) у цілому так; в) скоріше так, чим ні; г) скоріше ні, чим так.
7. Я вважаю постійне поновлення моїх вмінь у використанні інноваційних ІКТ а) вкрай необхідним; б) у цілому так; в) скоріше так, чим ні; г) скоріше ні, чим так.
8. Існує думка щодо того, що майстерність викладача-просвітника не залежить від того, чи він використовує ІКТ. Я: а) не згоден /згодна з цим; б) скоріше не згоден/згодна; в) у цілому згоден/згодна г) згоден/згодна в повній мірі;

ДОДАТОК Г.**Завдання на самооцінку рівня сформованості
мистецької й музикознавчої компетентності**

1. Мої знання щодо головних стилів у музичному мистецтві: а) достатньо глибокі; б) у цілому достатні; в) недостатньо повні; г) скоріше поверхові.
2. Важливість забезпечення культурної трансмісії: а) я усвідомлюю в повній мірі; б) в принципі мені зрозуміла; в) більш-менш зрозуміла; г) мені незнайома.
3. Я володію навичками аналізу музичних творів різних жанрів : а) у повній мірі; б) у цілому так; в) скоріше так, чим ні; г) скоріше ні, чим так.
4. Мої знання щодо різноманіття національних стилів у музичному фольклорі а) достатньо глибокі; б) у цілому достатні; в) недостатньо повні; г) скоріше поверхові.
5. Мої уявлення щодо особливостей музичного мистецтва різних народів: а) достатньо глибокі; б) у цілому достатні; в) недостатньо повні; г) скоріше поверхові тощо.
6. Мої знання в галузі гармонії достатні для того, щоб усвідомити особливості її значущості для втілення художнього образу в певному творів
7. Мої знання в галузі поліфонії достатні для того, щоб усвідомити особливості її значущості для втілення художнього образу в певному творів
8. Я розрізняю деталі виконавської інтерпретації у творів музикантами різного рівня обдарованості й професійної підготовки

ДОДАТОК Г/1

Тести на виявлення музикологічних знань

1. Засновником української національної дитячої опери вважають:

- а) М. Лисенка;
- б) К. Стеценка;
- в) А. Кос-Анатольського

2. У вокальній творчості Ренесансу переважають ансамблеві форми музикування тому, що:

- а) на світські форми виконавства впливали розвинені традиції літургійного багатоголосного співу;
- б) у зазначену епоху головним засобом виразності були гармонічні співзвуччя;
- в) діапазон співаків був обмежений однією октавою.

3. У історії вокального мистецтва значу роль відіграли:

- а) відкриття приватних оперних театрів;
- б) виникнення оперного жанру;
- в) традиції виконавства кастратів.

4. Метою музикознавчого аналізу твору є:

- а) усвідомлення особливостей його унікальної форми
- б) усвідомлення особливостей його художньо-образного змісту
- в) усвідомлення причинно-наслідувальних зв'язків між структурою твору та особливостями його художньої ідеї.

5. Жанр опери – буффа виник під впливом:

- а) байок Ла Фонтена;
- б) опер на жартівливу тематику;
- в) традицій народного комедійного театру.

6. Епоха романтизму привнесла у вокальне мистецтво:

- а) створення масштабних оперних шедеврів;
- б) популярність камерної вокальної творчості;
- в) зневагу до сольного співу.

7. Експресіонізм як мистецький напрям привніс:

- а) послаблення виразності у виконавстві;
- б) посилення уваги до вокальних ансамблів;
- в) посилення емоційності й виразності у виконавстві.

8. Оперна реформа Р. Вагнера в історії вокального мистецтва

- а) виникла як результат містичних уявлень композитора ;
- б) потребувала від вокалістів особливої підготовки як співаків і акторів;
- в) завела мистецтво вокального виконавства у кут.

9. У пізній творчості Л. в. Бетховена проявились риси:

- а) романтизму;
- б) імпресіонізму;
- в) експресіонізму.

10. Епоха модальної гармонії передувала виникненню:

- а) імпресіонізму;
- б) 12-тонової хроматичної системи;
- в) класичної гармонії.

ДОДАТОК Д.

Тест на вияв розуміння: яким чином застосування різноманіття ІКТ має сприяти вирішенню завдання прищеплення школярам здатності до художньо-змістового сприйняття музичних творів різних стилів.

1. У презентації, присвяченій творчості композитора, головна увага має приділятися:

- а) біографічним даним композитора;
- б) переліку всіх творів, написаних композитором;
- в) характеристиці й звучанню найбільш важливих творів, написаних композитором

2. Учитель має володіти засобами компоновки записівиконання фрагментів твору з метою:

- а) збереження під час уроку часу, відведеного на слухання музики;
- б) акцентування уваги учнів на найбільш яскравих фрагментах твору;
- ю) зацікавлення учнів твором на першому етапі його вивчення.

3. Володіння нотно-графічними редакторами учителю потрібне для того, щоб:

- а) не купувати ноти, а самому їх набирати;
- б) щоб навчитись аранжувати мелодію;
- в) щоб мати змогу збагатити свою методичну озброєність.

4. Пошукова активність учнів з метою збагачення музичних вражень:

- а) має відбуватися під строгим контролем вчителя і батьків
- б) має враховувати поради вчителя;
- в) буде більш корисною, якщо прослухані твори будуть ставати предметом обговорення

5. Графічна вербалізація аналізу структури твору має на меті

- а) вияв динаміки розвитку його художніх образів;
- б) знання різних музичних форм і структур;
- г) оволодіння принципами аналізу структури музичного твору.

6. Придєня уваги якості вербального тексту вокальних творів на іноземних мовах

- а) корисна, але потребує оволодіння навичками перекладу (як правило, за допомогою інтернет-перекладачів);
- б) важлива з погляду оцінки художньої якості твору, але учні не володіють іноземними мовами досить вільно;
- в) надто складне завдання для учнів

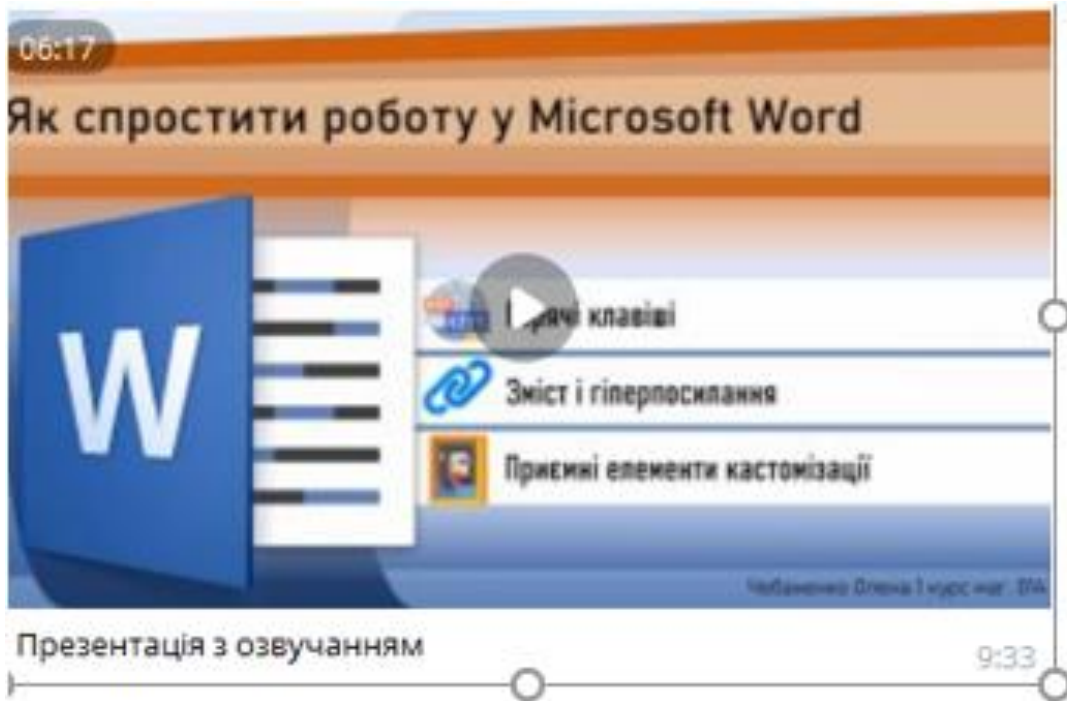
7. Розроблення банку даних із посиланнями на музичні сайти сумісно з учнями має на меті:

- а) заощадження часу на пошук прикладів;
- б) розширення сфери музичних вражень;
- в) можливостей обміну інформацією з друзями

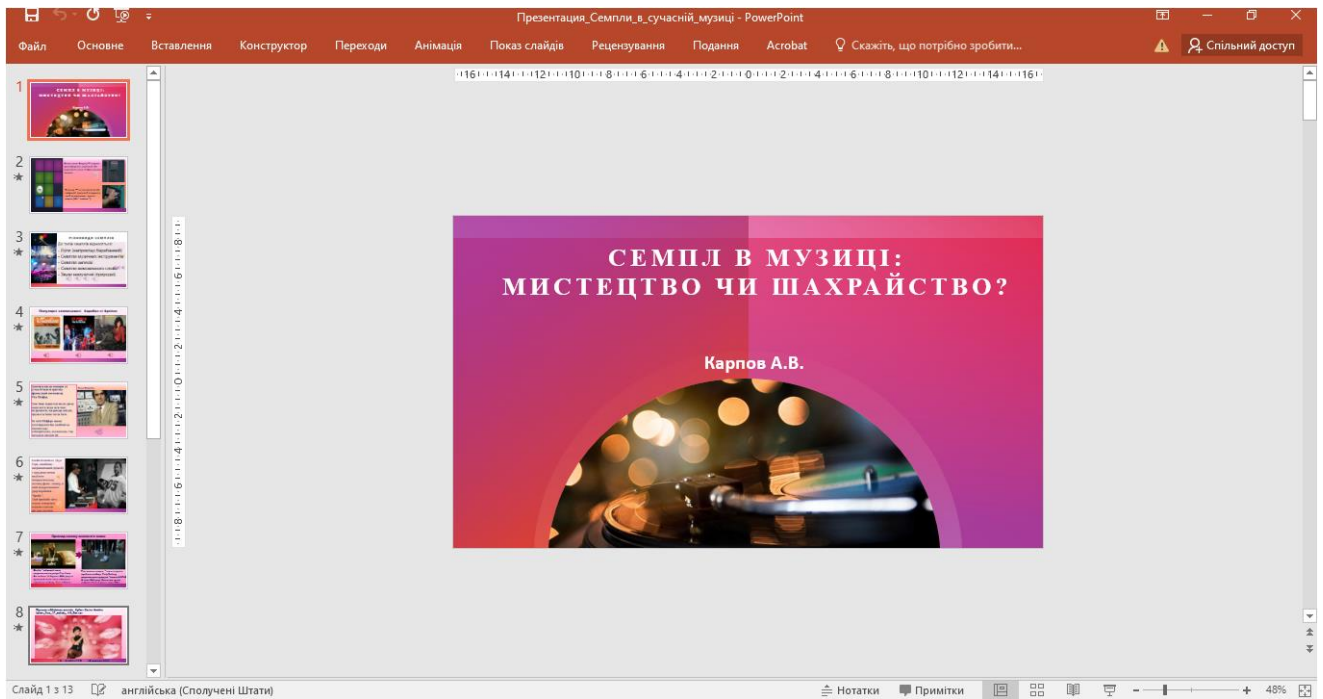
8. Впровадження музичних вікторин за допомогою різних інтернет-платформ

- а) буде сприяти активізації музично-пізнавальної діяльності унів;
- б) забирає надто багато часу у викладача;
- в) цікаву тільки для незначної часки учнів

ДОДАТОК Е. Презентація-доповідь

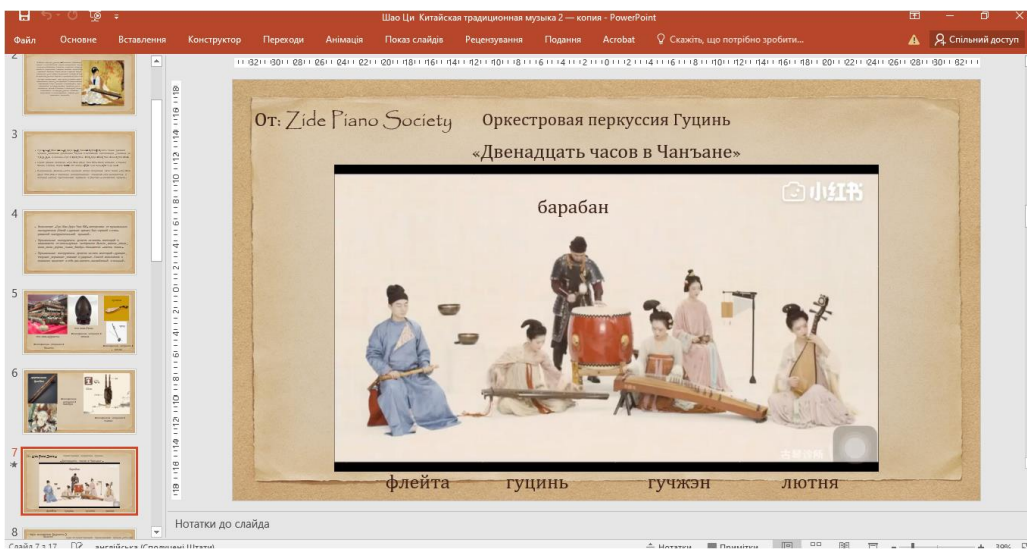
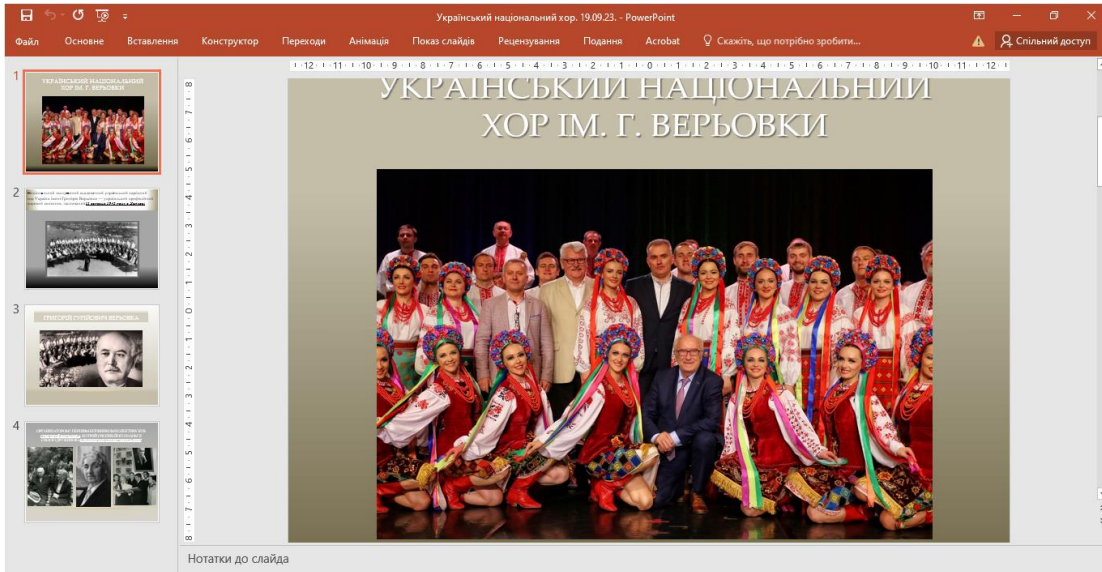

ДОДАТОК Е/1. Презентація-доповідь

ДОДАТОК Ж. Приклади презентацій просвітницького характеру

УКРАЇНА
 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 Державний заклад

"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 імені К. Д. УШИНСЬКОГО"

65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 733-55-62; факс: (048) 728-08-01
 E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 14.08.2023 № 1404/24/1

на № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта
 кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу
 «Південноукраїнський національний педагогічний університет
 імені К. Д. Ушинського»**

Ван Цзисюань

**з теми: «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до
 просвітницької діяльності із застосуванням інформаційно-комунікативних
 технологій»**

за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Протягом 2019 – 2022 рр. аспірантка Ван Цзисюань впроваджувала на факультеті музичної та хореографічної освіти розроблену методіку підготовки майбутніх викладачів вокалу до просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Масив учасників експериментальної роботи охоплював 60 студентів 3 курсу. Вирішення завдань дослідження відбувалося на заняттях з методики музичного виховання, вибіркового курсу «Методика розвитку музичних здібностей школярів», у процесі засідань «круглого столу» учасників формульовального експерименту й тренінгів, які проводилися в межах діяльності Лабораторії інноваційних технологій, що діє на факультеті, а також у процесі педагогічної практики.

Досвідна робота включала три етапи формульовального експерименту: мотиваційно-настановний, комунікативно-формульовальний і досвідно-результативний. На кожному з етапів реалізувалася певна педагогічна умова, важлива для підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, а саме: стимулювання усвідомленого й відповідального ставлення майбутніх учителів музики до реалізації своєї культурно-трансмісійної функції в руслі загально-цивілізаційних і національно-культурних процесів; забезпечення інноваційно-педагогічного середовища підготовки

майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій; гармонізація впроваджених інформаційно-комунікативних технологій із музично-просвітницькими завданнями художньо-пізнавального й розвивально-творчого спрямування.

З метою вияву рівнів підготовленості здобувачів до просвітницької діяльності етапі було розроблено методику діагностування і здійснено констатувальний зріз. Узагальнення отриманих даних дозволило з'ясувати, що більшість здобувачів знаходилася на середньому й низькому рівнях підготовленості до музично-просвітницької діяльності. Ці дані було враховано у процесі формування експерименту, який відбувався за мотиваційно-настановним, комунікативно-формульним і досвідно-результативним етапами та відповідними методиками й технологіями.

На мотиваційно-настановному етапі формульного експерименту головна увага приділялася стимулюванню у студентів свідомо-умотивованого ставлення до означеної проблеми засобами переконання у процесі диспутів і дискусій, критичного аналізу відеоматеріалів – відео-уроків, майстеркласів, залучення до інтерактивних форм творчої співпраці (Teambuilding, «мозковий штурм», дистанційні засоби освітньо-ділової комунікації й обміну музичною та науково-популярною літературою, колективне розроблення електронного «музично-просвітницького» портфоліо).

На другому етапі впроваджувалися тренінги й рольові ігри на вдосконалення здатності до емоційно-вольової саморегуляції, самоаналізу і самооцінки, розроблення і «захист» проектів культурно-просвітницького спрямування, оволодіння неформально-педагогічним стилем спілкування у просвітницько-комунікативних ситуаціях, Учасників формульного експерименту також навчали використовувати можливості програми ChatGPT (штучного інтелекту), систем Moodle, Google Classroom, засвоювати принципи STEAM-освіти, E-learning із широким використанням можливостей інтернету й мультимедіа, інжинірингу, технологій «сторітелінг» (storytelling) та ін.

Третій етап спрямовувався на реалізацію творчих потенцій здобувачів у процесі застосування сучасних цифрових, дистанційних, музично-спеціалізованих технологій, розробленню проблемних і диференційовано-творчих завдань музично-пізнавального й педагогічно-інтерпретаційного спрямування, апробації власних музично-просвітницьких презентацій і сценаріїв творчих проєктів у рольових і ділових іграх.

За результатами другого діагностичного зрізу було засвідчено, що вищого, творчо-просвітницького рівня в ЕГ досягло на 22,5% респондентів більше, чим у першому зрізі, а в КГ їх кількість зросла тільки на 7,8 %. На пошуково-самостійному рівні в ЕГ було виявлено зростання кількості здобувачів на 20,0%, у КГ – на 0,3%. Відповідним чином, на найнижчому, початково-індиферентному рівні в ЕГ їх кількість зменшилася на 34,7%, а в КГ – тільки на 15,5%.

Отже, отримані результати діагностики засвідчили ефективність впровадженої методики підготовки майбутніх викладачів вокалу до музично-просвітницької діяльності із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Результати дослідження обговорено на засіданні кафедри музичного мистецтва і хореографії №2 від 18.09.2023 р.

Завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії,
доктор педагогічних наук, професор

 Олена РЕБРОВА

Проректор з наукової роботи,
доктор політичних наук, професор

Ганна МУЗИЧЕНКО

